

MODÜL 1 (DEĞERLENDİRME NOTLARI)

ÖĞRENME VE ÖĞRETME SÜREÇLERİ FARKLILAŞTIRILMIŞ ÖĞRETİM YAKLAŞIMI (FÖY)

FÖY (Kuramsal Temelleri)

1	GARDNER	Çoklu Zekâ Teorisi
2	BLOOM	Taksonomi

FÖY (Dayanakları)

1	JEAN PIAGET	Bilişsel Gelişim Kuramı Öğrencilerin art arda zihinsel temsillerin parçalanması ve yeniden yapılandırılması yoluyla Nasıl öğrendiklerini ortaya çıkaran İLK kişi.
2	VYGOTSKY	Yakınsal Gelişim Alanı * PIAGET çi anlayışa atıfta bulunur. * FÖY 'ün teorik çerçevesini oluştur.
3	GARDNER	Çoklu Zekâ Kuramı

FÖY (Temel İlkeleri)

1	TOMLINSON	FÖY ‘ ün Tanımı yapar Hazırbulunuşluk düzeyleri, ilgi alanları ve öğrenme profillerindeki farklılıklara odaklanıldığında öğrencilerin en iyi öğrendiği öncülüne dayanan bir öğretim felsefesidir.
---	-----------	---

Bloom'un Taksonomisi

(6 üst düzey düşünme becerisi - Öğretmenlerden Beklenir)

1) Hatırlama	2) Kavrama	3) Uygulama
4) Analiz	5) Sentez	6) Değerlendirme Noktasında

FÖY (Temel İlkeleri)

(Etkili bir farklılaştırmanın en az 7 (yedi) temel ilkesi vardır)
(Bu ilkeler **isteğe bağlı** değildir)

1. Güçlü bir sınıf topluluğu	2. Nitelikli öğretim programı
3. Ulaşılabilir görevler	4. Yüksek öğrenme hedefleri
5. Değerlendirme duyarlı öğretim	6. Akranlarıyla çalışma
7. Esnek sınıf yönetimi

Farklılaştırmadaki (Amaç)

Tüm öğrencileri seviyelerinin en üst düzeyine çıkarmaktır.

Farklılaştırmadaki (Uzun Vadeli Hedef)

Yaşam boyu öğrenmeyi geliştirmektir.

Öğrencilerin Bireysel Farklılıklarının 3 (Üç) Alanı

1	Hazırbulunuşluk	Mevcut bilgi, anlayış ve beceri düzeyini
2	İlgi	Odaklanmaya neden olan duygu (motivasyon kaynağı)
3	Öğrenme Profilleri	Bireyin nasıl öğrendiği

FÖY (Kullanılan Yöntem ve Teknikler)

Farklılaştırılmış Öğretim Stratejileri

1) İSTASYONLAR: * Eş Zamanlı aktiviteler * Aynı ortam	2) MERKEZLER: * İstasyonlara Benzer. * Aynı ortam * Aynı Konu Farklı Yollar 1)İlgi Merkezi 2) Öğrenme Merk.
3) ÖĞRENME AJANDALARI: * Her Öğrenci Farklı Görevler * Öğrenci Ajandası	4) KARMAŞIK ÖĞRETİM: * Farklı Öğrencilerin Grupları * Küçük Gruplar
5) YÖRÜNGE ÇALIŞMALARI: * Proje Yöntemi * Bireysel Uygulama * Yörünge	6) GİRİŞ NOKTALARI: * Üstbilişsel Öğrenme * Aynı Anda Farklı Giriş Noktaları * Çoklu Zekâ
7) ÖĞRENME SÖZLEŞMESİ: * Aktif Katılım * Bağımsız Çalışma / * Sorumlu Olma duygusu * Öğretmen- Öğrenci Anlaşması	8) KATLI ÖĞRETİM: * Seviyelerine Göre Katlar / * Bireysel Farklılaşma
9) GRUP ARAŞTIRMALARI: * Konu Seçiminde Rehberlik / * Gruplara Ayırma	

FÖY (Değerlendirme Teknikleri)

1) Öğretimin Başında	2) Öğretim Sürecinde	3) Öğretim Sonunda
----------------------	----------------------	--------------------

Öğretim Öncesinde (Amaç: Öz Değerlendirmedir)

- 1) Köşe Kapmaca: Köşelere “neredeyse hiç” “bazen”, “sıklıkla” ve “kesinlikle”
- 2) Kutu Yapma: Büyük ve küçük kutu (“Ne biliyorum?” ve “Ne bilmeliyim?”)
- 3) Evet-Hayır Kartları: Karta “evet” “hayır” (kendi durumlarına uygun olan)

Öğrenme Sürecinde

- 1) Parmakla işaretleme: Öğrenmenin neresinde? / Başparmak
- 2) Yumuk yapma: Öz değerlendirme / öğrencinin parmakları ile ifadesi
- 3) Gerçekle yüzleşme: **mutlu, sakin ve üzüntülü** üç adet yüz resmi

Öğretim Sonrasında

- 1) Sarmal Oluşturma: Öğrenciler bir **daire** oluşturur
- 2) Simit Tekniği: Öğretmen tahtaya bir **simit** şekli çizer.
- 3) Konuşma Halkası: Öğrenciler üçer kişilik gruplar (A, B, C)
- 4) Döngüsel Yansıma: Sınıfa kağıt asma ve fikir söyleme
- 5) Portfolyo: Öğrenci **çalışmalarının** bir araya getirilmesi

Farklılaştırmanın Temel Öğeleri

1	İÇERİK	Öğretim sürecinin “girdisi”dir.
2	SÜREÇ	Bilişsel olarak yapması beklenen Temel kavramlar, Genellemeler ve Beceriler
3	ÜRÜN	Öğrenmelerinin hedeflendiği Temel bilgi ve becerileri
4	ÖĞRENME ORTAMI	Bildiğini ortaya koymaya yönelik Bireysel yorumudur.

Etkili Bir Öğrenme Ortamın (Öğrencileri Öğrenmeye Davet Eden Unsurlar)

1. Sınıfın görünümü	2. Etkili sunumlar
3. Bireysel ve ortak çalışma	4. Araç-gereçlere kolay erişim
5. Akran iş birliği	6. Kaliteli çalışma için görünür ipuçları
Sınıfın duygusal iklimi → Fiziksel iklimden daha önemlidir.	

Öğretmenlerin Öğrenci İhtiyacına Yönelik Tepkisini ve Öğrenci Faydaları Açısından Kalitesini Belirleyici Faktörler
1. Faktör: Öğretmenlerin eylemlerini şekillendiren <i>felsefesi</i>
2. Faktör: Eylem planı oluşturma ve takip etmeye <i>yetkinlik düzeyi</i>
"istek"(felsefe) ve "beceri"(yetkinlik)

Farklılaştırılmış Bir Sınıfta Öğretmenlerin İletmeleri Beklenen Belirli Mesajlar		
1	Davet mesajı	Memnuniyet ve çalışma isteği “Burada olmanızdan çok memnunuz.”
2	Yatırım mesajı	Çalışacağımı söylemesi ve öğrencilerden de istemesi “..... için çok çalışacağım.sizden de bekliyorum. ”
3	Kalıcılık mesajı	Başarısızlıkta yılmama ve birlikte üstesinden gelme “Her zaman ilk denemenizde ... yapamayabilirsiniz.” “Sizden asla vazgeçmeyeceğim. ”
4	Fırsat mesajı	Kendisini geliştirmesi için fırsatlardan bahsetme “..... sizin için bir fırsattır. ”
5	Düşünme mesajı	Öğretmenin ne yapmalı - Öğrenci beklentileri “ Sizi dinleyeceğim, sizden öğreneceğim..... için sizden de ayısını isteyeceğim. ”

Duygular ve Öğrenme		
a	Korku	* Öncelikli gereksinim güvenlidir., * Hayatta kalma tepkisi “Savaş ya da kaç!”
b	Stres	* Beyindeki duygusal merkez, bilişsel merkezi kontrolü altına alır. * Öğrenmeye ket vurulmuş olur.
c	Dalga geçilme zorbalık	Tüm dikkatlerini öğrenmeye veremezler.
d	Beceri seviyesi üzerindeki zorluk	Utanma duygusu Gülmüş duruma düşme endişesi
e	Öğrencinin başarıyı hayal etmemesi veya arzulamamaması	Daha çok öğrenme isteği yok.

Zihin Temelli Eğitim İçin Üç Temel Unsur
1) Duygusal İklim ve İlişki
2) Rahatlatılmış Uyanıklık ve Karmaşık Deneyimde Öğretim
3) Derinleştirmedir.

Farklılaştırılmış Öğretimi Planlama Aşamaları
1) FÖY'ün temel standartları dersin kazanımlarına göre belirlenir.
2) FÖY'ün içeriği; bilgi ve becerileri bütüncül kazandıracak şek. Yapılandırılır.
3) Öğrencilerin neyi bildikleri ve neleri öğrenmeleri gerektiği belirlenir.
4) Bilgi ve beceriler ile bunları kazanmaları için neler gerektiğini belirlenir.
5) Öğrencilerin bildiklerini göstermelerine fırsat sağlanır.

PROGRAM TÜRLERİ - PROGRAM GELİŞTİRME

GİRİŞ

Program Geliştirme	
GUTEK	EĞİTİM ‘ in Tanımı yapar “Eğitim, en genel anlamıyla bireyi kültürel yaşama hazırlayan tüm sosyal süreçleri içerir.” <i>der.</i>

Eğitim Programlarının Şekillenmesini Etkileyen Önemli Etmenler
1) Toplumun ulaşmak istediği genel hedefler
2) Hükûmet politikaları
3) Birey ve toplumun gereksinimleri ve bu gereksinimlerdeki değişim
4) Bilimsel ve teknolojik gelişmeler ...

Eğitim Programının Tanımı (Yabancı)		
1	BOBBİT	<i>“Çocuk ve gençlerin yapmaları ve deneyimlemeleri gereken şeylerin toplamıdır.”</i> <i>Eğitim programının temel sorunlarını işleyen ilk kitabı yazdı (1918)</i>
2	TYLER	<i>“Öğrenci yaşantılarının bütünüdür”</i>
3	ENGLISH	<i>“Bir doküman ya da plandır.”</i>
4	POSNER	<i>“Öğrenme ürünleri dizisidir.”</i>
5	ORNSTEİN-HUNKİNS	<i>“Bir çalışma alanıdır.”</i>

Eğitim Programının Tanımı (Yerli)		
1	VARIŞ	“Tüm faaliyetleri kapsar.” Eğitim programları alanının öncüsüdür.
2	ERTÜRK	Yetişek “Düzenli eğitim durumlarının tümüdür.” Eğitim programı kavramı yerine “ YETİŞEK ”
3	SÖNMEZ	“Yetişekler, öğrencide gözlenmeye karar verilen hedef ve davranışları, onların içerikle bağlantısını, eğitim ve sınama durumlarını kapsar.” Eğitim programı kavramı yerine “ YETİŞEK ”

Eğitim Programları Türleri (Tanımlara Göre)		
1) Öngörüşel	2)Tanımlayıcı (betimsel)	3) Öngörüşel- tanımlayıcı
Reçete gibi neyin olması gerektiğini ele alır	Çoğunlukla edinilmiş yaşantılara (geçmişe) vurgu yapar	İki anlayışı da kapsar

Eğitim Programının “Ne Olduğuna” (Nedir?) İlişkin Yorumlar:			
HEWİTT	DEMEUSE - STRAUVEN	ELLİS	OLİVA
ORNSTEİN - HUNKİNS	“Bir kişinin eğitim programı kavramı ne kadar keskin ve netse öğrenme-öğretmeyle ilişkili faktörleri yok sayma ve gözden kaçırma eğilimi o kadar büyüktür.”		

Eğitim Programının Yapısı (Bir programın birbiriyle ilişkili 4 öge üzerine kurulu yapısı vardır)
1. Amaç/hedef (niçin)
2. İçerik (ne)
3. Öğretme-öğrenme süreci (nasıl)
4. Ölçme ve değerlendirme (ne kadar)

Program Türlerine İlişkin Yapılan Sınıflandırmalar		
1	EİSNER	a) Açık b) Dolaylı c) Örtük d) İhmal edilen
2	POSNER	a) Resmî b) Uygulamadaki c) Örtük d) İhmal Edilen e) Ekstra
3	CRAWFORD	a) Yazılı b) Öğretilen c) Test edilen
4	ENGLISH	a) Resmî b) Resmî olmayan c) Örtük
5	GLATTHORN	a) önerilen b) yazılı c) öğretilen d) desteklenen e) test edilen f) öğrenilen g) örtük
6	SÖNMEZ ve ALACAPINAR	a) resmî yetişek b) örtük yetişek c) karışık yetişek d) ek yetişek.

Program Türleri		
1	RESMÎ	Resmî metinlerde açıkça belirtilen biçimdedir. Ör: MEB'in geliştirdiği programlar
2	UYGULAMADAKİ	Resmî programın uygulanışında ortaya çıkar.
3	TEST EDİLEN	Öğrenmeleri kapsayan program türüdür.
4	ÖRTÜK	Resmî / formal program dışındadır. (informal)
5	İHMAL EDİLEN	Resmî programda var ama uygulamaya konmaz!
6	EKSTRA	Okulun dışında yapılması planlanmış her türlü deneyim ve etkinlikleri içerir.
7	DESTEKLENEN	Programın desteklenmesi için sağlanan kaynakları içeren bir programdır.
8	ÖNERİLEN	Bilim insanları ya da meslek kuruluşlarınca hazırlanan program türüdür. Ör: Türk Eğitim Derneği (TEDMEM, 2015) "Ulusal Eğitim Programı 2015-2022"
9	KARŞIT	SÖNMEZ tarafından oluşturuldu. Resmî programın hedeflerinin tam karşıtını savunanları yetiştirme amaçlıdır.

Program Türleri (Eğitim Programlarıyla İlgili Bir Diğer Sınıflandırma)		
1	Eğitim P.	Kurum içi ya da kurum dışı tüm etkinlikleri kapsar. (Millî Eğitim Bakanlığı'nda / eğitim kurumlarında) * En genel programdır. * Diğer programların çerçevesini oluşturur.
2	Öğretim P.	Öğrenme-öğretme etkinliklerinin planlanması ve uygulanmasını kapsar. * Eğitim programı içinde yer alır.
3	Ders P.	Öğretim programındaki ders ya da kursun amaçlarını, içeriklerini, öğrenme-öğretme ve değerlendirme süreçlerini kapsar.

PROGRAM GELİŞTİRME SÜRECİ

Eğitim Programı Nedir?		
1	HEWİTT	- Geliştirme ve bilgiye katkı sürecini temsil eder. - Eğitim süreçlerinin planlı ve sistemli olmalarını sağlar. - Durağan olamaz!
2	ORNSTEİN -HUNKİNS	- Dinamik olmaları gerekir - Ulaşılmaya çalışılan bir hedef değildir. - Bir yolculuk olarak düşünülmesi gerekir.
3	DEMİREL	Eğitim programının öğeleri arasındaki dinamik ilişkiler bütünüdür.

Eğitim Programının Öğeleri		
a) Hedef (amaç)	b) içerik	
c) öğretim-öğrenme süreci	d) ölçme ve değerlendirme	
(Program geliştirme bir aşamalı süreç'tir.)		

ETKİLİ BİR PROGRAM GELİŞTİRME:

Türk Eğitim Sisteminde Program	
DEMİREL tarafından geliştirilen Eklektik (seçmeci) bir anlayışı içeren Program modeli temel alınmıştır.	

Program Geliştirme Süreci (Aşamaları)	
1) Planlama	4) Değerlendirme
2) Tasarlama	5) Programa Süreklilik Kazandırma
3) Deneme	

Program Geliştirme Süreci (Aşamaları)		
1	TYLER	Gereksinim belirleme (ihtiyaç analizi) TYLER tarafından gündeme getirildi.
2	MASLOW	Bireyleri güdüleyen en temel şey gereksinimlerdir. Gereksinimler prog. geliştirilmesi sürecine kaynaklık eder.

PROGRAMA SÜREKLİLİK KAZANDIRILMASI

Programın Sürekli Geliştirilmesinin Temel Gereksinimleri Nelerdir?
1) Değişimin kaçınılmazlığı
2) Gereksinimlerin çeşitlenmesi
3) Programın dinamik bir yapıda olması

PROGRAM DEĞERLENDİRME Giriş

Eğitimde niteliğin artırılmasında Neler Etkilidir?
1) Çağın gereklerine uygun programların geliştirilmesi
2) Amaçlara uygun öğretim etkinliklerinin planlanması ve uygulanması

Program Değerlendirmenin Amacı ve İşlevi Nedir?		
1	BARNES	- Ne değerlendirilecek? - Niçin ve nasıl değerlendirilecek? - Kim / kimin için değerlendirilecek? - Nerede değerlendirilecek? - Ne zaman değerlendirilecek?"
2	ERTÜRK	Programın istenen davranış değişikliğini gerçekleştirmekte başarılı olup olmadığının belirlenmesi.
3	VARIŞ	* İç içe yürütülen bir süreçtir. * Değerlendirme bir program geliştirme faaliyetinin önemli bir aşamasıdır / Sürekli bir yönünü oluşturur.
4	POSNER	Belirli bir amaç doğrultusunda yapılan incelemelere dayalı olarak programın değerinin belirlenmesidir.
5	ORNSTEİN - HUNKİNS	Bir konu hakkında karar vermek için bilgi toplama sürecidir.
6	OLİVA	Bilimsel temelleri olan bilgi toplama sürecidir.
7	WİLES - BONDİ	Program değerlendirme çeşitli çalışmaları kapsayan bir süreçtir.
8	MELROSE	Bir programın değerini , yararlılığını ya da bireye, gruba, hizmet sunulan kuruma uygunluğunu belirleme sürecidir.

Program Değerlendirme (Tarihi Süreç)
İlk değerlendirme çalışmaları Öğrenci başarılarının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Program Değerlendirme Bağlamı Nedir?
Bir olay veya durumun ilişkiler örüntüsüdür. (Sosyal, kültürel, coğrafi,ekonomik, siyasal,tarihsel, psikolojik)

PROGRAM DEĞERLENDİRME SÜRECİ

Program Değerlendirme Süreci	
YÜKSEL - SAĞLAM	Program değ. yaklaşımlarından ve modellerinden bağımsız Bu sürecin aşamalarını 3(iç) aşamayı içeren bir bakış açısı 1) Planlama 2) Uygulama 3) Değerlendirme

Değerlendirmeyi yürütecek değerlendirmeci kim olmalıdır?	
Dış Değerlendiriciler Projeyle İlgisiz Bağımsız Kişiler	İç Değerlendiriciler Programın İçinden Kiş.

Program Değerlendirme Süreci	
ORNSTEİN -HUNKİNS	* Çoğu araştırmacı tarafından kabul gören bir dizi adımdır. * Değerlendirici bir eylem planı yapmalıdır.

Program Değerlendirme Sürecindeki Adımlar	
1	Değerlendirilecek programdaki olguya odaklanma
2	Bilginin toplanması
3	Bilginin organize edilmesi
4	Bilginin analiz edilmesi
5	Bilginin raporlaştırılması
6	Bilginin sürekli olarak gözden geçirilmesi

Program Değerlendirme Türleri (Değerlendirme Biçimine Göre)	
1) Formal değerlendirme	2) İnformal değerlendirme
Sistematik bir süreci içerir. * Yapılandırılmış bir değ. türüdür. * Uzmanlık gerektirir.	* Sistematik değildir! (Değersiz, geçersiz diyemeyiz!)

Program Değerlendirme Türleri (Değerlendirme amacına göre)	
1) Biçimlendirici değeri.	2) Toplam değerlendirme
İlk aşamada durumu gözden geçirme Programın niteliğinin artırılmak	Prog. uygulama sonra yapılır. “Eğitim prog. başarılı oldu mu?”

Toplam değerlendirmenin 4 (dört) düzeyi	
1. Tepkiler açısından	2. Öğrenme açısından
3. Transfer etme açısından	4. Sonuçlar açısından

Program Değerlendirme Yaklaşımı (FİTZPATRİCK ve ARKADAŞLARI)	
1	Hedefe Dayalı * Programın hedeflerinin belirlenmesi * Hedefler doğrultusunda çıktı değerlendirme
2	Yönetime Dayalı * Yöneticilere bilgi sunmaya odaklıdır. (+) Tasarı aşamasındayken tartışma fırsatı (-) Kritik durumların gözden kaçırılması
3	Uzman Odaklı * En eski ve en çok kullanılan yöntemlerdendir. * Prog. niteliğine ve uzman kararı odaklıdır (+)Birçok alanda uygulanma / Verimlilik
4	Tüketici / Yararlanıcı * Ürün ve hizmetlerden yararlananlar değerlendirme pozisyonundadır.
5	Katılımcı Odaklı * Paydaşlar değerlendir. yardım etmek üzere sürece katılır.

	Kavramlar ve Kavram Öğretimi
<p>Türk Dil Kurumuna göre kavram: “Nesnelerin veya olayların ortak özelliklerini kapsayan ve bir ortak ad altında toplayan genel tasarım.”</p>	

Kavramların Özellikleri SENEMOĞLU	
1	Öğrenilebilirlik Doğuştan değil sonradan öğrenilir (Deney)
2	Kullanılabilirlik Farklı kullanım alanları (İsteğe bağlı)
3	Açıklık Anlaşılabilirlik - Ortak fikir birliği
4	Genellik Hiyerarşik organize etme (Genelden özel hâle geçme)
5	Güçlülük Diğer kav. anlaşılmasına yardımcı oluyorsa güçlüdür

Kavram Geliştirme Süreçleri YAĞBASAN, GÜLÇİÇEK	
1	Genelleme * Nesne, olay veya olguların özelliklerinden yola çıkarak bir genel ilkeye ulaşma sürecidir.
2	Ayırım Benzemeyen özelliklerin vurgulanması
3	Tümevarım Genele ulaşma, çıkarım yapma sürecidir.
4	Tanımlama Kavramların özelliklerini açıklamadır
5	Tümdengelim Örneklerle genel hâlin açıklanma sürecidir.

Kavram Öğrenmede Öğrenme Kuram ve Yaklaşımları	
1	JEAN PIAGET <i>Bilişsel Yaklaşım</i> Öğrenmeyi şemalar ile ifade eder
2	BRUNER <i>Yapılandırmacı Yaklaşım</i> Öğrenme bilgi yığını değil, örüntüdür.
3	DAVİD AUSUBEL <i>Tümdengelim</i> * Yapılandırmacı yaklaşımın tersidir * Anlamlı sunuş yoluyla öğrenme temelli

Kavram Yanılgılarının Basit Hatalardan Farkı?	
1. Uzunca bir sürede bireyin zihninde oluşur	
2. Çoğu kez bu bilgilerin değiştirilmesi zordur	
3. Kavram yan. değişimine öğrenciler direnç gösterir	
K.Y. : Önceki bilgilerin bilimsel doğru bilgi ile ters düşmesidir	

Kavram Yanılgılarının Çeşitli Nedenleri Nedir?	
1. Eğitim sürecinde yanılgıların yeterince ele alınmaması	
2. Öğretim materyallerinin kavram yerine genellenmesi	
3. Öğretim materyali ders kitaplarındaki eksik ifadeler	
4. Yazılı ve görsel medya	
5. Günlük hayatta kullanılan dil	

Var Olan Kavram Hangi Şartlarda Değişir?	
1. Mevcut kavramda hoşnutsuzluk olmalıdır	
2. Yeni kavram anlaşılır olmalı	
3. Yeni kavram mantıklı olmalı	
4. Yeni kavram işe yarar olmalı	

Kavram Öğretiminde ve Yanılgıları Tespitinde Görsel Tasarım Araçları	
1. Kavram haritaları * JOSEPH D. NOVAK kaynaklıdır. * AUSUBEL'in anlamlı öğrenme kuramına dayalıdır * Kavram ilişkileri gösteren grafiksel bir görsel araçtır.	4. Kavram karikatürleri * Günlük hayattan bilimsel bir olay * İnsan veya hayvan karikatürü (İsimlendirilir)
2. Zihin haritaları * TONY BUZAN geliştirdi. Not alma tekniği olarak ortaya çıktı.	5. Metaforlar ve analogiler
3. V-DİYAGRAMLARI D.BOB GOWİN ve arkadaş. geliştirdi. *Lab. araştırmalarının etkili olması	6. İki / üç aşamalı testler

Akran Öğretimi Yön. (Nelere Olumlu Etkisi Vardır?)	
1. Kavramsal öğrenme	3. Öğrenme zorluklarını giderme
2. Problem çözümünü artırma	4. Öz güven
<p>ERİC MAZUR Akran Öğretimi Yaklaşımı çalışmaları var. (Harvard Üniversitesi) Çıkış noktası Öğrencilerin sayısal verilerle problemleri çözerken İşin derinlemesine kavramsal anlamının anlaşılmasına yöneliktir.</p>	

Akran Öğretiminde En Fazla Kullanılan Yönteminde		
1	El kaldırma	En kolay ve kısa sürede öğrenci cevapları alınır
2	Flaş kartlar	Farklı renk ve formlarda A, B, C gibi kartlar ...
3	Tarama formları	Büyük gruplarda tercih edilebilir
4	Clickers	Teknolojik bir uygulamadır. (uygulama aparatı)
5	Çevrim içi yanıt sistemleri	Web 2.0 araçları yardımıyla uygulanır

OKUL DIŞI ÖĞRENME TÜRLERİ		
Formal Öğrenme	Non-Formal Öğrenme	İnformal Öğrenme
Genellikle okulda	Okul dışı kuramlarda	Her yerde
Motivasyon daha dışsal	Motivasyon gen. içsel	Temelde içsel motivasyon
Yapılandırılmış	Yapılandırılmış	Yapılandırılmamış
Zorunlu	Genellikle gönüllü	Gönüllü
Öğretmen liderliğinde	Rehber/öğretmen liderliğinde	Gen. öğrenenin öncülüğü
Öğrenme değerlendirilir	Öğrenme gen. değerlendirilmez	Öğrenme değerlendirilmez
Ardışık	Genellikle ardışık değil	Ardışık değil
Gen. önceden planlı	Gen. önceden planlanlı	Kendiliğinden
Okul dışı öğrenme: İnformal ortamlarda formal öğrenme faaliyetlerinin yürütülmesidir.		

Akran Öğretiminde Etkinlikler hazırlanırken (İçerik-yöntem-ortam ilişkisine dikkat etmelidir....)		
1	İçerik	“Ne” sorusuna cevap verir. niteliktedir. (Etkinliğin konusu)
2	Ortam	* “Nerede” sorusunun cevabıdır. *İçeriğe yani kazanıma uygun sınıf dışı ortamdır.
3	Yöntem	* “Nasıl” sorusuna cevap verir. * İçeriğe uygun bir ortamda etkinliğin nasıl gerçekleştirileceği

Okul Dışı Öğrenme Ortamları		
ETKİNLİK ÖNCESİ HAZIRLIKLAR	ETKİNLİĞİN UYGULANMASI	ETKİNLİK SONRASI DEĞERLENDİRME
Organizasyon Akademik ön hazırlıklar	Sahada uygulama aşaması	Değerlendirme

Okul Dışı Öğrenme Faaliyetleri Sonrası Ölçme-Değerlendirme Araçları		
Kavram haritaları	Metin çözümlemesi	Fotoğraf sergisi
Zihin haritaları	Bulmacalar	Kompozisyon/mektup
Etkinlik sonrası değerlen.	Gazete/poster/broşür	

Nereler okul dışı ortam sayılır? (Öğretim programındaki kazanıma uygun her ortam)	
Kurumsal yapılar	Müzeler, bilim merkezleri
Açık alanlar (Park, okul bahçesi ...)	Hastane, sanat merkezleri

Eğitimde Etkili Geri Bildirim Türkiye’de Eğitim Ortamlarındaki Çeşitliliğin Temel Kaynakları ?		
Gelir dağılımındaki eşitsizlikler	Öğrenme gücüğü yaşayan bireyler	Özel gereksinimli bireyler

En Geniş Tabanlı Öğrenmeler Hangileridir?
Yaparak ve yaşayarak ulaşılan öğrenmelerdir.

Öz Güven Nedir?
Okul ekosistemindeki tüm paydaşların o bireye dair izlenimlerinin toplamıdır.

Etkili Geri Bildirim - Öğrenme Sürecinde		
1	BLOOM	“Tam öğrenme modeli”
2	SENEMOĞLU	“Akademik öz güven akademik başarıyı etkiler”
3	GÖKER	Geri Bildirimler hangi açılardan Farklılaşır? a) yapıcı / düzeltici / negatif b) güçlendirici / pozitif
4	SCHUNK	G.B. katılımın niteliğine ilişkin unsurları da içermelidir.

Geri Bildirimler Çeşitleri (Yön Açısından)	
a) Pozitif geri bildirim Olumlu ifadeler (Problemi çözmeye yaklaşımın doğru ... vb)	b) Negatif geri bildirim Olumsuz ifadeler (Cevabın yanlış, ödevin yetersiz...)vb)

Geri Bildirimler Çeşitleri (İçerik Açısından)	
a) Sınırlı geri bildirim Öğrenmeye etkisi sınırlıdır (doğru, yanlış, eksik vb.)	b) Ayrıntılı geri bildirim Öğrenme üzerinde olumlu etki (Matematiksel işlemlerde hatan var, toplama işlemini gözden geçirmelisin)

Geri Bildirimler Çeşitleri (Zamanlama Açısından)	
a) Anlık geri bildirim Uzaktan eğitim ortamlarındadır	b) Gecikmiş geri bildirimler dönüt ve düzeltmeler (Ödevlere, projelerine, çalışma kâğıtları ...)

Geri Bildirimler Diğer Hedefleri ?	
Sadece bilişsel değil Üstbilişsel becerileri ve duyuşsal özellikleri geliştirmeyi de hedefler.	
Bilişsel G.B	Yapılan bir çalışma içerisinde eksik olan yerleri belirleme
Üstbilişsel G.B	Stratejilerle öğrenme etkililiğinin artmasına yönlendirme
Duyuşsal G.B	İlgi, tutum ve motivasyona yönelik ifadeler kullanılması

Etkili Geri Bildirim Sürecinde Web 2.0 Araçları	
1	Kahoot
2	Formative
3	Socrative
4	Edmodo
5	Google drive

Öğrenme ile İlgili Bazı Kavramlar	
1	Refleks
2	İçgüdü
3	Yaşantı
4	Davranış
5	Öğretme
	Öğretim

Öğrenme ile İlgili Bazı Kavramlar (Davranışları Genel Olarak Üç Grupta Toplanır)		
Doğuştan Gelen	Geçici	Sonradan Kazanılan
İçgüdüsel – refleksif Öğrenmeyle değişmez! (Kalp kasımızın çalışm.)	Alkol, ilaç gibi etkenlerle oluşur Geçicidir	Doğuştan getirilmez! Öğrenmeyle kaz.ılır. (Ağlama ile ist. Alma)

Öğrenme Ürünü Olan Davranış Türleri	
İstendik Davranışlar	İstendik Olmayan D.
1. Planlı eğitim ile kazanılır. 2. Gelişigüzel kültürlleme türünü dav.	-----

Öğrenme İçin Temel İlkeler
1. Öğrenme hedefe yöneliktir.
2. Öğrenme ön bilgi ile yeni bilgi arasında bağ kurmaktır.
3. Öğrenme bilginin örgütlenmesidir.
4. Öğrenme doğrusal olmayan fazlar hâlinde gerçekleşir.
5. Öğrenme gelişimden etkilenir.
6. Öğrenme stratejiktir.

Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler (olumlu-olumsuz)	
a) Olumlu faktörler (öğrenmeyi kolaylaştıran)	b) Olumsuz faktörler (kolaylaştıran - zorlaştıran)

Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler (doğrudan - dolaylı)	
a) Doğrudan etkileyen 1. Öğrenenden kaynaklı 2. Öğrenme malzem. kaynaklı 3. Öğrenme yönt. kaynaklı	b) Dolaylı etkileyen 1) Öğreten (öğretmen) 2) öğrenme ortamı

Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler a) Doğrudan etkileyen Faktörler (Öğrenenden Kaynaklı)	
A. Türe Özgü Hazır Oluş	Tüm üyelerinin Otomatik gösterir. (Papağanın konuşması)
B. Olgunlaşma	* Öğrenmeyle kazanılan davranışların ön koşulu * Yaş ve zekâ ile ilişkilidir.
C. Genel Uyarılmışlık Hâli ve Kaygı	* Uyarıcılara kapalı olması - Uyarılmışlık düzeyinin düşük (uyku hâli) * Çok fazla uyarıcı alması - Uyarılmışlık düzeyinin yüksek (panik hâli) => Her iki durum da öğrenmeyi zorlaştırır.
D. Eski Yaşantıların Aktarılması	* Yeni bir bilginin öğrenilmesi - Ön (eski) yaşantılara bağlıdır.
E. Güdü (Motivasyon)	* İstekleri, arzuları, gereksinimleri, dürtüleri ve ilgileri kapsar ...
F. Dikkat	Bilincin belli bir noktada toplanmasıdır.

Öğrenmede Aktarım (Transferans)	
1. Olumlu Aktarma	Aktarmanın yeni öğrenmeye katkısı vardır Bisiklet kullanan motosikleti kolay öğrenir.
2. Olumsuz Aktarma	Aktarmanın yeni öğrenmeye Engelleyicidir İki parmak daktilo kullanan, 10 parmakta zorlanır.

Olumsuz transferle ilişkili olan “Ket Vurma”	
a) İleriye ket vurma	Eskinin daha yeni öğrenileni hatırlamayı engellemesi (Kart şifresini eski kart şifresiyle karıştırması)
b) Geriye ket vurma	Yeninin eskiyi hatırlamayı engellemesi... Almanca'dan sonra İngilizce öğrenmeyle Alm. kelimeleri unutulması

Öğrenmede Aktarım (Transferans) SOLOMON - PERKİNS	
a) Alt düzey Transfer <i>Spontane (kendiliğinden) veya otomatik gelişmiş ve iyice yerleşmiş becerilerdir.</i>	b) Üst düzey transferans <i>Soyut ve zihinseldir.</i>

Öğrenmede Aktarım (Transferans) Güdü (Motivasyon) (İstekleri, arzuları, gereksinimleri, dürtüleri ve ilgileri kapsar.)
Dürtü: Açlık, susuzluk, uyku, cinsellik gibi fizyolojik kökenli güdülerdir .
Gereksinim (ihtiyaç): Başarı, sevgi, statü gibi daha karmaşık olan güdülerdir .

Güdülemede 4 (Dört) Önemli Kavram	
1. İhtiyaçlar	(Fizyolojik- psikolojik sağlık için gerekli olanlar)
2. Değerler	* Kendisi için faydalı görüp elde etmeye ve/veya sürdürmeye çalışır
3. Amaçlar veya niyetler	* Güdü, amaca veya değere ulaşma isteğidir. * Bütünleştiriricidir
4. Duygular	Fizyolojik- psikolojik sağlık için gerekli olanlar...

Güdülerin Kaynakları Nelerdir?	
<p>a) İçsel kaynaklı <i>Harekete geçiren durumlar</i> * Fizyolojik (açlık, susuzluk) * Sosyal(merak, ilgi ...)</p>	<p>b) Dışsal kaynaklı <i>Öğrenme esnasında dışsal etkiler</i> Ödül, cezadan kurtulma, sosyal onay</p>
<p>=> Kişi öğretmenin gözüne girmek için çalışırsa → Dışsal kaynaklı güdülenir. => Merak ettiği şeyleri çalışıyor ve keyif alıyorsa → İçsel kaynaklı güdülenir.</p>	

Güdü Çeşitleri (Bireyi Harekete Geçiren Güdüler)	
1) Birincil güdüler Daha çok fizyolojiktir. (Açlık, susuzluk, uyku, ...)	2) İkincil güdüler Öğrenme yaşantıları sonucunda oluşur. (Başarma, güç, ait olma, egemenlik)
=> Para ile karın doyurma → Fizyolojik (Birincil güdü) => Para güçlenip yakın ilişkiler kurma → (İkincil güdü)	

Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler (Öğrenilecek Malzeme)	
A) Algısal Ayırt Edilebilirlik	Etrafındaki malzemeden kolay ayırt edilebilenler → Çabuk öğrenilir.
B) Anlamsal Çağırışım	Öğrenilmek istenenler önceki bilgi birikimleriyle ne kadar ilişkiliyse => Öğrenme o kadar kolaylaşır.
C) Kavramsal Gruplandırma	Birbirine yakın veya benzer kavramları öğrenmek kolaydır.

Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler (Öğrenme Yöntemleri)	
A) Öğrenmeye Ayrılan Zaman	Bireysel farklılık gösterir “Aralıklı çalışma” - “Toplu çalışma” (tekrarlı-sistematik) (sıkışık – yoğun) (+) (-)
B) Öğrenilen Konunun Yapısı	* Öğrenme malzemelerinin (konu, kitap...) - Kendine özgü bir yapısı vardır.
C) Öğrencinin Aktif Katılımı	Öğren. öğrenme malzm. karşısındaki duruşu
D) Geri Bildirim	Öğrenme sonucunun hemen bilinmesidir.

Öğrencinin Aktif Katılım Aşaması	
1. Not tutma (Dinleme)	6. Grafik veya şema çizme (yazma)
2. Önemli yerl. altını çizme (okuma)	7. Örnekleri yazma (yazma)
3. Gözden geçirme (okuma)	8. Yüksek sesle tekrar yapma (anlatma)
4. Ana hatları çıkarma (okuma)	9. Başkasına anlatma (anlatma)
5. Ana fikri çıkarma (yazma)

ÖĞRETİM STRATEJİLERİ		
1	AUSUBEL	<p>Sunuş Yoluyla Öğretim – Anlamlı Öğrenme</p> <ul style="list-style-type: none">* Öğretmen merkezli bir stratejidir.* Öğretmen – öğrenci etkileşimi yükündür.* Öğrenci aktivitesi düşüktür.- Kısa sürede çok bilgi aktarılır (+)- Kalabalık sınıflar için idealdir (+)- Sadece bilgi düzeyindeki hedeflerin öğretilir (-)- Üst düzey hedeflerde kullanılmaz. (-)- Öğrenci aktivitesi düşüktür. (-)- Sıkıcı olabilir. (-)- Öğrencilerden dönüt almak zordur. (-)
2	BRUNER	<p>Buluş Yoluyla Öğretim – Örnek Kural</p> <ul style="list-style-type: none">* En önemli özelliği öğrenme güdüsünü artırmasıdır.* Bilgiye kendisi ulaşmalı ve bilgiyi keşfetmelidir.* Öğretim sürecinin merkezinde öğrenci vardır* Tümevarım yöntemi kullanılır.* Güdüleyici bir yaklaşımdır.- Yaşayarak öğrenme → Kalıcı öğrenme (+)- Üst düzey düşünme becerilerini geliştirir. (+)- Zaman alır ve maliyeti yüksektir. (-)- Ön bilgiler yoksa amacına ulaşmaz. (-)- Karmaşık bazı konularda sonuca ulaşmayabilir. (-)- Olgu öğretiminde etkili değildir. (-)

3	J. DEWEY	<p>Araştırma-İnceleme Yoluyla Öğretim Stratejisi</p> <ul style="list-style-type: none"> * Öğrenci merkezli bir stratejidir. * Öğrenci etkinlikli, dayalı bir problem çözme sürecidir. * Tümevarım ve tümdengelim yöntemleri kullanılır. * Buluş yoluyla öğretim stratejisine benzer. * Öğretmen bir yol gösterici, yönlendirici bir rehberdir. - Üst düzey düşünme becerisini kazandırır. (+) - İletişim, sorumluluk alma becerisi kazandırır. (+) - Maliyeti yüksek (-) - Zaman alır (-) - Kalabalık sınıflarda uygulanması zor (-) - Yetersiz öğrencilerde uygulanması zor (-) - Her yaşa uygun değildir (-)
4	BLOOM	<p>Tam Öğrenme Stratejisi (Yaklaşımı)</p> <ul style="list-style-type: none"> * Bilgi ünitelere ayrılmıştır. * Hazırbulunmuşluk düzeyine göre öğretim * İhtiyacı olan ek öğretim zamanı / imkanı vermeli * Bloom → eğitimdeki normal dağılım eğrisini reddeder - Sola çarpık bir grafik oluşmasını kabul eder. - %90'ın dışında kalanlar da tam öğrenmelidir. - Öğretmene büyük görev düşmektedir . * Tüm öğrencilerin başarılı olacağını savunur. "Öğrenemeyen öğrenci yoktur, öğretemeyen öğretmen vardır."

Tamamlayıcı Öğretim Etkinlikleri
<ul style="list-style-type: none"> * Öğretmen veya özel öğretici tarafından gerçekleştirilir. - Bire bir (özel ders) veya küçük gruplarla öğretim (okulda, evde ek -ödev) - Tekrar öğretim (farklı yöntem ve tekniklerle) - Kaynak ve yardımcı kitaplarla / Eğitsel oyunlarla / Bilgisayarlı öğretim

Tam Öğrenmenin 3 Temel Değişkeni
<p>Tam öğrenmede</p> <p>Giriş (Öğrenci Niteliği) kısmı → Bağımsız değişken</p> <p>Gelişme (Öğretim Hizmetinin Niteliği) kısmı → Bağımsız değişken</p> <p>Sonuç (Öğrenme Ürünleri) kısmı → Bağımlı değişkendir.</p>

Tam Öğrenme
<p>1. Öğrenci Niteliği: Öğrencinin sürecin başında taşıması gereken özelliklerdir.</p> <p>a) Bilişsel Giriş Davranışları:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Daha önce öğrenilmesi gereken, Bilgi, beceri ve yetenekler <p>b) Duyuşsal Giriş Davranışları:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Öğrenme ünitelerine karşı; ilgisi - tutumu - akademik öz güveni (benlik)
<p>2. Öğretim Hizmetinin Niteliği:</p> <p>Öğretim hizmetinin niteliğini 4 (dört) öge belirler:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. İpuçları 2. Öğrenci katılımı 3. Pekiştirme 4. Dönüt-Düzeltilme (Geri Bildirim)

Eğitimde Güncel Yaklaşımlar Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımı (PIAGET, VYGOTSKY, DEWEY, GESTALT, BRUNER)
<p>Yapılandırmacılıkta öğrenme: Deneyime bağlı anlam oluşturma sürecidir.</p> <ul style="list-style-type: none"> * Bu süreçte öğrenci aktiftir. * Anlam oluşturan öğretmen değil, öğrencidir. * Nesnel bilgiyi reddeder. * Değerlendirme, öğretim sonucuna dönük değildir! * Değerlendirme, öğretim sürecine dönüktür (portfolyo) * Yapılandırmacılık → Buluş yoluyla öğrenmenin geliştirilmiş hâlidir.

* Yapılandırmacılık ile Buluş yoluyla öğrenmenin Farkı
<ul style="list-style-type: none"> * Buluş yolunda - Öğrenci öğretmen yönlendirmesiyle düşünerek ilke ve genellemelere ulaşır. * Yapılandırmacılıkta - Rehberlik sonrası Birincil bilgi kaynaklarıyla anlam üretir.

Yapılandırmacı Öğrenme Kuramı		
1	PIAGET	Bilişsel yapılandırmacılık <i>Öğrenme, zihinsel yapıda meydana gelir</i>
2	VYGOTSKY	Sosyal yapılandırmacılık <i>Öğrenme, çocuğun çevre ile etkileşimiyle oluşur.</i>
3	VON GLASERSFELD	Radikal Yapılandırmacılık <i>Bilgi sadece birey tarafından oluşturulabilir.</i>

Eğitimde Güncel Yaklaşımlar Proje Tabanlı (Dayalı) Öğretim Yaklaşımı (JOHN DEWEY, KILPATRICK VE BRUNER)
<p>Proje tabanlı öğretim yöntemi</p> <ul style="list-style-type: none"> * Bilimsel düşüncenin adımlarını öğretmek, * Öğrencilerin ilgilendikleri bir konuda - Araştırma yapmalarını, sonuçlarını bir raporla düzenlemelerini - Sınıfta ya da yarışmada sunmalarını amaçlar. <p>Sınırlılıkları:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zaman sorunu - Sınırın iyi çizilmesi gerekir. (Yoksa hedeften sapma meydana gelir. - Her zaman orijinal ürün ortaya çıkmayabilir. <p>NOT: Sonucunda Mutlaka bir iş, ürün, performans (proje) ortaya konmalıdır.</p>

Probleme Dayalı Öğrenme Yaklaşımı
<ul style="list-style-type: none"> * JOHN DEWEY (Probleme dayalı öğrenme yaklaşımı) - İlerlemecilik Eğitim Felsefesi Akımı ve - Araştırma-inceleme * Probleme dayalı öğrenmenin temeli - J. Dewey'in "Yaparak-yaşayarak öğrenme ilkesi"nden alınmıştır.

Problem Çözme Yönteminde Kullanılan İşlem Basamakları
<ol style="list-style-type: none"> 1. Problemi hissetme 2. Problemi tanımlama 3. Prob.ilgili bilgilerin toplanması 4. Problemlle ilgili hipotezler kurma 5. Veri toplama (problem çözümü için) 6. Hipotezleri test etme (Doğru-yanlış) 7. Problemin çözümü 8. Sonucu raporlaştırma

Problem Çözme Yöntemindeki Problem Durumlarında (Öğrenme Senaryolarında) Bulunması Gereken Özellikler
En önemli özellik => Gerçek yaşamla ilgili olmalı.

Probleme Dayalı Öğrenme Yaklaşımının Öğrencilere Kazandırdıkları Özellikler
Problem çözme öğrenmek => Öğrenmeyi öğrenmektir.

Beyin Temelli Öğrenme (Nörofizyolojik Kuram) (HEBB, CAİNE CAİNE)
<ul style="list-style-type: none"> * Öğrenciler öğrenme sürecine etkin katılım sağlamalıdır. - Öğretmen ise rehber rolündedir. * Yapısalci yaklaşım gibi yaparak-yaşayarak öğrenmeyi savunur. - Öğrenme 5 duyu organına hitap etmelidir (temeli budur.) Caine and Caine'ne göre * Beynin her iki lobunun da kullanımı kapasitesiteyi, kat kat artırır.

Beyin Temelli Öğrenmenin İlkeleri
<ol style="list-style-type: none"> 1- Beyin paralel bir işlemcidir. (Aynı anda birçok işlemi yapabilir.) 2- Öğrenme fizyolojik bir olaydır. 3- Beyin, parçaları ve bütünlüğü aynı anda algılar. 4- Öğrenme bilinçli ve bilinçsiz süreçleri içerir. 5- En az iki farklı türde belleğimiz vardır: (1. Uzamsal 2. Ezberleyerek) 6- Her beyin kendine özgü düzenlenmiştir. (Öğrenme yolu farklıdır.) 7- Anlamı araştırma doğustandır. (Merak ve keşfetme doğustan gelir) 8- Anlamı araştırma, örüntüleme yoluyla olur. (Beyin düzenli öğrenir.) 9- Örüntü oluşturmada duygular önemlidir. 10- Öğrenme teşvikle artar, korkuyla azalır. 11- Öğrenme hem odaklanmış dikkati hem de çevresel algılamayı içerir.

Harmanlanmış Öğrenme (Birden fazla paylaşım yolu kullanan bir öğretim programıdır)
HORTON * Harmanlanmış öğrenme - Web destekli öğrenme ile sınıftaki öğrenmenin birleştirilmesidir - Yeni bir yaklaşımdır. (Teknoloji etkisi)
SİNGH ve REED Harmanlanmış öğrenme * Doğru becerilerin, doğru kişiye, doğru zamanda kazandırılması için Doğru kişisel öğrenmeyle doğru öğrenme teknolojilerinin eşleştirilmesiyle ve öğrenme amaçlarının uygulanmasıyla => En yüksek başarıyı sağlamaya odaklanır.

Harmanlanmış Öğrenme Bileşenleri
SİNGH ve REED'e göre öğrenme yaklaşımları * Eş zamanlı (synchronous) fiziksel biçim * Öğretmen liderliğinde sınıflar ve öğretmen * Katılımlı laboratuvar çalışmaları ve çalıştaylar / Alan gezileri

Eş Zamanlı (Synchronous) Çevrim İçi Biçimler (Canlı e-öğrenme)
* e-görüşmeler / toplantılar * Koçluk (coaching) * Web seminerleri ve radyo / TV yayını * Sanal sınıflar * Mesajla anında görüşme

Eş Zamanlı (Synchronous) Çevrim İçi Biçimler (Canlı e-öğrenme)
Kişisel Hızda Farklı Zamanlı (Asynchronous) Biçimler: * Doküman ve web sayfaları * Web/bilgisayar destekli eğitim modülleri * Değerlendirme/test ve anketler * Benzetişimler * Mesleki yardım ve elektronik performans destek sistemleri * Canlı olay kaydı * Çevrim içi öğrenme toplulukları ve tartışma forumları

Yaşam Boyu Öğrenme Yaklaşımı
* Yaşam boyu öğrenme, örgün eğitim ve yaygın eğitimin birleştirilmesidir. * Öğrenme yalnızca okulda gerçekleşmez! - Tüm yaşam süresince (ev, müze, kütüphane, etkinliklerde vb.) devam eder.
Temel ilkesi : Bilinçli ve amaçlı yaşam boyunca öğrenmeye devam etmektir.
Temel amacı : Bireyin öğrenmeyi öğrenmesini sağlamaktır.

Yaşam Boyu Öğrenme Yaklaşımında Yanlış Anlayışlar
Yaşam Boyu Öğrenme * Sadece yetişkinleri kapsamaz. * Sadece meslek ve beceri kazandırır. (Bireysel, sosyal vb. beceri) * Tesadüfi oluşmaz. (Birey isteyerek, bilinçli, amaçlı öğrenir)

İşbirlikli Öğrenme Yaklaşımı
J. DEWEY * Geleneksel sınıflardaki öğrencilerin yarışına ve rekabetine son vermek ister. - Başarıya birlikte ulaşmayı hedefleyen bir yaklaşımdır. - “Birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için” anlayışı hâkimdir. * Öğretmen rehberdir, yönlendiricidir. * Kubastık (işbirliğine dayalı öğrenme) öğrenmede paylaşılmış bir liderlik var.
Sınırlılıkları: - Başarılı ve bireysel çalışmayı seven öğrencilerin başarısını düşürebilir. - Değerlendirme aşaması zordur. - Grup içerisinde bireyleri ayrı ayrı değerlendirmek güçtür. - Çalışmalar bir kişi üzerinde kalabilir.

İş Birliğine Dayalı Öğrenmeyi Başarılı Bir Şekilde Uygulamak İçin (6 Temel İlke)
1. Olumlu bağlılık (bağımlılık): “Birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için” 2. Yüz yüze etkileşim: Öğrencilerin birbirlerini desteklemeli 3. Kişisel sorumluluk (ve bireysel değerlendirilebilirlik): * Her üye kendine düşen görevi en iyi şekilde yerine getirmelidir. 4. Sosyal beceriler kullanılmalı 5. Grup çalışmalarına yön verilmeli 6. Eşit başarı ilkesi: Her öğrenci eşit fırsata, imkânlarla sahip olmalıdır.

Öğretim İlkeleri
1. Hedefe (Amaca) Uygunluk İlkesi: - Bütün uygulamalar hedeflere ve kazanımlara uygun olmalıdır.
2. Öğrenciye Görelik İlkesi: - Geleneksel yöntemlere tamamen zıttır.
3. Öğrenci Düzeyine Uygunluk İlkesi: - Öğrencinin hazırbulunuşluk düzeyi dikkate alınmalıdır.
4. Hayatilik İlkesi (Yaşama Yakınlık, İşevrulukluk): - Eğitim-öğretimin en önemli amacı bireyi hayata hazırlamasıdır. - Okul, hayatın bir parçası olmalıdır. (Hayatı sınıfa taşımamız.)
5. Transfer İlkesi: - Derste öğrendiğini günlük hayata aktarabilmelidir. * Yaşamdaki sınıfa aktarıyorsak => Hayatilik * Sınıftaki yaşama aktarıyorsak => Transfer
6. Yapararak Yaşayarak Öğrenme (Uygulanabilirlik, Aktivite): - Öğretimde öğrencinin aktif olmasıdır.
7. Ekonomiklik İlkesi: * Öğretim hedeflerinde süre ve emeğin minimize edilmesidir.
8. Aktüalite (Güncellik) İlkesi: * Çocuğun hayata ilgisini artırmak için - Dersle aktüel (güncel) olay ve sorunlar arasında ilişki kurulmalıdır.
9. Açıklık (Ayanilik) İlkesi: * Açıklık iki anlamda kullanılmaktadır. 1. Öğretmenin kullandığı dilin açık ve anlaşılır olmasıdır. 2. Öğrenmede birden çok duyu organına hitap edebilmektir.
10. Somuttan Soyuta İlkesi: * Bireyin zihinsel gelişimi somuttan soyuta doğrudur. * Somut kavramlar soyut kavramlara göre daha anlaşılır. - Önce somut daha sonra soyut kavramlar öğretilmelidir. (Özellikle ilköğretim birinci kademedeki uygulanır.)
11. Bilinenden Bilinmeyene İlkesi: * Yeni bilginin / becerinin önceki bilgiden hareket ederek öğretilmeli
12. Yakından Uzağa İlkesi: * Öğrenmeye yakın çevreden başlanır.(Örnekler yakın çevreden verilir.) - Çünkü çocuk yakın çevreyle daha ilgilidir.
13. Basitten Karmaşığa İlkesi: * Konular verilirken basitten zor ve karmaşık konulara geçilir.
14. Bütünlük İlkesi: * Çocuk; bedensel-duygusal-ruhsal -sosyal bir bütün olarak ele alınmalı * Dersler disiplinlerarası yaklaşım ve geniş alan yaklaşımıyla işlenmeli
15. Anlamlılık: * Öğrenciler öğrenmeye güdülendiğinde öğrenmeler daha etkili olur.
16. Tümdengelim: * Öğrenme konusu önce genel ve ortak özellikleri, sonra da özel ve ayrıntı verilir.
17. Sosyallik İlkesi: * Öğretimde insanların sosyalleşmesini ve topluma uyum sağlaması...

MODÜL 2 (DEĞERLENDİRME NOTLARI)

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRMEİN TEMEL KAVRAMLARI

Sistem	- En az bir hedefi gerçekleştirmek - Uygun ve değişik öğelerden oluşan dirik bir örüntü
Öğeleri	1) Girdi 2) Süreç 3) Çıktı
Eğitim	Bir sistemdir.
Çünkü	1) Gerçekleştirmek istediği hedefleri var. 2) Hedefleri gerçekleştirmek için farklı öğelerden oluşur.

Hedef Çeşitleri	
1) Uzak Hedefler	Devletlerin hedefleridir.
2) Genel Hedefler	Daha işevuruk hedeflerdir. (MEB gibi kurum hedefleri)
3) Özel Hedefler	Dersin hedefleridir. (Kazanımları kapsar.)

EĞİTİMİN ÖGELERİ	
1) GİRDİ	Eğitim-öğretim için gerekli her şey Öğrenci, öğretmen, okul, çalışanlar, yönetim, eğitim programı
2) SÜREÇ	-Girdiler, hedefler doğrultusunda bir araya getirilir. -Ders hedeflerini öğrenciye kazandırılan eğitim durumları
3) ÇIKTI	Öğrencilerin sahip olduğu niteliklerdir.
Gözlenmeyen süreçler ve ürün değerlendirilemez!	

Eğitim Sistemi İçin Çıktılar Nedir?	
1) Dar Anlam	Öğrencinin ders sonunda ulaştığı hedef ve kazanımlar
2) Geniş Anlam	- Öğretimin baştan sona kadar sahip olduğu bilgi beceri ve yetkinlik

21. Yüzyıl Değişen Eğitim Paradigması	
İnsan Davranışları	a) Bilişsel b) Duyuşsal c) Devinimsel (Psikomotor)

Ekonomistler son yıllarda eğitime neden vurgu yapıyor?	
* Paradigma değişimine uygun insan gücü kaynağı nitelikli eğitimle gerçekleşir.	
* Eğitim 1 (bir) birim arttığında => Ekonomik büyüme %0,7 artar. - Bu büyümenin yarısı doğrudan eğitimin katkısı iken - Diğer yarısı eğitim ve ekonomi arasındaki etkileşimden kaynaklanmakta.	

Uluslararası En Geniş Çaplı Eğitim Araştırmalarını Yapan Örgütler		
1) PISA	2) TIMSS	3) PIRLS
Doğrudan ekonomi veya siyasi-ekonomik politikaların üretirler.		

Dünya Ekonomik Forumuna Göre 2025 Yılında Çalışanların Sahip Olması Gerekli 10 Temel Beceri	
1. Analitik düşünme	6. Eleştirel düşünme ve Analiz
2. Yenilik	7. Yaratıcılık
3. Yaratıcılık	8. Orijinallik
4. Etkin öğrenme ve öğren. stratejileri	9. Liderlik ve sosyal etki
5. Karmaşık problem çözme	10. Teknoloji kullanımı

Dünyanın Eğitimcilerden Beklediği Görev ve Sorumlulukların Etkileri Nelerdir?	
1) Eğitim ve öğretim ortamlarını yeniden tasarlamamıza	
2) Denetleme biçimlerimizi farklılaştırmamıza neden oldu.	

DEĞERLENDİRMEİN BASAMAKLARI		
a. Ölçme	b. Ölçüt ← Köprü görevi görür →	c. Karar
“Kerim gıda mühendisliği programına yerleştirilmiştir / yerleştirilememiştir.” “Zeynep dersten geçmiştir / kalmıştır.”		

ÖLÇME, ÖLÇÜT VE DEĞERLENDİRME (KAVRAMSAL TEMELLERİ)	
(1) Ölçme	* Öğrencinin belirli bir özelliğini gözleyerek - O özelliğe sayı, sembol ya da sıfat / kategori adı verme ... “Zeynep yapılan test sonucunda 1. oldu.”
	Fark: * Ölçme farktan doğmuştur. - Fark, bireyler ya da özellikleri arasında olabilir.
(2) Ölçüt	* Ölçülen özellik hakkında - Karar alabilmek ve değerlendirme yapabilmek için - Dayanak alınan referans noktası ya da referans aralığıdır. Referans noktası → “60 alan geçer” ... Referans aralığı → “90-109 arası normal zekâdır”
(3) Değerlendirme	* Bir ölçümü en az bir ölçüte vurarak - Karar verme ve yargıda bulunma işlemidir.
Eğitim sisteminde ölçmesiz denetleme ve kontrol mekanizması işlemez!	

Ölçüt Değişirse Değerlendirme de Değişir		
a. Ölçme	b. Ölçüt ← Köprü görevi görür →	c. Karar
Ölçme	Ölçüt	Değerlendirme
Irmak Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavından (YDS) 50 almıştır.	50	Yüksek lisansa başvuru yapabilir.
Irmak Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavından (YDS) 55 almıştır.	55	Doktora başvuru yapamaz.

ÖLÇME TÜRLERİ	
(1) Doğrudan Ölçme	* Özellik doğrudan gözlenerek ölçüm elde edilir. * Genellikle beş duyu organı ile algılanan özellikler “Bir sınıftaki öğrenci sayısı” “Öğrencilerin cinsiyetleri- boyları” “Kalem tutma becerisi- Pas verme becerisi”
(2) Dolaylı Ölçme	* Göstergeyle Ölçme * Bazı özellikler doğrudan gözlenemez! (Dolaylı) “Dört işlem becerisi” “Derse yönelik tutumlar” “Genel muhakeme düzeyleri”...
(3) Türetilmiş Ölçme	* Özellik kendisinden farklı iki ya da daha fazla özelliğin arasındaki Matematiksel bir bağlantı ... * Dört işlem yardımıyla belirlenir. “Hız (yol / zaman)” “yoğunluk (kütle / hacim)”

ÖLÇÜT TÜRLERİ	
(1) Mutlak Ölçüt	* Grubun özelliklerinden bağımsız olarak belirlenir. * Genellikle ölçme işlemi öncesinde ilan edilir. * Birinin notu, diğeri etkilemez! “Dersten geçme notu 50’dir”, “Doktora için ALES’ten en az 60 almak gerekir”
(2) Bağıl Ölçüt	(Norm Referanslı Ölçüt) * Ölçme grubunun belirli bir özelliğine dayalıdır. * Bağlı ölçüt ancak ölçme işlemi sonrasında belirlenebilir. * Birinin notu, diğeri etkiler! * Rekabetçi bir eğitsel ortam vardır. “Aritmetik ortalamaya denk ve üzerinde puan alan geçer.”

NOTLAR	
Değerlendirme * Mutlak ölçüte göre yapılıyorsa → “ Mutlak değerlendirme ” * Bağıl ölçüte göre yapılıyorsa → “ Bağıl değerlendirme ” adını alır. “Selim fen lisesine yerleştirilmiştir.” → Bağıl değerlendirme “Güzin lisans programları için tercih yapabilecek.” → Mutlak d.	
* Eğitsel kararların verilmesinde mutlak ve bağlı bir arada kullanılabilir. “Yükseköğretim Kurumları Sınavı” “KPSS Ortaöğretim Memur Atamaları” Ortalama => Bağıl ← 40 Mutlak ya da Bağıl 60 → Mutlak	
* Öğrenci ile ilgili önemli kararlarda → Mutlak değerlendirme gerekir. “ Tek ders sınavları” vb.....	
- Başvuran kişi sayısının → çok Alınacak kişi → az olduğunda (Arz-talep dengesizliği olan sınavlarda) → Bağıl değerlendirme zorunlu “ Yerleştirme / atama” → LGS, YKS, KPSS, TUS vb.	
* Muafiyet sınavlarında → Mutlak değerlendirme yapılması gerekir. “Yabancı dil muafiyet sınavları” vb.	

AMACA GÖRE DEĞERLENDİRME TÜRLERİ		
Öğrenci başarısına odaklı Değerlendirmeler	(1) Tanıma ve Yerleştirme (Diyagnostik Değerlendirme)	<u>Sınıf içi ölçme ve değerlendirme:</u> * Öğretim sürecinin başında * Hazırbulunuşluluk düzey tespiti... * Amaç not vermek değildir! * “ Hazırbulunuşluluk Testi ” denir. <u>Okul / kurum geneli ölçme ve değer.</u> * Öğretim sürecinin başında * Tanıma - uygun prog. yerleştirme * Niteliklerine uygun gruplar oluşur * Zaman, para - emek tasarrufu sağlar “Muafiyet” ve “seviye tespit sınav.”
	(2) Bicimlendirme ve Yetiştirme (Formatif Değerlendirme)	* Belirli bir konu / ünite vb. sonunda * Davranışların ne kadarını kazandı * Üniteye öğrenme eksiklerini belirle * “ İzleme ” - “ Tarama testi ” denir “Notsuz kısa sınavlar (quiz)” “Ünite tarama testleri”
	(3) Değer Bıçme (Summatif Değerlendirme)	* Öğretim sürecinin sonunda - Not vermek amacıyla yapılır. * Öğretim sonundaki durum tespiti . * “ Alanda erişti testi ” denir. “Bitirme sınavları” “Sertifika sınavları” “Üniversitedeki vize ve finaller”,

Yetenek, ilgi, tutum, kaygı, öğrenme kapasiteleri	(4) Rehberlik Amaçlı	<u>1) ÖZEL EĞİTİM:</u> * Belirli alanlarda özel gereksinimi olan çocuk.. Özel gereksinim kavramında - Zihinsel gerilik - Öğrenme güçlüğü - Otizm - Diğer spesifik gerilik alanları - işleme/görme engel alanları - Üstün zekâlılar * “ Sandart testler ” – “ Ölçüt bağımlı testler ” * Testlerin sonuçlarıyla BEP hazırlanır. (Bireysel Eğitim Programları) * Tıbbi ve eğitsel / gelişimsel olarak tanı alırlar. * RAM ’lar Eğitsel değerlendirme bağlamında tek yetkili .. <u>2) MESLEKİ REHBERLİK HİZMETLERİ:</u> * Öğrencilerin alan seçmeleri ve - Bir üst öğretim kurumuna yönlendirilmesinde * Kendi yetenekleri, ilgileri vb. belirlemek... “ Standart testler ”den yararlanılmaktadır. (5) Program Değerlendirme
		* Eğitim programları bileşenlerinin - Yapısı ve niteliğine ilişkin olarak => Sistematik bilgi toplama ve değerlendirme Amaç Eğitim program ürünlerinin geliştirilmesi

BLOOM
“Bir üniteye öğrenme eksikleri belli bir düzeyin üzerindeyse - O öğrenme açığı kar topu gibi devam eder. - Öğrenemez hâle gelmemesi için ünite sonu kontrol mekanizmaları olmalıdır.”

BİR ÖLÇME ARACINDA BULUNMASI GEREKEN PSİKOMETRİK NİTELİKLER	
GÜVENİLİRLİK	* Ölçme işleminden elde edilen puanların - Tesadüfi hatalardan arınık olma derecesidir. - Puanların kararlı, tutarlı ve duyarlı olmasıdır.
KULLANIŞILIK	* Ölçme aracının → Geliştirilme, uygulanma ve puanlanması - Kolay ve ekonomik olmasıdır. (zaman, para, emek, araç gereç vb. açıdan)
Bir ölçmenin Geçerli ve güvenilir olmasının tek koşulu: Puanların hatasız ya da az hatalı olmasıdır.	

Ölçme İşlemlerinde Hataları En Aza İndirebilmek İçin
Öncelikle hataların tanımlanması gerekir: Ölçme işlemini yapan kişi neye müdahale edeceğini

HATALARIN DÖRT KAYNAĞI?	
HATA	1) Ölçme İşlemini Yapan Kişiden Kaynaklanan Hata 2) Ölçme Aracından Kaynaklanan Hata 3) Bireyden / Öğrenciden Kaynaklanan Hata 4) Fiziksel Ortamdan Kaynaklanan Hata

HATA ÇEŞİTLERİ		
Ölçme sonuçlarına karışan Hata miktarı, yönü ve kaynağı bellidir	1) SABİT	* Miktarı ölçmeden ölçmeye değişmez! * Her ölçme işlemine aynı miktarda karışır. “ Bir terazinin boş ağırlığı 120 g ise Her tarttığımız 120 g eksik ölçülecektir.”
	2) SİSTEMATİK	* Miktarı ölçmeye göre değişen hatalardır. - Ölçülen büyüklüğe - Öğretmene - Ölçme koşullarına göre hata değişir. “Terazi, her bir kilogramda 120 g eksik tartıyorsa Ağırlığı arttıkça hata miktarı da artacaktır.”
Ölçme sonuçlarına karışan hata miktarı, yönü ve kaynağı bellidir. Hatayı engellemek -düzeltmek daha kolaydır.		

hata miktarı, yönü ve kaynağı gen. belli değildir!	3) TESADÜFİ	* Tesadüfi (Rastlantısal) hata * Şansla(tesadüfen) ortaya çıkar. * Ne yönde ve ne ölçüde karıştığı => Genellikle bilinemeyen hatalardır. * Ölçme sonuçlarına tek yönlü olarak karışmaz! → Bazen Pozitif bazen de Negatif yönde etki eder
	Ölçme sonuç. karışan hata miktarı, yönü ve kaynağı genellikle belli değildir! Hatayı engellemek -düzeltmek daha zordur!	

* Sabit ve tesadüfi olmayan hatalar → Tesadüfi değişken olma özelliğindedir. (Psikometride hata kuramı tesadüfi hatalar üstüne kurulmuştur.)

TESADÜFİ HATALARIN DÖRT KAYNAĞI?
1) Ölçme İşlemini Yapan Kişiden / Öğretmenden Kaynaklanan Hata:
1. Ölçme işlemi sürecinde: - Öğretmen, test katılımcısının dikkatini dağıtabilir - kaygısını arttırabilir 2. Ölçme işlemi sonrasında: - Puanlamadaki dikkat ve titizliğin değişmesi , yorgunluk , maddi hata vb.
2) Ölçme Aracından Kaynaklanan Hata:
1. Ölçme araçları hazırlanırken maddelerin iyi ifade edilmemesi 2. Araçta kullanılan dil, dil bilgisi ve imla sorunları 3. Maddelerde anlatım bozukluğu bulunması 4. Muğlak (kapalı) - belirsiz (müphem) ifadeler 5. Ölçme aracının yapısı sorunu - Homojen (benzeşik) maddelerden oluşan bir araç(test) - Heterojen (ayrışık) maddelerden oluşan bir testten daha güvenilir dir. 6. Ölçme aracının uzunluğu sorunu * Madde sayısı ile güvenilirlik arasında doğru orantılı ilişki vardır. * Ölçme aracındaki madde sayısı arttıkça - Yorgunluk, dikkat azalması vb. sebebiyle hata miktarı artar . 7. Seçenekli testlerde Şans başarısı faktörü * Bilişsel özellikleri ölçen testlerde - Eğer seçenek verilmişse şans başarısı karışma olasılığı artar. (Şans başarısı : Salt tahminle doğru yanıt bulma olasılığı)
3) Bireyden / Öğrenciden Kaynaklanan Hata:
* Bireylerin fiziksel, fizyolojik ve psikolojik durumları (Uykusuzluk -açlık) * Grubun homojen ya da heterojen olması Daha heterojen gruplarda güvenirlik katsayısı → Artar Daha homojen gruplarda güvenirlik katsayısı → Azalı r.
4) Fiziksel Ortamdan Kaynaklanan Hata:
* Ölçmenin yapıldığı fiziksel ortamdan kaynaklanan hatalardır: “ Koku, görsel uyarıcılarının fazlalığı, ergonomi vb....”

GEÇERLİLİK - GÜVENİLİRLİK - HATA İLİŞKİSİ

GEÇERLİLİK → Tüm hata kaynaklarından etkilenir.
GÜVENİLİRLİK → Yalnızca **Tesadüfi Hatalardan**

GÜVENİLİRLİK → GEÇERLİLİK için bir ön şarttır

Ancak
Yeterli şart değildir.

GÜVENİLİR olması → **GEÇERLİ** olacağı anlamına gelmez!
GEÇERLİ ise → Büyük olasılıkla **GÜVENİLİR**'dir.

Ölçme aracının geçerliliği ve güvenilirliği diye bir şey yoktur!
 Ölçme araçlarından elde edilen "Puan" → - Geçerli ve güvenilir olabilir.

Geçerlilik ve güvenilirlik
Varlık-yokluk sorunu değil! (Derece sorunudur)

- * Bir testten elde edilen puanlar :
 Yüksek / Orta / Düşük düzeyde geçerli
 Yüksek / Orta / Düşük düzeyde güvenilir
 (biçiminde nitelendirilir.)

Ölçme Araçlarının Psikometrik Nitelikleri
Şu Durumlara Göre Değişebilir:

1. Ölçme amacının değişmesi	4. Madde değişiklikleri
2. Uygulama grubunun değişmesi	5. Farklı kültürler
3. Dilin eskimesi / değişmesi	6. Kuramsal bilgi değişiklikleri

KORELASYON**KORELASYON:**

* En az iki değişken arasında karşılıklı bir ilişkinin varlığını inceler.
 İlişkinin yön ve miktar bilgisini veren istatistik bir tekniktir.

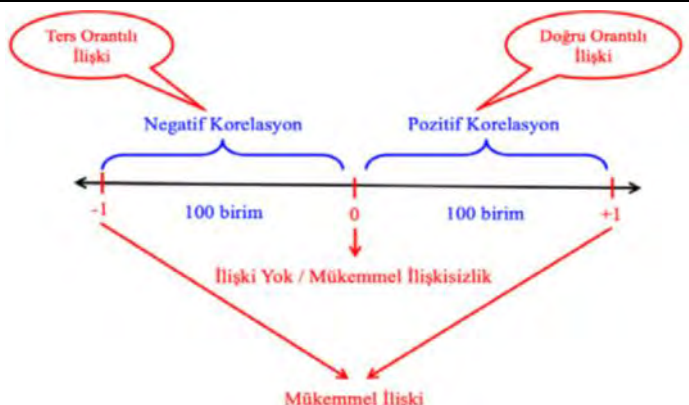
"Öğrencilerin ders tutumları ile başarıları arasında bir ilişki var mıdır?"
 "Saç uzunluğu ile zekâ arasında bir ilişki var mıdır?"

* Geçerlilik ve güvenilirlik genellikle korelasyon temelli analizlerle bulunur.
 * Korelasyon(co-relation) ("r" ile sembolize edilir.)

* Korelasyon "-1" ile "1" arasında değer alır.

- a) **Pozitif korelasyon** → İki değişken arasında doğru orantılı ilişkidir.
 "Ders çalışma süresi ile sınav notu" → Pozitif bir korelasyon
 b) **Negatif korelasyon** → İki değişken arasında ters orantılı ilişkidir.
 "Ders süresi ile dikkat" → Negatif bir korelasyon

* ± 1 Korelasyon → **Mükemmel korelasyon**
 1 Korelasyon → **Mükemmel doğru orantılı ilişki**
 -1 Korelasyon → **Mükemmel ters orantılı ilişki**
 0 (sıfır) Korelasyon → **İki değişken arasında sistematik bir ilişki yok!**
 → (Mükemmel ilişkisizlik)
 "Öğretmen boyları ile aylık ücretleri" → Arasındaki korelasyonun sıfırdır.

KORELASYONUN TEMEL KAVRAMLARI

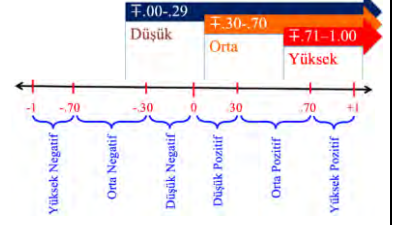
Şekil 2: Korelasyonun temel kavramları

Korelasyon Katsayısı:

İki tür belirleme yapılır:
 (Yön - Miktar)

Yön → Negatif - pozitif

Miktar → Düşük- Orta -
Yüksek

Şekil 3: Korelasyonun miktarı

Not 1:

* Bir korelasyon katsayısının negatif ya da pozitif olması
 ⇒ Büyüklük-küçüklük belirtmez! (Yön bildirir.) (Mutlak Değer)

Not 2:

* Korelasyon katsayısı ile neden-sonuç ilişkisi kurulamaz!

GEÇERLİLİK SORGULAMA YÖNTEMLERİ**1) KAPSAM GEÇERLİLİĞİ:**

* Özellikle başarı testlerinde aranan bir geçerlilik sorgulamasıdır.
 * Bir testin ölçülmek istenen davranışları ne derece kapsadığıyla ilgilidir.

2) ÖLÇÜT DAYANAKLI GEÇERLİLİK:

* Puanların ölçüt bir puanla karşılaştırılması ile araç geçerlilik ilişkisi

3) YORDAMA GEÇERLİLİĞİ:

* Yordama, tahmin demektir. (Ancak her tahmin yordama değildir!)
 (Geçerli ve güvenilir bir veri → Bu verinin sınanabilir olması gerekiyor.)

* Yordama, eldeki bu nitelikteki veriden yola çıkarak,
 → Geleceğe, henüz gerçekleşmemiş bir olguya ilişkin yapılan tahmindir.

* Seçme / yönlendirme amaçlı testlerde
 Y.G. → Yüksek olmalı

Seçme amaçlı testler
 YKS, KPSS, LGS vb.

Yönlendirme amaçlı
 Yetenek testleri
 İlgi envanterleri

Şekil 5: Bir yordama geçerliliği çalışma örneği

* Ölçüt puan testin tahmin etmeye çalıştığı → **Özelliktir.**
 * Ölçüt puan gelecekte belli olacağından → **Beklenir**

4) ZAMANDAŞ GEÇERLİLİK:

* Diğer adları: **Hâlihazır / Benzer ölçekler / Uygunluk geçerliliği**

* Ölçüt puan eş zamanlı olarak elde edilebilir.
 ⇒ Geçerliliği yüksek bir aracın puanı → Ölçüt puan olarak ele alınabilir.
 ⇒ Sonra ölçme aracı ve ölçüt araç aynı zamanda uygulamış
 - İki araçtan elde edilen puanlar arasındaki ilişki incelenir....

Şekil 6: Bir zamandaş geçerlilik çalışma örneği

* Z.G. te geçerlilik katsayısının -1 ile 1 arasında değişmesi beklenir.
 * Ölçüte bağlı olarak geçerlilik katsayısı
 → ± 1 'e yaklaştıkça artar, 0'a yaklaştıkça düşer.

Şekil 7:
 Geçerlilik katsayısı

5) YAPI GEÇERLİLİĞİ:

Yapı geçerliliği,

- Bir testin dayandığı kuramsal temelleri ne derece iyi örneklediğiyle ilgilidir.

* Yapı geçerliliği

- Testin ölçtüğü niteliklerin neler olduğunu araştırma ve
 - Kişilerin elde ettikleri puanların ne anlama geldiğini açıklama çabasıdır.

GEÇERLİLİK SORGULAMA YÖNTEMLERİ

Şekil 4: Geçerlilik yöntemleri sınıflaması

Bir Testin Kapsam Geçerliliğinin Yüksek Olması
(İki kritere bağlı)

1. Testteki sorular ölçülecek içeriği → Yeterli ve dengeli biçimde ölçmeli
2. Her bir soru ölçmek istediği özelliği → Doğrudan ölçmeli.
(Kazanımla doğrudan ilgili olmalı)

Kapsam Geçerliliği Sorgulama Yöntemleri

1) Mantıksal / rasyonel yöntemler:

a) Belirtke tablosunun hazırlanması:

- * Ölçülen kapsam dâhilinde davranışların belirlenmesi yöntemidir.

b) Uzman görüşüne başvurulması:

- * Uzmana belirtke tablosu ve maddeler sunulur:
 - Soruların konu kapsamını
 - Yeterli ve dengeli bir ölçme durumunu
 - Soruların kazanımlarla ilgisi değerlendirilmesi istenir.

2) İstatistiksel yöntemler:

- * Uzmanlardan alınan dönütler çözümlenebilir ya da
- Uzmanların değerlendirmesi istenir. (Uzmanlar arasında uyum test edilir.)

GÜVENİLİRLİK

Güvenilirlik tesadüfi hatalardan arınık olma durumudur.

Güvenilir bir ölçme aracı

Aynı özelliklerle ilgili arka arkaya ölçmelerde → Aynı sayısal sonucu verir.

İki Ölçüm Arasındaki Uyumsuzluk Nedenleri?

- 1) Bir hareketten diğerine, “dikkat ve çaba” değişebilir.
- 2) Uzun periyotlarda puan değişmesi
- 3) İkinci ölçümde daha açık/kapalı soruların kullanılması

Gerçek Puan – Standart Sapma

- * Ölçme, hatalar giderilene kadar sürdürülürse Gerçek puan elde edilir.
- Ancak davranış örneği sınırlı → Gözlenen puan gerçek puandan farklıdır.
- Buradaki farklılık → Ölçme hatasıdır.

“Bir koşucu farklı zamanlarda 23.7, 24.0, 25.1 ... saniyelerde koşmuş olsun.
- Bu ölçümlerin ortalaması 24.7 ise → Gerçek puanı 24.7’dir.”

- * Ölçmenin standart hatası: $S_h = s\sqrt{1-r_x}$ formülü ile bulunur.
(S_h = Ölçmenin standart hatası s = Standart sapma r_x = Güvenilirlik katsayısı)

- * Bir ölçme işleminde standart hatanın düşük olması:

1. Güvenilirlik katsayısının → Yüksek ve
2. Standart sapmanın → Düşük olmasına bağlıdır.

- * Ölçmenin standart hatası yükseldikçe (Bireylere rastgele puan vermiş gibidir)
- Güvenilirliğin kestirilmesi çok önemlidir.

- * Güvenilirlik katsayısı 0 ile 1 arasında değişir.
- Kabul edilen aralık: 0.70 ve üstü ölçüt
- Genel yetenek gibi bilişsel özellik ölçen testlerde
⇒ Güvenilirlik katsayısının 0.90 ve üzerinde olması arzu edilir.

Şekil 8: Güvenilirlik katsayısı

GÜVENİLİRLİK KESTİRİM YÖNTEMLERİ

Şekil 9: Güvenilirlik kestirim yöntemleri

GÜVENİLİRLİK (KESTİRİM) YÖNTEMLERİ

A) Birden çok uygulamaya dayalı yöntemler:

1. Test-tekrar test yöntemi
2. Eşdeğer (paralel) testler yöntemi

B) Tek uygulamaya dayalı yöntemler:

1. Eşdeğer yarılar yöntemi
2. KR-20 yöntemi
3. KR-21 yöntemi
4. Cronbach alfa yöntemi
5. Hoyt'un varyans analizi yöntemi
6. McDonald omega yöntemi

A) BİR DEN ÇOK UYGULAMAYA DAYALI
GÜVENİLİRLİK YÖNTEMLERİ

1) TEST-TEKRAR TEST YÖNTEMİ:

- * Bir test, aynı gruba, belli bir zaman aralığıyla iki kez uygulanır.

- * İki uygulamanın puanı arasındaki korelasyon hesaplanır.

- ⇒ Korelasyon katsayısına elde edilir. (Kararlılık katsayısı)

- * Test-tekrar test yöntemi

- * T.T.T. Yöntemi Benzer ölççekler geçerliliği, hâlihazır geçerlilik, uygunluk geçerliliği olarak da geçer.

	Ankisiyete Ölçeği Puanları X ₁	Ankisiyete Ölçeği Puanları X ₂
Çeren	54	50
Filiz	98	110
Ayдын	128	120
Ece	89	80
Deniz	101	101
—	87	85
—	98	106
—	67	59
—	122	119
Dursun	79	82

Kararlılık
KatsayısıKorelasyon (r)
1'e yakın

Şekil 10: Test-tekrar test yöntemi çalışma örneği

Not: Güvenilirliğin kararlılık, tutarlılık ve duyarlılık sorunu vardır.

- * T.T.T. Yöntemi ile güvenilirlik kanıtı → Kararlılık boyutuyla ilgilidir.

- * T.T.T. Yöntemi → Güvenilirliğe ilişkin tümel bir sonuç ortaya koymaz!

- * T.T.T. Yöntemi → Özelliğin kararlı olduğu durumlarda uygulanmalıdır.

(Testin ölçtüğü özellik sürekli değişkenlik gösteriyorsa kullanılmamalıdır!)

“Genel zihin yetenekleri, kişilik testleri, ilgi envanterleri, tutum ölççekleri” vb.

- * T.T.T. Yöntemi → Yetenek testleri, kişilik envanterlerinde tercih edilir.

- * T.T.T. Yöntemi → Başarı testleri için pek tercih edilmez!

2) EŞDEĞER (PARALEL) TESTLER YÖNTEMİ

Bu bölüm ana PDF’de atlanmış!

B) TEK UYGULAMAYA DAYALI
GÜVENİLİRLİK YÖNTEMLERİ

1) TEST YARILAMA YÖNTEMİ: (Eşdeğer Yarılar / İki Yarı Güvenilirliği)

- * Test iki eşdeğer yarıya bölünür.

- İki yarıdan alınan puanlar arasındaki tutarlılık incelenir.

- * Yarılardan alınan toplam puanlar arasında korelasyon hesaplanır.

- * Ancak elde edilen katsayı korelasyonun yarı puanlardan elde edildiği için

- Testin tamamına ilişkin bir tutarlılık bilgisi vermez! (Yarı güvenilirlik)

- Testin tümüne ilişkin bir güvenilirlik katsayısı: Spearman-Brown formülü

- * Bir test iki eşdeğer yarıya nasıl bölünür?

- a) İlk yarı ve son yarı
- b) Tek ve çift
- c) Rastlantısal yöntem

(Her teste uygun değil!)

* Basitten zora ise

* Kümelenme varsa

* Madde sayısı çok ise

	Türkçe Testi	1. YARI	2. YARI
Deniz	48	20	28
Şebnem	98	50	48
Ufuk	66	32	34
İşıl	88	44	44
Sinem	32	20	12
.....	70	30	40
.....	62	28	34
.....	40	20	20
.....	60	28	32
Sinan	66	36	30

Testin yarılarına
ilişkin tutarlılık
verir. Bu korelasyon
testin tamamına nasıl
genellenir?

Korelasyon (r)

Spearman-Brown Eşitliği

1/2 tutarlılık katsayısı

Şekil 11: Test yarılama yöntemi çalışma örneği

B) TEK UYGULAMAYA DAYALI GÜVENİLİRLİK YÖNTEMLERİ (DEVAM)
2-3) KUDER-RICHARDSON 20 VE 21 YÖNTEMLERİ:
<p>* Kuder-Richarson 20 ve 21 (KR-20 ve KR-21)</p> <p>- Test kendi içinde tutarlı bir bütün oluşturmuş mu? (İç tutarlılık)</p> <p>- İç tutarlılık katsayısı elde edilir.</p> <p>* Puanlamanın kategorik olduğu ölçme araçları için uygundur. (D: 1 Y:0 Boş:0 puan) (İki seçeneekli cevap)</p> <p>* Eğer maddeler farklı ağırlıklarla puanlanmışsa ya da Puanlar şans başarısı için düzeltilmişse => Bu formüller kullanmaz!</p>
4) CRONBACH ALFA YÖNTEMİ:
<p>* Ölçme aracının puanlaması çok kategorili ise kullanılır.</p> <p>- KR-20 ile aynı mantık üzerine kuruludur.</p> <p>* Elde edilen katsayının ismi yine iç tutarlılık katsayısıdır.</p>
5) HOYT'UN VARYANS ANALİZİ YÖNTEMİ
Bu bölüm ana PDF'de atlanmış!
6) MCDONALD OMEGA YÖNTEMİ
Bu bölüm ana PDF'de atlanmış!

GÜVENİLİRLİĞİ VE GEÇERLİLİĞİ ARTIRMA YOLLARI Güvenilirliği Artıran Temel Kavramlar ve Eylemler (Güvenilirlik tesadüfi hatalardan arınık olma durumudur)
1. Testteki madde sayısı arttıkça → Duyarlılık artar / Güvenilirlik artar.
2. Bir ölçmede puanlayıcı sayısı arttıkça → Güvenilirlik artar.
3. Puanlama nesnelligi → Güvenilirliği etkiler.
<p>- Testi farklı kişiler veya aynı kişi farklı zamanlarda puanlarsa => Puanlar arasındaki tutarlılığa puanlama güvenilirliği denir.</p> <p>* Testin puanı => Puanlayıcıya ya da zamana göre değişmiyorsa → Güvenilirlik artar.</p> <p>* Nesnel Araçlar: “Çoktan seçmeli, derecelendirme ölçeği, kontrol listeleri...” Öznel Araçlar: “Açık uçlu sorulardan oluşan araçlar, mülakatlar vb...” => Öznel araçlar puanlamada nesnel hâle getirilirse → Güvenilirlik artar.</p>
4. * Testteki maddeler açısından
<p>- Benzeşiklik (homojenlik) arttıkça → Güvenilirlik artar. (Benzer maddeler arasından seçim zorlaşır. Tesadüfi cevap azalır)</p> <p>- Ayrışıklık (heterojenlik) arttıkça → Güvenilirlik düşer</p>
5. - Veri elde edilecek grubun büyüklüğü arttıkça → Güvenilirlik artar. (Grup üyelerinin fazlalığı, elde edilecek veriyi çeşitlendirir- Grup Heterojenleşir)
6. * Maksimum performansı ölçen testlerde
<p>- Ortalama güçlüğe yaklaştıkça ($\bar{P} = .50$) → Güvenilirlik artar. (Grup Heterojenleşir)</p>
7. - Bir madde tüm öğrencilerce aynı anlaşılması → Güvenilirliği artırır. (Maddelerin dil bilgisi kurallarına uygun, açık ve anlaşılır yazılması)
8. Fiziksel ortamın uygun hâle getirilmesi → Güvenilirliği artırır. (Ses, sıcaklık, ışık, koku, dikkat dağıtıcı uyarıcılar, ergonomi vb.)

9. Öğrencilere yönerge vermek
-Test almayı → Güdüler Hazırbulunuşluluğu → Arttırır.
* Bireyden kaynaklanabilecek hataları asgariye indirir.
10. Eğer süreli test uygulaması ise süre yeterli verilmelidir.
- Bu bir hız testi değilse → Herkesin maddelerin tümüne ulaşması beklenir.
11. Uygulamada bireylerin
-Dikkatini dağıtacak - kaygısını artıracak davranışlardan kaçınılmalıdır.
12. - Maddeler teste düzgün yerleştirilmeli (Okuma güçleştirilmemeli)
- Test katılımcısının yaşına, gelişim düzeyine uygun bir punto
- Baskı hataları bulunmamalı
13. Tesadüfi - sabit ve sistematik hatalardan arındırılmalıdır.

TEST GELİŞTİRME VE MADDE / SORU TÜRLERİ

TEST TÜRLERİ

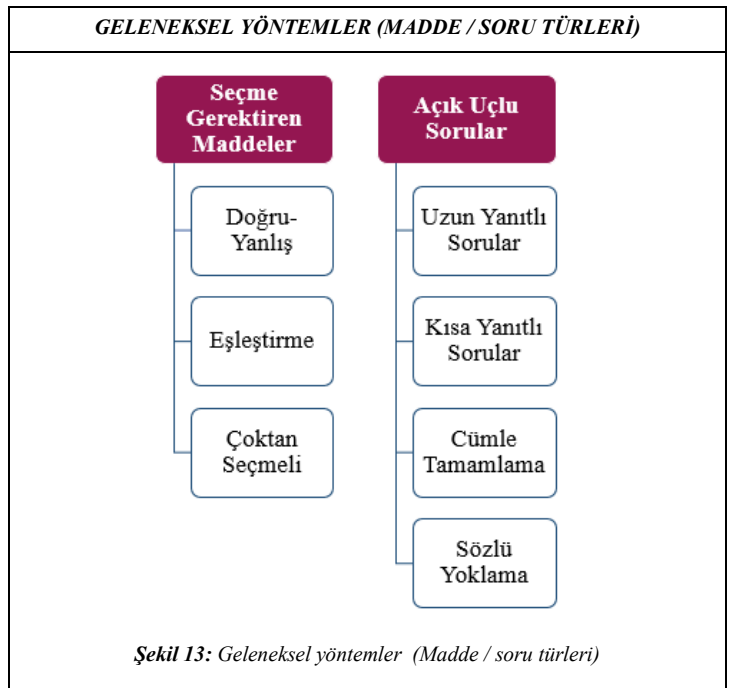
Testi Alan Kişi Sayısına Göre	Testin Uygulanış Süresine Göre	Testin Ölçtüğü Niteliğe Göre	Değerlendirme Yaklaşımına Göre	Hazırlanış Biçimine Göre	Veri Toplama Tekniğine Göre
1. Bireysel	1. Süreli	1. Hız testleri	1. Objektif	1. Standart	1. Performans
2. Grup	2. Süresiz	2. Güç Testleri	2. Subjektif	2. Öğretmen yapımı	2. Kağıt-Kalem

Tablo 4: Test türleri

Tablo 4: Test türleri

TEST GELİŞTİRME Test Geliştirmenin İşlem Basamakları:
1. Amaç belirleme
2. Kapsam belirlenme - belirtke tablosu hazırlama
3. Denemelik maddeleri / soruları yazma
4. Maddeleri gözden geçirme (redaksiyon),
5. Denemelik test formu hazırlama
6. Test uygulama
7. Test ve madde istatistikleri hesaplama
8. Seçilen maddelerden nihai form oluşturma

TEST GELİŞTİRME Test Geliştirmenin İşlem Basamakları: (Öğretmenler açısından daha olanaklı bir test planı)
1. Amaç - davranışları - konuları belirleme
2. Sınav günü - sınav süresi belirleme
3. Belirtke tablosu hazırlama
4. Soru türleri - soru sayısı belirleme
5. Soruların “ortalama güçlüğü” - “güçlük dağılımı” belirleme
6. Soru yazımında izlenecek yolu belirlenmesi
7. Cevap anahtarı - puanlama yöntemi belirleme
8. Ölçme aracını yazma - çoğaltma yöntemi belirleme
9. Sınavın uygulanma kurallarını belirleme
10. Sınavı uygulama - Test ve madde istatistiklerini hesaplama

GELENEKSEL ÖLÇME YÖNTEMLERİ

1) DOĞRU-YANLIŞ MADDELERİ:

- * İfadelerin doğru mu, yanlış mı olduğunu denetler.
- * **Doğru- Yanlış** maddelerinde verilen bir tür “**önerme**” dir.
“ Cumhuriyet 1920 yılında kurulmuştur ” (D) (Y) ”
- * **Çoktan seçmeli madde türünden sonra en çok kullanılan 2. madde tipidir.**

Avantajları:

1. Hazırlaması, uygulaması ve puanlaması **kolay(kullanışlı)**
2. Soru sayısı artırılabilir.
3. Sistematiik hata karışma olasılığı **pek yoktur.**

Dezavantajları:

1. **Şans başarısı olasılığı yüksektir.**
2. İyi yazılmazsa genellikle üst düzey bilişsel özellikleri ölçemez.
3. Öğrenme eksiklerini belirleyemez.
4. Yanlış üzerinden öğretim yapılmaz.
5. Her derste/konuda kesin yanlış denebilecek durumlar belirlemek zordur.

- * **İpucu** vermekten kaçınılmalıdır:
“Asla, daima, hiçbir, tümü” vb. ifadelerin → **Yanlış** olma olasılığı yüksektir.
“Genellikle, bazen, sıklıkla” vb. ifadelerin → **Doğru** olma olasılığı yüksektir.

2) EŞLEŞTİRME MADDELERİ:

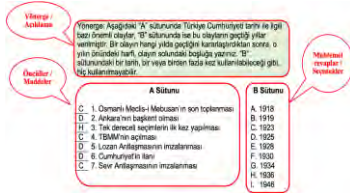
- * Birbirleriyle ilgili **iki grup** bilginin **eşleştirilmesini** gerektirir.

Avantajları:

- a. Hazırlaması, uygulaması ve puanlaması **kolaydır. (Kullanışlılık)**
- b. Soru sayısı artırılabilir.
- c. **Sistematiik hata karışma olasılığı pek yoktur!**

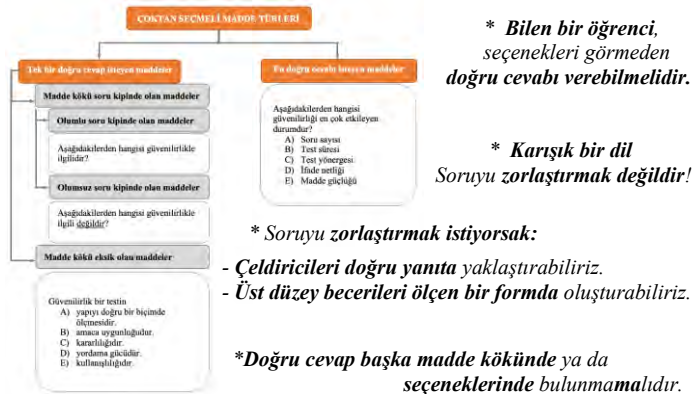
Dezavantajları:

- a. **Şans başarısı olasılığı yüksektir!**
 - b. İyi yazılmazsa genellikle üst düzey bilişsel özellikleri ölçemez!
- * **Uzun ifadeler öncül olarak kullanılmamalı**
- **Öncüller sütunu sayfanın soluna / Cevaplar sağ tarafına** yerleştirilmelidir.
 - * **Madde sayısı en az 6, en çok 15 olmalıdır.**

3) ÇOKTAN SEÇMELİ MADDELER

- 1) **Hazırlanması zor puanlaması kolaydır.**
- 2) **Puanlama objektiftir.**
- 3) **Üst düzey becerilerle ilgili madde yazmak zordur!**
- 4) **Doğru cevabı içindedir:**
⇒ **Sentez** düzeyinde soru sormak olanaklı **değildir!**
⇒ **Yaratıcılığın** denetlenmesi **zordur!**
⇒ **Puanlara şans başarısı karışma ihtimali vardır.**
- 5) **Çok sayıda soru sorulabilir.**
- 6) **Sistematiik hata karışma ihtimali çok düşüktür.**
- 7) **Çeldirme mantığı** temellidir.

- * **Seçenekler birbirleriyle tutarlı olmalıdır.** → **İpucu vermemelidir.**
“Asla, daima, hiçbir, tümü” vb. ifadelerin → **Yanlış** olma olasılığı yüksektir.
“Genellikle, bazen, sıklıkla” vb. ifadelerin → **Doğru** olma olasılığı yüksektir.
- * Birbirinin **tam zıttı** olan durumların seçeneklerde verilmemelidir.
- **Biri doğru olacağından şans başarısı artar / geçerlilik ve güvenilirlik düşer.**
- * Doğru cevapların bir **örüntü** göstermemesi gerekir. (Dağıtılırken dikkat!)
- * “**Hepsi**” ve “**hiçbiri**” bir seçenek olarak kullanılmamalıdır.
- * **Seçenekler bir sıra ile verilmelidir. (Alfabetik veya büyüklük)**

GELENEKSEL ÖLÇME YÖNTEMLERİ (DEVAM)

4) AÇIK UÇLU SORULAR

- * **Açık uçlu sorular ikiye ayrılır [Pikometri alanyazınında(literatürde)]:**
a) **Uzun yanıt gerektiren maddeler** b) **Yanıtı sınırlı maddeler**
- * **Ancak bu testler (sahada):**

A) ESSAY (YAZILI YOKLAMA):

- * Sorulara **cevap vermede sınırsız bir özgürlüğü** vardır.
Avantajı: - Öğrencinin bilgisi ile zihninin nasıl işlediğini anlayabilme
- Anlatım becerisi iyi olan öğrencilere avantaj sağlar.
Dezavantajı: Sınırlı bilgi ile aklına estiği gibi uzun cevaplar yazabilir.
- * **Dünyada en eski ve en çok tercih edilen testlerden biridir.**
- **Pratik nedenler:** Hazırlaması kolaydır.
- **Eğitsel nedenler:** Üst düzey bilişsel becerileri ölçmede geleneksel yöntemler arasında en avantajlı olanıdır.
- * **Yazma, problem çözme vb. becerileri ölçmek için çok kullanışlıdır.**
- * **Çok fazla soru sorulamıyor** → **Bir dezavantajdır.**

- * Puanlar, sadece bilgiyi ölçmemesi → **Sistematiik hata miktarını artırabilir.**
Puanlama özneliği belki de en önemli dezavantajdır.

“Essay”de Nesnellığı Artırma Yolları:

- 1) **Ayrıntılı bir cevap anahtarı çıkarılmalıdır.**
- 2) **Öğrenci ne yaparsa kaç puan verileceğinin belirlenmesi gerekir.**
- 3) **Bütüncül (holistik) ya da analitik rubrik** hazırlanabilir.

B) KISA CEVAPLI SORULAR:

- * **Bir sözcük, rakam, tarih ya da en çok bir cümle ile cevaplanır.**
- * **Öğrencinin aklının estiği cevabı yazmasını engeller. (Nesnellik artar)**
- * **Uzun cevaplı sorularda olduğu gibi ayrıntılı cevap anahtarı** olmalıdır.

Avantajları:

- a. **Hazırlaması, uygulaması ve puanlaması kolay (kullanışlıdır)**
- b. Soru sayısı artırılabilir.
- c. **Sistematiik hata karışma olasılığı pek yoktur.**

Dezavantajları:

- * **Üst düzey bilişsel özelliklerin ölçülememesi yine bir dezavantajdır.**

C) CÜMLE TAMAMLAMA (BOŞLUK DOLDURMA) SORULARI:

- * **Cümle tamamlama (boşluk doldurma), kısa cevaplı / sınırlı cevap gerektirir.**
- * **Hazırlanması oldukça kolaydır.**
- * **Kim, ne, nerede, ne zaman?** sorularına cevap olabilecek ölçme sorularıdır.
- * **Cümleler ders kitabından aynen alınmamalı (Kendi sözcükleriyle tekrar...)**

Avantajları:

- a. **Hazırlaması, uygulaması ve puanlaması kolaydır (Kullanışlı)**
- b. Soru sayısı artırılabilir.
- c. **Sistematiik hata karışma olasılığı pek yoktur!**

Dezavantajları:

- **İyi yazılmazsa genellikle üst düzey bilişsel özelliklerin ölçülememesi**

- * **Her maddenin** → Yalnızca **tek doğru cevabı olmalı (açık-net)**
- * **Maddenin cevabının bulunmasında** → **İpuçları verilmemeli.**
- * **İlköğretimde cevapların ayrı bir kâğıdına işaretlenilmesi uygun değildir!**
- * **Bir cümlede çok sayıda boşluk bırakılmamalı**
- * **Cümleden sadece anahtar nitelikli anlamlı ve önemli sözcükler çıkarılmalıdır.**

D) SÖZLÜ YOKLAMA:

- * **Sözlü sınavlar ciddi bir ölçme hatası barındırma potansiyeline sahiptir.**
- * **Dile dayalı becerilerin ölçülmesi için geleneksel yöntemler içindeki tek türdür.**
“Sözlü anlatım, diksiyon, y. dil dersinde konuşma, solfej ve şarkı söyleme...”
- * **Sorular sözlü olarak sorulur ve cevap sözlü olarak verilir.**
- * **Bireysel bir testtir** → Her öğrenciye ayrı soru sorma zorunluluğu vardır.
- * **Bireysel bir testtir** → Tüm öğrencileri test etmek için çok süre gereklidir.
- * **Cevaplarda çoğu zaman düşünme ve tasarlamaya pek zaman vermez!**
- * **Öğrencinin ayağa / tahtaya kaldırılması ve kaygı ...**
⇒ **Bireyden kaynaklanan hata miktarını artırabilir.**
- * **Öğretmenin ölçme sonucuna sistematiik hata karıştırma olasılığı yüksektir.**
- * **Sözlü anlatım becerisi iyi olan (daha az bilse de) → Yüksek puan alabilir.**
- * **Öğrencinin kılık-kıyafeti, diksiyonu, hâl ve hareketleri**
⇒ **Puanlamaya artı ya da eksi yönde etki edebilir.**
- * **Çok fazla soru sorulamayacağı için** → **Kapsam geçerliliği problemi** olabilir.
- * **Sözlü sınavlarda da (yazılı sınavlar gibi) gün ve saat ilan edilmeli**
- * **Sorular ve cevaplar önceden hazırlanmalı**
- * **Basit olan sorudan başlanmalı ve puana ilişkin dönüt hemen verilmeli**
- Not: Davranışlar, yazılı sınavla yoklanabiliyorsa sözlü sınav yapılmamalı!**

GELENEKSEL VE DESTEKLEYİCİ YÖNTEMLERİN KARŞILAŞTIRILMASI

Tablo 7:

Geleneksel ve destekleyici yöntemlerin karşılaştırması (avantaj ve dezavantaj)

GELENEKSEL YÖNTEMLER	DESTEKLEYİCİ YÖNTEMLER
Ürün değerlendirilir.	Süreç ve ürün birlikte değerlendirilir.
Öğrencinin ulaştığı noktanın tespiti önemlidir.	Ne öğrendikleri yanında, öğrendiklerini nasıl kullandıklarıyla ilgilenilir.
Essay dışında genellikle üst düzey düşünme becerilerinin değerlendirilmesinde yetersizdir.	Üst düzey bilişsel düşünme becerilerine odaklanır.
Değerlendirme öğrenmeden ayırır.	Değerlendirme öğrenmeyle bütünleşmiştir.
Bireyden ziyade gruba odaklıdır.	Odak noktası gruptan ziyade bireydir.
Başarının bireyler arası değerlendirilmesine odaklıdır.	Öğrencinin bireysel olarak gelişimine odaklıdır.
Geçerlilik ve güvenilirlik kontrolü daha kolaydır.	Geçerlilik ve güvenilirlik problemi olabilir.

TEST VE MADDE İSTATİSTİKLERİNE GENEL BİR BAKIŞ

1) TEST İSTATİSTİKLERİ:

* Ölçme işlemi sonucunda bireylerin toplam puanları üzerinden hesaplanır.

* Eğitimde en sık kullanılan istatistikler:

1. Merkezî Eğilim Ölçüleri
2. Değişkenlik Ölçüleri
3. Dağılım Özellikleri
4. Standart Puanlar ...

1. MERKEZİ EĞİLİM ÖLÇÜLERİ:

- a) Aritmetik ortalama
- b) Medyan (ortanca)
- c) Moddur.

* Temel işlevi (üçünün de) bir puan dizisindeki merkezi bulmaktır.

Merkezî Eğilim Ölçüsü Hesaplamak Ne işimize yarar?

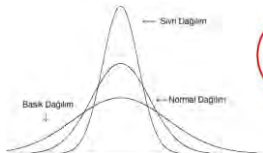
* Merkezî eğilim ölçüleri
- Ortalamalar ve grup başarısı... hakkında kabaca fikir yürütmemizi sağlar.

2. DEĞİŞKENLİK ÖLÇÜLERİ:

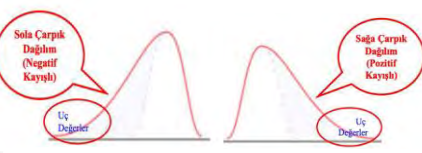
- a) Ranj (dizi genişliği)
- b) Varyans
- c) Standart sapma
- d) Çeyrek sapma

Değişkenlik ölçüleri

- * Grubun kabaca **homojen** ya da **heterojen** olup olmadığını gösterir.
- * Puanların **değişkenliği** grup hakkında **bilgi elde etmemizi** sağlar.
- * Bu istatistikler genellikle **histogramlar** ya da **çizgi grafikleri** ile gösterilir.

Şekil 17: Normal, sivri ve basık dağılımlar

Şekil 18: Sola ve sağa çarpık dağılımlar

* **Sivri, basık, sola - sağa çarpık olanlar Normalden sapmış dağılımdır.**

Normalden sapma durumlarının pek çok nedeni olabilir:

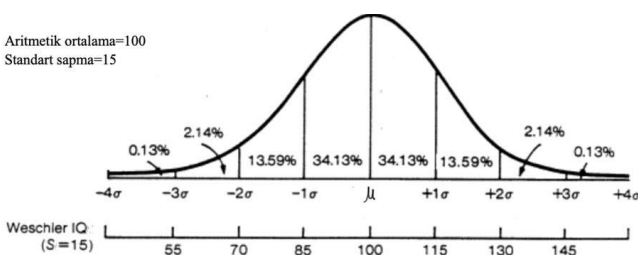
- 1) Grup sayısının az veya testin kolay ya da zor olması
- 3) Grubun ölçülen özellik açısından **genel niteliği**... etkilidir.

NORMAL DAĞILIM

=> Bir kişinin

- Ortalamadan kaç standart sapma uzaklaştığını ve gruptaki yerini gösterir.

Aritmetik ortalama=100
Standart sapma=15

Şekil 19: Standart normal dağılım altında yer alan alanlar

TEST VE MADDE İSTATİSTİKLERİNE GENEL BİR BAKIŞ (DEVAM)

2) MADDE İSTATİSTİKLERİ:

* Ölçme işlemi sonucunda Bireylerin madde puanları üzerinden hesaplanır.

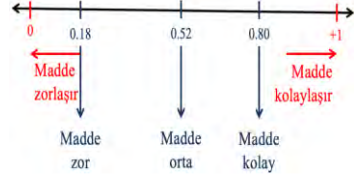
* Eğitimde en sık kullanılan istatistikler:

- a) Madde güçlük indeksi
- b) Madde ayırt edicilik indeksi
- c) Madde güvenilirliği

1) MADDE GÜÇLÜK İNDEKSİ:

* Maddenin kabaca Zor mu?, Orta mı?, Kolay mı? olduğunu gösterir.

Şekil 20: Madde güçlük indeksi

* **Madde güçlük indeksi**

- * 1'e yakın → Madde kolaylaşır
- * 0'a yakın → Maddenin zorlaşır
- * 0.50 civarı → Ortalama güçlük

* **Testin Ortalama Güçlüğü:**

→ Madde güçlükleri toplamının madde sayısına bölümü

Test zor ya da kolay olursa ne olur?

- 1) Bir test zorlaştıkça → Dağılım sağa çarpık kolaylaştıkça → Dağılım sola çarpık olma olasılığı artar.

- 2) Grup, başarı düzeyi açısından homojenleşmeye başlar
=> Homojen bir dağılımda testin güvenilirlik katsayısı düşebilir.

2) MADDE AYIRT EDİCİLİK İNDEKSİ

=> Maddenin bilenle - bilmeyeni ayırt edip edemediğine ilişkin bir istatistiktir.

- * -1 ile 1 arasında değer alır.
- * 0.30 ile 1 arası ayırt edici olarak nitelendirilir.

Şekil 21: Madde ayırt edicilik indeksi

1. EĞİTİM İZLEME ARAŞTIRMALARI Tarihi, Önemi ve Türkiye'den Sonuçlar

Kavramlar

* İlk kavram => Sıklıkla "**Başarı**" ("**Erişi**") olarak ifade edilir.

1) BAŞARI KAVRAMI:

a) **Günlük hayatımızda genellikle olumlu bir özellik olarak değerlendirilir.**

b) **Eğitim alanında başarı**

* Belirli bir konu veya uygulama alanında kazandırılan kazanımlara
=> Bireylerin ulaşma / erişme düzeyleridir. (gösterge)

2) BECERİ KAVRAMI:

* **Başarıdan farklı olarak** (Tekil kazanımlardaki erişim düzeylerinden ziyade)

- * Öğrencilerin **bilgi ve becerilere** sahip olduktan sonra
- Bunları ne kadar kullanabildiğine dair bir göstergedir.

Eğitimin daha geleneksel olduğu zamanlarda

- * Bilgiye sahip olmak, bilgiyi ezberde tutmak / hatırlamak kıymetliydi.
- Günümüzde bilgiye ulaşmak gittikçe kolaylaştı.
- => **Şimdi artık bu bilgileri uygun durumlarda kullanmak önemli.**
- Bu da beceri kavramının önemini öne çıkarmıştır.

3) OKURYAZARLIK (literacy) KAVRAMI:

* Okuryazarlık "**Beceri**" ile çok ilişkilendirilir → Bir beceri türüdür.

PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı)

- => Dünyada eğitim izleme araştırmalarından biridir.
- => Bu programda ölçülen özellikler "**okuryazarlık**" olarak tanımlanır.

Okuryazarlık:

- * Özellikle belirli bir alanda
- İlgili doğru bilgileri bulma ve yanlış bilgilerden ayıklama (analiz yapma)
- Bu bilgileri gerçek ya da tasarlanmış durumlarda kullanma becerisidir.

Devam →

1. EĞİTİM İZLEME ARAŞTIRMALARI Tarihi, Önemi ve Türkiye'den Sonuçlar (DEVAM)
3) OKURYAZARLIK (literacy) KAVRAMI (DEVAM) : <i>* Birçok çağdaş eğitim sisteminde (Eğitim sistemimizde de) Amaç:</i> <i>- Salt bilgi ile birlikte çeşitli beceriler ve gerekli tüm altyapıyı kazandırmaktır.</i> <i>* Bilimsel ve teknolojik gelişmeler sonucunda bilgiye ulaşma kolaylaştı.</i> <i>* 2000'li yıllardan sonra</i> <i>- Bilgiyi uygulama becerisi kazandıracak şekilde revizyona gitmeye zorladı.</i> <i>→ Problemleri çözebilecek becerileri kazandırma amaçlardan biridir.</i> <i>* Bu beceriler yalnız eğitim açısından değil</i> <i>- Bireylerin istihdam edilebilirliklerini artırmak için önemlidir.</i> <i>- Eğitimin yanında iş gücü piyasasında da ihtiyaç duyulmaktadır.</i> <i>* Bu becerilere sahip insan kaynağının yetiştirilmesi ülkelerin en büyük önceliğidir.</i> <i>=> Eğitim de bu becerilerin kazandırılmasında en önemli araçtır.</i> <i>Bu nedenle ülkeler eğitim sistemlerine</i> <i>=> Öğrencilerin okuryazarlıklarını geliştirmeye gayret etmektedir.</i>

ULUSLARARASI İZLEME ÇALIŞMALARI	
NE ZAMAN NE AMAÇLA ORTAYA ÇIKTI?	
<p><i>UMİÇ (Uluslararası Matematik İzleme Çalışması)</i></p> <p><i>* 1964'te ilk ulusal izleme araştırmalarıdır.</i></p> <p><i>* IEA tarafından gerçekleştirildi.</i></p>	<p><i>IEA GERÇEKLEŞTİRDİ → UMİÇ (1964)</i></p> <p><i>IEA GERÇEKLEŞTİRDİ → TIMSS</i></p>

ULUSLARARASI İZLEME ÇALIŞMALARI İZLEME ÇALIŞMALARINA İLGİNİN SEBEPLERİ
1) Karşılaştırılabilir Veri İhtiyacı <i>* Eğitime önem veren ülkeler eğitimi önemli bir yatırım alanı görmektedir.</i> <i>* Farklı yaklaşımlar izleyen ülkeler şu geri bildirimlere ihtiyaç duyar:</i> <i>1) Eğitimi nereye götürüyoruz?</i> <i>2) Diğer ülkelerden ne gibi farklılıklara sahibiz?</i> <i>3) İsteddiğimiz ivmeyi yakalayabildik mi?</i> <i>* Cevap → Ülkeler arasında karşılaştırılabilir veridedir.</i> <i>* 1960'lı yıllarda IEA → UMİÇ ile başladı.</i> TIMSS (Uluslararası Matematik ve Fen Eğilimleri Araştırması)nda <i>=> Matematik ve fen değerlendirilmektedir.</i> PIRLS (Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Araştırması)nda <i>=> Okuma becerileri değerlendirilmektedir.</i> <i>* İzleme çalışmalarının kapsamı günümüzde</i> <i>- Sosyal ve duygusal beceriler - Yetişkinlik becerileri</i> <i>- Vatandaşlık becerileri - Dijital okuryazarlık gibi</i> <i>=> Çok farklı alanları da içerecek şekilde genişlemiştir.</i> 2) İhtiyaç Duyulan Bulgular Sunması (Bağlamsal ve Bütüncül İlişkilere Dair) <i>* İzleme Çalışmaları</i> <i>* Bilginin kapsamı ve bağlamı hakkında öğrenci performansındaki değişimin</i> <i>=> Birçok özellikle ilişkili olup olmadığı konusunda bilgi verir.</i> <i>* İzleme Çalışmalarında öğrencilerin akademik başarılarının</i> <i>- Okul iklimi, eğitim yatırımları, öğretmen özellikleri ve öğrencilerin özelliklerine göre</i> <i>nasıl değiştiği gibi önemli sonuçları görebiliriz.</i> <i>* Bu bilgiler farklı ülkelerdeki durumu değerlendirmemizi sağlar.</i> <i>* Veriler son derece önemlidir.</i> <i>(Eğitim politikacıları, eğitim araştırmacıları ve tüm paydaşlar açısından)</i> <i>* İzleme çalışmaları genel olarak:</i> <i>Eğitim performansının nereden nereye geldiğini bütüncül bir değerlendirmesi</i>

ULUSLARARASI İZLEME ÇALIŞMALARI	
GÜNÜMÜZDE EN YOĞUN KATILIM GÖSTERİLEN ÇALIŞMALAR	
<p>OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)</p> <p>PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı)</p> <p>-----</p> <p>PISA, OECD'nin geliştirdiği ve (3 yıllık periyotlarla uygulanan izleme çalışması.)</p> <p>-----</p> <p>OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)</p> <p>* Türkiye'nin kurucu üyesi olduğu bir örgüttür.</p> <p>Temel amacı</p> <p>* Üye ülkelerle ekonomik iş birliği ile => Programlarla birlikte kalkınmayı sağlamaktır.</p> <p>* Eğitimi araç olarak görmektedir.</p>	<p>OECD GELİŞTİRDİ → PISA</p> <p>PISA (3 yıllık periyotlar)</p>

ULUSLARARASI İZLEME ÇALIŞMALARI	
GÜNÜMÜZDE EN YOĞUN KATILIM GÖSTERİLEN ÇALIŞMALAR	
<i>IEA (Ulusl.Eğitim Başarılarını Değerl. Kuruluşu)</i> <i>TIMSS (Ulusl. Matematik ve Fen Eğilimleri Araşt.)</i> ----- <i>PIRLS (Ulusl. Okuma Becerilerinde Gelişim Araşt.)</i> <i>* Bir izleme çalışmasıdır.</i>	<i>IEA GELİŞTİRDİ → TIMSS</i> <i>TIMSS (4 yıllık periyotlar)</i> ----- <i>IEA GELİŞTİRDİ → PIRLS</i> <i>PIRLS (5 yıllık periyotlar)</i>
<i>TÜRKİYE</i> <i>* Uzun süredir hem PISA'ya hem de TIMSS'e katılım göstermektedir.</i> <i>* Uzun bir aradan sonra 2021'de tekrar PIRLS'e katıldı.</i> <i>=> Ancak bu uygulamanın sonuçları 2022 yılının sonunda açıklanacaktır.</i>	

2. PISA KAPSAMI VE SONUÇLARI	
<p>-----</p> <p>OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)</p> <p>* Ekonomik kalkınmada</p> <p>- En önemli kaynak beşerî sermayeyi üretir.</p> <p>* Eğitimi konumlandırır.</p> <p>* PISA çalışmasını gerçekleştirmektedir.</p> <p>-----</p> <p>PISA (Ulusl. Öğrenci Değerlendirme Prog.)</p> <p>-----</p>	<p>OECD GELİŞTİRDİ → PISA</p> <p>PISA</p> <p>(3 yıllık periyotlar)</p> <p>PISA</p> <p>(15 yaş)</p>

En Güncel PISA Uygulaması: <i>* 2018 döngüsüne 79 ülke / ekonomi katılmıştır.</i> <i>* Farklı eğitim sistemleri olan ülkeler ...</i> PISA → 15 yaş grubu hedef grup <i>* Çünkü (Birçok Avrupa ve OECD ülkesinde)</i> <i>- 15 yaş ortaokulun sonuna denk gelmekte...</i> <i>- Zorunlu eğitimin tamamlanmakta...</i> PISA <i>- Zorunlu eğitim dönemini bitiren veya</i> <i>- Henüz iş gücü piyasasına katılmayan</i> <i>=> Matematik, fen ve okuma becerileri alanlarında yeterlik bilgisi verir.</i> PISA <i>* 2000 yılından bu yana uygulanmaktadır. (3 yıllık)</i> <i>2000 yılında ağırlıklı alan okuma becerileri iken</i> <i>2003 yılında matematik okuryazarlığı</i> <i>2006 yılında fen okuryazarlığı</i> <i>2018 yılında tekrar okuma becerileri olacak şekilde</i> <i>=> Çapraz bir modelleme kullanılmaktadır.</i> <i>=> Alanların hepsine dair ölçme yapılmaktadır.</i> PISA 2018 <i>* 79 ülkeden 600 binden fazla öğrenciye dair veriler kullanılmıştır.</i> <i>* Ülkelere dair karşılaştırmalı çıkarımlar sağlamaktadır.</i> <i>* Türkiye 15 yaş grubunda</i> <i>→ Kısım 8. sınıf (ortaokul son) öğrencilerimiz</i> <i>→ Yoğun olarak 9 ve 10. sınıf öğrencilerimiz</i> Örneklem seçimi <i>* Yedi coğrafi bölgeye göre değil</i> <i>* Türkiye'nin sosyoekonomik farklılıklarını da dikkate alan</i> <i>=> 12 bölgeden oluşan İBBS Düzey-1 istatistiksel örnekleme sistemine göre.</i> PISA'nın en önemli çıktılarından bir tanesi <i>* Öğrencilerin hangi yeterlik düzeyinde olduğuna dair veriler sunmasıdır.</i> <i>* Yeterlik düzeyleri son derece önemlidir:</i> <i>=> Her bir yeterlik öğrencinin</i> <i>- O alanda ne yapıp ne yapmadığına</i> <i>- Hangi davranışları gösterip davranışları gösteremediğine dair</i> <i>=> Somut açıklamalar yapmaktadır.</i> 2015'ten 2018'e puan seviyesindeki artışın en memnun edici yanı <i>- En düşük yeterlik düzeyleri olan 1-b, 1-a ile</i> <i>- Kısım 2. yeterlik düzeylerindeki öğrenci oranları => Azalırken</i> <i>=> Daha üst yeterlik düzeylerindeki öğrenci oranlarımızın => Artmasıdır.</i>
--

2. PISA KAPSAMI VE SONUÇLARI (DEVAM)

- PISA** ⇒ En başarılı okul türünün olan Fen lisesi → 583 puan ile OECD genel ort. ⇒ Üzerindedir.
- Performans açısından (FEN → 1. S.B → 2.)**
 * Fen liselerini → Sosyal bilimler liseleri takip etmektedir.
 * **Önemli gösterge** okullar arasındaki başarı farkı ⇒ Kısmen azalmaktadır.
- * 2015'ten 2018'e performans artışı ve yeterli düzeylerdeki iyileşme - (Sosyal bilimler liseleri dışında) tüm okul türlerimizde gözlenmiştir.
- Matematik okuryazarlığında**
 2003 yılında 423 puanla başlayan Türkiye'nin (15 yıllık çalışmalarla) ⇒ Ortalama matematik okuryazarlık puanı → 454 puana çıkmıştır (2018)
- * Okuma becerisinde olduğu gibi matematik okuryazarlığında da - OECD ortalamasının kısmen altında bulunmakla birlikte ⇒ 1. düzey ve bu düzeyin altındaki öğrenci oranları → Azalırken ⇒ Yüksek performanslı 3, 4 ve 5. düzeydeki öğrenci oranları → artmıştır.
- * Okuma becerisine benzer olarak matematik okuryazarlığı başarısında da ⇒ Fen liselerini (OECD ortalamasından çok daha yüksek performans) Sosyal bilimler, Anadolu, mesleki ve teknik Anad. ve Anad. İHL takip etmekte.
- * Fen liseleri Matematikte ⇒ OECD ortalamasından çok daha yüksek performans göstermektedir.
- * Çok programlı Anadolu Lisesi ve sosyal bilimler liselerinde * Kısmi puan düşüşü bulunmakla birlikte ⇒ Diğer tüm okul türlerinde önemli puan artışları gözlenmiştir.
- * Fen okuryazarlığı alanında
- * En başarılı iki okul türü olan fen ve sosyal bilimler liselerini → Anadolu, mesleki ve teknik Anadolu ile Anadolu İHL takip etmektedir.
- Özetle Türkiye**
- * Matematik ve fen okuryazarlığında - Son 15 yılda, katıldığı tüm PISA uygulamalarından ⇒ En yüksek ortalama puana ulaşmış ⇒ Okuma becerilerinde ise performansını önemli ölçüde artırmıştır.

3. TIMSS KAPSAMI VE SONUÇLARI

IEA (Ulusl. Eğitim Başarılarını Değ. Kuruluşu) IEA GERÇELEŞTİR → TIMSS
 TIMSS (Ulusl. Matematik ve Fen Eğilimleri Araşt.) TIMSS
 PISA (Ulusl. Öğrenci Değerlendirme Programı) (4 yıllık periyotlar)

PISA İLE TIMSS ARASINDAKİ EN TEMEL FARK?

1) PISA → Zorunlu eğitimi tamamlayanların okuryazarlık becerileri
 TIMSS → Eğitim programı ile ilişkili beceriler değerlendirilir.
 (4 ve 8. sınıf düzeyindeki öğrencilerin matematik ve fen alanlarında)

TIMSS → İlk defa 1995 yılında uygulanmaya başlanmıştır.
 ⇒ 2019'da araştırmanın yedinci döngüsü tamamlanmıştır.

Türkiye TIMSS'e 8. Sınıflar olarak 1999 yılında katıldı.
 ⇒ 2011 yılından bu yana son üç döngüye 8. sınıf ve 4. sınıf düzeyinde katıldı.

TIMSS'in dünyadaki son döngüsü ⇒ 2019 döngüsü (periyot)

* Araştırmanın yedinci döngüsünde ⇒ 64 katılımcı ülke ⇒ PISA çalışmasıyla son derece yakın istatistikler elde edilmiştir.

TIMSS UYGULAMA SÜRECİ VE HAZIRLIKLAR (2016 başlama)

TABAKALI ÖRNEKLEME YÖNTEMİ

- * TIMSS'te tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmaktadır:
 ⇒ Türkiye'deki tüm okulların listesi uluslararası merkeze gönderilir.
 ⇒ Okullar → Tesadüfen seçilir. (4 ve 8. sınıf düzeyi)
 İBB-düzey-1 bölgeleri kullanılır. (PISA'da da kullanılıyor)
 ⇒ Tesadüfi şubeler seçilir.
 (Örneklem seçim süreci tamamen bağımsız ve yansız gerçekleştirilir.)

TIMSS UYGULAMA SÜRECİ

- ⇒ Öğrenciler matematik veya fen testi ile başlar.
 (Sınav yaklaşık 36-45 dakika sürer. → 15-30 dakika arası mola verilir)
 ⇒ Diğer test tamamlandıktan sonra 5-15 dakikalık bir anket uygulanır.
 (TIMSS asıl uygulaması → Yaklaşık yarım gün içerisinde tamamlanır)

Millî Eğitim Bakanlığının

- * 2017 yılında aldığı kararla Türkiye 2019'da ilk defa
 ⇒ 4. sınıf düzeyindeki uygulamaya 5. sınıf örneklemini ile katılmıştır.

NEDEN 5. SINIF ÖRNEKLEMİ EKLENDİ?

Sebep-1

- Birçok katılımcı ülkede → Okul öncesi eğitim zorunlu eğitime dâhildi ya da
 ⇒ Okul öncesi eğitim katılım oranları → Çok yüksekti.

- * Ülkemizdeki 4. sınıf öğrencilerinin (Genel ortalamaya göre)
 ⇒ Yaş ortalaması → Biraz düşük kalmaktaydı.

Sebep-2

- * Değerlendirme çerçevesi 5. sınıf eğitim programı ile → Daha uyumlu
 (Bazı ülkeler de 5. sınıf örneklemini ile katılma kararı almıştır.)

4. sınıf seviyesinde uygulamaya ilk defa 2011'de katılmaya başladık.
 (O sebeple daha önceki döngülere dair bir sonuç bulunmamaktadır.)

- TIMSS'te 500 puan önemli bir ölçütü temsil eder.**
 ⇒ Türkiye ilk defa 4. sınıf seviyesinde 500 puanı aşmıştır.

- Fen bilimlerinde de çok benzer bir artış var.**
 ⇒ Bu artış özellikle 2019'da 4. sınıfta 463 puandan → 526 puana ulaştı.
 ⇒ Puan artışı özellikle 2019 uygulamasında ivme kazandı.

- 1999'da 433 ile başlayan ortalama puan
 ⇒ Bugün 500 ortalama ölçek noktasını da geçip → 515 puana ulaştı.

- Bu anlamda PISA'ya benzer şekilde TIMSS sonuçlarımızda da
 * Hem 4 hem de 8. sınıfta
 ⇒ Matematik ve fen alanlarında önemli iyileşmeler söz konusudur.

Bu Sonuçlar Değerlendirildiğinde

- * Alt düzeylerdeki öğrenci oranlarımızın (iyileşme var)
 ⇒ Önemli ölçüde düştüğünü göstermesi açısından son derece önemlidir.

- PISA'da önemli ölçüde puanlarımız artmış olmakla birlikte
 OECD ortalamasına ⇒ Henüz ulaşamadık. Ama

- * TIMSS'in eğitim programıyla daha ilişkili olması sebebiyle
 * Müfredata dayalı değerlendirmelerde
 ⇒ Öğrencilerimiz daha yüksek performans göstermektedir.

PIRLS(Ulusl. Okuma Becerilerinde Gelişim Araşt.)

- * PIRLS → IEA tarafından uygulanmakta.
 * Okuma boyutunu içerir.
 ⇒ Bu yönüyle TIMSS'i tamamlar niteliktedir.

IEA GELİŞTİRDİ → PIRLS

PIRLS (5 yıllık periyotlar)

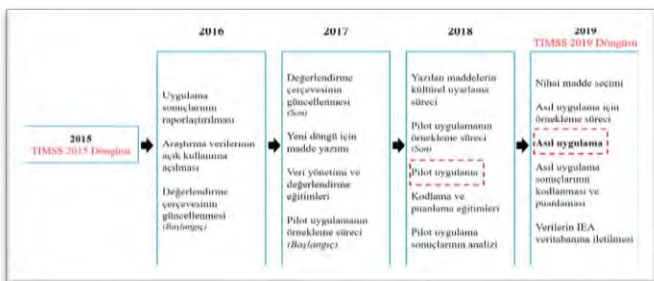
PIRLS(Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Araştırması)

- Türkiye PIRLS'e ilk defa → 2001 yılında katılmıştır.**
 ⇒ 20 yıllık bir aradan sonra alınan kararla → 2021'de tekrar dâhil oldu.
 ⇒ Bu uygulamaya ilişkin sonuçlar → 2022'nin sonunda açıklanacaktır.

Türkiye'nin PIRLS'e Katılmasının Avantajları Nelerdir?

- 1. Avantaj:**
 * PIRLS öğrencilerimizin
 - Okuma becerilerine ve okuma düzeylerine dair önemli çıktılar sağlar.
- 2. Avantaj:**
 * Her iki çalışmaya katılan ülkelerin sonuçları (PIRLS ve TIMSS)
 ⇒ İlişkilendirilebilmektedir.

Şekil 5. Bir TIMSS döngüsünün hikâyesi

4. OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü) SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLER ARAŞTIRMASI

OECD

- * **Eğitim izleme** araştırmaları sunar.
- Ülkelerin **akademik performans** bilgisini
- **Öğrenci başarıyla** ilişkili bilgileri
- **Sosyal ve duygusal becerileriyle** ilgili bilgileri sunar.
- * Tüm dünyada **sosyal ve duygusal becerilerin önemi** arttı.
- * **OECD, tamamen sosyal ve duygusal beceriler odaklı**
=> 2017 yılında yeni bir araştırma başlatmıştır.
=> Türkiye de İstanbul ile => Bu çalışmaya katılmıştır.

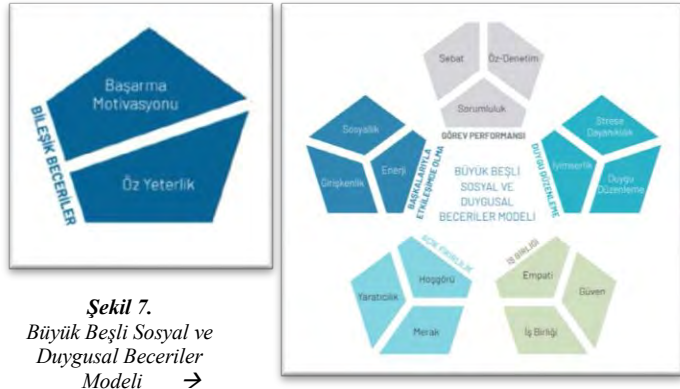
Bu Çalışma Neden Önemlidir ve Nasıl Bir Fark Oluşturmaktadır? (OECD, tamamen sosyal ve duygusal beceriler odaklı 2017 Araştırması)

- 1. Sebep:**
 - * **Tümüyle Sosyal ve duygusal beceriler dikkate** alınıyor. ★
 - => Bu diğer tüm izleme araştırmalarından en önemli farkıdır.
- 2. Sebep:**
 - * 10 ve 15 yaş grupları ayrı ayrı ele alınmaktadır.
- 3. Sebep:**
 - * **Ölçümler, dünyanın farklı bölgelerinde kabul** gören
 - * 5 (Beş) faktörlü kurama dayalı olarak (Big five modeli) yapılmaktadır.
- 4. Sebep:**
 - * **Veri çeşitlemesinin kullanılmasıdır.**
 - * Veri çeşitlemesinde aynı sorular üzerinden
 - Hem öğrenci hem öğretmen hem de velilerinden bilgi toplanır.
 - => Bu tüm verilerin birleştirilerek sonuçların daha güvenilir hâle gelmesidir.

Veri Çeşitlemesi Kullanılmasının Sebebi?

- Öğrencilerin **duygusal beceri sorularında** (Utangaçlık - kendine güven)
- * **Oldukları gibi değil olmak istedikleri** şekilde cevaplamalarını engellemek

Büyük Beşli Sosyal ve Duygusal Beceriler Modeli

Beş Faktörlü Modeli Oluşturan Ana Alanlar ve Bu Alanları Oluşturan Alanlar

1) Acık Fikirlilik A) Yaratıcılık B) Höşgörü C) Mera	2) İş Birliği A) Empati B) İş Birliği C) Güven	3) Duygu Düzenleme A) İyimserlik B) Strese Dayanıklılık C) Duygu Düzenleme
4) Görev Performansı A) Sebat B) Öz Denetim C) Sorumluluk	5) Başkalarıyla Etkileşimde Olma A) Sosyal B) Girişkenlik C) Enerji	

BİRLEŞİK BECERİLER:

- **Beş Faktörlü Modele dâhil değildir.**
(Ama onunla ilişkilidir)
- **Sosyal beceriler açısından**
önemli görülen iki ayrı becerisi vardır:
a) Başarıya Motivasyonu b) Öz Yeterlik Algısı

OECD, Tamamen Sosyal ve Duygusal Beceriler Odaklı 2017 Araştırması SONUÇ OLARAK

- Kültürel özelliklerle sosyal ve duygusal özellikler yakın ilişkilidir.**
- * **Türkiye'nin bulguları genel bulgularla benzerlik göstermektedir.**
- Çalışmanın enteresan sonuçlarından biri:** ★
 - * 10 yaş grubunun **sosyal ve duygusal beceri puanlarının**
=> 15 yaş grubundan → daha yüksek olmasıdır.
- * Buna göre **neredeyse tüm becerilerde** (Ergenliğin etkileri)
=> 10 yaş grubu 15 yaş grubundan → **Daha yüksek** puanlara sahiptir.
=> 10 yaştan 15 yaşa geçerken **önemli bir düşüş** olduğu görülüyor.
- Cinsiyete göre bu sosyal ve duygusal becerilerin değişimi:**
 - * **Strese dayanıklılık, duygu kontrolü ve enerji** gibi bazı özelliklerde
=> **Erkek öğrencilerin puanları** → Yüksek
 - * **Sorumluluk, empati, birlikte çalışma, hoşgörü ve merak** gibi becerilerde
=> **Kız öğrencilerin puanları** → Yüksek
 - * **Başarıya motivasyonu** ise
=> Her iki yaş düzeyinde de → **Kız öğrenciler daha yüksek** puana sahiptir.

OECD, Tamamen Sosyal ve Duygusal Beceriler Odaklı 2017 Araştırması ÇIKARMAMIZ GEREKEN EN ÖNEMLİ SONUÇ

- * **Sosyal ve duygusal beceriler anlamında**
- * **Kız ve erkek öğrenciler önemli farklılıklara sahiptir.**
=> **Bu becerileri geliştirmeye dönük** her türlü müdahalede
=> **Cinsiyetler arası farkların dikkate alınması** gerekliliğidir.

- * **Önceki çalışmalar sosyoekonomik düzeyin**
=> **Öğrenciler açısından son derece belirleyici olduğunu** göstermiştir.

SOSYO EKONOMİK DÜZEY

- * Ailenin sahip olduğu **eğitim düzeyi ve geliri** kapsar.
- * Öğrencinin evde sahip olduğu **imkanları** kapsar.
(Fiziksel imkânlar : Kendine ait odası / internet bağlantı...)

- * **Ölçülen bütün özelliklerde sosyoekonomik açıdan avantajlı öğrenciler**
=> **Daha yüksek** puanlar almıştır.
=> Özellikle **yaratıcılık, empati, öz yeterlik becerilerinde** puanları **daha yüksektir.**

Bunlar akademik başarı ile ne kadar ilişkilidir?

- * Burada iki özellik ön plana çıkıyor:
- 1. **özellik → Merak**
- 2. **özellik → Sebat (sabır)**
=> Bu iki özellik 10 yaş gr. da akademik başarıyla doğrudan ilişkilidir.
=> 15 yaş grubu incelenecek olursa (Merak ve sebat ek olarak)
- Kendini güvende hissetme, sorumluluk bilincine sahip olma ve yaratıcılık

Bu becerilerini geliştirmek için neler yapılabilir?

- * **Spor etkinliklerine katılımın yaratıcılık ve merak puanlarını artırır.**
- * **Sanat etkinlikleri de merak ve yaratıcılık becerilerine önemli katkı sağlar.**
* Müfredat dışı sanat ve spor etkinliklerini desteklemek
=> Akademik becerileri ile ilişkili olan sosyal ve duygusal becerilerini artırır.
- * **Rekabetçi okul iklimi ve okul içi rekabeti destekleyen politikalar arttıkça**
=> Özellikle psikolojik iyilik hâlinde önemli etkiler oluşmaktadır.

- * **Tüm katılımcı şehirlerde 10 yaştan 15 yaşa gelindiğinde**
=> Öğrencilerin yaşam doyumu azalmaktadır.
- * **Bu nedenle**
- Öğrencilere yaşam doyumu sağlayacak
- Onları kabul edecek olumlu okul iklimi oluşturmak son derece önemlidir.
- * **Okullarımızda zorbalığa maruz kalma**
=> **Büyük oranda öğretmen ve öğrenci ilişkisi bağlamında** çözülebilmektedir.
- Öğretmen ve öğrenci ilişkisi arttıkça
=> **Zorbalığa maruz kalma durumu azalır / Okula aidiyet de artar.**

ABİDE (Akademik Becerilerin İzlenmesi ve Değerlendirilmesi)

- * **Ulusal izleme çalışmaları kapsamında üst düzey bilişsel becerilere**
=> **Öğrencilerimizin ne kadar sahip olduklarını** incelenmektedir.

TMF-ÖBA (Türkçe-Matematik-Fen Öğrenci Başarı İzleme Araştırması)

- * **Öğrencilerimizin eğitim programına bağlı**
=> **Kazanımlara ulaşma düzeylerini** belirlemek üzere yapılmaktadır.

2019 yılında ilk defa tamamen bilgisayar ortamında gerçekleştirilen

- * **Dört temel becerinin hepsini kapsayan**
=> **Türkçe dil becerilerinin izlenmesi** araştırması yapıldı.

Dört temel beceri

- 1) Okuma
- 2) Dinleme
- 3) Yazma
- 4) Konuşma

OECD, Tamamen Sosyal ve Duygusal Beceriler Odaklı 2017 Araştırması Çalışmasına Katılan Ülkeler ve Şehirler

- 1) Kanada (Ottawa) ★
- 2) ABD (Houston)
- 3) Kolombiya (Manizales ve Bogota)
- 4) Portekiz (Sintra)
- 5) Finlandiya (Helsinki)
- 6) Türkiye (İstanbul)
- 7) Rusya Federasyonu (Moskova)
- 8) Güney Kore (Daegu)
- 9) Çin Halk Cumhuriyeti (Suzhou)

MODÜL 3 (DEĞERLENDİRME NOTLARI)

ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK

REHBERLİK

RPD	Rehberlik ve Psikolojik Danışma
KME	Konu Merkezli Eğitim
ÖKH	Öğrenci Kişilik Hizmetleri

1. DEĞİŞEN EĞİTİM ANLAYIŞI

TARİHTE EĞİTİM	- Konunun öğretimi esastır. (Biraz da fiziksel cezaya + ezbere dayalıdır) - Hep öğretim ağırlıklıdır. - Öğrenci özellik ve yeterliklerinin bir önemi yoktur!
SÜREÇTE Eğitim	- KME (Konu Merkezli Eğitim) vardır. - RPD hizmetleri sonraları oluştu.

EĞİTİM	"Bireyde toplumca istenen davranışları geliştirme sürecidir." * Bu davranış değişiklikleri Rastlantılarla ve kendiliğinden veya Planlı ve kasıtlıdır.
OKUL	* Birlikte ya da birbirinden öğrenmek için → Bir araya gelen insan topluluğu
ÖĞRENME	Bireysel bir süreç olduğu kadar sosyal bir süreçtir.

KONU MERKEZLİ EĞİTİM

→ Eğitim sistemlerine **eleştiri: öğretime ağırlık vermesi ve eğitimi ihmal**
Sosyal duygusal veya kariyer gelişimi önemsiz! (Konunun öğretilmesi esastır)

JEAN JACQUES ROUSSEAU (1712-1778)

* "Eğitim Üzerine" adlı eserinde
- Bir çocuğun doğumdan ergenliğe yaşam öyküsünü anlatır.
"Fizyolojik ve psikolojik tabiatını tanımalı eğitim ona uygun biçime getirmeli"
"Konu merkezli eğitim anlayışı yerine → Öğrenci merkezli eğitim anlayışı"
- "Öğretmenler, önce çocuğu tanımakla işe başlayın!" der.

HÜMANİZM

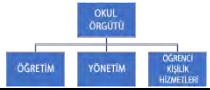
* İnsan merkeze alır → Eğitimi etkileyen bir düşünce akımıdır.
* **Hümanist yaklaşımın eğitime katkıları:**
- **Herkese eğitim anlayışı** - Eğitimde **fırsat eşitliği**
- Eğitimin **yaygınlaştırılması** - Eğitimde **evrensel değerlerin öğretilmesi...**

GÜNÜMÜZ EĞİTİM ANLAYIŞI

* **Hümanizma ilkeleri içselleştirmiştir.** (Anayasalarda eğitim bir temel haktır.)
* **Hiçbir çocuk geride bırakılmamalıdır.**
* **Eğitimde bireysel farklılıklara saygı ve daha ötesi geliştirilmeli...**

OKUL ÖRGÜTÜ

* **Okul**, çeşitli görevleri yapan **kişileri** barındırır.
Öğretmen, yönetici ve diğer hizmetleri sunanlar ...
(Okul örgütünde **öğretim** hizmetini yapan bireyler).

ÖĞRETMENLER (Öğretim)

* Okuldaki **Birinci grup** okul örgüt yapısı → **Öğretim kadrosudur.**
* **Öğretmenlerin Eğitimi** → Tarihsel süreç içerisinde gelişmiştir:
Bugün **lisans ve yüksek lisans** mezunları **öğretmen** olabiliyor. (+Usta öğretici)

YÖNETİM HİZMETLERİ

* Okuldaki **İkinci grup** okul örgüt yapısı → **Yönetim hizmetleridir.**
* Okuldaki **öğretim ve öğrenci kişilik hizmetlerini** yaparlar. (Kolaylaştırma ...)
* **Bu grupta Okul yöneticileri, memurlar ve denetçiler** vardır.

ÖKH (Öğrenci Kişilik Hizmetleri)

* Okuldaki **Üçüncü grup** okul örgüt yapısı → **ÖKH**
* Öğretim ve yönetim hizmetlerinin dışındaki **öğrenciye dönük tüm hizmetler**
* **Öğretmenlerce ele alınamayan ikinci sıraya atılan ihtiyaçlar...**

Konu Merkezli Eğitim	Günümüzde Öğrenci Merkezli Eğitim
* Öğretime ağırlık verir * Eğitim ihmal edilir. * Konu öğretimi esastır.	Eğitimden beklentiler arttı. Sosyo-duygusal, akademik ve kariyer gelişimi Önemli görülmeyen öğrenci ihtiyaçları → Önemli görülmeğe başlanmıştır.

REHBERLİK VE EĞİTİM

* **Eğitim rastgele oluşan bir faaliyet değildir!** (Amacı vardır - Planlıdır)

EĞİTİM SÜRECİ

* **Eğitim sürecinde üç ana alan:**
(PDR ile Eğitim ilişkisi)

- 1) **Öğretim**
- 2) **Yönetim**
- 3) **Öğrenci Kişilik Hizmetleri (ÖKH)**

(1) **ÖĞRETİM** → Okul **örgütünün en geniş boyutudur.**
Akademik öğrenme ile ilgili tüm bilgi ve beceriler kazandırılır.
Öğretmen en sorumlu personeldir.

(2) YÖNETİM

Liderliğin alınması ve yetki ve sorumlulukların kullanılmasıdır.
Yönetimin Hedefi → **Yönlendirmelerdir.**
Görevlerde iş birliği ve Kaynakların akıllı kullanımı hedeflenir.

(3) **ÖKH** → Eğitimde **öğretim ve yönetim dışındaki yardım hizmetleridir**

- 1) **Sağlık**
- 2) **Sosyal Yardım Hizmetleri**
- 3) **RPD Hizmetleri**
- 4) **Özel Eğitim ve Özel Yetiştirme H.**
- 5) **Sosyal-Kültürel Hizmetler**

ÖKH (ÖĞRENCİ KİŞİLİK HİZMETLERİ)

1) **SAĞLIK HİZMETLERİ:** PDF'de Sadece başlık verilmiş.

2) SOSYAL YARDIM HİZMETLERİ

* **Öğrencilerin ihtiyaçlarının temini sağlar.** (Ekonomik, barınma, kredi ...)

3) ÖZEL EĞİTİM VE ÖZEL YETİŞTİRME HİZMETLERİ:

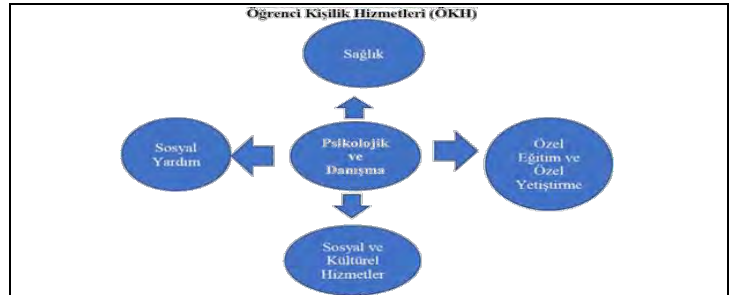
* **Özel eğitim ihtiyacı olanların eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılar.**

4) SOSYAL-KÜLTÜREL HİZMETLER:

* **Öğrencilere kendilerini sınavabilecekleri ortamlar sunar.**
Eğitsel kollar ve Serbest zaman eğitimi verme gibi...

5) REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA HİZMETLERİ:

Rehberlik → **Sistematiik ve profesyonel bir yardım sürecidir.**
* **Bireyin kendini anlaması** * **Çevredeki olanakları tanıması ve**
* **Doğru kararlar vererek özünü gerçekleştirebilmesi için yapılır.**
* **Okuldaki rehberlik hizmetlerinin neler olduğunun yazılı belgeleri:**
1) **Okul rehberlik ve psikolojik danışma programı** 2) **Sınıf rehberlik programı**

REHBERLİĞİN EĞİTİM İÇİNDEKİ YERİ

* **Rehberlik hizmetleri öğretmenin eğitim-öğretim çalışmalarına yardımcıdır.**
(Destekleme / kolaylaştırma / Daha etkili hale getirme)

Sınıf Rehberlik Programı (Okul RPD Programı kapsamında geliştirilir.)

Akademik, kariyer ve sosyo duygusal gelişim alanların kapsar.

Rehberliğin Ortaya Çıkmasını Gerekli Kılan Koşullar

* RPD hizmetlerinin varlığı öğretmenin **yetersizliği** ile ilgili **değildir!**
* **Öğretim hizmetlerinin etkinliğini artırmak için gerek duyuldu.**

Rehberlik hizmetlerini gerekli kılan faktörler:

Ekonomik, sosyal, psikolojik, felsefi etkenler olarak gruplanabilir.

Eğitim Sürecinde Rehberlik Hizmetlerine Olan İhtiyaç Listesi:

1. **Meslek seçiminin zorlaşması**
2. **Bireysel farkların eğitimde dikkate alınma zorunluluğu**
3. **İlerlemeci eğitim anlayışının benimsenmesi**
4. **Demokratik toplumlarda bireylere tanınan seçme özgürlüğü**
5. **Demokratik yaşamın karar verme gücüne sahip bireyler gerektirmesi**
6. **Eğitimde bireyin duygusal yönlerine verilen önemin giderek artması**
7. **Psikometride gelişmeler**
8. **Akıl sağlığına verilen önemin artması**

2. REHBERLİĞİN TARİHİ, İLKELERİ VE İŞLEVLERİ

RPD ilkelerini Eflatun, Sokrat ve Aristo'da bulsak da bugünkü anlayışa uzaktır

Okul Danışmanlığı

* **Bir meslek olarak ilk olarak 1800'lerin sonlarında**
- **Sanayi Devrimi ile ortaya çıkan "Mesleki Rehberlik Hareketi"**dir.

<p>Meslek Bürosu → 1907'de ABD'de Boston'da kuruldu. Amaç: - İş arayan gençlere mesleki yardım - Öğretmenleri mesleki rehberlik alanında yetiştirmek JESSE DAVIS tarafından gerçekleştirilmiştir. DAVIS okul rehberlik programı geliştirmiş ve uygulamıştır.</p>
--

<p>Günümüzde Rehberlik Rehberlik çalışmaları başlangıçtan günümüze * 1900-1920 yılları → “Meslek seçimi ve işe yerleştirme” ağırlıklı 1930-1960 yılları → “Okula uyum” ağırlıklı 1960'dan günümüze → “Kişisel gelişim” ağırlıklı olarak yürütülmüştür.</p>
--

REHBERLİK YAKLAŞIM VE MODELLERİ

<p>1) F. Parsons Modeli: Kişilere mesleki rehberlik etmektir.</p>
<p>2) Özellik Faktör Modeli (Klinik Model): - Öğrencilerin ayrıntılı incelenmesini tanınmasını gerektirir.,</p>
<p>3) Rehberliği Eğitim Süreci ile Karşılaştıran Model: - Rehberliği eğitim sürecinde öğretilecek bir konu olarak görür. - Rehberlik için eğitim programına ders saati ayrılmasına katkı sağladı.</p>
<p>4) Rehberliği Karar Verme Sürecine Yardım Olarak Gören Rehberlik Mod.: - Rehberlik kişilerin karar aşamasında yararlanacağı bir hizmettir. (Ancak bu rehberliğin süreklilik ilkesi ile çelişmektedir.)</p>
<p>5) Gelişimsel/Kapsamlı Rehberlik Modeli: - Bu en güncel yaklaşım. (Günümüzde daha kullanışlı bir modeldir.) - Gelişim süreklidir (Rehberlik de bu süreci destekler)</p>

KISACASI REHBERLİK FAALİYETLERİ:

<p>* 1900 - 1920 : Meslek seçimi ve işe yerleştirme * 1930 - 1960 : Okula uyum * 1960'dan günümüze: Kişisel gelişim ağırlıklı olarak yürütülmektedir.</p>

TÜRKİYE DE REHBERLİĞİN GELİŞİMİ

<p>1951-1956 : Hareketli yıllardır.</p>
<p>1952-1953 Uzmanlar: Türkiye'ye uzman getirme ve yurt dışına uzman gönderme</p>
<p>1953-1954: Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji ve Özel Eğitim Bölümlerinde İlk defa “Rehberlik” ve “rehberlik teknikleri” dersleri programlara kondu.</p>
<p>1955: Ankara Demirlibahçe İlkokulunda “Psikolojik Servis Merkezi” açıldı.</p>
<p>1953 Test ve Araştırma Bürosu: Öğrencilerin yetenek ve ilgilerine göre * Test geliştirmek, uyarlamak ve bunları uygulama amacı ile kurulmuştur.</p>
<p>1960: Kalkınma Planlarında ve Millî Eğitim Şuralarında * Rehberlik konusu ele alınmış ve neler yapılabileceğinin tartışılmış.</p>
<p>Rehberlik → MEB Şuralarında gündeme geldikten sonra kararlar alındı: 9. sınıf yöneltme sınıfı oldu ve 9. MEB Şura'da Rehberlik dersi zorunlu oldu.</p>
<p>Bugün Türkiye'de rehberlik hizmetleri İllerde → RAM (Rehberlik ve Araştırma Merkezleri) Okullarda → Rehberlik Servisleri şeklinde örgütlenmiştir.</p>

REHBERLİĞİN ANLAMI, AMACI VE İLKELERİ

<p>Rehberlik: Uzman kişilerce bireye yapılan psikolojik yardımlardır.</p>
--

Rehberlik Tanımlarının Ortak Yanları

<p>M. KEPÇEOĞLU : → Rehberliğin anlamında temel olabilecek genellemeleri sundu:</p>

<p>1) Rehberlik bir süreçtir: (Süreç herhangi bir zaman dilimi ile ilişkili değildir) * Rehberlik bir anda olup biten bir iş değildir!</p>
<p>2) Rehberlik bireye yardım etme işidir: Rehberlik psikolojik bir yardımdır. * Yol gösterme, öğüt verme, adına karar verme gibi bir yardım değildir! (Bu süreçte her iki tarafın gönüllülüğü esastır.)</p>
<p>3) Rehberlik yardımı bireye dönüktür: (Merkezinde birey vardır.) * Her öğrenci geliştirilebilecek kapasiteye sahiptir. (Ortalama değildir!)</p>
<p>4) Rehberlik bilimsel ve profesyonel bir yardımdır: * Rehberlik Yardımı : Belirli bir plan, program ve sistem içinde sunulabilir. * Rehberliğin esası bireyin kendini gerçekleştirmesine yardım etmektir.</p>

REHBERLİĞİN AMACI

<p>Rehberliğin amacı: Bireyin kendini gerçekleştirmesine yardım etmektir. Kendini gerçekleştirmek: Psikolojik sağlığı yerinde olan insan özellikleridir.</p>

REHBERLİĞİN İLKELERİ (9 İLKE)

<p>Rehberlik ilkeler →RPD alan çalışanlarının görüşlerini temsil eder.</p>

<p>İlke 1: Rehberliğin temelinde İnsan hak ve sorumluluklarıyla ilgili demokratik ve insancıl bir anlayış vardır.</p>
<p>İlke 2: Rehberlik uygulamalarında Öğrenci ile yakından ilgili olan herkes anlayış ve iş birliği içinde çalışmalı.</p>

<p>İlke 3: Rehberlik anlayışı Her türlü çalışması ile öğrenciyi merkeze alan bir eğitim anlayışını öngörür.</p>

<p>İlke 4: Rehberlik yardımının esası Öğrencilerin kendi kişiliklerini daha iyi anlamalarını sağlamak. Problemlerine çözüm yolları bulmada kendilerine yetmesini sağlamak.</p>

<p>İlke 5: Rehberlik öğrencilere yardım etmelidir. (Bedensel, zihinsel, sosyal ve duygusal olan bütün kapasitelerini Kendi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda en uygun bir düzeyde geliştirmesi için)</p>

<p>İlke 6: Rehberlik yardımında öğrencileri türlü yönleriyle tanımak gerekir.</p>
--

<p>İlke 7: Rehberlik uygulamaları Her okulun amaç ve ihtiyaçlarına uygun olan alanlarda yoğunlaştırılmalıdır.</p>

<p>İlke 8: Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde gizlilik esastır: RPD hizmetlerinde mahremiyete saygı duyulmalı (sırlarını saklayabileli)</p>

<p>İlke 9: Rehberlik hizmetleri Planlı, programlı, örgütlenmiş bir biçimde ve profesyonel bir düzeyde olmalı.</p>
--

PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİKTE YANLIŞ ANLAYIŞLAR

<p>1. RPD yardımı bireye tek yönlü doğrudan doğruya yapılan bir yardım değildir! 2. RPD temelinde bireye acımak, onu kayırmak kanat germek yoktur! 3. RPD bireyin sadece duygusal yanı ile ilgilenmez! 4. RPD'de kullanılan bütün yöntem ve teknikler amaç değil! Sadece araçtır. 5. RPD yardımı akademik bir öğrenme konusu ya da ders değildir! 6. Rehberlik bir disiplin görevi değildir! Rehberlik yargılamaz ve ceza vermez! 7. RPD her türlü problemi hemen çözecek sihirli bir güce sahip değildir!</p>
--

REHBERLİK HİZMETLERİ / İŞLEVLERİ

<p>Psikolojik Danışma Hizmetleri rehberliğin özünü oluşturur. (Merkezdendir) * Bireyle yüz yüze kurulan psikolojik yardım ilişkisidir. * Bireyin karar verme ve problem çözme - Gelişim ve uyumuna yardım etme</p>

<p>Oryantasyon Hizmetleri öğrencilerin okula ve yakın çevresine uyumudur. Eğitim hizmetlerinden en etkili bir şekilde yararlanmalarını amaçlar. Oryantasyon hizmetlerinde şu çalışmalara yer verilebilir: 1) Okulun tanıtılması ve kısa tarihi 2) Okulun bina ve olanakları 3) Çevre 4) Programlar 5) Program dışı etkinlikler 6) Rehberlik servisi, kurallar vb.</p>
--

<p>Bireyi Tanıma * Rehberlik → Bireyin kendini ve çevredeki olanakları tanımasıyla başlar.</p>
--

<p>Bilgi Toplama ve Yayma * Bilgi toplama eğitsel ve mesleki tercihlerinde yardım etmeye yöneliktir.</p>
--

<p>Yöneltilme ve Yerleştirme Yerleştirme çalışmaları → Okul içi veya okul dışı olarak sınıflanabilir. Yerleştirmeler → Eğitsel, mesleki ve sosyal olmak üzere üç gruba ayrılır. Eğitsel yerleştirmeler → Eğitim programı, ders, kurs ve başka bir okul ... Mesleki yerleştirmeler → Öğrencilerin bir iş veya mesleğe yerleştirilmesi Sosyal yerleştirmeler → Kültürel, sosyal veya eğitsel kol yerleştirmeleri ...</p>

<p>İzleme → Yerleştirme ve yönlendirme çalışmalarının amacına ulaşıp ulaşmadığı veya öğrencilere kazandırdıkları konusunda yapılan çalışmalardır. * Mezun olan öğrencilerin ya da bir alanı tercih eden öğrencinin izlenmesi</p>

<p>Müşavirlik (Diğer hizmetlerden farklıdır → Dolaylı yollardan yapılan hizmet) Bu hizmetler öğrencilere değil → Okuldaki diğer personele yöneliktir.</p>
--

<p>Araştırma ve Değerlendirme (Gerçekçi ve etkili olma çabasıdır.) * RPD hizmetlerinin sürekli geliştirilerek iyileştirilmeleri gerekir.</p>

<p>Çevre ve Veli ile İlişkiler (Çevrenin ve velilerin iş birliği)</p>
--

3. OKUL REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA PROGRAMI

<p>PDR (Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri)</p>
--

<p>Okul PDR hizmetlerinin nasıl örgütleneceği konusunda çeşitli modeller:</p>
--

<p>1. Hizmetler Modeli: (1920'li yıllarda ortaya çıktı.) * Psikolojik danışmanların etkinlikleri altı kategoride ele alınmıştır: 1) Oryantasyon 2) Bireyi tanıma 3) Bilgi verme 4) Psikolojik danışma 5) Yerleştirme 6) İzleme</p>

<p>2. Süreç Modeli: (1920'li yıllarda ortaya çıktı.) * Psikolojik danışma hizmetinin → Klinik ve terapötik yönü vurgulanmıştır. * P. danışmanlar danışma, müşavirlik ve koordinasyon görevi üstlenir.</p>
--

<p>3. Görevler Modeli: Psikolojik danışmanların görevleri basitçe listelenmiştir. * Bu görevler fazla sayıdadır: (danışmanların rollerinde belirsizliktir) Son görevi →“Zaman zaman kendisine verilen diğer görevleri yerine getirir.”</p>
--

<p>Bu üç model de programdan ziyade psikolojik danışmanın pozisyonu verilir. Rehberlik hizmetleri eğitim sürecinin ana parçası olmaktan çok => Eğitim faaliyetlerini destekleyen bir hizmet alanı olarak görülmüştür.</p>

<p>4. Kapsamlı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programları Modeli: 1960'lı yıllarda ortaya çıktı. (Geleneksel Modellere bir tepkidir.) (GM → PDR'yi Meslek ya da program seçimi ve krize müdahale ile sınırlar.)</p> <p>Bu model kurumsal temelini → Gelişimsel rehberlik yaklaşımından almıştır. Rehberlik hiz. öğrencilerin gelişim dönemlerindeki ihtiyaçlarını karşılamalı.</p>
<p>Kapsamlı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programının Süreçsel Öğeleri:</p>
<p>1) Bireysel planlama: (Öğrencilerin kişisel ve mesleki gelişimlerine ek) Psikolojik danışman → Öğrenimlerini planlama ve yönetmelerine yardımcıdır. (Bireyi tanıma, bilgi verme, yerleştirme ve izleme stratejileri kullanılır.)</p>
<p>2) Müdahale hizmetleri: Öğrencilerin acil sorunlarına ve ihtiyaçlarına yönelik etkinlikler sunulur. (Psikolojik danışma, müşavirlik, sadece bilgi vermeyi gerektiren sorunlar)</p>
<p>3) Sistem desteği: (Yönetimsel ve eğitsel etkinliklerden oluşur.) PDR programının oluşturulması, sürdürülmesi ve geliştirilmesini sağlama... - Profesyonel gelişimi - Personel ve çevreyle ilişkileri - Öğretmenlere müşavirlik danışma kurulları - Topluma ulaşma - Program yönetimi ve yürütülmesi - Araştırma-geliştirme etkinliklerini içerir.</p>
<p>4) Rehberlik müfredatı: Amacı her düzeyden öğrencilere, normal büyüme ve gelişim bilgisi sağlamak Yaşam becerilerini kazanma ve kullanmalarına yardımcı olmak Rehberlik müfredatının düzenlenmesi ve yürütülmesinden ⇒ Okul psikolojik danışmanları sorumludur.</p>
<p>Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma (RPD) Hizmetleri Programı</p>
<p>ÖRGM (MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğü) RHYK (Rehberlik Hizmetleri Yürütme Komisyonu) RAM (Rehberlik ve Araştırma Merkezi)</p>
<p>RPD Hizmetleri Programı: RPD hizmetlerinin bütünüdür. * Planlı, programlı, sistemli, örgütlü ve profesyonel düzeyde yürütülür. * ÖRGM tarafından hazırlanır ve örnek etkinlikler yayınlanır.</p>
<p>RHYK Kimlerden Oluşur? (Okul RPD Hizmetleri Program Hazırlama Görevi) 1) Müdür (veya görevlendireceği yardımcısı) 2) Psikolojik danışman (okul RPD programını yürüten kişidir.) 3) Her sınıf düzeyinden birer sınıf rehber öğretmeni 4)Ödül ve disiplin kurulu temsilcisi, 5) Okul aile birliği başkanı 6) Öğrenci temsilcisi</p>
<p>Not: Eğer okulda psikolojik danışman yoksa → RAM'dan müşavirlik hizmeti alınarak RHYK tarafından hazırlanır.</p>
<p>Okul Psikososyal Destek Ekipleri</p>
<p>Okul Psikososyal Destek Ekipleri: (MEB rehberlik hizmetleri kapsamında) Travmatik ve zorlu olaylar karşısında hizmetler yürütür. (Psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale hizmetleri)</p>
<p>Kimlerden Oluşur? * Başkan ⇒ Okul müdürü veya (onun görevlendirdiği bir müdür yardımcısı) → Rehber öğretmenler/psikolojik danışmanlar (Varsa) → En az bir sınıf rehber öğretmeni (Her sınıf düzeyinden Rehberlik hizmetleri yürütme komisyonu üyesi)</p>
<p>Ne Zaman Toplanır? Yılda 3 (üç) kez toplanır: Dönem başları ve İkinci dönemin sonu ⇒ İhtiyaç duyulan hâllerde de toplanır.</p>
<p>Bildirim Yükümlülüğü</p>
<p>* Tehdit, şantaj, cinsel istismar, suça veya uyuşturucu teşvik durumu varsa Tüm okul personelinin bildirim yükümlülüğü vardır. (Gizlilik ilkesine uyar)</p>
<p>İhmal ve istismar vakası şüphesinde başvurulacak yerler? 1) İl/İlçe Emniyet Müdürlüğü Çocuk Büro Amirliği 2) Emniyet Genel Müdürlüğü 155 İhbar Hattı 3) İl/İlçe Sosyal Hizmetler Merkezi Müdürlüğü 4) Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 183 İhbar Hattı</p>
<p>OKUL REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA PROGRAMI</p>
<p>Ülkemizde okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri ⇒ Kapsamlı RPD Programları Modeli temelinde planlanmaktadır. * Okul RPD Programı → Tüm RPD hizmetlerini düzenleyen genel bir rehberlik programı ya da → Bir çerçeve programdır.</p>
<p>KAPSAMLI RPD PROGRAMININ GENEL ÖZELLİKLERİ</p>
<p>* Öğrencilerin sosyal, duygusal, akademik ve kariyer gelişimlerinin → Bir bütün olarak desteklenmesini esas alır.</p>
<p>1) Sonuç temellidir. * Tüm öğrencilerin gerekli olan yeterlikleri kazanmaları için tasarlanır.</p>

<p>2) Standart temellidir: * Tüm öğrencilerden beklenen beceri, yeterlik ve davranışları içerir.</p> <p>3) Veri tabanlıdır: * Öğrenci, öğretmen, veli ve okul yöneticilerinden veri toplanmasına dayanır.</p> <p>4) Gelişimseldir ve kapsamlıdır: * Program öğrencilerin yeterliklere ulaşmalarını sağlamada → Düzenli, planlı ve sistematik olarak oluşturulmuştur. * RPD programları → Etkinlik ve hizmetleri içeren kapsamlı bir programdır. - Bireyi tanıma, bilgi verme, müşavirlik, psikolojik danışma - Sevk etme, yerleştirme ve izleme gibi Etkinlik ve hizmetleri içerir.</p> <p>5) Takım çalışmasını gerektirir: * Programın merkezini Okul rehber öğretmen/psikolojik danışmanı oluşturur. - Öğrenciyle yakından ilişkilidir. - Okul personeli, ebeveynler ve toplum üyeleri iş birliğine dayalı bir ilişki</p>
<p>Okul Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Programı Hazırlanma Süreci</p>
<p>Okullarda RPD hizmetleri önceden hazırlanmış bir programa dayalıdır. * Bu program esas olarak 3 hedef doğrultusunda hazırlanır: 1) Genel hedef 2) Yerel hedef 3) Özel hedef</p>
<p>Okul Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Programının tasarlanması sürecinde Her eğitim öğretim yılı mayıs ayında - Test ve test dışı teknikler kullanılarak → Öğrencilerin RPD hizmetlerine ilişkin ihtiyaçları belirlenir.</p>
<p>Hedeflerin belirlenmesi MADDE 9 – (1) RPD hizmetleri kapsamında Genel hedefler → Bakanlıkça Yerel hedefler → RPD hizmetleri İl Yürütme Komisyonlarınca Özel hedefler → Eğitim kurumlarınca belirlenir.</p>
<p>Okul RPD programının hazırlanması MADDE 10 – (1) Okul RPD programında; a) Genel, yerel ve özel hedeflere b) Gelişimsel ve önleyici hizmetler, iyileştirici hizmetler ve destek hizmetlere c) Okuldaki tüm öğrencileri kapsayacak faaliyetlere ç) Değerlendirme süreçlerine yer verilir.</p>
<p>RHYK (Okul Rehberlik Hizmetleri Yürütme Komisyonu) RAM (Rehberlik ve Araştırma Merkezi)</p>
<p>Okul RPD programı Psikolojik danışmanın sorumluluğunda RHYK üyeleri ile iş birliği içinde hazırlanır.</p>
<p>Not: Eğer okulda psikolojik danışman yoksa → RAM'dan müşavirlik hizmeti alınarak RHYK tarafından hazırlanır.</p>
<p>Okul Psikolojik Danışmanı: Okul RPD programını yürüten kişidir. Aktif, yönlendirici (müşavirlik)dir.</p>
<p>Okul RPD Hizmetleri Programı Uygulama Süreci MADDE 11 – (1) Eğitim kurumlarında RPD hizmetleri şunları esas alarak sunulur. 1)Gelişimsel ve önleyici hizmetler 2) İyileştirici hizmetler 3) Destek hizmetler</p>
<p>MADDE 11 – (2) RPD hizmetleri Bireysel ve grupla psikolojik danışma ve rehberlik Psikoeğitim / Akran temelli çalışmalar / Bireyi tanıma tekniklerini uygulama Seminer, panel, konferans, kurs ve gezi düzenleme Sınıf rehberliği çalışmaları ve yayın hazırlama gibi faaliyetlerle yürütülür. * İhtiyaç hâlinde bu hizmetler Çevrim içi bilişim teknolojileri kullanılarak uzaktan verilebilir.</p>
<p>MADDE 11 – (3) Okul rehberlik ve psikolojik danışma programı * Ders yılı boyunca iş birliği içerisinde uygulanır. (Rehber öğretmen/psikolojik dan., sınıf rehber öğretmen, öğretmenler ve kurum yöneticileri) * Programın etkililiği ders yılı sonunda kanıta dayalı olarak değerlendirilir.</p>
<p>Okul Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Programı Değerlendirme Süreçleri * Değerlendirme hazırlanan ve uygulanan RPD programının → Ne derecede gerçekleştirildiği ve başarıya ulaştığının kontrol edilmesidir.</p>
<p>Okul RPD hizmetinin genel değerlendirmesi için * Sene sonu rehberlik faaliyet raporu - “MEBBİS E-Rehberlik” bölümüne girilir - Ardından okul müdürünün onayı ile il/ilçe RAM'a gönderilir.</p>
<p>Sınıf rehberlik programının değerlendirilmesinde * Sınıf rehber öğretmeni tarafından 3 adet değerlendirme aracı tamamlanır: 1) Dönem sonu rehberlik faaliyetleri raporu (1. Dönem sonu) 2) Dönem sonu rehberlik faaliyetleri raporu (2. Dönem sonu) 3) Yıl sonu rehberlik faaliyet raporu</p>
<p>Değerlendirme sürecinin ardından elde edilen veriler Bir sonraki yılın RPD programının Hazırlanmaya başlandığı aşamadır. - Bu aşama → “geliştirme” aşamasıdır. (Eksiklik belirleme ve güçlendirme)</p>
<p>MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Sunum Sistemi RPD hizmetleri sunum sistemi 2 bölümden oluşmaktadır: 1) Bireysel Çalışmalar 2) Grup Çalışmaları Hem bireysel hem de grup çalışmaları 3 ana grupta toplanabilen hizmetlerdir: 1) Gelişimsel ve önleyici hizmetler 2) İyileştirici hizmetler 3) Destek hizmetler</p>

4. EĞİTİM KURUMLARINDA REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA HİZMETLERİNİN YÜRÜTÜLMESİ
MEB RPD Hizmetleri Yönetmeliğini → Millî Eğitim Bakanlığı hazırlar.
<p>* MEB RPD Hizmetleri Yönetmeliği ile</p> <ul style="list-style-type: none"> - İl ve ilçe düzeyindeki RPD hizmetleri - Bu hizmetlerin verildiği özel ve resmî eğitim kurumları - Rehberlik ve araştırma merkezlerindeki RPD hizmetlerinin <p>=> Nasıl yürütüleceği belirlenmiştir.</p>
* Okullarda rehberlik hizmetleri → RPD servisi tarafından yürütülür.
<p>MADDE 15 – (1) Rehberlik ve psikolojik danışma servisi</p> <p>* RPD hizmetlerinin yürütülmesi ve koordinasyonunun sağlanması amaçlanır.</p>
<p>RPD servisi Nerelerde kurulur?</p> <p>Resmî ve özel kurumlarda / örgün eğitim ve hayat boyu öğrenme kurumlarında</p>
<p>MADDE 15 -(2) RPD hizmetlerinin etkili yürütülebilmesi için RPD servisinin:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Kolaylıkla ulaşabilecek konumda 2) Uygun fiziki koşullara sahip 3) Gerekli araç ve gereçler ile donatılmış 4) RPD hizmetleri dışında başka bir amaç için kullanılmamış olması gerekir.
<p>Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yürütme Komisyonu</p> <p>MADDE 16 – (1) Eğitim kurumlarında oluşturulur.</p> <p>RPD hizmetlerinin planlanması ve kurum içi iş birliği sağlanması amaçlanır.</p>
<p>MADDE 16 – (2) RPD hizmetleri yürütme komisyonu</p> <p>* Eğitim kurumu müdürünün başkanlığında oluşur. Üyeler:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) Eğitim kurumunda görevli müdür yardımcısı b) Rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar c) Sınıf rehber öğretmenlerinden her sınıf düzeyinden en az birer temsilci ç) Okul öncesi (farklı yaş) eğitiminden sorumlu en az birer öğretmen d) Ortaöğretim → Disiplin kurulu ve onur kurulundan e) İlköğretim → Öğrenci davranışları değerlendirme kurulundan birer temsilci
<p>MADDE 16 – (3) Hayat boyu öğrenme kurumlarında yürütme komisyonu</p> <p>Müdürün başkanlığında bir müdür yardımcısı</p> <p>-Rehber öğretmen/psikolojik danışman</p> <p>-Müdürün görevlendireceği bir öğretmenden oluşur.</p>
<p>MADDE 16 – (4) Rehber öğretmen/psikolojik danışman yoksa</p> <p>Gerektiğinde (RAM'den bir rehber öğretmen/psikolojik danışmanın ya da Eğitim kurumlarında görev yapan bir rehber öğretmen/psikolojik danışmanın → Katılımının sağlanması için planlama yapılır.</p>
<p>MADDE 16 – (5) RPD Hizmetleri Yürütme Komisyonu sürekli üyeleri</p> <p>Eğitim Kurumu müdürü / Müdür yardımcısı</p> <p>Rehber öğretmen/psikolojik danışman</p> <p>* Diğer üyeleri => Her ders yılı başında öğretmenler kurulunda belirlenir.</p>
<p>MADDE 16 – (6) RPD Hizmetleri Yürütme Komisyonunun Toplanması:</p> <p>* Yılda üç kez toplanır: Dönem başları ve yıl sonunda</p> <p>=> Gerektiğinde RPD servisinin önerisi ile de toplanabilir.</p>
<p>MADDE 16 – (7) Komisyonun ilk toplantısı (RPD Hizmetleri Yürütme Komisyonu)</p> <p>* Öğretmenler kurulu toplantısından sonra => En geç bir ay içerisinde yapılır.</p>
<p>MADDE 16 – (8) Komisyonun gündemi (RPD Hizmetleri Yürütme Komisyonu)</p> <p>* RPD servisine hazırlanır → Eğitim kurumu müdürüne sunulur.</p> <p>Gündem ve toplantı tarihi:</p> <p>Eğitim kurumu müdürü tarafından bir hafta önce yazılı olarak duyurulur.</p>
<p>MADDE 16 – (9) Komisyon toplantısında alınan kararlar (RPD H.Yürütme Kom.)</p> <p>Tutanak hâline getirilir.</p>
<p>MADDE 16 – (10) Alınan kararlar (RPD Hizmetleri Yürütme Komisyonu)</p> <p>Eğitim kurumu personeline yazılı olarak duyurulur.</p>
<p>MADDE 16- (11) Rehber öğretmen/psikolojik danışman yoksa (RPD H.Y. Kom.)</p> <p>RPD hizmetleri RAM ile iş birliği içerisinde yürütülür.</p>
RPD HİZMETLERİ YÜRÜTME KOMİSYONUNUN GÖREVLERİ
<p>RİBA (Rehberlik İhtiyaç Belirleme Anketleri)</p> <p>- Özel hedefleri RİBA sonuçlarından alınır.</p>
<p>MADDE 17 – (1) Görevleri:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) Eğitim kurumuna ait özel hedeflerin belirlenmesinde görüş bildirir. - Mayıs'ta tamamlanan RİBA anketleri eylülde komisyona sunulur. b) Okul RPD programını → RPD servisi hazırlar. c) RPD Hizmetlerinin yürütülmesi sırasında <p>RPD Hizmetleri Yürütme Komisyonu</p> <p>(Çalışmaları inceler -Görüş bildirir - Önlem alır. Çalışmaları karara bağlar)</p> <ol style="list-style-type: none"> ç) Eğitim ortamında etkili iletişim için yapılacak çalışmaları belirler. d) Çalışmalarda ilgili kurum ve kuruluşlar ile iş birliği faaliyetleri planlar. e) Öğrencilerin sosyal duygusal, akademik ve kariyer gelişimleri ile ilgili Yapılacak çalışmalar için görüş bildirir.

<p>f) Psiko-sosyal destek hizmetlerinin RPD programına eklenmesi (görüş bildirir)</p> <p>g) İhtiyaç olması durumunda</p> <p>Okulda gerçekleştirilecek psiko-sosyal destek hizmetlerinde görev alır.</p>
<p>E-Rehberlik Sistemi:</p> <p>MEBBİS'in bir uzantısıdır. (Öğrenciyi tanıma amaçlı bilgiler içerir)</p> <p>- Bütün etkinliklerin bir arada görüldüğü- kaydedildiği sistemdir.</p>
<p>* RAM'a öğrenci yönlendirirken bu sistemdeki formlar doldurulur/ takip edilir.</p> <p>* Rehber öğretmenler MEBBİS'teki bu sistem üzerinden</p> <ul style="list-style-type: none"> - Program hazırlayabilir - Yıllık ve haftalık program girişi ve düzenlemelerini yapabilir - Veri raporlayabilir.
2020 yılında hazırlanan sınıf rehberlik programında
<p>Üç basamaklı bir rehberlik sistemi kurulmuştur:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Algıya dayalı değerlendirme: <ul style="list-style-type: none"> - Öğretmen, öğrenci ve veli anketleri sonrasında elde edilen kanıtlara dayanır. 2. Süreç Değerlendirmesi: Bir yıl içinde neler yapıldı? sorusuna cevap aranır. 3. Sonuç Değerlendirmesi: <ul style="list-style-type: none"> * A okulunda bir önceki yıla göre devam, devamsızlık/disiplin gibi - İstatistikî gelişim sonuçları karşılaştırılır.
Koordinatör Rehber Öğretmen/P. Danışmanın Görev ve Sorumlulukları
<p>MADDE 20 – (1)</p> <p>* Rehber öğretmen/p. danışmana → Koordinatörlük görevi verilmiştir.</p> <p>(Eğitim kurumunda yürütülen RPD hizmetleri görevlerine ek olarak)</p> <ol style="list-style-type: none"> a) RPD servisi ile eğitim kurumu yönetimi arasındaki koordinasyonu sağlar. b) Okul RPD programı çalışmalarını hakkında öğretmenler kuruluna bilgi verir. c) RHYK toplantı gündemini ve alınan kararları yazılı hâle getirir. ç) RPD servisi e-Rehberlik sisteminde hazırlanan okul RPD programını kurum müdürüne onaylatır.
Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışmanın Görevleri
<p>MADDE 21 – Eğitim kurumlarında rehber öğretmen/psikolojik danışman</p> <p>- Gelişimsel ve önleyici hizmetler / İyileştirici hizmetler / Destek hizmetlere ilişkin görevlerini yerine getirir.</p>
<p>MADDE 21 – (1) Gelişimsel ve önleyici hizmetler</p> <ol style="list-style-type: none"> a) Rehberlik alanında özel bilgi ve beceri gerektiren etkinlikleri uygular. b) Bireyi tanıma adına bireyi tanıma tekniklerini uygular (Raporlaştırır öğrencilere geri bildirimde bulunur ve ilgililerle paylaşır.) c) Öğrencilerin ihtiyaç duydukları bilgileri paylaşır. (Bireysel ve grup çalışmaları veya yayın hazırlama yoluyla) ç) Öğrenciyi kendine uygun olan yöneltir ve öğrencinin gelişimini izler. d) Merkezi sınavlara ait tercih dönemlerinde görev alır.
<p>MADDE 21 – (2) İyileştirici hizmetler</p> <ol style="list-style-type: none"> a) Formasyonu uygun ise bireysel ve grupla psikolojik danışmanlık yapar. b) Psikososyal destek hizmetleri kapsamında: <ol style="list-style-type: none"> 1) Zorlu yaşam olaylarında (Afet,kaza, istismar, intihar, şiddet, savaş, göç ...) Öğrenci, aile ve öğretmenlere psikolojik ve sosyal destek sağlar. 2) Hakkında danışmanlık tedbir kararı verilen çocuğa ve çocuğun bakımından sorumlu kişilere hizmet sunar. 3) Eğitim kurumlarında rehber öğretmen/psikolojik danışman yoksa veya Danışmanlık tedbiri uygulamalarını - İl veya ilçe millî eğitim müdürlüklerinin görevlendireceği - Çocuğun eğitim bölgesinde görevli rehber öğretmen/p.d. yerine getirir. c) Sıvı çalışmalarında müdahale ya da mesleki yeterlikleri dışında kalanlar Daha yetkin uzman kişi, kurum veya kuruluşlara yönlendirir.
<p>MADDE 21 – (3) Destek hizmetler</p> <ol style="list-style-type: none"> a) Öğretmen, veli, yönetici ve öğrenci ile iletişimde olan diğer kişilere ve Sınıf rehber öğretmenlerine müşavirlik eder.
<p>b) Program yönetimi çalışmaları kapsamında;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) En geç ekim ayının ilk haftasında e-Rehberlik sistemi üzerinden hazırlar. (Okul RPD programını RAM'a iletir.) 2) Destek hizmetler → haftalık programını hazırlar. (e-Rehberlik sistemi üzerinden) 3) Destek hizmetler → Eğitim kurumuna ait risk haritasını oluşturur. (Her yıl kasım ayı içerisinde sınıf rehber öğretmenleri hazırlar.) Risk altındaki öğrencilere ait verileri birleştirir (Bir örneği RPD serv. iletilir) 4) Okul RPD programı kapsamında gerçekleştirilen çalışmaları * Destek hizmetler → e-Rehberlik sistemine işler. Gerekli kayıtları tutar. 5) Okul RPD programını ders yılı boyunca iş birliği içerisinde uygular (Sınıf rehber öğretmenleri, öğretmenler ve eğitim kurumu yöneticileri ile) Programın etkililiğini ders yılı sonunda değerlendirir.
<p>c) Araştırma ve proje çalışmaları kapsamında</p> <p>* Araştırma, izleme ve değerlendirme çalışmaları yapar.</p> <p>→ Gerektiğinde eğitim kurumunda yürütülen proje çalışmalarına katılır.</p>

Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışmanın Görevleri <i>MADDE 21 – (3) Destek hizmetler ((DEVAM)</i>
<p>c) Destek hizmetler → Kurul ve komisyonların Doğal üyesidir.</p> <ul style="list-style-type: none"> - RPD hizmetlerine ilişkin görevlerini yerine getirir. - RAM'ın düzenlediği toplantı, etkinlikler, proje ve ekip çalışmalarına katılır. - Veli, öğretmen, idareci, diğer kişi ve kurumlarla iş birliği yapar.
<p>d) Ders saati bireysel veya grup çalışmalarda (Devamsız görünmemesi için) → Okul yönetimi ve ders öğretmeniyle iş birliği yapar.</p>
<p>e) Bilimsel kongre, konferans, panel ve hizmet içi eğitimlere katılır.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gerekğinde hizmet içi eğitim verir.
<p>f) Kurumu müdürünün vereceği RPD hizmetleri ile ilgili Diğer görevleri yapar.</p>

Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışmanın DİĞER GÖREVLERİ
<p>MADDE 22 – (1)</p> <p>* Rehber öğretmen/psikolojik danışman merkezî sınavlarda görev alabilir</p> <p>-İstemesi hâlinde belleticilik görevi yapabilir.</p> <p>Ancak rehber öğretmen/psikolojik danışmanlara nöbet görevi verilemez!</p>

e-Rehberlik Sistemi
<p>* RPD hizmetlerinin sunulması, yürütülmesi ve raporlaştırılmasını sağlar</p> <p>* Bakanlık merkez ve taşra teşkilatı personeline izlenebilir. (Yetkiye göre)</p> <p>* MEBBİS (Millî Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri) bölümlerinden biridir.</p>

MEB e-Rehberlik Sisteminin Oluşturulma Amacı?
<ul style="list-style-type: none"> - RPD hizmetlerinin programlı sunulması, yürütülmesi ve raporlaştırılması - Paydaşlar arasında daha etkin ve hızlı bir iletişimin sağlanması - Sunulan hizmetlerin etkililiğinin artırılması - Anlık ve sürekli takibin yapılabilmesi - Geçmiş dönem faaliyetlerin ayrıntılı olarak değerlendirilmesi - Çalışmaların daha sistematik bir şekilde yapılandırılması ve - Geleceğe yönelik etkin RPD hizmetleri politikaları üretilebilmesi

MEB RPD Hizmetleri Sunum Sistemi
<p>e-Rehberlik sisteminin alt yapısını oluşturmaktadır.</p> <p>RPD hizmetlerin ölçülebilir ve hesap verebilir olarak sunulması amaçlar.</p>

e-Rehberlik Sisteminin Kullanımı
<p>e-Rehberlik sistemi</p> <p>MEB'e bağlı özel ve resmî eğitim kurumlarında tüm sorumlularca kullanılır.</p> <p>=> mebbis.meb.gov.tr adresinden kullanıcı adı ve şifre ile giriş yapılmaktadır.</p> <p>* Rehber öğretmen/p. danışmanlar en yetkili ve görev alanı en geniş kişilerdir.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Okul RPD programı hazırlama - RPD hizmetleri veri girişi - Raporlama - Öğrenci yönlendirme işlemleri ekranlarını kullanmaktadır.

<p>Okul RPD programı hazırlama ekranı</p> <p>1) Okul RPD programı (Eğitim öğretim yılı başında)</p> <p>2) Haftalık program (Haftalık çalışma takvimi işlevi görür)</p>
<p>Veri girişi ekranı</p> <p>* RPD programı çalışmalarına ait veriler girilir.</p> <p>* Bu ekranda bireysel ve grup çalışmaları için ayrı veri girişi yapılır</p>
<p>Öğrenci yönlendirme işlemleri ekranı</p> <p>* Öğrenciler için kullanılan formlar yer alır.</p> <p>(RAM'a yönlendirmeler – eğitsel değerlendirme talepleri ...)</p> <p>* Bu formlar ile öğrenciler sistem üzerinden RAM'a yönlendirilebilir.</p>
<p>Raporlama ekranı</p> <p>Sisteme girilen veriler çeşitli filtrelerle raporlanabilir.</p> <p>(Faaliyet türüne göre öğrenci bilgileri tarih aralığı şeklinde istenebilir)</p> <p>=> RPD hizmetleri sistemli bir şekilde sunulur ve izlenir.</p>

Eğitim kurumu müdürleri (e-Rehberlik sistemi)
<p>* RPD programını - Haftalık programı - Öğrenci yönlendirme formlarını görüntüleyebilir => Onaylayarak RAM'a sistem üzerinden gönderebilir.</p> <p>* RPD hizmetlerine ilişkin “özel hedef” giriş işlemlerini yapar.</p> <p>* Çalışmalara ilişkin verileri sayısal olarak görebilir.</p>

Eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenler (e-Rehberlik sistemi)
<p>Öğrenci yönlendirme işlemleri ekranını kullanabilmektedir.</p>

Millî Eğitim Bakanlığı merkez teşkilatı (e-Rehberlik sistemi)
<p>* Ülke genelindeki tüm eğitim kurumları ile RAM'da yapılan çalışmalara ait</p> <p>→ Nicel verileri raporlaştırabilir. (okul türü, kademesi, okul ve sınıf düzeyi...)</p> <p>* İllerin yerel hedeflerini ve eğitim kurumlarının özel hedeflerini görebilir.</p>

Rehberlik Araştırma Merkezlerine Öğrenci Yönlendirme
<ul style="list-style-type: none"> • RAM'a İlk kez ve Kademe Geçişinde Öğrenci Yönlendirme • Rapor Yenilemek İçin RAM'a Yönlendirme • Tıbbi Tanı Gerektiren Durumlar ve Yönlendirme Süreci
<p>Yaşlıtlardan anlamlı derecede farklılık gösteren öğrenciler (veli bilgilendirilir) İlerleme gösteremediğinde öğrenci RAM'a yönlendirilir.</p>
<p>Yönlendirme işlemleri için</p> <p>* Sınıf/şube rehber öğretmeni kendi MEBBİS sisteminden giriş yapar.</p> <ul style="list-style-type: none"> - e-Rehberlik modülünden → Öğrenci Yönlendirme İşlemleri sekmesine gider. - Eğitsel Değerlendirme ve İstek Formu seçeneklerinden ilgili olanı seçer. - Öğrenci ile ilgili kimlik bilgilerini girer ve “Öğrenci Ara” butonunu tıklar. <p>Gerekli Form seçilir:</p> <p>İlk kez ve kademe geçişlerinde → Eğitsel Değerlendirme Formu (İlk inceleme)</p> <p>Rapor yenilemek için → Eğitsel Değerlendirme Formu (Yeniden İnceleme)</p> <p>Tıbbi Tanı ve Yönlendirme Süreci için → Psikolojik Destek Yönlendirme Formu</p> <p>Doldurulan formlar</p> <p>* Okul psikolojik danışmanı/rehber öğretmenince (görüş kısmı) doldurulur</p> <p>→ Okul müdürü onayına sunulur. (e-rehberlik modülünden onaylar)</p> <p>→ Onay sonrası RAM formları görüntüleyebilir.</p>

5. RPD Hizmetleri İl Yürütme Komisyonu (İYK)
<p>Rehberlik hizmetleri</p> <p>* Bakanlık düzeyinde → Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğü</p> <p>* İl düzeyinde ise → RPD İl Yürütme Komisyonları ...</p> <p>* Okul düzeyinde → Rehberlik Servisi</p>

RPD İYK (KURULUŞU)
<p>* RPD Hizmetleri Yönetmeliğinde açıklanmıştır.</p> <p>MADDE 12 – (1) İl MEM'de RPD hizmetleri İYK oluşturulur.</p> <p>Amaç:RPD hizmetlerinin il düzeyinde planlanma ve kurumlar arası iş birliği</p>

<p>RPD hizmetleri İYK Ne Zaman Toplanır?</p> <p>* Biri eylül ayında, diğeri haziranda olmak üzere yılda en az iki kez toplanır.</p>

<p>MADDE 12 – (2) Bu komisyonun sekretarya hizmetleri</p> <p>* İl MEM'de Özel eğitim ve rehberlik hizmetleri birimi tarafından yürütülür.</p>

<p>MADDE 12 – (3) RPD Hizmetleri İYK</p> <p>* İl millî eğitim müdürü başkanlığında;</p> <p>a)Özel eğitim ve rehberlik hizmetlerinden sorumlu il ve ilçe şube müdürlerinden</p> <p>b) RAM müdürlerinden,</p> <p>c) RAM'ın RPD hizmetleri bölüm başkanlarından</p> <p>ç) Örgün eğitim ve hayat boyu öğrenme kurumlarının</p> <p>→ Her tür ve kademesinden seçilen en az birer müdür ile</p> <p>→ Görev yapan en az birer rehber öğretmen/psikolojik danışmandan oluşur.</p>
--

<p>MADDE 12 – (4) Bu komisyona gerekliğinde</p> <ul style="list-style-type: none"> - Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü / İl Emniyet Müdürlüğü - İl Sağlık Müdürlüğü / Yerel yönetimler, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları - Diğer ilgili kurum temsilcileri davet edilir.

RPD İYK (GÖREVLERİ)

<p>RPD Hizmetleri İYK RPD hizmetlerinin → İldeki çatı komisyonudur.</p> <p>İlin önceliklerine göre birtakım hedefler belirlemede yükümlülükleri vardır.</p> <p>Ayrıca okullardan gelen RİBA'lar ilçelerde toplanır.</p> <p>(Bu sonuçlara göre iller alandaki yerel hedefleri belirler...)</p> <p>RİBA (Rehberlik İhtiyaç Belirleme Anketleri)</p>

<p>MADDE 13 – (1) Görevleri:</p> <p>a) Haziran ayı toplantısında verileri inceler ve değerlendirir.</p> <p>(İle ait RPD hizmetleri ihtiyaç analizi sonuçları ile</p> <ul style="list-style-type: none"> - e-Rehberlik sisteminde yer alan ilgili eğitim öğretim yılına ait veriler) <p>* Bir sonraki eğitim öğretim yılı için → Yerel hedefleri belirler.</p> <p>b) Yerel hedefleri eylül ilk haftasında e-Rehberlik sistemine işlenmesini sağlar.</p> <p>c) Kurumlarının RPD hizmetlerine ilişkin talepleri ve ihtiyaçları doğrultusunda</p> <ul style="list-style-type: none"> * Aile, öğrenci, öğretmen, yönetici ve diğer kamu personeline yönelik → Yürütülecek etkinlikleri planlar. <p>ç) Rehber öğretmen/psikolojik danışman yoksa</p> <p>→ RPD hizmetlerinin yürütülmesi için alınacak tedbirleri karara bağlar.</p> <p>d) Haziran ve eylül toplantılarında alınan kararların Uygulanma tedbirleri alır.</p> <p>→ Tutanığın il millî eğitim müdürlüğünce Bakanlığa gönderilmesini sağlar.</p> <p>(Toplantıların yapıldığı ay içerisinde ...)</p> <p>e) Açılmasına ihtiyaç duyulan RAM ile ilgili değerlendirmede bulunur</p> <ul style="list-style-type: none"> * Bakanlığa gönderilmek üzere → İl MEM'e teklifte bulunur. <p>f) RAM'ın sorumluluk bölgelerini kapasitelerine göre her yıl değerlendirir.</p> <p>RAM'da düzenlemeye ihtiyaç duyulacak hususlarda</p> <p>→Bakanlığa gönderilmek üzere il MEM'e teklifte bulunur.</p> <p>g) Yıl içerisinde ilin ihtiyacına yönelik düzenlenecek RPD hizmetlerine ilişkin</p> <ul style="list-style-type: none"> * Mahalli hizmet içi eğitim ihtiyaçlarını belirler ve Teklifi il MEM'e gönderir.
--

6. YÖNETİCİLER VE ÖĞRETMENLERİN REHBERLİKLE İLGİLİ GÖREVLERİ

İlk akla gelen personel kuşkusuz yöneticiler ve öğretmenlerdir.

Okul Müdürünün RPD Hizmetlerine İlişkin Görevleri

(T.C. MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği' ne göre)

MADDE 18 – (1) Eğitim kurumu müdürünün RPD ile ilgili görevleri

a) RPD hizmetlerinin yürütülmesinden birinci derecede sorumludur.

b) RPD hizmetlerinin etkin şekilde yürütülebilmesi için

- Uygun çalışma ortamını hazırlar / - Kullanılacak araç gereci sağlar.

c) İş birliği ortamı sağlar.

ç) Kurumda birden fazla rehber öğretmen/psikolojik danışman varsa
→ Birini koordinatör görevlendirir ve (görev değişikliği yapabilir)

d) Rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar arasında iş bölümü yapar.

e) RPD hizmetleri yürütme komisyonuna başkanlık eder.

f) Eğitim kurumunun özel hedeflerini → e-Rehberlik sistemine işler.

g) Okul RPD programının hazırlanmasını sağlar.

ğ) RPD servisinde hazırlanan okul RPD programını e-Rehberlikte onaylar

* En geç ekim ayı ilk haftasında RAM'a ulaştırır.

h) RPD programı ile haftalık programı e-Rehberlik sistemi üzerinden izler.

ı) RPD hizmet çalışmalarını e-Rehberliğe düzenli işlenmesini takip eder.

i) Sene başı öğretmenler kurulunda sınıf rehber öğretmenlerini görevlendirir.

j) Sınıf rehberlik planlarını onaylar ve uygulanmasını izler.

k) Haftalık derslerdeki Rehberlik hizmet sunumu için gerekli tedbirleri alır.

l) Eğitim etkinlikleri için uygun ortamı ve gerekli desteği sağlar.

m) Okul **risk haritasını** RAM'a ulaştırır.

(RH → Her yıl kasım ayı içinde sınıf rehber ögr.leri iş birliğinde oluşturulur.)

n) Hakkında danışmanlık tedbir kararı verilmiş çocuklara ve ailelerine yönelik sunulacak hizmetlerin yerine getirilmesini sağlar.

Sınıf Rehber Öğretmeninin Rehberlikle İlgili Görevleri

MADDE 23 – (1) Sınıf rehber öğretmeninin görevleri:

a) Sınıf rehberlik planını hazırlar (RPD prog. ile sınıf rehberlik prog.a göre)

* Kurumu müdürüne onaylatır (en geç ekimin ikinci haftasında)

* Sınıf rehberlik planının bir örneğini RPD servisi ile paylaşır.

b) Sınıf rehberlik programı kapsamındaki etkinlikleri sınıfında uygular.

c) Öğrencilerinin RPD hizmetlerine ilişkin ihtiyaçlarını belirler

* Okul RPD programına yansıtılmak üzere → RPD servisine iletir.

ç) RPD programına ilişkin etkinliklerde RPD servisiyle iş birliği yapar.

d) Risk altındaki öğrencilere ait verilerin bir örneğini **RPD** servisine iletir.

(Her yıl kasım ayı içerisinde)

e) Bireyi tanıma tekniklerinden uzmanlık gerektirmeyenleri sınıfında uygular

* Sonuçlarını RPD servisi ile paylaşır.

(Bireyi tanımadaki uzmanlık gerektirmeyen teknikler: Sosyometri, kimdir bu...)

f) Yeni gelen veya uyum güçlüğü olan öğrencilerin okula uyum sürecinde

→ Rehber öğretmen/psikolojik danışman ile iş birliği içerisinde çalışır.

g) Öğrencilerini kulüplerine, seçmeli derslere ve sosyal etkinliklere yönlendirir.

ğ) Risk altındaki öğrencileri fark ettiğinde RPD servisini bilgilendirir.

h) Öğrencinin Öğrenme stilini fark etmesine

Öğrenme becerilerini geliştirmesine / Akademik performansını artırmasına

yönelik çalışmalarında RPD servisiyle iş birliği yapar.

ı) Sınıf Rehberlik Raporunu kurum müdürüne sunar. (Her dönem sonunda)

* Sınıfında desteğe ihtiyaç duyan öğrencileri → RPD servisine yönlendirir

i) Eğitim kurumunda rehber öğretmen/psikolojik danışmanın yoksa

→ Öğrenciyi RAM'a yönlendirir.

j) Kurum müd.nün vereceği rehberlik hizmetleri ile ilgili diğer görevleri yapar.

Diğer Öğretmenlerin Rehberlikle İlgili Görevleri

MADDE 24 - (1-2) Sınıf rehber öğretmenliği görevi olmayan öğretmenler

→ Gerektiğinde Rehberlik çalışmalarına destek sağlar.

Okul RPD programı etkinliklerinde RPD servisiyle iş birliği yapar.

MADDE 24 – (3) Sınıfında desteklenmeye ihtiyaç duyan öğrencileri

Sınıf rehber öğretmeni ile iş birliği içerisinde RPD servisine yönlendirir.

* Kurumda r.öğretmen/p. danışman yoksa öğrenciyi **RAM**'a yönlendirir.

MADDE 24 – (4) Eğitim Kurumu müdürünün vereceği

→ Rehberlik hizmetleri ile ilgili diğer görevleri yapar.

7. SINIF REHBERLİK PROGRAMI (SRP)

SRP (Sınıf rehberlik programı):

* Öğrencilerin sosyal duygusal, akademik ve kariyer gelişim alanlarına yönelik

- Belirlenmiş kazanımların sınıflarda grup etkinlikleri yolu ile

- Öğrencilere sistemli bir şekilde sunulmasını amaçlayan programdır.

SPR → RPD programının en önemli öğelerinden biridir.

→ Gelişimsel ve önleyici niteliktedir.

SRP (Sınıf rehberlik programı) Amacı:

* Öğrenme yaşantıları yoluyla Kendini tanıyabilen Kendinin ve başkalarının

duygularını bilen ve ifade edebilen ...

→ İyi oluş düzeyleri yüksek bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır.

SRP (GELİŞİM ALANLARI)

SRP'de üç gelişim alanı tanımlıdır: 1) Akademik 2) Kariyer 3) Sosyal duygusal

1) Akademik Gelişim Alanı Amaçları:

Akademik gelişim alanı kapsamında öğrencilerin

* Okula - çevresine uyum sağlamaları ve imkânlardan yararlanmaları

* Okul - sınıf kurallarını benimsemeleri

* Akademik çalışmalarında anlayış ve sorumluluk bilinci geliştirmeleri

* Akademik gelişimleri ve başarıları için bilgi, beceri ve tutumu kazanmaları

* Onları eğitsel başarıya götüren strateji, yöntem ve teknikleri edinmeleri

2) Kariyer Gelişim Alanı Amaçları

Kariyer gelişim alanı kapsamında öğrencilerin

* Kariyer gelişimi sürecinde kariyer farkındalığı kazanmaları

* Eğitsel süreçleri kariyer amaçları ile ilişkilendirip kariyer hazırlığı yapmaları

* Kariyer kararı vererek kariyer planını uygulamaya koymaları

3) Sosyal Duygusal Gelişim Alanı Amaçları

Sosyal duygusal gelişim alanı kapsamında öğrencilerin

* Kendilerini tanımaları, duygularını anlamaları ve yönetmeleri

* Kişiler arası sağlıklı ilişkiler için bilgi, tutum ve davranışları edinmeleri

* Kararlar vermeleri, amaçlar oluşturmaları

* Amaçlara ulaşmak için gerekli önlemleri almaları ve çaba göstermeleri

* Kişisel güvenliğini sağlamaları ve yaşam becerileri geliştirmeleri

SRP (ÖZELLİKLERİ)

SRP → Özgün bir programdır.

* Günümüz ihtiyaçlar ve okul RPD programına göre hazırlanır.

* Sınıf rehberlik programında (gelişim alanlarına göre incelendiğinde)

Sosyal duygusal - Akademik – Kariyer gelişim alanında 290 kazanım vardır.

SRP (TEMEL İLKELERİ)

1.Program tek bir modele dayanmaz!

Gelişimsel, güçler temelli, problem odaklı ve kültürel farklılıkları dikkate alır.

2. Duyuşsal davranışların kazandırılmasına daha çok odaklanılmıştır.

3. Program gelişimsel bir yaklaşımla geliştirilmiştir.

Her üç gelişim alanındaki kazanımlar (1) Akademik 2) Kariyer 3) Sosyal duygusal)

4. Programda tüm kazanımlarda bireysel farklılıklar dikkate alınmıştır.

5. Bu program MEB'in tüm kurumlarındaki öğrencilere yöneliktir.

6. Gelişim ihtiyaçları dikkate alınarak hazırlanmıştır.

7. "21. Yüzyıl Becerileri" olarak adlandırılan yeni nesil becerilere odaklanıldı.

8. Hem bireye hem de topluma karşı sorumluluklar gözetilmiştir.

9. Program öğrenci merkezli bir anlayışı temel almaktadır.

10.Kazanımlar öğrenciyi aktif kılan ve yansıtıcı düşünme gerektiren niteliktedir.

SRP (DEĞERLENDİRME)

SRP'de kazanımlarda Çoklu değerlendirme yöntemleri kullanılmaktadır.

Sürece, algıya ve sonuca dayalı Değerlendirme yöntemleri bir aradadır.

1) Sürece dayalı değerlendirmede bilgiler edinilmektedir.

- Programın Kime, nasıl, ne zaman, nerede, ne sıklıkla, ne kadar süre bilgisi

2) Algıya dayalı değerlendirmede program kapsamında

- Öğrencilerin tutum ve inançlarındaki değişimlerle

- Edindikleri beceriler veya bilgi düzeylerindeki artış değerlendirilmektedir.

3) Sonuca dayalı değerlendirmede ise uygulanan programın

- Öğrencilerin tutum, beceri veya bilgileri kullanma yeteneklerini

- Olumlu yönde **etkileyip etkilemediğine** ilişkin kanıtlar elde edilmektedir.

Bu veriler anlık, orta süreli ve uzun süreli sonuç verileri şeklinde elde edilir.

(Etkinliklerden hemen sonra - 3 aylık veya yıllık yapılan değerlendirmelerle)

* Sonuç olarak

- Kazanım etkinlikleri ile ulaşılan öğrenci sayıları → Süreç değerlendirmesi

- Ölçek, anket ve diğer ölçümlerle elde edilen veriler → Algıya dayalı değer.

- Öğrencilerin belirli aralıklarla elde edilen veriler → Sonuç değer.

SRP (Uygulanmasına İlişkin İlkeler)

1. Programın uygulanmasında bilimsellik esastır.

2. Bu program bireysel farklılıkları temel alır.

3. Program büyük ölçüde sınıf rehber öğretmenlerinin katılımıyla gerçekleşir.

- Bazı kazanımlar okul rehberlik öğretmenlerinin eş güdümüyle yürütülür.

4. Program öğrenci, öğretmen, yönetici ve velilerin iş birliği ile yürütülür.

5. Program öğrenci merkezli anlayışa sahiptir.

6. Program uygulanırken kazanımlar haftalara dağıtılmıştır.

- Uygulayıcılar ihtiyaca kazanımların sırasını değiştirebilirler.

SRP (Uygulanmada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar)

1) Türkiye'de okul öncesi eğitim almayan öğrenciler de var.

İlkokul 1.sınıf düzeyde → Okul öncesi düzeyindeki kazanımlara yer verilmiştir.

2)Programdaki Kazanım etkinliklerin çoğunu → Sınıf rehber öğretmenleri

- Belirli kazanımlara ilişkin etkinlikleri → Rehber öğretmen uygulamalıdır.

SRP (Uygulanmada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar) (DEVAM)

- 3) Uygulayıcıların öğrencileri teşvik etmeleri/ motive etmeleri gerekir.
- 4) Bazı kazanım ifadeleri RPD alanına ilişkin özel kavramlardır.
-Uygulayıcılar, açıklamaları ve program sözlüğünü incelemelidir.
- 5) Kazanımların sırası ve etkinliklerin yapılacağı haftalar belirli dönemler dikkate alınarak hazırlanmıştır.
- 6) SRP'nda rehber öğretmeninin uygulaması belirtilen kazanımlar
Açıklamalar bölümünde belirtilmiştir.
* Diğer etkinlikler Sınıf rehber öğretmenleri tarafından uygulanacaktır.

8. BİREYİ TANIMA: ALANLAR

Bireyi Tanıma: Tanıma Alanları

- * Bireyi tanıma iki kısımda ele alınabilir: 1) Alanlar 2) Teknikler
- * Rehber öğretmenler kadar diğer öğretmenler de öğrenciyi tanıması gerekir.
- * Öğretmenin öğrenciyi tanıması kendi çalışmalarında kolaylık sağlayacaktır.

Bu çalışmalar:

- 1) Ünite planı yapmak -Ders etkinliği düzenlemek - Yöntem ve teknikleri seçmek
- Yöntem ve teknikleri kullanmak ...
- 2) Her öğrencinin bireysel farklılıklarına, göre yardımcı olabilmek
- 3) Öğrencinin sağlıklı kişilik geliştirmesine, yardımcı olabilmek
- 4) Öğrencilerin gerçekçi benlik algıları geliştirmelerine ...yardım etmek
- 5) Öğrencileri ilgileri, doğrultusunda uygun dala / mesleğe yöneltebilmek
- 6) Belli bir mesleğe hazırlamak, davranış kazanımlarına yardım edebilmek
- 7) Sınıf-içi ilişkileri düzenlemek ve geliştirmek

BİREYİN TANINMASI İÇİN GEREKLİ ÖZELLİKLER:

1) Sağlık Durumu

Sürekli veya geçici bir hastalığı- kullandığı ilaçlar - Varsa başka hassasiyetler..
→ Her yıl tıbbi incelemeler yapılmalı ve sonuçlar öğrenci dosyasına konmalı

2) Yetenekler

Yetenek → Temelde doğuştan getirildiği kabul edilen bir özelliktir.

Yetenek → Öğrencinin ulaşabileceği sınırları gösterir.

*Sözel yetenek → Kelimelerle ve sözlerle işlem yapabilmesidir.

*Sayısal yetenek → Sayılarla işlemler yapılabilmesidir.

*Şekil-Uzay Yeteneği → Nesnelerin mekân içindeki durumlarını görebilmesi...

*Mekanik yetenek → Aletlerle uğraşabilmesi onları ustalıkla kullanabilmesi...

*Bedensel yetenekler → Bedenine hâkim olması ve onu ustaca kullanabilmesi...

3) İlgiler

İlgi kişinin belli bir nesneye veya nesne türüne bağlanması ona yönelmesidir.

* Neye ilgi duyuyorsa onunla kendisini ilişkilendirir ve kendisini ona bağlar.

Çeşitli İlgi Alanları

- a) Temel bilim: Fen bilimleri alanında çalışmaktan, hoşlanma
- b) Sosyal bilim: Sosyoloji, antropoloji, psikoloji, tarih gibi hoşlanma
- c) Canlı varlık: Canlıları, hayvan ve bitkileri incelemekten, zevk alma
- ç) Mekanik: Çeşitli alet ve makineleri incelemekten, hoşlanma
- d) İkna: Başkalarını ikna etmek ve onlarla tartışmaktan zevk alma.
- e) Ticaret: Alım satım işleri ve düzenli şekilde bu işleri yapmaktan zevk alma.
- f) İş ayrıntıları: Yapılan işin ayrıntıları ile uğraşmaktan hoşlanma.
- g) Edebiyat: Edebi eserleri incelemek, okumak, eleştirmek,zevk almak.
- ğ) Güzel sanatlar: Resim, heykel gibi estetik sanatlardan zevk almak.
- h) Müzik: Bir müzik aleti çalmak veya müzik dinlemekten, zevk almak.
- ı) Sosyal yardım: Başka insanlara yardım etmekten hoşlanma

4) Akademik Başarı

* Öğrencinin akademik başarı gelişimi izlenir ve yönlendirme yapılabilir.

* Bazen akademik başarı → Kişinin yeteneklerinin yansımasıdır.

5) Kişilik

Özellikle orta öğretim ve sonrasında öğrencinin kişilik özellikleri belirlenebilir.

* Küçük sınıflarda öğrencilerin kişilik özellikleri henüz belirginleşmemiştir.

=> Kapsamlı bir kişilik ölçümü yapılmaz!

- Ancak sinirlilik, saldırganlık, çalışkanlık, tembellik, geçimsizlik gibi

→ Tekil kişilik özellikleri çeşitli ortamlarda bariz hâle gelebilir.

6) Benlik Tasarımı ve Değerler

* Öğrencinin kendisini nasıl gördüğü de ona verilecek hizmetlerde etkilidir.

- Benlik tasarımı diğer bilgilerle tutarlı veya tutarsız olabilir.

=> Kişinin müzik yeteneği → Düşüktür ama müzisyen olmak isteyebilir.

=> Kişide sayısal yetenek → Yüksek tir ama kişi sayılardan uzak durabilir.

→ Öğretmenlerin öğrenciyi güdülemede işlerini kolaylaştırabilir.

7) Çevre ile İlgili Bilgiler

Kişinin nasıl bir ortam ve çevrede yaşadığı ...

→ Ona verilecek hizmetin önemli belirleyicisidir.

=> Çevreyle ilgili bilgilerde → Bireyin ailesi ile ilgili bilgiler önemlidir.

9. BİREYİ TANIMA: TEKNİKLER VE UYGULAMALAR

Rehberlikte Bireyi Tanırken Göz Önünde Tutulması Gereken İlkeler:

Bireyi tanıma hizmetlerinde temel amaç

Bireyin kendini anlaması - yetenek ve ilgilerini bilmesi- güçlü ve geliştirilmesi gereken yönlerinin farkına varması ve kendisiyle ilgili edindiği bilgiler çerçevesinde => Kararlar almasına yardımcı olmaktır.

Geçerlik ve güvenilirlik katsayıları ne kadar yüksek olursa olsun

→ Sadece bir ölçme aracı ile birey tanınmaz!

Bireyi bütün yönleri ile tanımak mümkün değildir!

→ Amaç bireyi olabildiğince farklı yönleriyle tanımaya çalışmak olmalıdır.

Geçerlik ve güvenilirlik katsayıları ne kadar yüksek olursa olsun

Bireye ek bilgiler sağlamayacaksa o tekniği uygulamanın gereği yoktur.

Bireyi tanıma tekniklerinde elde edilen bilgileri ayrı ayrı yorumlamak yerine

→ Sonuçlarını birlikte yorumlamak daha yararlıdır.

Bireyi tanıma teknikleri arasında her durumda

- Herkese uygulanan ve herkes tarafından kabul edilen bir teknik yoktur!

Bireyi tanıma çalışmaları bütün öğrencileri kapsar.

Tekniklerin hepsini bütün öğrencilere uygulamak zorunlu veya gerekli değildir!

Bireyi tanıma teknikleri birer araçtır. Amaç hâline getirilmemelidir!

Bireyi tanıma hizmetleri tüm öğrencilere yönelik olmalıdır.

Öğrencileri tanıma hizmetleri → Sürekli dir.

Bireyi tanıma teknikleri arasında her durumda

- Herkese uygulanan ve herkes tarafından kabul edilen bir teknik yoktur!

Rehberlikte bireyi tanımak için kullanılan teknikler iki gruba ayrılır:

1) Testler 2) Test dışı teknikler

* Testler standart ölçme araçlarıdır.

* Test standart şartlarda standart soruların sorulmasıdır.

TESTLERİN ÖZELLİKLERİ

İyi bir testin sahip olması gereken 4 özellik vardır:

- 1) GEÇERLİK: Ölçme aracının ölçmeyi amaçladığı şeyi eksiksiz, tam ölçmesi
- 2) GÜVENİRLİK: Ölçme aracının ölçmek istediği şeyi hatasız ve doğru ölçmesi
- 3) KULLANIŞILIK: Ölçme aracının kullanılmasının kolay olmasıdır.
- 4) EKONOMİKLİK: Ö. aracının ekonomik olması, çok masraflı olmamasıdır.

Testlerin Sonuçları Bireye Bildirilirken Uyulması Gereken Kurullar:

- 1) Sonuçları bildirmeden önce **danışanın** isteyip istemediğine dikkat etmeli.
- 2) Test puanları açıklanmadan önce **danışanın** testten beklentisi anlaşılmalı.
- 3) Danışanın her testten nasıl bir başarı beklediği sorulmalı.
- Sonuç bilgi türü (ortalama, yüzdeler puan, ... vb.) açıklanmalı.
- Kişinin test alırken ne yaşadığı ve hissettiği araştırılmalı.
- 4) Birden fazla test uygulanmışsa sonuçlara yetenek testlerinden başlanmalı
- Kişinin kendi güçlü ve zayıf yönlerini görmesi sağlanmalı.
- Düşük puanlar açıklanırken kişinin olumsuz etkilenebileceği bilinmeli
- 5) Yetenek testinden sonra veya eş zamanlı olarak ilgi testleri açıklanmalı.
- Ardından bu iki bilgi grubu eşleştirilmeli. (Tutarsızlık araştırılmalı.)
- 6) Danışanın yetenek puanları ile çalışmalarındaki başarı durumunu
- Karşılaştırması için → Uyarıcı sorular sorulmalı.
(“Sayısal yetenek testin mükemmel , okulda matematikle aran nasıl?”)
- 7) Kişilik envanterleri çok önemli kişilik boyutlarını ölçmüş olabilir:
- Bu durumda kavramları doğru ve bilimsel ama anlaşılır şekilde ifade etmeli.
- 8) Test sonuçlarını açıklarken danışanın soru sormasına , izin verilmeli
- 9) Danışana testlerin mutlak ölçme yapmadığı bildirilmeli
- Karşılaştırma aracı olduğu ve ölçmede hata olabileceği söylenmel
- 10) Yetenek testleri ve ilgi ve kişilik envanterlerinden → Elde edilen bulgular
- Açıklandıktan sonra bütün olarak ele alınmalı
- Birbirleriyle uyuşan ve çelişen yönler üzerinde durulmalı

REHBERLİKTE KULLANILAN TESTLER (BİREYİ TANIMA)

1) Yetenek Testleri

2) İlgi Envanterleri

3) Kişilik Testleri

4) Tutum Ölçekleri

1) YETENEK TESTLERİ...

- İlk akla gelen zekâ testidir. (Geliştirilen ilk testler zekâ testleridir)

- Zekâ testleri → Test anlayışının temelini oluşturur.

* Zekâ testlerinin temel varsayımı → Kendi zekâ anlayışlarını temel almalarıdır

→ Herkesin üzerinde uzlaştığı bir zekâ anlayışı yoktur!

→ Bütün zekâ testleri → “Zekâ, benim testimin ölçtüğü şeydir.” der.

2) İLGİ TESTLERİ...

- Bireyin ilgilerini belirlemek amacıyla kullanılır.

* Birden fazla ilgi aynı anda değerlendirildiği ve tüm ilgileri kapsadığı için

→ Envanter olarak isimlendirilir.

* Ülkemizde ilgi ölçmek için:

1) Kuder İlgi Alanları Envanteri (En yaygın ölçek)

2) Strong İlgi Envanteri

3) Mesleki Yönlendirme Envanteri

4) Kendini Değerlendirme Envanteri kullanılmaktadır.

3) KİŞİLİK TESTİ ...

* Bireyin kişiliği ile ilgili olarak bilgi toplamaya yarar.
Kişilik testi → Tek bir boyutta kişiliği ölçüyorsa (**Ölçek** veya **test**)
Kişilik testi → Birden fazla boyutta aynı anda değerlendiriyorsa (Envanter)

Rehberlik hizmetlerinde kullanılan kişilik ölçekleri:

- 1) Beier Cümle Tamamlama Testi (A formu → 8-16, B formu → 13 ve üstü yaş)
- 2) CAT (Çocuklar için Algı Testi) (3-10 yaş)
- 3) Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri (MMPI) (16 yaş ve üzeri)
- 4) Louisa Duss Psikanalitik Hikâyeler Testi
- 5) Hacettepe Kişilik Envanteri
- 6) Rotter Cümle Tamamlama Testi
- 7) Rorschach Mürekkep Lekesi Testi

=> Son yıllarda yaygınlaşan Büyük Beşli Kişilik Kuramı Ölçekleri de var.

4) TUTUM TESTLERİ...

* Kişinin belli bir **nesne** ya da **duruma** yönelik eğilimlerini belirler (Duygusal, düşünsel veya davranışsal eğilimler)
* Çeşitli cevaplama biçimi olsa da genellikle Likert tipi kullanılır.
Likert tipi cevaplama biçimi:
* Bir ifadeye katılma durumunu 4, 5 veya 7 derece üzerinden değerlendirir.

TEST DIŞI TEKNİKLER (BİREYİ TANIMA)

* Test dışı teknikler testlerden farklı olarak → Katı bir yapılandırma içermez!
Hatta yapılandırmanın nasıl olacağı → Uygulayıcı tarafından belirlenebilir.
* Standart şartlar sağlamak, olancada sorular sormak → Zorunda değildir!
* Genellebilirlikleri ve karşılaştırılabilir bilgi verme olanakları → Zayıftır!

TEST DIŞI TEKNİKLER

10. AİLELERLE İLİŞKİLER

JOHN DEWEY (1859 -1952)

"En iyi ve akıllı ebeveynler kendi çocukları için istediklerini, toplumun bütün çocukları için istemeleridir. Okullarımız için diğer idealler dar fikirli ve sevimsiz olur, demokrasimizi yok eder." der.

Ebeveyn Katılımı

* Çocuğun gelişiminde kalıttan sonra etkili olan unsur **çevredir**.
* Çevre deyince akla önce **aile** gelir.
* Ailenin çocuğu yetiştirirken ona karşı olan tutum ve davranışları → Çocuğun kişiliğini ve diğer bireysel özelliklerini biçimlendirir.
→ Öğrencilerin okuldaki başarılarını da etkiler.

Ailelerle İlişkiler

AKKÖK'a göre **ailelerin** eğitim sürecine katılmalarının **temel gerekçeleri**:

- 1) Aileler çocuklarıyla en yoğun iletişim içinde olan kişilerdir.
-Onların görüşlerinden yararlanmak çocukların gelişimlerini kolaylaştırır.
- 2) Toplumumuzda genel olarak annelerin eğitim düzeyleri → Alt düzeydedir.
Aile katılım programları → **Yetişkin eğitimi** olarak algılanır.
- 3) Ailelerin okulu tanırsa kendilerini okulun bir parçası hisseder.
- Onların okul ve öğrenciler için **kaynaklar** araması için fırsattır.
- 4) Sınıf ve okul ortamı içinde "ortak bir kültürün" oluşması için
- Ailelerin eğitime ilişkin bazı **etkinlikleri** ev ortamına taşınmaları gerekir.
- 5) Aileler çocuklarının gelişimi için çaba sarf etse de
- En iyi ve etkili yöntemleri bulmada zorlanmaktadırlar.
- 6) Aile katılımı etkileşimden çocuklar da aileler de yarar görmektedir.
- 7) Çocukların benlik algısı olumlu yönde etkilenir.
- 8) Çocukların akademik başarılarının arttığı gözlenir.
- 9) Ailelerin okula ve eğitime olumlu tutumlar geliştirmelerine yardımcı olur.

Ailelerin katılımları → Okul merkezli veya ev merkezli olarak iki gruba ayrılır:

Okul Merkezli Katılım

Aile- öğretmen **konferans** ve **toplantılarına** katılma / Öğretmenlerle iletişim / Akademik etkinliklerde gönüllülük / proje ve ödevlere gönüllülük /
• Okul aile birliği çalışmalarına katılma

Ev Merkezli Katılım

Ana babaların çocukları ile evde yapabilecekleri eğitimsel etkinliklerdir.
Öğretmenlerin gerektiği zaman yapacakları ev ziyaretleri...

İş birliği temelli katılım

Ebeveynin öğretmen ve personel ile öğrenci gelişimine yönelik etkileşimleridir.
→ Etkinlikler konusunda iş birliği temelli katılım örnekleri:
Öğretmenle konuşmak / Problemlerle ilgili konuşmak / Okul yönetimi ile görüşmek

"Ailelerin katılım programları"nda Nelere Dikkat Etmeliyiz?

- 1) Çocuklar eğitim, gelişim ve eğitim yöntemleri ile → İlgilidir.
- 2) Ana babaların becerileri ve özellikleri → Birbirinden farklıdır.
- 3) Ailelerin ihtiyaçlarına yaratıcı ve esnek programlarla karşılık vermeliyiz
- 4) Ailelerin beklentilerini öğrenmeli -Rol ve sorumluluklarını paylaşmalıyız.
- 5) Çocuklarının gelişimine ve eğ-öğretim ortamına katkılarını vurgulamalıyız.
- 6) Çocuklarına ilişkin gözlem ve düşüncelerini öğretmenlerle paylaşmalıyız.
- 7) Ana babanın çocuklarıyla ilişkileri öğretmenden daha uzun süredir.
Akılda tutul programları buna göre ayarlamalıyız.
- 8) Aileleri karar verme sürecine katmalı ve/veya onları haberdar etmeliyiz.
- 9) Aile katılımının zaman, çaba ve enerji gerektirdiğini bilmeliyiz.
- 10) Dikkati (sorunlardan çok) çözümlere vermeliyiz.

Ailelerden Beklentiler Nelerdir?

Rehberlik programı kazanımların kazandırılmasında okul- aile iş birliği önemli
- Kazanımların aile ortamında da sürdürülmesi- takip ve destek
- Programın etkililiğini artırmak için gereklidir.

Bu amaçla velilerin

- 1) Öğrencilere kazandırılmak istenen beceriler konusunda → Model olması
- 2) Okul ile iş birliği yaparak öğrencinin takibi,konusunda destek sağlaması
- 3) Okulda düzenlenen velilere yönelik çalışmalara katılımı beklenir.

İlkokulda Ebeveyn Katılımı

İlkokulda çalışan psikolojik danışmanlar ebeveyn katılımına çok önem verirler.
* Ebeveyn desteği olmadan RPD etkinlik hizmetlerde başarı sağlanması zordur.

Ortaokulda Ebeveyn Katılımı

Özelliklerini ortaya koydukları ve Ebeveyn ve aileden bağımsızlaşmaya çalıştıkları bir gelişim dönemindeler*
Ergen gelişiminin bu geçiş evresinde ebeveyn katılımının önemini bilirler.

* Çocuklar bu geçiş sürecinde

- Serbest bırakmayı da kontrol etmeyi de bilen ebeveynlere ihtiyaç duyarlar.

Bu süreç → Ebeveynlerin kendileri ve çocukları için değişimleri gerektirir.
Bu değişim → Kendilerini ve çocuklarını tanımaları için gereklidir.

Lisede Ebeveyn Katılımı

* Lise pek çok öğrenci için artan **bağımsızlık** ihtiyacı ve **sorumludur**.

* Doğal olarak ebeveyn katılımının → Azalması beklenir.

- Ancak üniversite ya da mesleğe geçişte → Katılım artmaktadır.

* Bu dönemde

→ Mesleki rehberlik ve eğitsel planlama hizmetlerine daha fazla yer verilir.

* 14-18 yaş ergen çocukları olan ebeveynler sorun yaşamaktadır.

* Ebeveynlerin kendilerini tanımaları ve eğitimleri beklenir.

* Lisede çalışan rehber öğretmen-psikolojik danışmalar

* Ergen-ebeveyn iletişimini kolaylaştıracak çalışmalar yapılmalıdır:

-Ergen davranışı hakkında programlar hazırlayabilir ya da

- Çevrede sunulan bu tür programlara ebeveynleri yönlendirebilir.

* Ayrıca ebeveynlere çevrimiçi bilgi kaynakları önerilebilir.

Ebeveynlik Tarzını Bulmak

1. Demokratik anne-baba:

* Çocuklarını bağımsız olmaya teşvik eder ama → Yine de eylemlerine sınırlar
* Kural koyarlar ama → Kuralların mantığını açıklarlar ve eleştirileri dinlerler.
* Sevgilerini hissettirirler ve çocukla iletişim kurarlar.

2. Otoriter anne-baba:

* Çocuklarını kontrol ederler ancak → Onları dinlemezler
* Daha az ilgilenir-Bazen soğuk ve katı olma-Ceza ve emirleri oldukça sıkılır.

3. İzin verici anne-baba:

* Çocuklarıyla yakından ilgilenir ancak → Onlardan pek bir şey istemezler
* Kural koymazlar -Cezadan kaçınırlar- Genellikle tutarsız ve güvensizdirler

4. İhmalkâr anne-baba:

* Çocuklarının yaşamıyla son derece ilgisizdirler.
* Ailesi ihmalkâr olan çocuklar anne-babalarının yaşamlarının diğer yönlerinin
→ Kendilerinden daha önemli olduğu duygusu geliştirir.

11. REHBERLİKTE ETİK VE BİGİLERİN SAKLANMASI

MEB RPD Hizmetleri Etik Yönergesi ile uyulması gereken etik ilkeler verilir:
(Eğitim kurumları ile RAM'da RPD hizmetlerini yürüten personel için)

* RPD hizmetlerinin planlanması ve yürütülmesinde

- Yetkinlik, dürüstlük, gizlilik, bilimsellik ... **ilkeleri** → Esas alınmıştır.

* Eğitim kurumları ile RAM'da hizmetlerin sunulmasında
Görev- yetki ve sorumluluklar → Ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

* RPD hizmetlerinde uyulması gereken bazı kurallara vardır.

Bu kurallar öncelikle bireyi sonra mesleği icra edenleri **korumaya** yöneliktir.

ETİK KURALLAR TEMEL İLKELER

Yetkinlik Psikolojik danışmanların sınırlılıklarını bilmeleridir.

→ Kendilerini aşan konularda başkalarından yardım talebinde bulunurlar.

Dürüstlük * Psikolojik danışmanlar kişiler arası ilişkilerinde ve tüm mesleki ilişkilerinde → Dürüstlüğü, doğruluğu ve gerçekçiliği ilke edinirler.
Duyarlık ve Hoşgörü * Psikolojik danışmanlar danışanların zarar görmemeleri için önlem alırlar. * Psikolojik danışma hizmetlerinden en üst düzeyde yararlanmaları için çalışır. * Yansızlığı benimserler.
Toplumsal sorumluluk * PDR → Temelde insana yönelik bir hizmetler bütünüdür. → Toplumsal sorumluluğu vardır. * PDR hizmetlerinde - Bireyin çıkar ve yararı ile toplumsal sorumluluk arasında denge sağlanır.
Mesleki ve bilimsel sorumluluk P.danışmanlar görev ve rollerine uygun davranma sorumluluğu altındadır. * Hizmet verdikleri kişilerin için ilgili kurumlarla iş birliği yaparlar - Gerekğinde danışanları → Alandaki başka uzmanlara yönlendirir.
Etik Kurallar Geçerlilik Alanları: Psikolojik danışma/ ölçme -değerlendirme/ araştırma – yayın/ Müşavirlik hizm.
Yetkinlik sınırları P. danışmanlar sadece sorumlu oldukları uygulama ve etkinlikleri yapabilir.
Sürekli gelişim Psikolojik danışmanlar RPD alanındaki yeni gelişmeleri takip ederler.
Başkalarına zarar verme Psikolojik danışmanlar, öğrencilerine, katılanlara, danışanlarına kişilere → Zarar vermekten ve onlara güçlük çıkarmaktan kaçınırlar.
Gizli bilgilerin muhafaza edilmesi P. danışmanlar danışanlarına ilişkin bilgileri →Korumakla yükümlüdürler.
Profesyonel kimlik Psikolojik danışmanlar bilgi ve statülerini olduğu gibi söyler (Abartmaz!)
Rehberlikte Etik ve Bilgilerin Saklanması *Rehberlik birey hakkında bilgi toplar ve onları bireyleri tanımak için kullanır. - Bireylerin özel yaşantıları ve durumları ile ilgili bilgiler edinir. * Bu bilgiler özel ve özeldir. (Dikkat olunmalıdır!) * Bilgileri elde etmek ve bilgilere sahip çıkmak bir “iş”tir ve önemli bir iştir.

ÖZEL EĞİTİM
Giriş Çağdaş eğitim anlayışının gereklerinden biri: * Tüm öğrencilerin desteklenmesi ve eğitime katılımlarının sağlanmasıdır. * Ulusal ve uluslararası birçok yasal düzenleme: - Eğitim hakkı ve fırsat eşitliği kavramlarına vurgu yapar. - Tüm çocukların dil, din, cinsiyet, ırk ve engellilik ayrımı gözetilmeksizin → Bu haklardan yararlanması gerektiğini belirtir.

“BM Engelli Haklarına İlişkin Sözleşme”de - Kişilerin insanlık onuruna ve farklılıklara saygı - Ayrımcılığa karşı olma - Toplumsal yaşama aktif katılım - Fırsat eşitliği, erişilebilirlik - Engelliliği bir çeşitlilik olarak kabul etme ve özel gereksinimli bireylerin kendi bireysel potansiyelleri çerçevesinde gelişimlerine saygı ilkeleri ön plandadır.

“Engelliler Hakkında Kanun” -Engeli olan bireylerin eğitim almasının hiçbir gerekçeyle engellenemeyeceğini -Bu bireylerin farklılıkları dikkate alınarak eşitlik temelinde → Yaşam boyu eğitim alabileceklerini vurgulamaktadır.

“Salamanca Bildirisi” ve “Eylem Çerçevesi” (1994) de * Her çocuğun özel ilgileri, yetenekleri ve öğrenme ihtiyaçları vardır. * Nitelikli bir eğitim için bu çeşitliliğin göz önünde bulundurulması gerekir. * Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin - Kapsayıcı eğitim ortamlarına erişimlerinin sağlanması ve - Bu ortamlarda nitelikli eğitim olanaklarının sunulması önemlidir.

1. Özel Eğitime Gerekse Duyan Öğrenciler ve Özel Eğitim I-II

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne göre (2021) Özel eğitim ihtiyacı olan birey “Bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösterir.”
--

Özel eğitim ise (MEB, 2021) * Bu bireylerin uygun eğitim ortamlarında sürdürdüğü eğitimdir. - Eğitsel ve sosyal gereksinimlerin karşılanması - Geliştirilmiş bireyselleştirilmiş eğitim programları kullanma - Özel olarak yetiştirilmiş personel tarafından hizmet verme vardır .
--

Özel eğitim ile ilgili alanda yaygın olarak karıştırılan - Zedelenme, yetersizlik ve özür/engel terimlerini açıklamak gerekir:

Zedelenme: Bireyin organ yapısında ve işleyişinde bozulmalar olmasıdır. *Bir bireyin gözünde ya da kulağında zedelenmeler oluşabilir. →Bu zedelenmelere bağlı olarak Kimi zaman → Yetersizlik durumu yaşanabilir Kimi zaman → Bu durum yetersizlikle sonuçlanmayabilir.
--

Yetersizlik: Zedelenme sonucunda sahip olunan organın işlevini yerine getirememesidir. - Bireyin gözündeki zedelenmeye bağlı olarak görememesi bir yetersizliktir.

Engel: Bir yetersizlik sonucunda Bireyin toplumsal yaşamda akranlarının gerçekleştirebildiği rolleri → Gerçekleştirememesi durumu olarak tanımlanmaktadır.

Bir öğrencinin görme kaybının olması → Bir yetersizliktir. Ancak bu öğrenci için herhangi bir uyarlama yapılmaksızın → Akranlarıyla benzer materyallerle değerlendirilmesi ⇒ Bir engeldir .

Engelli olma durumu: Çoğunlukla toplum tarafından oluşturulan koşullar sebebiyle - Bireyden beklenen rol ve sorumlulukları → Gerçekleştirememesidir.

Bu nedenle “Engelli birey” ya da “yetersizliği olan birey” yerine “Özel eğitim ihtiyacı olan birey” kavramını kullanmak daha uygundur.

Özel eğitim ihtiyacı olan bireyler Yaşadıkları yetersizlik durumları-.....Gelişimsel özellikleri sebebiyle → Birbirlerinden oldukça farklı özelliklere ve performanslara sahiptir. * Bu nedenle bu bireylerin gelişimsel özellikleri hakkında → Genellemelere varmak mümkün değildir!
--

Özel Eğitim İhtiyacı Olan Öğrenci Gruplarının Özellikleri:

1) Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrenciler

Zihinsel yetersizlik - 22 yaşından önce ortaya çıkar. - Hem zihinsel işlevlerde hem de günlük yaşamdaki uyumsal davranışlarda → Sınırlılık durumudur.
--

“Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği”nde (2021) - “Zihinsel yetersizlik” kavramı yerine “zihinsel engel” kavramı kullanılır.
--

“Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği”ne göre (2021) Zihinsel engelli bireyler 4(Dört) grupta ele alınır: (Hafif, orta, ağır ve çok ağır) Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireyler: - Zihinsel işlevsel ve uyumsal becerilerde hafif düzeyde gerilik yaşarlar - Sınırlı desteğe ihtiyaç duyar. Ağır ve çok ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireyler: - Yaşam boyu yoğun özel eğitim ve bakım desteğine ihtiyaç duyabilir.
--

Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Özellikleri 1) Zihinsel işlev boyutuyla ele alındığında → Normal insanların zekâ düzeyi puanı → 100 olarak kabul edilir. → Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin zekâ düzeyi puanı → 70 ve altındadır. * Ancak zihinsel yetersizlik sadece zekâ düzeyi puanı üzerinden tanımlanmaz! → Tanılama sürecinde mutlaka uyumsal davranışlara bakılmalıdır. 2) Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin dikkat süreleri çok kısadır. 3) Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin bellek le de ilgili problemleri vardır. 4) Dikkat ve bellek problemleriyle bağlantılı olarak Büyük akademik alanda Normal gelişim gösteren akranlarına göre geridir: - Olayları / nesneleri belirli bir özelliğe göre gruplandırmada - Akıl yürütme ya da değerlendirmede - Bir uyarıyı sınıflandırma ya da bilgiyi organize etmekte sorunludurlar . 5) Zihinsel yetersizliği olan öğrenciler akranlarına göre daha yavaş öğrenir. - Soyut kavramları öğrenmede - Verileri yeni durumlarla ilişkilendirme ve genellemede → Güçlük yaşarlar 6) Yaşadıkları akademik başarısızlık durumuyla bağlantılı olarak - Yeni öğrenmelere ilişkin motivasyonları düşüktür. - Bu öğrenciler zaman içerisinde “öğrenilmiş çaresizlik” yaşamaya başlar. 7) Dilin hem anlama hem de ifade etme boyutunda sorun yaşarlar - Verilen yönergeleri ya da okunan bir öyküyü anlamada güçlük yaşayabilir. - Konuşma bozuklukları yaşayabilir. - Sınırlı sayıda kelime ve cümle çeşitliliğine sahiptir. - Cümle kurarken söz dizim yapısında bozukluklar sergileyebilir. 8) Bilişsel becerilerdeki sınırlılıklardan kaynaklı olarak - Sosyal becerilerde yetersizlik görülür. - Sosyal kabulü olumsuz yönde etkileyebilecek problem davranışlar olabilir
--

Not : Zihinsel yetersizlikten etkilenmiş bir öğrencide - Tüm bu özelliklerin bulunmalı şeklinde bir genelleme yapılamaz!

2) Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) Olan Öğrenciler
--

* Otizm spektrum bozukluğu (OSB) * Nörogelişimsel bir bozukluktur. * Yaşamın erken dönemlerinde - Sosyal iletişim ve etkileşimde güçlük yaşama - Sınırlı yineleyici davranışlar sergileme gibi belirtilerle ortaya çıkar.
--

“Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği”nde (2021) OSB’ye dair → Sosyal etkileşim, iletişim, ilgi ve etkinliklerdeki sınırlılık vurgulanır → Hafif, orta ve ağır düzeyde olmak üzere sınıflandırma yapılmıştır. * Bu sınıflandırma OSB gereksinim duyduğu destek miktarını ifade etmektedir.
--

OSB Olan Öğrencilerin Özellikleri.

- 1) Otizm, bir sosyal iletişim bozukluğudur.
 - Sosyal etkileşimde göz kontağından kaçınırlar /Göz kenarlarından bakma
 - 2) Bu öğrenciler isimlerine tepki vermeyebilir /Diğer insanlara ilgisizlik
 - 3) Beden dilini kullanma ve anlama konusunda çeşitli sorunlar yaşayabilir.
 - 4) İnsanların düşünce ve duygularını anlama sorunu (zihin teorisinde sınırlılık)
 - 5) Oyun becerileri sınırlıdır. (Ama nesnelerle meşgul olabilirler.)
 - 6) Yönergeleri anlama ve takip etme gibi sınırlılıkları vardır.
 - Alıcı dil boyutunda → Güçlük yaşayabilme (Duyu – düşünce ifade etme)
 - İfade edici dil boyutunda da → Sınırlılıklar yaşayabilir.
 - 7) OSB olan öğrencilerin yaklaşık %20-30'u
 - Konuşmada gecikme yaşar ya da bu beceriyi edinemez!
 - 8) Soyut kavram algılama sorunu / Sosyal dili yorumlama (Alay - şaka) zorluk
 - 9) Birçoğu basmakalıp **motor** veya sözel davranışlar sergileyebilir.
 - (Nesneleri döndürme- El çırpma -sallanma ..)
 - 10) Bazı nesnelerle aşırı derecede meşgul olabilir (Çok sınırlı ilgi alanları)
 - 11) Rutinlere ve aynılıklara aşırı bağlılık (Değişikliklerden rahatsızlık ...)
 - 12) Aşırı duyarlılık görülebilir. (Ses - dokunma - görsel uyarılardan rahatsızlık)
- Bu duyarlılık**
- OSB olan birçok birey için "Duyu bütünleme bozukluğu"nun parçasıdır.
- 13) Görsel olarak sunulduğunda bilgileri daha kolay işleyebilirler.
 - 14) Birbirlerinden oldukça **farklı** özellikler sergilerler (Heterojen bir gruptur.)

3) Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrenciler

DSM-V'e göre (Ruhsal Bozuklukların Tanımsal ve Sayımsal El Kitabı)

- * Nörolojiksel bir bozukluktur.
- Öğrenme güçlüğü/Okuma/Yazılı anlatım/Matematiksel → Güçlükler
- * Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler → Normal zekâya sahiptir. Ama
- Beynin atipik işleyişinden kaynaklı bilgiyi işleme ve edinme biçimi **farklıdır**.
- * Heterojen bir grup olan öğrenme güçlüğü yaygın olarak
- 1) Okuma bozukluğu (disleksi)
- 2) Yazılı anlatım bozukluğu (disgrafi)
- 3) Matematik bozukluğu (diskalkuli) olarak sınıflandırılır.

Öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin özellikleri

- 1) Öğrencinin yapabilecekleri ile yapabildikleri arasındaki farkın fazladır. (**)
- Normal bir zekâya sahiptir ama akademik alanlarda güçlükler yaşar.
- 2) Performanstaki değişkenlik fazladır.
- Matematikte hızlı ve doğru iken X Okumada akranlarından ayırabilir.
- 3) Disleksi(okuma bozukluğu) olanlar → Okumada ciddi problemler yaşarlar.
- (Harfleri tanıma, heceleme, doğru ve akıcı bir şekilde çözümlemede ...)
- 4) Okuduğunu anlamakta da zorlanırlar.
- 5) Bir kısmı harf- kelime yazmada ve imla - dil bilgisinde problem yaşayabilir.
- 6) Matematiksel kavramları, olguları anlamakta ve hesapta zorlanabilirler.
- 7) Akademik başarısızlıklar ile güdülenme problemleri yaşarlar.
- Yaygın olarak "öğrenilmiş çaresizlik" yaşarlar:
- Başarısızlıklarını → Kendilerindeki yetersizliğe
- Başarılarını ise → Kendileri dışındaki faktörlere atfederler.
- 8) Birçok öğrenci dilin mekanik ve sosyal kullanımlarıyla ilgili sorun yaşar.
- Mekanik olarak sözdizimi (gramer)- Semantik (kelime anlamaları)
- Fonoloji (kelimeleri bileşen seslerine ayırma – seslerle kelime oluşturma)
- Pragmatik (Dilin sosyal kullanımına → Karşılıklı sohbet sorunu...)
- 9) Bazıları görsel ya da işitsel algı alanında güçlük yaşayabilir.
- * Görsel algı (Yapboz, görsel şekilleri algılama , harfleri tersine çevirme...)
- * İşitsel algı (Benzer seslerden oluşan iki kelimeyi ayırt etme...)

4) Dil ve Konuşma Bozukluğu Olan Öğrenciler

- * Dilin biçim, içerik ve kullanım bileşenlerinin bütünleştirilmesi sırasında
- Bu bileşenlerin en az birinde ortaya çıkan sorunlar nedeniyle
- Öğrenciler "dil ve konuşma bozukluğu" tanısı alabilirler.

ASLHA'a göre (Amerika Konuşma, Dil ve Duyuma Birliği)

- * Sadece dil ya da konuşma alanında yada her iki alanda da güçlük yaşanabilir
- * Başkalarının söylediğini anlamakta güçlük çekebilir. (alıcı dil bozukluğu)
- * Duygu ve düşünceyi ifadede sorun yaşayabilirler(ifade edici dil bozukluğu)
- Bir öğrenci hem alıcı hem de ifade edici dil bozukluğu yaşayabilir.
- * Konuşmada ses üretiminde ya da bazı sesleri söylemede zorlanabilir.
- Kekeleyebilir ya da konuşma ritmini ayarlamada sorun yaşayabilir.

5) İşitme Yetersizliği Olan Öğrenciler

- Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne (2021) göre tanımı:**
- * İşitme engelli birey işitme duyarlılığının kısmı ya da tamamen yitirilmesinden kaynaklı → Özel eğitim ve destek eğitime ihtiyaç duyan bireydir.
 - * İşitme yetersizliğinin sınıflandırılmasında
 - İşitme kaybının derecesine
 - Kaybın ortaya çıktığı yaşa ve
 - Kaybın olduğu yere göre → Farklı sınıflandırmalar bulunmaktadır
 - * İşitme kayıplarının şiddeti
 - Bireyin desibel (dB) cinsinden ölçülen sesi almasıyla belirlenir.

Tablo 1. İşitme Kaybı Dereceleri

İşitme Düzeyi	Kayıp	Sınıflandırma	Açıklama
0-15 dB		Normal	İletişim üzerinde herhangi bir etkisi yoktur.
16-25 dB		Çok hafif	Gürültülü ortamlarda, kısık sesleri anlamakta güçlük yaşarlar.
26-40 dB		Hafif	Sessiz ortamlarda kısık ya da uzaktan gelen sesleri anlamakta güçlük yaşarlar. Sınıf içi tartışmaları takip etmede zorlanırlar.
41-55 dB		Orta	Karşılıklı konuşma sırasında sadece yakın mesafeden konuşulanlar anılır.
56-70 dB		Orta-ağır	Yalnızca yüksek sesli, net konuşmalar duyulabilir ve grup durumları büyük zorluklar yaratır. Konuşma, belirgin şekilde bozulmuş olsa da anlaşılabilir.
71-90 dB		Ağır	Yüksek sesli olmadıkça konuşmalar duyulamaz, o durumda bile, birçok kelimeyi ayırt edemezler. Çevresel sesleri duyabilse bile anlamlandıramazlar. Konuşma hiçbir zaman anlaşılır değildir.
91 dB ve üzeri		Çok ağır	Karşılıklı konuşmaları duyamazlar. Ancak bazı yüksek çevresel sesleri duyulabilirler. Konuşmanın anlaşılır değildir ya da hiç gelişmemiş olabilir.

İşitme yetersizliği olan öğrencilerin özellikleri

- 1) Zihinsel problemleri yoktur! (Normal zekâ düzeyine sahiptirler.)
- 2) İşitme kaybı → Genel bilişsel yeteneklerini etkilemez! Ancak (İyi duymadıkları için gelişimsel gecikmeler yaşayabilirler.)
- 3) Okuma düzeyleri → İşiten akranlarından önemli ölçüde daha düşüktür.
- 4) Ses bilgisel farkındalık ve konuşma seslerini kullanma yetenekleri sınırlı (Ses temelli okuma yazma öğretimine alternatif yöntemleri kullanılmalıdır.)
- 5) Konuşulanları anlama ve kendi konuşmalarının anlaşılabilirliği
- İşitme yetersizliğinin düzeyine bağlı olarak artıp azalabilir.
- 6) İşitme yetersizliği yaygın olarak dil ve iletişim becerilerini olumsuz etkiler.
- 7) Birçoğu işitme cihazıyla yardımcı eğitim faaliyetlerine katılabilmektedir.
- * Öğretmenler ve ebeveynler bu cihazların
- İşitme kayıplı tüm problemleri → Çözemediğinin farkında olmalıdır.

6) Görme Yetersizliği Olan Öğrenciler

- * Görme yetersizliği gözün yapısında oluşan zedelenmeye bağlı olarak
- Gözün görme işlevini gerçekleştirememesi durumudur.

- * Görme yetersizliği olanlar: Az gören ve kör olarak sınıflandırılabilir.

Az gören öğrenciler

Yardımcı araç ve çeşitli uyarlamayla görme potansiyellerini kullanabilirler.

Kör olan öğrenciler

Yardımcı araçlarla dahi okuyamazlar. (Dinleyerek ve dokunarak öğrenirler)

Görme Yetersizliği Olan Öğrencilerin Özellikleri

- 1) Kendi içlerinde oldukça heterojen bir gruptur.
- 2) Öğrenme deneyimlerini dokunarak ve işiterek edinebilmektedir.
- 3) Çevrelerinde hareket etme yeterlikleri sınırlı olabilir.
- 4) Görme kaybı → Bilişsel gelişimi engelleyebilecek bir durumdur.
- (1940'lı ve 1950'li yıllarda tersi düşünülüyordu)
- 5) Dil ve iletişim becerileri → Gören akranları ile benzer özellikler gösterir.
- Görme kaybı ya da bozukluğu günlük dili - iletişim becerilerini etkilemez!

2. Rehberlik ve Araştırma Merkezine Yönlendirme

- * Her öğrencinin birbirinden farklı öğrenme ve gelişim özellikleri vardır.
- * Öğretim programını takipte güçlük yaşayan öğrencilerin fark edilmesi
- Değerlendirme sürecinin başlangıcıdır.
- * Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilere nitelikli özel eğitim hizmeti sunulması için
- Öğrenci ilgileri-gereksinimleri ve eğitsel performansları → Ortaya konmalıdır.

***Değerlendirme:** Öğrenci hakkında bilgi toplama ve bir yargıya varma sürecidir.

*Değerlendirme Yapma Amaçları ?

- Tarama -Tanılama -Yerleştirme- BEP Geliştirme -İzlem

DEĞERLENDİRME SÜRECİ

Öğretmenler RAM'a yönlendirmeden önce
→ Öğrencinin performans düzeyine ilişkin değerlendirme yapar.

* Değerlendirme süreci → İlk Belirleme aşamasıyla başlar.

İlk belirleme aşamasında öğretmenler - Akademik - Sosyal-Duygusal - Motor ve Dil Becerileri bakımından → Akranlarından önemli ölçüde ayrıışan öğrencileri belirler.
* Öğretmenler, hemen etiketleyici olmamalı! - Farklı özellikler sergileyebileceğini unutmamalıdır. * Akranlarıyla arasındaki bu fark Güçleştirme – Etkileme- Bozma yönündeyse → İlk belirleme sürecinin başlatılması gerekir.
İlk belirleme süreci: * Sınıf öğretmeni ile rehber öğretmenin iş birliği ile çalışmasını gerektirir. * Öğrenci performansı kabaca değerlendirilir. (Yapabildikleri – Yapamadıkları) Kaba değerlendirme süreci: * Çeşitli informal değerlendirme aracı (Gözlem, görüşme ve kontrol listeleri) ile → Özel eğitim ihtiyacı olduğundan şüphe edilen öğrenciler belirlenebilir. * İlk belirleme öğretim döneminin başında ve kısa sürede tamamlanmalıdır.
Gönderme öncesi süreç: (2. Aşama) * Hastanelere ve RAM'a yönlendirmeden önce → Öğretmen eğitim ortamında çeşitli düzenlemeler yapmalı ve → Öğrencinin eğitim faaliyetlerine katılımını değerlendirmelidir * Bu sürecin yürütülmesindeki en önemli amaç - Daha yoğun bir eğitim gereksinimi olmayan öğrencilerin → Gereksiz yere yönlendirilmesini ve etiketlemeyi önlemektir .
Gönderme öncesi süreçte öğretmenlerin yapacağı iş ve işlemler (Üç basamak) 1) Bilgi toplama 2) Müdahale programı hazırlama ve 3) Müdahale programını uygulama ve sonuçlarını değerlendirme
1) Bilgi toplama: * Öğrencinin Eğitsel faaliyetlere katılımını etkileyen faktörleri belirlenir. Öğretmenler Hangi Bilgileri toplamalı? * Öğrencinin doğumdan itibaren geçirdiği hastalıklar, kazalar * Ailesinin eğitim düzeyi, olanakları, çocuk için kaygıları ... * Okuldaki davranışlarıyla evdekilerin kıyaslaması ve ailenin tepkileri * Daha önceki eğitim ortamında sergilediği performans * Eğitim programında yer alan kazanımlara ilişkin performansı ve (Gerekliyse bir önceki sınıf programında kazanım performansı)
2) Müdahale Programı Hazırlama: * Öğrenci hakkında toplanan tüm bu bilgiler bu sürecin temelini oluşturur. * Öğretmenler bu bilgilerle öğrenci için müdahale programı hazırlar. -Müdahale programında öğrenciye özgü uyarlamalara olmalıdır. * Öğretmenler Müdahale programını hazırlarken uyarlama yapabilirler. a) Program hedeflerinde uyarlama: - Öncelikle öğrencinin devam ettiği programın neresinde olduğu bilinmeli! b) Öğretimsel süreçlerde uyarlama: - Öğrenme sürecini kolaylaştırmaya ya da Daha etkili hâle getirmeye c) Sınıf yönetiminde yapılacak uyarlamalar: - Öğretmenler öğrencileri sınıf kuralları konusunda bilgilendirmelidir. * Sınıf kuralları ve pekiştirmeye rağmen davranış problemleri varsa - O zaman daha sistematik davranış değiştirme sistemleri uygulanır. (Öğrencinin olumsuz davranışlarını → Görmezden gelmek gibi) d) Çevresel uyarlamalar: * Sınıfın fiziksel ve sosyal çevresindeki uyarlamalardır. (Sınıfın ısı, ışık, gürültü düzeyi, oturma düzeni ve uyaran miktarı gibi)
3) Müdahale Programını Uygulama ve Sonuçlarını Değerlendirme: * Müdahale programı hazırlandıktan sonra uygulaması aşamasına geçilir. → “Ne kadar süreyle bu müdahalenin uygulanacağı” önemlidir. * Müdahale programına Yeterli zaman ayırmadığında → Uygun olmayan öğrenciyi yönlendirilebilir. Aşırı zaman ayırdığında → Daha yoğun desteği alması geciktirilmiş olur. → Her iki durum da gönderme öncesi süreci tehlikeye sokar. (Bu sürenin genellikle üç ile beş ay arasında sürmesi önerilmektedir.) ----- * Müdahale programı uygulandıktan sonra - Öğretmenler öğrencideki gelişmeyi ve ilerlemeyi değerlendirir. * İlerleme Beklenen düzeyde ise → Genel eğitim sınıfında akranlarıyla devam eder. Değil ise → Ailesinin de onayıyla hastanelere ve RAM'a yönlendirilir.
NOT: Gönderme öncesi süreçte özel eğitim ihtiyacı olduğundan şüphe edilen birçok öğrenci için → Yönlendirmeye gerek kalmamaktadır.
3. Eğitsel Değerlendirme, Tanılama Süreci ve Eğitim Ortamına Yerleştirme
* Gönderme öncesi süreçte düzenlemelere rağmen ilerleme görülüyorsa → “Ayrıntılı değerlendirme” için gönderme süreci başlatılır. * Gönderme kararını tek sınıf öğretmeni veremez! (Rehber öğretmen + aile) - Onay ile → Öğrenci hastanelere ve RAM'a yönlendirilir. * Öğretmen gönderme öncesi süreçte → Uyguladığı müdahale programının içerik ve gönderme raporu hazırlar. (Uzmanlara daha fazla bilgi + Öğrenci hakkında daha doğru kararlar)

Gönderme Raporunda Neler Olmalı? 1. Öğrencinin güçlük gelişim alanları ve bu alanlardaki performansı 2. Güçlük yaşadığı alanların nerede, ne zaman ve hangi etkinliklerde olduğu 3. Güçlük yaşadığı alanlara yapılan uyarlamalar, müdahaleler ve stratejiler 4. Müdahale prog.nın oluşturulması, uygulanması ve izlenmesindeki sorumlular 5. Başarılı ve başarısız olan müdahalelere ilişkin açıklamalar
Tanılama süreci ilk olarak tıbbi tanılama ile başlar. * Öğrenme sürecindeki geriliğinin bir yetersizlikle ilgili incelenir. (doktorlar...) Tıbbi tanı alındıktan sonra Öğrencinin özel eğitim hizmeti alma kararı (Alacaksa ne tür eğitsel ihtiyaç) RAM'lardaki “özel eğitim değerlendirme kurulu” tarafından “Eğitsel değerlendirme ve tanılama” yapılır.
* Bu süreçte öğrencinin tıbbi tanısına ilişkin veriler kapsamlı değerlendirilir. → Değerlendirmede çeşitli standart araçlar kullanılır. Süreci sonunda - Öğrencinin desteğe ihtiyaç duyduğu alanlar ortaya konur. → Özel eğitim hizmetleri için uygun olup olmadığına karar verilir.
Özel eğitim değerlendirme kurulu üyeleri? - RAM müdürü (Görevlendirdiği bir müdür yardımcısı) - RAM özel eğitim hizmetleri bölüm başkanı - Rehber öğretmen - Özel eğitim öğretmeni -Varsa bir çocuk gelişimci - Öğrencinin ailesi ...
İhtiyaç durumunda fizyoterapist- odyolog -psikolog- Dil konuşma terapisti - Öğrenci çiraklık ve yaygın eğitime gidecekse kurum temsilcisi olabilir.
Öğrencinin özel eğitim hizmetlerine uygunluğuna karar verme ölçütleri 1) Tıbbi tanılama sonrasında mutlaka bir yetersizlik tanısı almış olması 2) Aldığı yetersizlik tanısının eğitsel performansını olumsuz etkilemesi 3) Eğitsel ihtiyaçlarını karşılamada özel program ya da hizmetlere ihtiyaç
Eğitsel değerlendirme ve tanılama süreci sonrasında “Özel eğitim değerlendirme kurulu raporu” düzenlenir. * Gereksinimleri doğrultusunda yönlendirme ve yerleştirme süreci başlatılır.
Ülkemizde iki farklı yerleştirme kararı verilebilir: 1) Öğrencinin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla genel eğitim sınıfına 2) Benzer yetersizliğe sahip öğrencilerle özel eğitim okulunda / sınıfına → Her iki yerleştirme kararı sonrasında da BEP hazırlanması gerekmektedir.
4. Destek Eğitim Modelleri
En az kısıtlayıcı ortamın net bir tanımı yoktur. - Her öğrenci için farklı bir yerleştirme seçeneği anlamındadır. -Amaç öğrencinin Normal gelişim gösteren arkadaşlarından, evinden, az ayrılmasıdır.
* Ancak burada temel alınacak düşünce → Öğrencinin yaşamı olabildiğince normal seyrinde devam etmeli → Eğitim fırsatları öğrencinin bireysel ihtiyaçlarıyla uyumlu olmalı → Bireysel özgürlüğe kesinlikle gerekli olan dan fazla müdahale edilmemeli
Ülkemizde özel eğitim ihtiyacı olanları Yerleştirme Seçenekleri (En fazla kısıtlayıcı olandan → en az kısıtlayıcı olana doğru sıralanır) 1) Yatılı özel eğitim okul ve kurumları 3) Özel eğitim sınıfı 2) Gündüzlü özel eğitim okul ve kurumları 4) Yarı zamanlı kaynaştırma/Büt. 5) Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme
1) Yatılı özel eğitim okul ve kurumları: * Tamamı özel eğitim ihtiyacı olanlar (Gündüz → Eğitim Akşam → Barınma)
2) Gündüzlü özel eğitim okul ve kurumları: * Tamamı özel eğitim ihtiyacı olanlar (Eğitim dışında normal hayata devam)
*Yatılı da gündüzlü de → (Özel eğitim) ayrıştırılmış eğitim ortamlarıdır. → Öğrencilerin tamamı özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerdir. (Özel çevre - Özel personel- Özel program ve materyaller...)
Ayrıştırılmış eğitim ortamlarının sınırlılıkları: - Öğrenciler performansı iyi olan modeller göremez! - Öğretmenlerin öğrencilere dönük beklentileri düşüktür. - Ayrıştırılmış eğitim ortamları etiketlemeye neden olmaktadır. - Bu okul öğrencileri toplumsal yaşama uyum sağlama güçlük çeker.
3) Özel eğitim sınıfı: * Genel eğitim okulunda özel eğitim öğrencilerinin topluca eğitim alması... Özel eğitim sınıfları Neden Tercih Edilmektedir? - Özel eğitim okullarının açılmasının maliyetli olması - Öğrencileri yaşadığı çevreden uzaklaştırmama ve - Kısmi de olsa normal gel. gösteren akranlarıyla bir arada olma imkânı ...
Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim: * Özel eğitim öğrencilerin genel eğitim ortamında normal gel. gösterenlerle → Tam ya da yarı zamanlı olarak eğitimlerini sürdürmeleridir.
“Özel eğitim ve rehberlik hizmetleri genel müdürlüğü” tarafından (2017) -Çıkarılan “Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Genelgesi”nde → İki kavram birbirinin yerine kullanılmakta (Kaynaştırma / bütünleştirme) Kapsayıcı eğitim de bu terimlerle aynı anlamdadır: Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencinin yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte eğitim almasına: Kaynaştırma veya bütünleştirme ya da kapsayıcı eğitim denir.

4) Yarı zamanlı kaynaştırma / bütünleştirme

- * Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencinin gerekli destek hizmetler sağlanarak
- Bazı dersleri → Özel eğitim sınıfında
- Bazı dersleri → Kaynaştırma/bütünleştirme ortamlarında almasıdır.

5) Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme

- * Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencinin gerekli destek hizmetlerle beraber
- * Okuldaki sürenin tamamını normal gel.gös. akranlarıyla aynı sınıfta geçirir.
- * Her iki koşulda (yarı zaman-tam zamanlı) → Destek hizmetleri sağlanmalıdır.
- * Destek hiz. öğrenciye ailesine, öğretmenine ve okuldaki diğer personeledir.
- * Destek hizmetlerin sağlanmazsa → Kaynaştırma/bütünleştirme yoktur!

Kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları avantajları:

- 1) Özel gereksinimli öğrenciler uygun davranışları model alabilirler.
- 2) Toplumsal yaşama uyum sağlayabilmelerini kolaylaştırır.
- 3) Normal gelişim gösteren öğrencilerin de bireysel farklılıkları fark edebilir.
- 4) Bu aileler normal gel. gös. akranların aileleriyle ilişkiler geliştirebilir. Kendilerini toplumsal yapının bir parçası olarak görebilirler.
- 5) Normal gel. gös. ailelerde farklılıklara saygıda ve kabule artma görülür. Toplumsal yapıda bütünleştirmenin yaygınlaşmasına katkı sağlayabilir.

Kaynaştırma/Bütünleştirme Uygulamaları Sınırlılıkları:

Özel ger. öğrencilerin aileleri çoğu zaman kendilerini dışlanmış hissedebilirler.

* Kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının başarıya ulaşması

- Tüm okul çalışanlarının ve sınıf öğretmenlerinin
- Olumlu tutumları – Destekleri - Çeşitli çevresel düzenlemeleri
- Akranların bilgilendirilmesi ve velilerle iş birliği yapılması ...na bağlıdır.
- * Alanyazında(literatürde) kaynaştırma/bütünleştirme başarısını etkileyen → En önemli etkenlerin başında “öğretmenler” gelmektedir.

5. (BEP) Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı Hazırlama

- * Özel eğitim ihtiyacı olan her öğrenci için hazırlanmalıdır.
- Yerleştirildikleri eğitim ortamında BEP oluşturulması yasal bir zorunluluktur.
- * BEP Birey özgü programdır.

* BEP (Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı) (MEB, 2021) 'de

- Özel eğitim ih. olan bireylerin - Takip ettikleri eğitim programı temel alınarak
- Gelişim özellikleri - Eğitsel gereks. ve performans düzeyleri doğrultusunda
- Hedeflenen amaçlara ulaşmaya yönelik hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren → Birey özgü programdır. "

- * BEP belirli anahtar özelliklere sahiptir:

BEP'in hazırlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesinden → Okullardaki "BEP geliştirme birimi" sorumludur.

BEP geliştirme birimi "nde Kimler Vardır?

("Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği"nin (2021) 47. maddesine göre)

- * " Okul müdürü ya da Görevlendireceği bir müdür yardımcısı başkanlığında
- Rehber öğretmen - Sınıf öğretmeni - Ders öğretmenleri -Velisi ve kendisi
- Gerekli durumlarda özel eğitim değerlendirme kurulundan bir üye ve Mesleki eğitim kurumlarında meslek dersi alan öğretmeni de katılabilir.

BEP Geliştirme Biriminin Görevleri Nelerdir? (MEB, 2021)

- 1) BEP geliştirme, uygulama, izleme ve değerlendirme koordinasyonu sağlamak
- 2) BEP de değişiklik ve düzenlemeler yapmak (Öğrenci gelişimi -gereksinimi)
- 3) BEP için ortam düzenlemesi-materyal hazırlama ve temini konusunda → Yöneticilere ve öğretmenlere öneriler sunmak
- 4) Okulda bulunan diğer birimlerle iş birliği ile çalışmak
- 5) Destek eğitim odasında öğrencilere ders ve haftalık program belirlemek
- 6) Tam zamanlı kaynaştırma öğrencilerini belirlemek ve yönetime bildirmek
- 7) Özel eğitim sınıfına devam edenlerden yetersizliği olmayanları belirlemek → Akranlarıyla ders alabilecek öğrencileri ders saatlerini planlamak
- 8) Kullanılacak materyal, yöntem ve teknikleri belirlemek
- 9) Sınavlarda refakat edilmesi gereken öğrencileri belirlemek
- 10) Özel eğitim okullarında grup eğitimine uyum sağlayamayan öğrencilerin Grup eğitimine hazırlanması için bire bir eğitim sürecinin kararını vermek
- 11) Velinin yazılı isteği doğrultusunda ilköğretim döneminde → Öğrencilerin bir kereye mahsus sınıf tekrarı yapmasına karar vermek

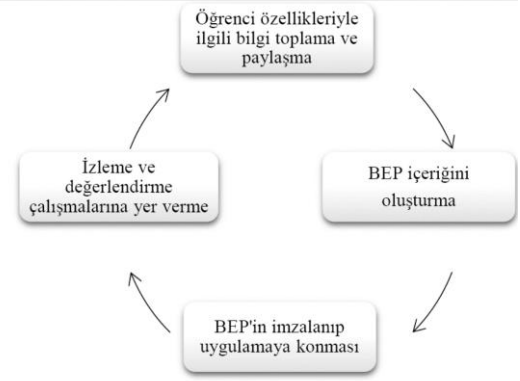
* BEP geliştirme süreci → Döngüsel bir yapıdadır:

- BEP geliştirme birimi öğrencinin gelişimsel özellikleri hakkında bilgi toplar.
- Topladıkları bilgileri birbiriyle paylaşarak öğrenci özelliklerini ortaya koyar.
- Öncelikli öğrenme gereksinimlerini belirler
- Performans düzeyini tanımlar ve buna uygun hedefler geliştirir.
- Hedeflere ulaşmak için öğrenciye sunulacak hizmetleri
- Kimler tarafından, nerede, ne zaman ve ne sıklıkla sunulacağını ve
- Değerlendirmede kullanılacak yöntem ve ölçütleri belirleyerek
- BEP içeriğini oluşturur.

Bu içerik → BEP geliştirme biriminin tüm üyeler tarafından imzalanır ve → Öğrenci için planlanan hizmetler ya da destekler uygulamaya konur. → Süreç içerisinde izleme ve değerlendirme çalışmalarına yer verilerek → Öğrencinin ilerlemesi raporlaştırılır ve aile bu konuda bilgilendirilir.

Yıllık hedeflere ulaşıp ulaşılmadığını belirlemek amacıyla → BEP yılda bir kez mutlaka gözden geçirilir.

- Öğrenci hedeflerde beklenen düzeyde bir ilerleme göstermiyorsa ya da
- Bu hedefler planlanandan daha önce gerçekleşmişse
- Yılımı doldurması beklenmeden de BEP tekrar gözden geçirilebilir.
- Öğrenci yeniden değerlendirilerek yeni bir BEP oluşturulabilir.

Şekil 3. BEP'in Hazırlanma Süreci

BEP içeriğinde yer alması gereken temel öğeler Nelerdir?

- a) Öğrencinin demografik özelliklerinin tanımı
- b) Öğrencinin eğitsel performans düzeyinin tanımı
- c) Uzun dönemli ya da yıllık hedefler
- d) Kısa dönemli hedefler
- e) Öğretim yöntemleri ve materyaller
- f) Amaçlara ulaşmak için gerekli olan zamanın başlama ve bitiş tarihleri
- g) Uygun değerlendirme yöntemleri ve ölçütleri
- h) Ek hizmetler

a) Öğrencinin Demografik Özelliklerinin Tanımlanması

Öğrenci ve ebeveyn adı soyadı, Öğrenci doğum tarihi, okulu, ... yetersizlik türü

b) Öğrencinin Eğitsel Performans Düzeyinin Tanımlanması

Öğrencinin yapabildikleri ile yapamadıkları birlikte ifade edilir. (güçlü ve zayıf)

Performans Düzeyinin Tanımlanmasında Dikkat Edilecek Hususlar

Bu düzeyi → Geçmişteki ya da gelecekteki değil, şimdiki performansdır.

- * Performans düzeyinin tanımı, değerlendirme sonuçlarına göre oluşturulur.
- Bu değerlendirme araçları formal ya da informal olabilir.
- Formal değerlendirme araçları → Standart testler
- İnformel değerlendirme araçları → Görüşme, gözlem, kontrol listeleri, ölçüt bağımlı testler, hata analizi, tepki analizi ve yazılı sınavlar ...

- Performans düzeyi ifadesi öğrencinin gereksinimleri ile bağlantılıdır.
- Uzun dönemli ve kısa dönemli hedeflere ilişkin ipuçları içermelidir.

- Uzun dönemli ve kısa dönemli hedefler oluşturabilmek için
- Perf. düzeyinin ölçülebilir ve gözlenebilir şekilde ifade edilmelidir.
- Bilir, tanımlar ifadeler → Gözlenebilir ve ölçülebilir davranışlar değildir!
- Okur, söyler gibi ifadeler → gözlenebilir ve ölçülebilir davranışlardır.

c) Uzun dönemli ya da yıllık hedefler

- * Uzun dönemli hedefler öğrencinin bir yıl ya da akademik dönem içerisinde
- Makul düzeyde kazanabileceği davranışlardır.

Uzun dönemli hedefleri belirlenmesinde Nelere Dikkat Edilmelidir?

- 1) Öğrencinin performans düzeyine
- 2) Yetersizliğin derecesine
- 3) Geçmiş öğrenme deneyimleri ve öğrenme hızına
- 4) Çevresinin ve ailesinin özelliklerine
- 5) Sınıf öğretmenine sağlanan destek hizmetlerine
- 6) Öğrenciye sağlanacak destek hizmetlere ...

- * Uzun dönemli hedeflerin belirlenmesinde
- Hedeflerin öğrenci için "öncelikli" olması önemlidir.

Öncelikli beceriler Nelerdir? ** Seçilen öncelikli beceriler uzun dönemli hedef ifadelerine dönüştürülürken → Gözlenebilir ve ölçülebilir bir şekilde oluşturulmalıdır.
d) Kısa dönemli hedefler * Performans düzeyi ile uzun dönemli hedefleri arasındaki ara basamaklardır. * Ara basamaklar belirlenirken - Konu/beceriler mantıksal sıralamayla kolaydan zora doğru basamaklandırılır. - Daha sonra bu basamaklar kısa dönemli hedefler hâline dönüştürülür.
Kısa Dönemli Hedef İfadelerinde 4 (Dört) Temel Öge: 1) Birey 2) Ölçüt 3) Koşul 4) Davranış
1) Birey: * Hedef ifadeleri → Öğrenciden beklenen davranışları yansıtmalıdır. → Öğretmen kendisine dönük hedef koymaz → Hedefler Öğrenciye dönüktür.
2) Ölçüt: Hedef davranışı kazanıp kazanmadığına karar vermede kullanılan bir standart.. -Bu standart - Zaman sınırı - Doğru tepki sayısı - Doğru tepki yüzdesi olabilir.
3) Davranış: Öğrenciden beklenen eylemlerin açık bir şekilde ifade edilmiş hâlidir. - Davranış ögesinin gözlenebilir ve ölçülebilir olması çok önemlidir.
4) Koşul: Hedef davranışın hangi koşulda nerede, ne zaman ve nasıl sergilenmesi gerektiği... - Koşul ifadeleri yönerge, talep, destek ya da materyal başlıklarında çeşitlenir. <u>Talebe(yönerge) ilişkin koşul:</u> "Kerem istendiğinde 1'den 20'ye kadar sayar." <u>Materyale ilişkin koşul:</u> "Kerem video izleyerek tişörtünü yardımsız katlar."
e) Öğretim yöntemleri ve materyaller BEP'te kısa dönemli hedeflerin yanı sıra bu hedeflere ulaşmayı kolaylaştıracak → Öğretim yöntemleri ve materyaller de belirlenir. - Hem hedefin özelliklerine hem de öğrenci özelliklerine dikkat edilmelidir.
f) Hedefler için ayrılan zamanın başlama ve bitiş tarihleri Hizmetlerin başlayacağı zaman ile bu hizmetlerin sıklığı ve devam etme süresi → BEP hazırlanması sürecinde planlanmalıdır.
g) Uygun değerlendirme yöntemleri ve ölçütleri * BEP hazırlanma sürecinde BEP'te yer alan hedeflere ulaşip ulaşmadığı, değerlendirme yöntemleri ve başarı ölçütleri belirlenmelidir. * Öğrencinin performans düzeyini belirlemede kullanılan - Gözlem, görüşme, kontrol listeleri gibi informal araçlar kullanılabilir.
h) Ek hizmetler * Ek hizmetler öğrencinin uzun dönemli hedeflere ulaşmasını kolaylaştırır. Özel eğitim-İlgili hizmetler - tamamlayıcı destekler başlıklarında ele alınabilir:
Özel eğitim : Genellikle özel eğitim öğretmeni tarafından sunulur. - Öğrencinin eğitsel ihtiyaçlarını karşılamaya dönük olarak tasarlanmıştır. İlgili hizmetler: Öğrencinin eğitsel gereksinimleriyle bağlantılıdır. Ancak Özel eğitim dışında fizyoterapi, dil konuşma terapisi-psik. danışma hizmetleridir. Tamamlayıcı destekler ve hizmetler: * Öğrencinin devam eden eğitim programına katılımını artıran hizmetlerdir. (Öğretmenin yaptığı uyarlamalar - Sınıf içi düzenlemeler - Yardımcı teknoloji)
BEP geliştirme birimi BEP içeriğine, öğrencinin ihtiyaç duyduğu ek hizmetleri, bu hizmetlerin nerede, ne zaman, verileceği bilgisini eklemelidir.
BEP Sürecinin Etkili Bir Şekilde Yürütülmesi İçin Neler Yapılabilir?
a) Öğrencinin performans düzeyi doğru bir şekilde belirlenmelidir. b) Mutlaka izleme ve değerlendirme çalışmalarına yer verilmelidir. c) BEP geliştirme, uygulama, izleme ve değerlendirme süreci → Ekip işidir. - Sorumluluklar ekibin birbiriyle iş birliği yapması ve bilgi paylaşımıdır. ç) Aile BEP geliştirme biriminin ayrılmaz bir parçasıdır. d) Öğretmene ve öğrenciye sağlanan destek hizmetler - BEP sürecinin işleyişinin niteliğini artırır.
6. Öğretimin Bireyselleştirilmesi ve Öğretim Uyarlamaları
* Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin → Üst düzeyde öğrenebilmesi → Öğrenme ihtiyaçlarının ve bireysel özelliklerine bağlıdır. (Öğrenciye özgü uyarlama ve öğretimin bireyselleştirilmesiyle mümkündür.)
Öğretimin bireyselleştirilmesi : Bir sınıftaki tüm öğrencilerin Hedeflenen davranışları kazanmaları için yapılabilecek uyarlamalardır. Öğretim uyarlamaları: * Hızı ve kapasitesi bakımından akranlarına göre farklılık gösteren öğrencilerin → Kendi hızlarında öğrenmeleri ve faaliyetlere üst düzeyde katılımları içindir.
Öğretimin Bireyselleştirilmesinin ve Öğretim Uyarlamalarının Önemi
* Sınıflarda öğrenci profili tek tip değildir! (Bireysel farklılıklar ...) * Özel eğitim okullarında ve kaynaştırma/bütünleştirme sınıflarında → Çok sayıda özel eğitim ihtiyacı olan öğrenci bulunmakta → Diğer öğrencilerden daha fazla desteğe ihtiyaç duymaktadır. * Üst düzeyde öğrenebilmeleri öğrenciye özgü uyarlamalarla olabilir. (Öğretimlerin bireyselleştirilmesiyle mümkün olabilir.)

Öğretimin Bireyselleştirilmesinin ve Öğretim Uyarlamalarının Ortaya Çıkış Gerekçeleri
* Öğrencilere üst düzeyde öğretimler gerçekleştirebilmek için: → Öğrencilerin başarılı olduğu öğrenme biçimlerinin farkında olmak → Öğretilcek içerikleri buna uygun bir biçimde sunmak gerekir. * Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilere öğretim yapan öğretmenler - Öğretim yaklaşımlarını gözden geçirmeli ve gerekli uyarlamaları yapmalıdır.
Öğretimin Bireyselleştirilmesinde ve Öğretim Uygulamalarında Temel Uygulama İlkeleri
1) Tüm öğrenciler öğrenebilir ve öğretmenler öğretebilirler. 2) Her öğrencinin eğitimden en yüksek düzeyde faydalanma hakkı vardır. 3) Her öğrencinin gelişimi takip edilmeli ve ilerledikçe ödüllendirilmeli 4) Her öğrencinin ortak, farklı ve bireysel gereksinimleri vardır.
* Öğretim bireyselleştirilirken bazı değişkenler göz önünde bulundurulur: - Öğrencilerin ilgileri - Öğrenme profilleri - Hazırbulunmuşlukları → Süreç ve ürün üzerinde uyarlamalar yapılır.
Öğretimin Bireyselleştirilmesinin ve Öğretim Uyarlamalarının Kapsamı * Öğretimin bireyselleştirilmesi Öğrenmede etkili tüm faktörlerin öğrenci özelliklerine göre düzenlenmesidir. → BEP'in parçası olan düzenlemeleri ve değişiklikleri içerir.
Öğretimini Öğrencilere Göre Uyarlamada Düzenlemeler Nelerdir? a) Fiziksel düzenlemeler d) Öğretimsel düzenlemeler b) Sürece yönelik düzenlemeler e) İşleyişle ilgili düzenlemeler c) Sınıf iklimine yönelik düzenlemeler
a) Fiziksel düzenlemeler * Uygun öğrenme ortamının oluşturulmasına yönelik düzenlemelerdir. * Özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler için yapılacak fiziksel düzenlemeler: 1) Sınıfın genel fiziki yapısı 2) Araç-gereç düzenlenmesi 3) Ulaşılabilirlik
1) <u>Sınıf ortamının genel fiziki yapısı:</u> Sınıftaki ısı, ışık ve gürültü miktarı ... 2) <u>Sınıf ortamındaki araç-gereçlerin düzenlenmesi:</u> -Sınıfta bulunan sıra, masa, sandalye, yazı tahtası, akıllı tahta, kitaplık ... 3) <u>Ulaşılabilirlik:</u> a) Fiziksel olarak çevrenin b) Programların ulaşılabilirliği
a) Fiziksel çevrenin ulaşılabilirliği: Özel eğitim öğrenci ortamlarında → Onları sınırlandıracak her türlü engel ortamdaki kaldırılmalıdır. b) Programların ulaşılabilirliği: Ulaşılabilirlik sınıf ortamında → Gerektiğinde öğrencilerin yerini değiştirmekle sağlanabilirken → Gerektiğinde sınıfta bulunan eşyaların yeri değiştirilebilir.
- Bu düzenlemelerde öğrenciler bilgilendirilmeli ve fikirleri alınmalıdır. (Görme yetersizliği olanlar - tekerlekli sandalyeliler ... sıkıntı yaşayabilir.)
b) Sürece yönelik düzenlemeler * Sınıfın işleyişiyle ilgili düzenlemeleri içerir. → Okulun ve öğrencilerin karşılıklı beklentilerini belirlemeyle ilgilidir. Öğretmenler: * Eğitim-öğretim başında Öğrenci beklentilerini planlamalı → Eğitim-öğretim sürecine yönelik planlarını öğrencilere açıkça belirtmeli. (Genel ilkeleri belirleme -Sınıf kurallarını tanımlama -Sınıf rutinleri oluşturma) → Sınıfın işleyişi ile ilgili düzenlemeler planlanır ve öğrencilere aktarılır.
Öğrencilerin de ilgili düzenlemelerle ilgili fikri alınabilir. (Uzlaşma sağlanır) → O zaman sürecin başında alınan kararlar süreç boyunca uygulanabilir.
Genel ilkeler: a) Öğrencilerden yapması istenen davranışları b) Yöneticilerle öğretmenlerin davranış biçimlerini içerir: - Tüm öğrencilere eşit davranmak, saygılı olmak... * Bireylerden beklenen rol, sorumluluk ve görevleri bilmesi → Onları bu olumlu davranışları yapmaya yönlendirir. Bu sebeple: * Eğitim öğretim başında genel ilkeler → Açık ve net bir şekilde verilmelidir.
Sınıf kuralları: Öğrencilerin yapması istenen davranışlardır. * Öğrencilerin bu kurallara uyması öğretimlerin etkili olmasının ön koşuludur. * Kuralları oluştururken → Öğrencilerin de sürece dâhil edilmesi önemlidir.
Sınıf kuralları oluştururken dikkat edilmesi gereken kriterler Nelerdir? 1) Sınıf kuralları 7 (yedi) maddeyi aşmamalıdır. (Hatırlanması zor olabilir.) 2) Kurallar belirlenirken öğrenciler sürece dâhil edilmelidir. 3) Kurallar olabildiğince kısa ve anlaşılır bir şekilde ifade edilmelidir. 4) Belirlendikten sonra her kural açıklanmalı ve öğretimi yapılmalıdır. 5) Kural ihlalinde ne olacağı açık bir şekilde ifade edilmelidir. 6) Kurallar olumlu ifadelerle oluşturulmalıdır. 7) Sınıfa yeni öğrenciler katılırsa kurallar yeniden gözden geçirilmelidir. 8) Kurallara yönelik ipucu niteliğinde hatırlatıcılar kullanılmalıdır.
Sınıf rutinleri öğrencilerin sınıfa girmeleriyle birlikte Ders materyallerini ve sınıfta bulunan eşyaları kullanma, derse başlama, ödevlerini teslim etme, ders esnasında dersi dinleme, söz hakkı alma, ...

c) Sınıf iklimine yönelik düzenlemeler

- * Sınıf iklimi bir sınıfın sosyal ve psikolojik özellikleri ile ilgilidir.
- * Olumlu sınıf iklimi oluşturmada öğretmen
 - Her öğrenciyi önemli olduğunu hissettirmeli
 - Ders dışı konularda da sohbet etmeli ve
 - Öğrencilerin bireysel özelliklerine saygı duymalıdır.

d) Öğretimsel düzenlemeler

- * Öğretimsel düzenlemeler 2 (iki) başlık altında incelenebilir:
 - 1) Öğretim yöntemlerinin uyarlanması
 - 2) Öğrenci gruplarının oluşturulması

1) Öğretim yöntemlerinin uyarlanması

- * Öğretilmek istenen bilgi ve becerileri öğrencilere kazandırmak için
- Öğrenci gereksinimlerine göre farklı öğretim yöntemleri kullanılmalıdır.
- * Uygun yönteme karar verirken önemli olan sorular:
 - A) Hangi Konu B) Hangi Öğrenciye C) Hangi Yöntemle Daha Kolay Öğretilir? "

2) Öğrenci grupları oluşturma

- * Öğretmenler bireysel özelliklerine göre gruplara ayırarak öğretim yapar.
- * Öğrenci grupları farklı şekillerde oluşturulabilir:
 - Performans düzeylerine - Öğrenme hızlarına - Öğrenme tarzlarına göre
 - Bazen de benzer ya da zıt özelliklerdeki öğrenciler bir araya getirilerek...
 - Diğer bir gruplama ise öğretmenin kullandığı öğretim yöntemin e göre
- * Gruplara ayrılan öğrencilere
 - Büyük grup, küçük grup ya da bireysel olarak öğretim yapılır.

Büyük grup eğitimi: Yaygın olarak kullanılan bir türdür.

Gruptaki tüm öğrencilerle aynı hedefler üzerine öğretim yapılır.
Avantajı: Az sayıda öğretmen çok sayıda öğrenciyi öğretim yapabilir.
- Özel eğitim ihtiyacı olanların diğer öğrencilerden ayrıştırılmaması...

Küçük grup eğitimi: Güçlük yaşayan öğrenciler (özel eğitim) için tercih edilir.

- Benzer performans düzeyine sahip öğrenciler dâhil edilebileceği gibi
- Farklı performans düzeyine sahip öğrenciler de katılabilir.
- * Küçük gruplar genellikle 2(iki) ile 6(altı) arasında öğrenciden oluşturulur.

Bireysel öğretim: Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilere bire bir yapılır.

Avantajı: Doğrudan öğrencinin eksik olduğu bilgi ve becerilere odaklanılır.
* Bireysel öğretim tek bir öğretmen ile gerçekleştirilebileceği gibi
→ Ek olarak yardımcı bir öğretmenle de gerçekleştirilebilir.

e) İşleyişle ilgili düzenlemeler

- * Öğretimlerin okul çapında öğrenci gereksinimlerine uygun olarak
→ Bireyselleştirilmesine yönelik temel **uyarlamaları** içerir.

*** Hangi alanlara yönelik uyarlamalar yapılabilir?**

- 1) Yönetici ve öğretmen sorumluluklarında uyarlama
- 2) Zamanda uyarlama ve düzenleme
- 3) Ödevlerde uy.
- 4) Sınavlarda uyarlama

1) Yönetici ve öğretmen sorumluluklarında uyarlama

- * Yöneticiler okul çapında yapılacak uyarlamalarla ilgili zemin hazırlar.
 - Öğretmenleri teşvik eder.
 - Uyarlamalarda öğretmen- aileler arasında köprü görevini yapar.
 - Uyarlamalar için ihtiyaç olan araç-gereçleri temin eder.
 - Fiziksel çevreyi düzenler.
- * Öğretmenler konuları itibarıyla
 - Öğrenci özelliklerini ve ihtiyaçlarını analiz etmede baş rolü üstlenirler.
 - Öğretmen yapılacak uyarlamaları belirler ve bunları uygular.
 - Zamani, ödevleri ve sınavları öğrenci özelliklerine göre uyarlar ve
 - Düzenleme görevi de öğretmenlere aittir.

2) Zamanda uyarlama ve düzenleme

- * Her öğrencinin öğrenme ve bilgiyi işleme hızı aynı değildir!
 - Zamanda farklı şekillerde uyarlamalar yapılabilir:
- a) Öğretim hızına yönelik b) Öğrencilerin dikkat sürelerine göre

3) Ödevlerde uyarlama

- * Öğretimin bireyselleştirilmesi sadece öğretmenle ilgili değildir!
 - Öğrenciden beklenen görev ve sorumluluklarda da uyarlama yapılır.
- * Öğretmenler her öğrenciyi aynı ödevi vermek yerine
 - Öğrenci ihtiyaçları doğrultusunda ödev içeriklerini değiştirmelidir.
 - Her ödev aynı zorluk ve uzunlukta olmamalıdır.

4) Sınavlarda uyarlama

- * Sınavların süresinde ve türünde uyarlamalar yapılabilir.
 - Sınav soruları performans düzeylerine uygun zorlukta hazırlanmalıdır.
- * Sınav süresi özel eğitim öğrencileri için daha uzun tutulabilir.
- * Sınav türünde en uygun olanın seçilmesi gerekir.

Özel Yetenek Kavramı ve Türkiye’de Özel Yeteneklilerin Eğitimi**1. Özel Yeteneğin Tanımı ve Özel Yetenek Kuramları****Özel Yetenek Nedir?**

- * **Üstün zekâ** ve **üstün yetenek** kavramları şeklinde karşımıza çıkmaktadır.
 - Bu bir kavram karmaşası değil → Alanın zenginliğine işaret eder.
- * Türkiye’de 2013 yılından bu yana “**özel yetenek**” kavramına karar verilmiştir.

*** Özel yetenek kavramının tanımı MEB (2013) tarafından yayınlanan “Özel yetenekli bireyler strateji ve uygulama planı”nda**

→ “Özel yetenekli birey zekâ, yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi, motivasyon veya özel akademik alanlarda yaşlıtlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren bireydir.” şeklinde yapılmıştır.

- * Geçmişte bugüne özel yetenek kavramına ilişkin tanımlar incelendiğinde Tekilden → Çok boyutlu bir bakış açısına doğru değişim görülmüştür.

TERMAN 19. yüzyılda

Üstün zekâlılara → Standart zekâ ölçeklerinde ilk %1’lik dilime girenler demiş
Üstün zekâyı → Zekâ testi puanıyla ilişkilendirmiştir.

MARLAND RAPORU’nda (20. Yüzyılda)

Üstün zekânın → Birden fazla alanda görülebileceği vurgulanmıştır.
(Genel zihinsel alan, özel akademik alan, yaratıcı-üretken alan)

- * Bu alanlardan en az birinde olağanüstü potansiyel yeteneğe sahip olanlar
→ Üstün zekâlı olarak tanımlanmışlardır.

21. yüzyılda yine birden fazla alana odaklanıldığı görülmektedir.

- * Bugün “özel yetenek” olarak adlandırılan kavram
 - Bilimsel gelişmeler - Bilim insanlarının farklı bakış açıları gibi
 - Pek çok değişken nedeniyle ileride farklı bir etiketle de adlandırılabilir.

Öne Çıkan Özel Yetenek Kuramları

- * Yüksek zekâ düzeyi - hızlı düşünme- problem çözme yeteneği - belli bir spor dalında yetenek - bir enstrümanı çok iyi çalabilme - başarılı bir liderlik bir hastalığa çare bulma- sınavlarda üstün başarılar elde etme

*** Özel Yetenekle İlgili Çalışmalar Nelerden Etkilenir?**

- Ele alındığı disiplinden - Bilim insanından- Çalışılan zamandan- Toplumdan

1)Üçlü Halka Kuramı: RENZULLİ (1978) tarafından ortaya kondu.

- * Özel yetenek bazı bileşenlerden oluşmuştur:
 - A) Ortalama Üstü Yetenek B) Yaratıcılık C) Motivasyon
- Bireyde bu bileşenlerin biri eksik olursa → Özel yetenek ortaya çıkmaz!

a) Ortalama üstü yetenek: Genel veya özel yetenek şeklinde olabilir.

- * Sözel veya sayısal muhakeme → Genel yetenek
- * Yabancı dil veya istatistik gibi spesifik alanlar → Özel yetenekler

b) Yaratıcılık bileşeni: Akıcı, esnek, özgün, merakla yeniliklere açık olma ...**c) Motivasyon** → Kişinin çalıştığı alana tutkuyla bağlanması, odaklanabilmesi**2)Beşgen Kuramı: STERNBERG ve ZHANG (1995) tarafından ortaya kondu.**

- Özel yeteneğin ortaya çıkması için bazı ölçütlerden bahseder.
- Özel yetenekli olarak tanımlamak için Şu 5 (beş) ölçüt karşılanmalıdır:
 1. Mükemmellik
 2. Nadirlik
 3. Kanıt
 4. Üretkenlik
 5. Değer

1.Mükemmellik kriteri: Bir ya da birkaç alanda olağanüstü performans ...**2.Nadirlik kriteri:** Bireydeki mükemmellik düzeyinin az rastlanır olması ...**3.Kanıt kriteri:** Zekânın testlerle ya da somut durumlarla ispatlanması ...**4.Üretkenlik kriteri:** Bir alanda ürün ortaya koymayı ve bir kereden fazla tekrar**5.Değer kriteri:** Özel yeteneğin toplum tarafından değerli bulunması gerekir.**3) Bulanık Kuram:** Bulanık Kuram → Tam netleşmemiş bir yapıdan bahseder.

- * SAK (2021) tarafından ortaya kondu.
 - Kurama göre özel yetenek sınırları olmayan bulutsu bir yapıdadır.
- * Kuramda yetenek gelişimi sürecinde
 - Hem bileşenlere hem de gelişime değinilmiştir:
- * Kuramın ana bileşenleri → 1) Yatkınlık 2) Uyarıcı koşul 3) Etkileşim

1) Yatkınlık: Özel yeteneğin ortaya çıkması için eşit derecede önemli olan Zihinsel yatkınlıklar da ve Zihinsel olmayan yatkınlıklar da gereklidir. (Bellek ve muhakeme) (İlgi ve benlik)

→ Ancak bu yatkınlıkların sayıları ve büyüklükleri belli değildir!

→ Özel yetenek oluşumu için mutlaka uyarıcı çevreyle etkileşime girmelidir.

2) Uyarıcı koşul bileşenine → Nesneler, toplum, çevre örnek verilebilir.

* Bir **yatkınlık** çeşitli ve çok fazla uyarıcı tarafından uyarılabilir.

Uyarılma kişisel bir deneyimdir.

Biri için uyarıcı faktör → Başka biri için gerekli veya yeterli olmayabilir!

Bazen de bir uyarının rolünü → Başka bir uyararı gerçekleştirebilir.

3) Etkileşim bileşeni:

Kuramda diğer bileşenlerin birbiriyle olan ilişkilerine dikkat çeker.

→ Özel yeteneğin oluşumunda bireysel yatkınlıklar ve çevresel değişkenler Kendi içerisinde birbiriyle etkileşime girmelidir.

4) Ayrımsal Üstün Zekâ ve Üstün Yetenek Kuramı

- * **GAGNE** “Ayrımsal Üstün Zekâ ve Üstün Yetenek Kuramı”nı ortaya koydu.
- * Üstün zekâ ve üstün yetenek kavram. ayrı ayrı tanımlanabileceğini iddia eder.
- * Kuramda üstün zekânın üstün yeteneğe dönüştüğü ve “Süreçte öğrenme-uygulama, katalizörler ve şans boyutları da rol alır.” der.
- * Üstün zekâ doğuştan var olan Mental ve fiziksel alanlara ait yeteneklerdir.
 - Mental alanlar → Bilişsel, yaratıcı, algısal ve sosyal becerileri ifade eder.
 - Fiziksel alan → Spor ve müzik gibi alanlarda görülen becerileri içerir.
- * Üstün yetenek ise doğuştan var olan üstün zekânın
 - Sistematik bir eğitim ve öğrenme süreci ile yeteneğe dönüşmüş hâlidir.

4) Ayrımsal Üstün Zekâ ve Üstün Yetenek Kuramı (DEVAM)

- * Bu süreçte çeşitli katalizörler etkili olur.
- * Kuramda katalizörler içsel ve çevresel olarak ele alınmıştır.
- İçsel katalizörler:* Motivasyonel değişkenleri ve kişilik özelliklerini ifade eder.
- Çevresel katalizörler:* Uygun eğitim olanakları, aile, ...gibi değişkenleri içerir.
- * Üstün zekânın üstün yeteneğe dönüşüm sürecinde katalizörlerden başka etkili olan diğer boyutlar → Öğrenme-uygulama ve şans boyutlarıdır.

2. Özel Yeteneklilerin Özellikleri**Özel yeteneklilerin karakteristik özellikleri:**

Bazı kaynaklarda → Gelişim alanlarına göre
Bazı kaynaklarda → Yaş gruplarına göre sınıflara ayrılmıştır.

- * Gelişim dönemleri açısından:
→ Bilişsel gelişimleri ve dil gelişimleri genellikle birbiriyle ilişkili görülür.

Bu alanlarda öne çıkan karakteristik özellikler: Uzun dikkat süresi - Güçlü bellek - Çabuk öğrenme ve öğrendiğini transfer - Erken dil gelişimi ...

- * Fiziksel gelişimle ilgili özelliklerde: Birbirine zıt özelliklere rastlanabilir:
Özel yetenekliler bazı kaynaklarda → Çok sağlıklı bazıları → Çelimsiz

*** Özel yeteneklilerin sosyal duygusal alandaki karakteristik özellikleri:**

AYAS ve KİRİŞÇİ (2017) tarafından
1) Gelişmiş mizah 2) Sosyal duyarlılık 3) Mükemmeliyetçilik olarak sıralanır.

Sosyal duygusal gelişim alanı da farklı kaynaklarda farklı bakış açıları vardır:
- Özel yetenekliler

- Bir bakış açısına göre → Sosyal-duygusal açıdan güçlüdür
- Bir bakış açısına göre → Hassastır

Özel yetenekli çocuklarda görülen dikkat çekici özellikler:

- 1) Akranlarına göre erken ve ileri düzeyde dil gelişimi
- 2) Genellikle erken okuma ve okumayı kendiliğinden öğrenme
- 3) Asenkronize gelişim gösterme
- 4) Empati, sorumluluk gibi özelliklerde erken gelişim gösterme
- 5) Duygusal açıdan hassas olma
- 6) Liderlik eğilimi gösterme
- 7) Meraklı olma, çok soru sorma
- 8) Yaşından ileri düzeyde mizah yeteneği olması
- 9) Mantık, muhakeme gibi becerilerde erken ve hızlı gelişim gösterme
- 10) Mükemmeliyetçilik eğilimi gösterme
- 11) Sosyal, toplumsal olaylara, evrensel değerlere karşı duyarlı olma
- 12) Geniş hayal gücü ve yaratıcılık gösterme
- 13) Geniş ilgi alanına sahip olma ve bazı konulara derin ilgi olma

*** Bu özelliklerin hepsi her özel yetenekli bireyde görülmeyebilir!

*** Özel yeteneklileri**

- Normal gelişim gösteren akranlarından ayıran özellikler olduğu kadar
- Kendi içlerinde **birbirinden farklı kulan** özellikleri de vardır.

- * Özel yetenekliler grubunun içinde farklı olan **ikinci gruplar** vardır.
→ Bu bireylere “**iki kere özeller**” adı verilebilir.

İki kere özel Bireyler:

1) Savantlar: En az bir alanda → Normalüstü yeteneğe sahiptir.

2) Williams sendromu olanlar: * **Savant** kişiler gibidir.
* Ancak onların aksine → **Oldukça sosyaldirler**

3) Özel öğrenme güçlüğü olan özel yetenekliler:

4) Deha çocuklar: Çocuk yaşta yetişkin performansı gösteren çocuklardır.

3. Özel Yeteneklilerin Tanınması

Tanılama: Özel eğitimde normalden farklı olan bireylerin özelliklerini
→ Sistematik biçimde belirleme sürecidir.

- * Bireyin güçlü ve zayıf yönlerini belirleyip ihtiyaçlarını ortaya çıkarmaktır.
- * Özel yeteneği tanılamak için
→ Sadece zekâ puanını ölçme anlayışı da değişmeye mecbur kalmıştır.

CLARK (1997) bu konuda özel yeteneğin tanınmasında
→ Çok boyutlu ve aşamalı bir süreç önermiştir:

*** Özel yeteneklilerin tanılama sürecinde izlenecek ana adımlar:**

- 1) Özel yetenek potansiyeli taşıyan öğrencileri tanılamaya aday gösterebilmek
- 2) Bir tarama aşamasından geçirmek
- 3) Daha detaylı bir ölçmeye almak ve
- 4) Bireyle ilgili karar vermek şeklinde özetlenebilir.

1) Aday gösterme aşaması

- * Öğrencinin özel yetenek tanısına henüz aday olduğu aşamadır.
- * Aday göstermede kendisi, akranları, ailesi, öğretmenleri rol alabilirler.
→ Bu aşamada özellikle öğretmenlere önemli roller düşmektedir.
- **Öğretmen** aday göstermede → Daha nesneldir ve öğrenciyi iyi tanır.
- **Kendisi** → Aday girişimci olma konusunda yetersiz kalabilir.
- **AKRAN** aday göstermesi → Yetersiz kalabilir. Tek başına yarıltıcı olabilir.
- **Ailelilerin** aday göstermeleri → Kısmen yanlı olabilir.

- * Bazı **aday gösterme formları** öğretmenler için yararlı olabilir.

DAĞLIOĞLU (1995) “**öğretmen gözlem formu**”nu geliştirdi.

→ 2. ve 5. sınıf aralığındaki özel yetenekliler belirlenmektedir.

→ Öğretmen her bir madde için öğrencide gözlemlendiği sıklık düzeyini işaretler

	Bazen	Sık Sık	Daima
1 Yaşıtlarına göre alışılmış sözcükleri yerinde kullanabilir.			
2 Çok sayıda yeni ve özgün fikir ortaya koyabilir.			
3 Yaşının ötesinde kavrama yeteneği gösterir.			
4 Düşüncelerini, fikirlerini yaşıtlarına göre daha akıcı bir dille ifade edebilir.			

Şekil 1: Öğretmen gözlem formundan örnek maddeler

2) Tarama aşamasında

- * Aday gösterilenlerin tamamı bireysel olarak değerlendirmiyorsa
→ Bu sayıyı azaltmak için grup ölçkleriyle eleme gerçekleştirilir.
(Grup zekâ testleri- Başarı testleri)
- * Eğer böyle bir sınırlılık yoksa tüm öğrenciler aday gösterilmiş gibi
→ Tarama aşaması hepsine de uygulanabilir.

3) Bireysel ölçme-değerlendirme aşaması

→ Bireysel zekâ testlerinin uygulandığı aşamadır.

En Çok Bilinenen Bireysel Zekâ Testleri Nelerdir?

ASIS (Anadolu-Sak Zekâ Ölçeği)

SB (Stanford-Binet Zekâ Testi)

WÇZÖ (Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği)

Bireysel zekâ testi:

→ Akademik becerilerin ölçüldüğü tanılama sürecinde tercih edilebilir.

- * Ancak yabancı dil yetenek programı öğrenci arıyorsa dil becerileri ölçülür.
→ Bunun için o alandaki ilgili araçlar tercih edilmelidir.
(Yaratıcılık testi, ürün dosyası, yetenek sınavı ...)

4) Karar verme aşamasında

- * Bu ana kadar elde edilen veriler bilimsel kurallara uygun şekilde birleştirilir.
→ Bir ekip tarafından bireyin özel yetenekli olup olmadığına karar verilir.
- * Bir zekâ testi raporu zekâ puanı açısından → Kolaylıkla yorumlanabilir.
- Ancak tanılama sürecinde → Farklı araçlardan da yararlanılabilir.
- * Pek çok özel yetenek kuramında
- Azim, motivasyon gibi → Kişilik özellikleri ve
- Yaratıcılık gibi → Zekâyla ilişkili ancak farklı boyutlar da yer almaktadır.
- * Tanılamada yaratıcı bir ürün değerlendirme, grup çalışmalarındaki liderlik becerileri, problem çözmeye odaklanma gibi pek çok özelliğe bakılıyor olabilir.
- * Bu sebeple özel yetenek tanısı → Bir ekip tarafından (dikkatlice) verilmelidir.

Özel Yeteneklilerin Tanınmasında

- * Özel yeteneklilerin tanınması sürecinde
- Çocuğun kendisi, ailesi, akranları, öğretmenleri, özel eğitim uzmanları gibi
→ Pek çok paydaş rol alabilir.
- * **Paydaşlar:** Tanılama sürecinde hata yapmamaya, programla uyumlu ve güvenilir araçlar kullanmaya, alana özgü değerlendirmelere, tanılama zamanına ve zorluk düzeyine dikkat etmelidir.
- * Tanılamanın özellikle ölçme kısmında daha çok alan uzmanları rol alsa da
→ Sürecin tamamında öğretmenlerin önemi büyüktür.

Öğretmenler Özel Yetenekli Bir Öğrencinin Tanınmasında Nelere Dikkat Etmelidir?

- 1) Öğrenciler eğitim öğretim etkinlikleri süresince dikkatli gözlemlemelidir.
- 2) Bazı özel yetenek programları belli dönemlerde tanılama yapar.
Bilim ve Sanat Merkezi (**BİLSEM**) → Tanılama yapan yetenek programıdır.
- 3) Özel yetenek potansiyelleri keşfedilmesinde alan uzman fikirleri değerlidir.
- **ÜYEP** (Üstün Yetenekliler Eğitim Programı) (Matematik ve fen alanında)
- 4) Özel yetenek potansiyeli olan bazı öğrenciler arka planda kalabilir.
- 5) Tanılama sırasında “**İki kere özel**” öğrenciler belirlenmelidir.
- **Özel öğrenme güçlüğü** → Dil alanındaki yetenek potansiyelini gizleyebilir
- Özel yetenek potansiyeli → Öğrenme güçlüğünü gizleyebilir.
→ Öğretmenler her öğrencinin → Güçlü ve zayıf yönlerini gözlemlemelidir.

4. Özel Yeteneklilerin Eğitimleri

- * Özel yeteneklilerin eğitsel ihtiyaçlarını da farklıdır.
→ Normal öğretim programında, öğretim yöntemlerinde ve ortamlarında
→ Farklılaştırmalar gereklidir. (Normal gelişimli öğrenciler de etkili olabilir.

Farklılaştırma → Farklı boyutlarda yapılabilir:

- Kazanımlara aynı veya başka bir disiplinden eklemeler yapılması,
- Üst sınıflardan kazanımlar çekilmesi,
- Öğrenciler etkinliğinde “U” düzeniyle veya “kümelerle” oturmaları...
- Dersle ilgili bir gezi veya derse bir konuk davet edilmesi
- Yazılı teslim edecekleri ürünlerini afiş veya poster şeklinde hazırlamaları...

Özel yeteneklilerle gerçekleştirilen eğitsel uygulamalar:

1) Gruplama 2) Zenginleştirme 3) Hızlandırma başlıklarında toplanır.

→ **Mentorluk** uygulaması özel yeteneklilerin eğitim stratejileri kapsamındadır.

1) Gruplama: (Özel Yetenekliler)
* Özel yetenekli öğrencilere grup hâlinde eğitim verilmektedir. - Gruplar: Tamamen özel yeteneklilerden de farklı düzeylerden de oluşabilir. -Gruplama zamanı: Bütün okul zamanında da belli zamanlarda da yapılabilir.
DAVİS ve RİMM (1998) Gruplama türleri: T.Z : Tam Zamanlı Y.Z : Tam Zamanlı 1. T.Z homojen sınıflar 2. T.Z karma sınıflar 3. Y.Z ya da geçici
1. Tam zamanlı homojen sınıflar - Özel okullar örnektir (Ayrı tanımlama süreci, öğretim prog. ve değerlendirme) 2. Tam zamanlı karma sınıflar -Özel yetenekliler grubu örnektir (Normal öğrencilerle birleştirilmiş) 3. Yarı zamanlı ya da geçici gruplamalar (Destek eğitim odaları örnektir.)
* Gruplama türlerinin bazıları: - Okul içinde, okul sonrasında veya okullar arasında uygulanabilir.
* Öğretmenlerin sınıfta yararlanabileceği gruplama türlerine: - Farklı yetenek gruplamaları örnek olarak verilebilir:
1. Sınıf içi benzer yetenek grupları: * Benzer yetenek profiline sahip öğrenciler → Aynı gruplara yerleştirilirler. 2. Sınıf içi karışık yetenek grupları: (Yaygın olarak kullanılır) * Yetenek düzeylerine bakılmaksızın tercihe /isteğe göre birkaç kişilik grup 3. Sınıf içi çok düzeyli gruplar: * Bir tür sınıf içi karışık yetenek grubudur. * Öğrenciler belirli düzeylere ayrılır: - Her bir gruba bir üst düzey- ortalama ve düşük performanslı atanır.

2) Zenginleştirme (Özel Yetenekliler)
* Zenginleştirme → En sık tercih edilen farklılaştırma stratejisidir. * Öğretim programını ve eğitim olanaklarını çeşitlendirmek ve → Eğitim öğretim sürecini normalin ötesine taşımaktır. * Zenginleştirme türlerine -İçerik transferi -Müfredat daraltma- Bağımsız çalışma -Öğrenme merkezleri Saha gezileri ve okul sonrası programlar örnek olabilir.
Öğretmenlerin sınıfta yararlanabilecekleri zenginleştirme türleri: - İçerik zenginleştirme (Yeni ders konularıyla) - Süreç zenginleştirme (Yeni teknik ve yaklaşımlarla) - Ürün zenginleştirme (Farklı türde çıktılarla)

3) Hızlandırma (Özel Yetenekliler)
* Eğitim programının normal süresinden daha önce tamamlanmasıdır. * Özellikle akademik anlamda oldukça etkilidir. * Öğrencinin özelliğine göre seçilebileceği türleri vardır: Okula erken başlama- sınıf atlama - üstten ders alma- sınavla ders geçme ...
Hızlandırma, zenginleştirme, gruplama yaparken Nelere Dikkat Etmeli?
1) Farklılaştırma planlı olmalı (Gelişigüzel etkinlik yığılması olmamalı) 2) Farklılaştırmada öğrencilerin düzeyi, ilgi ve yetenek alanları belirlenmelidir. 3) Farklı dersler → Ortak temalar altında ele alınmalı ve → Disiplinlerarası bağlantılar kurulmalıdır. 4) Çalışmalarını gerçek dinleyicilere sunma fırsatı verilmeli (Motive etme) - Dönütler alması ve hedef kitleyle buluşması önemlidir.

4) Türkiye'de Özel Yeteneklilere Eğitim Veren Kurumlar
* Türkiye'de özel yeteneklilere eğitim veren kurumların çıkışı 1960 'lardadır. * Türdeş sınıf denemesi şeklinde başlatılan çalışmalar → Kısa sürdü. * 1990 'lı yıllardan itibaren yeniden eğitim kurumları açılmaya başlanmıştır.
* Günümüzde özel yeteneklilere yönelik eğitim veren kurumlar: a) Okullardaki programlar b) Okul sonrası programlar
a) Okul boyutunda: Genel olarak lise düzeyinde eğitim verilmektedir. İlkokul ve ortaokul düzeyinde ise destek eğitim odalarının sayısı artmakta ... b) Okul sonrası programlar: -Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM) - Bazı özel yetenek programları ve - Üniversiteler bünyesinde yürütülen programlar ...
Özel Yeteneklilere Eğitim Veren Okullar * Bu kurumlara okullar veya okul bünyesindeki sınıflar olarak bakılabilir. * Özel yetenekliler için açılan destek eğitim odalarında - Özel yetenek tanısı almış öğrenciler bazı derslerde eğitim alırlar. - Bu eğitimin gelişigüzel değil öğrenci düzeyine ve ihtiyaçlarına uygundur. * Bu sınıfların öğretmenleri özel yeteneklilerin özelliklerini ve - Öğretimin farklılaştırılması → konusunda bilgi sahibi olmalıdır.
* Özel yeteneklilere özgü eğitim veren okullar → Akla fen liseleri gelir. * Fen liselerinin açılmasında matematik ve fen bilimleri dallarında → Özel yetenekli öğrencilerin yetiştirilmesi amaçlanmıştır. → Fen liselerinin ilk hali yetenek gruplamasına harika bir örnektir.
* Sosyal bilimler liseleri ile güzel sanatlar ve spor liseleri de → Alana özgü ağırlıklı eğitim veren kurumlardır.
* Ancak özel yeteneklilere eğitim veren kurumların zayıf yönleri de vardır:

- Yetenek sınavlarının genel merkez sınavlarından sonra yapılması - Merkezi sınavlarda başarısız olan öğrencilerin spor liselerine yönelmesine ve →Eğitim niteliğinin azaltılmasına sebep olmaktadır.
* Konservatuvarlar da özel yeteneklilere eğitim veren okullara iyi örnektir.
Özel Yeteneklilere Eğitim Veren Okul Sonrası Programlar
* Özel yetenekli öğrenciler kendi okullarına devam ederken -Okul sonrası saatlerde → Yeteneklerine uygun programlara katılabilirler.
* Türkiye'de 1992 yılında üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi için MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde - Üstün Yeteneklilerin Eğitimi Şubesine bağlı olarak → BİLSEM (Bilim ve Sanat Merkezleri) kurulmuştur.
BİLSEM modeli → Okul sonrası uygulamalara iyi bir örnektir. BİLSEM Modeli : Okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki - Özel yetenekli öğrencileri (Normal eğitimden sonra) eğiterek - Potansiyellerini geliştirmek amacıyla geliştirilmiştir.
BİLSEM'lerde öğrenciler Yetenek alanlarına (resim, müzik ve genel zihinsel yetenek) göre - Gruplara ayrılmakta ve ağırlıklı proje odaklı çalışmalar yapmaktadırlar.
BİLSEM'deki ilgili öğretmenin -Kişiliği - Tecrübesi - Vizyonu - İstekliliği →Oradaki eğitim çitasını çok yukarılara çıkarabilirken →Bu durumun öğretmen özelinde kalması ise bir sınırlılıktır.
* Üniversite tabanlı programlar → Okul sonrası uygulamalara örnektir. - Anadolu -Hacettepe - Ege -İnönü - Karabük ve -Bülent Ecevit üniversiteleri → Bu alanda uygulama ve araştırma merkezleri kurulmuştur.
* Bunların ilk ve en aktif olanı → ÜYEP ' tir. ÜYEP (Üstün Yetenekliler Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi) * Bu merkez 2007'de Anadolu Üniversitesi bünyesinde → Bir birim olarak hizmete başlamış ve 2014 'de merkez hâlini almıştır.

5. Özel Yeteneklilerin Öğretmenleri
* Özel yetenekli öğrencilerin öğretmenleri de özel yetenekli olmalı mıdır? DAĞLIOĞLU'na göre özel yetenekli öğrencilerin öğretmenleri - Etkili sınıfta ortamı oluşturmali - Nitelikli sorular sorma ve yüksek düzey düşünme seviyesini artırmalı - Yaratıcılığı cesaretlendirmelidir.
Bu Temel Üzerine Bu Öğretmenlerde Beklenen Özellikler Neler Olmalıdır?
1) Öğrencinin görevlerini onun düzeyine ve hızına uygun vermelidir. 2) Ödevlerde tekrarlara ve alıştırmalara ağırlık vermemelidir. 3) Farklı öğrenme ve öğretme teknikleri, malzeme ve araç-gereç kullanmalıdır. 4) Tartışma, proje ve drama çalışmalarına önem verilmelidir. 5) Analiz, sentez ve değerlendirme basamaklarını içeren çalışmalar yapmalıdır. 6) Grupla olduğu kadar bireysel çalışmalara da önem vermelidir. 7) Öğrencileri zaman zaman liderliklerini geliştirmeye teşvik etmelidir. 8) Başarılarını çocuğun kendi performansı içerisinde değerlendirmelidir. 9) Öğrencinin anne ve babalarla sürekli iş birliği içerisinde olmalıdır. 10) Akademik konuların dışında gelişmesini desteklemelidir. 11) Çocuğun başarılarını mutlaka ödüllendirmelidir.

CLARK öğrencilerin yaratıcılığını teşvik eden öğretmenler başta kendileri yaratıcı bir kişi modeli oluşturmaları.
* Özel yeteneklilerin öğretmenleri için pek çok uzman öğrencilerde → Yaratıcılığın geliştirilmesini desteklemelerinin önemini vurgular: (Ataman - Clark - Cropley ve Urban, Koshy, Tuğrul ...)
* Özel yetenekli öğrencilerin öğretmenleri için * Beklenen özelliklerden biri de → Alan uzmanlığıdır. * Öğretmenlerin de özel yetenekli olmasına gerek yoktur! * Ancak bu çocuklarla çalışacak kişilerin farklılaştırma yapması için → Alanına hâkim olması gereklidir. (İstekli ve araştırmacı olmalıdır.)
* Özel yetenekli çocukların akranlarından farklı özellikleri olmakla birlikte - Kendi içlerinde de bireyselleşen öğrenme özellikleri olabilir. * Günümüz çocuklarının teknoloji içinde büyüdüğü düşünülürse - Bu öğretmenlerin teknolojik gelişmelere ilgisi olumlu katkı sağlayabilir.

Türkiye'de Özel Yeteneklilerle Çalışan Öğretmenlerin Yetiştirilmesi
* Özel yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinin yetişme süreci → Lisans ve lisansüstü eğitimle meslek hayatı içerisindeki eğitimler şeklindedir. * 2015-2016 öğretim yılı itibarıyla → “Özel Eğitim Öğretmenliği” olarak → Tek bir lisans programı şeklinde ÖSYM kılavuzunda yer almaktadır.
Özetle özel yeteneklilerle çalışacak öğretmenlerin yetişmesinde - Lisans ve lisansüstü düzeydeki dersler ve - Hizmet içi eğitimler → Faydalı olmaktadır.
MODÜL 3 KONU SONU

EĞİTİMDE ARAŞTIRMA VE AR-GE ÇALIŞMALARI

ARAŞTIRMA VE ARAŞTIRMA SÜRECİ

İNSANLAR BİLGİYİ NASIL ELDE EDER?

1	Duyularla (<i>Duyularımızla kesin ve doğru bilgiye ulaşamayız!</i>)
2	Görüş birliği yaparak Başka bir <i>mesleğin</i> görüşü alınabilir. (Doğrulama) Öğrencinin yaşadığı <i>münferit</i> bir durum olabilir. (Hasta olabilir...)
3	Uzman görüşüne başvurulabilir. (<i>Sınıfın sınıf öğretmeni veya rehber ö.</i>)
4	Mantık kullanma (Her zaman bizi güvenilir bilgiye ulaştırmayabilir!)
5	Araştırma ve bilim yoluyla Doğru ve güvenilir bilgiye ulaşmanın en temel yolu araştırma ve bilimdir → Bu süreçte bilimsel yöntem kullanılır.

BİLİMSEL YÖNTEM

Bilimsel Yöntem → Hem **eylemsel** hem de **düşünsel** bir **SÜREÇ**'tir.
- Bilimlerin ortaklaşa kullandıkları betimleme ve açıklama yollarını kapsar.

BİLİMSEL YÖNTEMİN AŞAMALARI

- 1) Problemin fark edilmesi
- 2) Problemin tanımlanması
- 3) Çözüm önerilerinin tahmini
- 5) Araştırma yönteminin geliştirilmesi
- 6) Verilerin toplanması ve analizi
- 7) Karar verme ve yorumlama

Şekil 1. Bilimsel araştırma sürecinin aşamaları

Araştırma Fikri - Araştırma Konusu - Araştırma Problemi

Bilimsel araştırma bir **problem** ile başlar.

Problem → Araştırma ile çözüm bulmayı planladığınız **sorundur**.
→ Bunun için öncelikle bir **araştırma fikri** bulunmalıdır.

Araştırılabilir nitelikte iyi bir problemin ve soruların özellikleri:

- 1) Akla yatkın olmalı (Çok fazla zaman, para veya enerji gerektirmemeli...)
- 2) Anlamlı olmalı (Araştırılmaya değer olmalı ve katkı sağlamalı ...)
- 3) Açık ve anlaşılır olmalı (Kavramlar herkes tarafından anlaşılabilir)
- 4) Sınanabilir, test edilebilir, ölçülebilir olmalı (Tartışmalı sorular olmamalı)
- 5) Çok geniş veya çok dar kapsamlı olmamalı
- 6) Orijinal ve özgün olmalıdır. (Daha önce cevaplanmış olmamalıdır.)
- 7) Etik olmalı (Doğa, kişi ve çevreye fiziksel - psikolojik zararlar verilmemeli)

Araştırma Problemini Tanımlarken Kullanılan Başlıklar:

- 1) Giriş bilgisi: Araştırmanın temel değişkeni hakkında **genel bilgiler** verilir.
Problemin bağlamı ve neden önemli olduğu açıklanır.
- 2) Gelişme (Detaylandırma): Kurumsal çerçevesi ve ilgili araştırma özetlenir.
- 3) Bilgileri özetleme: Sınırlanan konu çalışmalarının sonuçları **özlüce** verilir.
- 4) Problem durumuna işaret etme: Cevap aranan **problem tanımlanır**.
Neyin araştırılacağı kısaca açıklanır.
- 5) Araştırma fikrinin kaynakları: Günlük yaşam, geçmiş araştırmalar ...

Alanyazın (Literatür) Taraması

Araştırma probleminin doğru şekilde tanımlanabilmesi için gereklidir.

- Araştırma problemini sınırlandırmasına
- Araştırmanın önemini belirlemesine
- Yöntemin geliştirilmesine
- Yapılacak araştırmanın sonuçlarının yorumlanmasına yardımcı olur.

Taramada **temel amaç** mümkün olduğunca **birincil kaynaklara ulaşmaktır**:

- 1) Birincil kaynaklar: Araştırma raporları, tezler, araştırma makale dergileri...
- 2) İkincil kaynaklar: Ansiklopediler, çeşitli kaynaklardan üretilen kitaplar ...

ARAŞTIRMA PROBLEMİNİN TANIMLANMASI

DEĞİŞKEN TANIMLAMA

Değişken	Araştırma kapsamında bir ilişkinin cevabıyla ve Neden sonuç ilişkileriyle ilgilidir.
Bir durumdan diğerine farklılık gösteren bir özelliktir . “Öğrenci genel akademik başarısı sosyo-ekonomik düzeye göre değişir mi? Bu soru için genel akademik başarı öğrenciden öğrenciye değişir . → Araştırma sorusunda yer alan bu kavramlar birer değişkendir .”	

DEĞİŞKENLERİN SINIFLANDIRILMASI (Sayılabilmeye Göre)

1	Nicel değişken: Değişkenin özelliği sayı ve miktar olarak açıklanabilir. <i>Sınav puanı, kardeş sayısı ve ağırlık ölçüleri ...</i>
2	Nitel değişken: Değişken sayısal olarak ifade edilemez! -Sınıflandırılmaz! <i>Cinsiyet, uygulanan öğretim yöntemleri, medeni durum, doğum yeri...</i>

DEĞİŞKENLERİN SINIFLANDIRILMASI (Aldıkları Değerlere Göre)

1	Süresiz değişkenler: Ölçülen özelliklikle ilgili sınırlı sayıda değer alır. <i>Medeni durum sadece bekar ve evli değerleri alabilir.</i>
2	Sürekli değişkenler: İki ölçüm arasında sonsuz sayıda değer alabilirler. <i>Bireyin yaşı sürekli değişkendir.</i>

DEĞİŞKENLERİN SINIFLANDIRILMASI (Neden-sonuç ilişkisi içindeyse)

1	Bağımsız değişken (X): Etki eden, neden olan değişkendir. <i>Bağımlı değişken üzerinde etkisi test edilmek istenen değişkendir.</i>
2	Bağımlı değişken (Y): Sonuç olarak ortaya çıkan değişkendir. <i>Üzerinde bağımsız değişkenin etkisi incelenen değişkendir.</i>

BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLERİN SINIFLANDIRILMASI

1	Değiştirilebilen: Araştırmacı müdahale eder. (<i>Nicel</i>) <i>Öğretim yöntemi – Tedavi türü</i>
2	Seçilmiş: Müdahale yok! Bağımsız. (<i>Nicel</i> veya <i>Nitek</i>) <i>Cinsiyet – Yaş – Okula devam durumu</i>
3	Düzenleyici: Bağımlı – Bağımsız değişken ilişkisini düzenler. <i>Sınav kaygısı → Performans etkisinde Sınav deneyimi</i>
4	Dışsal (Kontrol): Bağımlı D. ile ilişkili ama etkisi test edilmeyen değişken. <i>Çevrim içi destekli eğitimin başarıya etkisinin incelendiği çalışmada SED (Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmeti)</i>

“Uzaktan ve yüz yüze öğrenim gören 5. sınıf öğrencilerinin Türkçe dersi başarıları arasında bir fark var mıdır?” araştırma sorusunda:

Değişken	Öğrencilerin Türkçe dersi başarıları sıdır.
Bağımlı D.	Başarı (<i>Nicel</i> ve <i>sürekli</i> değişkendir)
Bağımsız D.	Ders verilmiş biçimidir. (<i>Nitel</i> ve <i>süresiz</i> değişkendir.)
Bağımlı - Bağımsız değişken araştırma sorularında tek olmak zorunda değildir!	

Araştırmanın AMACI ve Araştırma SORUSU / HİPOTEZ Oluşturma

PROBLEM tanımladıktan sonra **araştırmada AMAÇ** şekillenir.

ARAŞTIRMANIN AMACI: Çalışmanın **hedeflerini ortaya koyar.** (Geneldir)

ARAŞTIRMANIN AMACI iki düzeyde tanımlanır:

1	Genel (temel) amaç: Çalışmanın hedeflerini ortaya koyan genel ifadedir. Alt amaçlar (alt problemler):
2	Genel amaca ulaşmak için hangi özel amaçların gerçekleşeceğini gösterir. Alt amaçlar düz cümle, soru cümlesi veya hipotez olarak yazılabilir.

ARAŞTIRMA SORULARI:

- Betimsel (...nedir?)
“Öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyleri nedir?”
- Korelasyonel (... bir korelasyon / ilişki var mıdır?)
“ Bilgisayar başında geçirilen süreyle oyun bağımlılığı ilişkisi var mıdır?”
- Karşılaştırmalı (... bir fark var mıdır?)
“Çocukların sosyal becerileri arasında cinsiyete göre fark var mıdır?”

HİPOTEZ

Araştırmada **test edilmek üzere** oluşturulan ifadelerdir.

HİPOTEZ ÇEŞİTLERİ

	Sıfır (null) (İstatistiksel) hipotez: Fark veya korelasyon yoktur.
1	Oyun bağımlılığı olanların akademik başarıları arasında fark yoktur! → Oyun bağımlılığı ile akademik başarıları arasında ilişki yoktur!
	Araştırma (alternatif) hipotez: Fark veya korelasyon vardır.
2	Oyun bağımlılığı olanların akademik başarıları arasında fark vardır. → Oyun bağımlılığı düzeyi ile akademik başarıları arasında ilişki vardır.
3	Yönlü (tek yönlü) hipotez: Korelasyonun veya farkın yönü bellidir. <i>Probleme dayalı yöntemiyle ders işleyenlerin başarıları daha yüksektir.</i>
4	Yönsüz (iki yönlü) hipotez: Korelasyonun veya farkın yönü belli değildir! <i>Öz yeterlik ile performans arasında bir ilişki vardır.</i>

Hipotez ifadeleri → Genellikle **nicel** araştırmalarda tercih edilir.

Araştırma sorusu → Sosyal bilimlerde alt amaçların yazılmasında kullanılır.

Araştırmanın ÖNEMİ-SAYILTILARI – SINIRLILIKLARI-TANIMLAR
ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ Araştırmanın önemi → Problemi tanımlarken genel olarak vurgulanır. Özellikle tezlerde ve raporlarda → Aynı bir başlık altında verilmesi beklenir. Araştırmanın raporlaştırılmasında aşağıdaki soruların cevabı verilir: “Uygulamaya ne gibi katkılar getirecektir?” “Hangi sorunun çözümüne katkı sağlayacaktır?” Nasıl?”
SAYILTI (VARSAYIM) Araştırmaya temel alınır ve İspatlamaya gerek duyulmadan kabul edilen önermelerdir.

SINIRLILIKLAR
Araştırmacı kontrol edemez! ancak sonucu olumsuz etkileyebilecek noktalar.
Araştırmanın sınırlılığıyla araştırmacı sınırlılığı birbirine karıştırılmamalıdır
TANIMLAR
Araştırmada pek fazla bilinmeyen veya yoruma açık kavramlar tanımlanır.

Yaratıcı PROBLEM BULMA / ÇÖZME ve Etkili ARAMA STRATEJİLERİ
Problem → Olumlu/olumsuz anlamlı - farklı düzeylidir. (Kişiye göre değişir)

PROBLEM BULMA
Beklenen / istenen sonuçla olası/muhtemel sonuç arasındaki çelişkidir. Belirli amaçlara göre yeni bulunan problemleri üretmek ve ifade etmek için → Mevcut bağlamları ve deneyimleri kullanan bir düşünme etkinliğidir.
Bu tür etkinlikler sadece Düşünme süreçlerini değil → Düşünme ürünlerini de içerir. Dilişsel strateji değil → Üstbiliştir. Davranış değişikliği değil → Tatmin edilmemiş duygusal durumdur

GETZELS 'e göre Problem Sınıflandırma:
a) Belirli bir durumda istenen bir eylem engellendiğinde ortaya çıkar. b) Sorgulama için sorulan bir sorudur.

Başka bir Problem Sınıflandırması:
1) İyi tanımlanmış problemler 2) İyi tanımlanmamış problemler
BRIGGS ve REINIG
İyi tanımlanmış problemler için çözüm uzayının katılığı söz konusudur. Derse geç kalan bir öğretmen → İyi tanımlanmış bir probleme örnek olabilir. 4. sınıf öğrencisi internette,abisiyle, öğretmenden proje yapmak istediğinde → Öğrencinin gelişim düzeyine göre → İyi tanımlanmamış bir problemidir.

GETZELS Problem bulmayı 10 düzeyde tanımlar:
İlk basamak → Çözümü belli bir problem verilip çözümünün istenmesi
En üst bas. → Çözümü henüz belli olmayan bir problem üretip çözüm bekleme
Covid-19 ile çözümü belli olmayan bir problemle karşılaştık.

YARATICILIK:
Birçok düşünür yaratıcılık sürecini 4-6 adımda tanımlamıştır. Hepsinin ilk adımı → Problemim belirlenmesidir.
Yaratıcı düşünmede orijinallik, esneklik, ayrıntılılık olmalıdır.
Bu ilk adımı:
WALLAS ve HADAMARD Hazırlık
OSBORN-PARNES Gerçeği bulma
BASADUR Problem bulma
MUMFORD vd. Problemi oluşturma olarak ifade etmektedir.

OSBORN	Beyin fırtınasını ilk bulan kişidir.
TORRANCE	Yaratıcı düşünme deyince akla ilk gelen isimlerdendir.

YARATICI PROBLEM BULMA STRATEJİLERİ	ABDULA VD
1	Temel ihtiyaçların araştırılması
2	Kasıtlı sınırları olan bir problem alanı tanımlamak
3	Probleme kasıtlı olarak farklı bakış açıları uygulamak
4	Sorgulamayı bir problemin bağlamına ve paydaşlarına doğru genişletmek

Problemi Tespit Ederken Yararlanılabilecek Bazı Araçlar:	
1	ZİHİN HARİTASI TEKNİĞİ: Psikolog TONY BUZAN'a aittir. <i>İnsan düşüncesi doğrusal değildir.</i> <i>“Alt alta not tutma stratejisi düşünmenin akışına terstir.”</i>
2	YAKINSAK NİYET BEYANI: Soruları sorarken kullanıcı için inovasyon zorluğunun yönünü netleştirir: <i>Niyetiniz nedir? Fırsatlar nelerdir? Yarattığınız yeni değer nedir?..</i>

Yaratıcı Problem Bulma Hiyerarşisi	ABDULLA ve CRAMOND
1) Problemi Keşfetme	4) Problem Betimleme
2) Problem Formülasyonu	5) Problemi Tanımlama
3) Problem Oluşturma	

YARATICILIK	CATTELL
Problem çözücünün problem uzayı üzerinden muhakeme yürüttüğü ve Hedef duruma ulaşmak için bir çözüm bulmaya çalıştığı süreçte ortaya çıkar. → Bir tür problem çözme yeteneği olarak kabul edilebilir.	

Yaratıcı Problem Çözmenin kökleri → ALEX OSBORN'un çalışmasıdır.	
Yaratıcı Problem Çözme Sürecinin Sınıflandırılması OSBORN-PARNES	
1	Problemin alanını tanımlama aşaması olan nesnede bulma
2	Veri elde etme aşaması olan gerçeği bulma
3	Problemi doğru tanımlama aşaması olan problemi bulma
4	Problemdeki çözümlerin geliştirilmesi aşaması olan fikir bulma
5	Tüm çözümleri değerlendirme ve seçim yapma aşaması olan çözümü bulma
6	Seçilen fikirlerin uygulanma aşaması olan kabulü doğru bulma

Artırılmış Başarılı Zekâ Kuramı (Yedi üst bileşen)		STERNBERG
<u>A) Problem çözümünden önce:</u>		
1	Bir problemin varlığının farkına varma	
2	Problemi tanımlama	
3	Problemin çözümüne kaynak ayırma	
4	Problemi zihinsel olarak temsil etme	
5	Problemi çözmek için bir strateji formüle etme şeklindedir	
<u>B) Problem çözümü sırasında:</u>		
6	Stratejinin kullanılırken başarısının izlenmesi	
<u>C) Problem çözümü tamamlandıktan sonra:</u>		
7	Stratejinin uygulandıktan sonra değerlendirilmesidir.	

Yaratıcı Problem Bulma Süreci (3. sürüm) ISAKSEN ve TREFFİNGER (Günceli sürümü 6.2'dir.)	
1	Karışıklık Bulma (Zorluk Bulma): <i>Zorluk kabul edilir ve buna tepki vermek üzere sistematik çaba sergilenir.</i>
2	Veri Bulma: <i>En önemli veri belirlenir ve analiz edilir.</i>
3	Problem Bulma: <i>Çalışan bir problem durumu belirlenir.</i>
4	Fikir Bulma: <i>En umut veren veya ilginç veri seçilir</i>
5	Çözüm Bulma: <i>Fikirleri değerlendirecek birçok önemli kriter seçilir.</i> Kriterler <i>fikirleri değerlendirme, güçlendirmede kullanılır.</i>
6	Kabul Bulma: <i>En umut veren çözümlere odaklanılır.</i>

AKIŞ KURAMI	MİHALY CSİKSZENTMİHALYİ
ZORLUK ile ilgili olarak Kuramı oyun oynama ve insanların mutluluğu bulması ile ilişkilendirir. - Çok kolay → Uğraşmaya değer bulmama Çok zor → Uğraşmaktan kaçınma	

Yaratıcı Problem Bulma Hiyerarşisi			ABDULA ve CRAMOND	
Problemi keşfetme	Problem formülasyonu	Problem oluşturma	Problem betimleme	Problemi tanımlama

Yaratıcı Problem Çözme Kuramı	TRIZ
Doğrudan doğruya çözüme ulaşmak mümkündür. Bu kuram Eğitim sistemine de uyarlanması denenebilir. (Bu oldukça güçlüdür) - Daha kolay öğrenme ve uygulama için bu yöntemi yeniden düzenlenmelidir.	

Birleşik Yapılandırılmış Yaratıcı Düşünce	USIT
TRIZ'in etkisi altındadır. Teknolojilerde yaratıcı problem çözmenin basitleştirilmesi ve birleşik bir süreci	

Yaratıcı Problem Çözmenin Altı Kutulu Şeması	USIT
1	Kullanıcının belirli problemini
2	İyi tanımlanmış belirli bir problemi
3	Mevcut sistemin ve ideal sistemin anlaşılmasını
4	Yeni sistem için fikirleri
5	Kavramsal çözümleri ve
6	Kullanıcının belirli çözümünü içerir.

ETKİLİ ARAMA STRATEJİLERİ	
Arama Motoru	WWW (World Wide Web) 'de bir programdır. Anahtar sözcüklere veya karakterlere karşılık gelen Bir veri tabanındaki öğeleri arayan ve tanımlayan bir → Sıklıkla algoritmalarını değiştirir.
Portal	İnternet sitelerine bağlantıların alfabetik olarak listelendiği sitedir.
Bilimsel Dizinler	Bibliyografik dizinler veya bibliyografik veri tabanlarıdır. Disiplin, konu veya yayın türüne göre düzenlenen dergi listeleridir.

Arama motoru İşlemleri:
Arama motoruna aramak istediğiniz anahtar sözcükleri Boşluk + yan yana => Metinde her bir sözcüğün geçtiği metinler sıralanır. Tırnak işareti içinde => Araştırma özelleşir. Mesela (“nitel araştırma”) Ayıklamak isteniyorsa => “nitel araştırma” – covid -pandemi” “–” (Eksi işareti) → Aramalarda çıkartmak istenenler için “ ” (Tırnak işareti) → Arama gruplarını bir bütün olarak ifade etmek içindir.

Arama motoru İpuçları:	
1	Aramada kelimeleri and (ve) mantıksal bağlacı ile algılayarak tarar. Yani yazılan her bir kelime taranan metnin içinde bulunur.
2	İki terimden herhangi birini kapsaması → Araya “or” mantıksal bağlacı ile (“nitel araştırma” or “durum çalışması”)
3	“Durum Çalışması” site:edu.tr → Durum ve çalışması kelimeleri yan yana Türkiye’deki üniversitelerde yayınlanan sayfalar listeler.
4	“Durum Çalışması” site:gov.tr → Durum ve çalışması kelimeleri yan yana Türkiye’deki devlet kurumlarında yayınlanan sayfalar listeler.
5	“Durum Çalışması” filetype:pdf → Durum ve çalışması kelimeleri yan yana Pdf uzantılı sayfalar listeler.
6	link: oba.gov.tr → oba.gov.tr’yi adresleyen sayfaları listeler.

Tablo 2. Akademik Amaçlı Kullanılabilecek Arama Motorları ve Portalları		
Google Scholar tez.vok.gov.tr BASE PLOS ONE Classhook References.net Quotes.net	Google Books Derepark Internet Modern History Sourcebook History Engine CORE	Google Trends Science.gov Wolfram Alpha Ethnologue Merriam-Webster Dictionary and Thesaurus

ÖRNEKLEME YÖNTEMLERİ	
<p>Araştırmacı olarak bütün ortaöğretim öğrencilerine ulaşmanız mümkün değil. Zaman, maliyet ve emek açısından süreci yönetmek /kontrol oldukça güçtür. → Burada örneklem kavramını karşınıza çıkarır.</p>	
Evren	Soruları cevaplamak için verilerin elde edildiği büyük gruptur.
Evren birimi	Evrenin sınırlandırılmış parçasıdır.
Ankara’da ortaöğretim öğrencileri için dijital oyun bağımlılığı araştırması için Evren: Ankara’da ortaöğretim düzeyinde eğitim gören öğrenciler Evren birimi: Ortaöğretim öğrencisidir.	

Evren değer (Parametre)	Evrenden elde edilen verilerden hesaplanan ve Evreni betimlemek için kullanılan değerlerdir.
Sayım	Evrenin tüm birimlerine ulaşılarak bilgilerin toplanmasıdır.

Evren Türleri	
1	Hedef evren: Araştırmacının ulaşmak istediği evren. Ulaşması güç ve ideal seçimini yansıtan soyut evrendir.
2	Ulaşılabilir evren: Araştırmacının ulaşabileceği evren. Gerçekçi seçimi olan somut evrendir.

Örneklem	Hakkında bilgi toplamak için Evrenin sınırlı parçası
Örnekleme	Evrenin özelliklerini belirlemek, tahmin etmek amacıyla Evreni temsil edecek uygun örnekleri seçme işlemleri ...
Örneklem değer (İstatistik)	Örneklemden elde edilen verilerden hesaplanan ve Örnekleme betimlemede kullanılan değerler dir.
Örneklem birimi	Evrenden örneklem oluşturmada temel alınan birim dir. Hakkında bilgi toplanan evrenin en küçük parçası dır.
Gözlem birimi	Araştırmanın bilgi kaynağı durumundaki birim dir. (Lise oyun bağımlılığı araştırmasında → Gözlem birimi: Lisedeki öğrencilerdir.)

Örneklem Yönteminin Seçilmesinde Belirleyici Faktörler:		
Evrenin tanımı	Veri toplama teknikleri	Zaman ve kontrol açısından Sahip olunan olanaklar

ÖRNEKLEME YÖNTEMLERİNİN SINIFLANDIRILMASI: (Evren biriminin seçiminin seçkisiz olup olmama durumuna göre)	
1	SEÇKİSİZ ÖRNEKLEME YÖNTEMLERİ
2	SEÇKİSİZ OLMAYAN ÖRNEKLEME YÖNTEMLERİ

SEÇKİSİZLİK İLKESİ:	
<p>Örneklemlerin seçilme olasılıklarının eşit ve bağımsız olmasıdır. (Güçlü tahmin) Eşit seçim için eleman veya küme bazında tüm evren birimleri kodlanıp listelenir. Seçkisiz atama için → Bilgisayar yazılımları, kura, yansız sayılar tablosu</p>	

Yansız sayılar tablosunun kullanımında	
Aynı sayılar çıkarsa → Çekim farklı bir sayı elde edilene kadar tekrarlanır. Torbadan çekilecek her bir sayı tekrar torbaya konularak (yerine koyma kuralı) → Tüm birimlerin eşit seçilme olasılığı garantiye alınır.	

(1) SEÇKİSİZ ÖRNEKLEME YÖNTEMLERİ	
1	BASİT SEÇKİSİZ ÖRNEKLEME: Örneklem birimlerinin evren listesinden seçkisiz olarak çekilmesidir. Öğretmenlerin web 2.0 araçlarını kullanma düzeyi araştırmasında Kodlanarak oluşturulan okul listesinden okulların kura ile seçimi örnektir.
2	TABAKALI ÖRNEKLEME: Evrendeki alt grupların ağırlıkları oranında örneklemede temsil edilmeleri... Birim çekme işlemi basit yansız örnekleme ile yapılır. Alt grupları belirlerken araştırmanın bağımsız değişkenleri esas alınabilir. Öğretmenlerin web 2.0 araçlarını kullanma düzeylerinin Cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek istediğinizde Evren cinsiyete göre tabakalara ayrılarak ağırlıklarına göre seçim yapılır.

(2) SEÇKİSİZ OLMAYAN ÖRNEKLEME YÖNTEMLERİ	
1	SİSTEMATİK ÖRNEKLEME: Örneklem için birimler belli bir sistematik izlenerek seçilir. Seçim sürecinde, evren ve örneklem büyüklükleri için «N/n» oranı belirlenir. 1 I’den itibaren “k” genişlikteki aralıktan seçkisiz olarak bir sayı belirlenir. → Bu değer çekilecek ilk örnekleme birimidir. Örneklem büyüklüğüne ulaşıncaya kadar Başlangıçtan ileriye doğru “k” aralık kadar atlanarak birimler çekilir.
2	UYGUN ÖRNEKLEME: Zaman, para ve iş gücü sınırlılıkları nedeniyle Örneklem kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerden seçilmesi... (Kendi çalıştığınız okuldaki öğrenciler üzerinde uygulama yapma vb.)
3	AMAÇLI ÖRNEKLEME: Derinlemesine araştırma yapabilmek amacıyla → Bilgi açısından zengin durumların seçilmesidir.

AMAÇLI ÖRNEKLEME TÜRLERİ	
Aykırı	Örneklem aykırı(uç) durumlardan ve örneklerden oluşturulur. Oyun bağımlısı veya oyun oynamayan öğrencilerin seçilmesi
Maksimum Çeşitlilik	Örneklem kendi içinde benzeşik farklı durumlardan oluşturulur. Bu tür bir örneklemede genelleme kaygısı vardır → Evren değerleri hakkında önemli ipuçları verir. Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki okulların seçilmesi
Tipik Durum	Alt sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda Evrendeki sıra dışı olmayan ve tipik olan bir durum belirlenir.
Tabakalı Amaçsal Örnekleme	Şehir merkezinde geneli yansıtabilecek bir veya birkaç okul seçimi... - Örneklem tanımlanan alt gruplardan oluşturulmasıdır: (Özelliklerini göstermek - Betimlemek ve karşılaştırmalar yapmak)
Ölçüt Örnekleme	Araştırmada gözlem birimleri kişi, olay, nesne veya durum olabilir. Örneklem için belli ölçütü karşılayan birimler örneklem e alınır. (Günde 10 saatten fazla oyun oynayan öğrencilerin seçilmesi...)

ARAŞTIRMA ÇEŞİTLERİ (TÜRLERİ)		
NİCEL (QUANTİTATİVE)	NİTEL (QUALİTATIVE)	KARMA (MİXED)
NİCEL ARAŞTIRMALAR (1)		
<p>Gerçeklik → Araştırmacıdan bağımsızdır. → Nesnel olarak gözlenip, ölçülüp analiz edilebilir.</p> <p>Nicel Araştırmalar - Pozitivist bir görüştür. Değişkenler arasındaki ilişkiler kanıtlanmaya çalışılır. - Nicel verilerin toplanmasını ve analizini gerektiren çalışmalardır. Araştırmacı genelleme yapar -Tahminlerde bul. -Nedensellik ilişkisini açıklar</p>		

ARAŞTIRMA DESENİ	
<p>Araştırmacı tarafından geliştirilen bir plandır: - Sorularını cevaplamak ya da hipotezlerini test etmek amacı vardır. Araştırmacı süreci nasıl planlaması gerektirdiğini netleştirmiş olur.</p>	

ARAŞTIRMAYA BAŞLAMADAN ÖNCE	
İç Geçerlik ve Dış Geçerliğin etkilenme durumları incelenmelidir.	

İÇ GEÇERLİK:	
Bağımlı değişken değişimlerinin → Bağımsız değişkenle açıklanabilirlik derecesi	
DIŞ GEÇERLİK:	
Sonuçların deneklerin seçtiği büyük gruplara ve evrene genellenebilirlik derecesi	

İÇ GEÇERLİĞİ VE DIŞ GEÇERLİĞİ TEHDİT EDEN FAKTÖRLER		
İç Geçerliği Tehdit Eden Faktörler	Dış Geçerliği Tehdit Eden Faktörler	
-Deneklerin seçimi -Veri toplama aracı -Denek kaybı etkisi -Etkileşme etkisi - İstatistiksel regresyon	-Deneklerin olgunlaşması -Deneklerin geçmişi -Ön test(deney önc. ölçüm)et. -Dışsal değişkenlerin etkisi -Beklentilerinin etkisi	1. Örneklem etkisi 2. Beklentilerin etkisi 3. Ön test-deneyisel değişken etkileşim etkisi

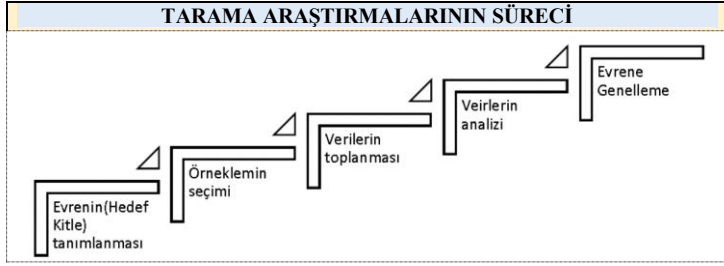
1) TARAMA ARAŞTIRMALARI (NİCEL ARAŞTIRMALAR)	
<p>Tarama araştırmaları: Bir konuya / olaya ilişkin var olan durumun fotoğrafı çekilerek betimleme yapılır. Katılımcıların demografik özellikleri, yeterlikleri veya ilgi, becerileri belirlenir. Diğer araştırmalara göre daha büyük örneklem üzerinde yapılan araştırmalardır İl MEM pandemi sonrası öğretmenlerinin dijital yeterliliklerini artırmaya yönelik bir hizmet içi eğitim planlaması ve faaliyetleri tarama araştırmasına örnektir.</p>	

1) TARAMA ARAŞTIRMALARI TÜRLERİ (DÖRT BAŞLIK)	
1	Anlık tarama araştırmaları
2	Zamana bağlı değişim (kesitsel, boylamsal) tarama araştırmaları
3	Boylamsal tarama araştırmaları
4	Geçmişe dönük tarama araştırmaları

1) Anlık Tarama Araştırmaları KARASAR	
Belli bir zamanda Mevcut duruma göre betimlenmesi amacıyla yürütülen çalışmalardır.	

2) Kesitsel araştırmalarda	
Betimlenecek değişkenler bir seferde ölçülür.	

3) Boylamsal tarama araştırmalarında
Araştırma değişkenlerinin zamana bağlı değişimlerini incelemek üzere Farklı zamanlarda yinelenen ölçümler yapılmaktadır.
- Eğilim belirlenir ve Ortak özelliği olan bir grup incelenir ya da Aynı kişilerin zamana bağlı değişimleri ve eğilimleri araştırılır.
4) Geçmişe dönük tarama araştırmaları BÜYÜKÖZTÜRK
Geçmişteki olaylar kişilerin görüşlerine ve beyanlarına dayalı olarak incelenmesi

Tarama Araştırmalarında Dış ve İç Geçerliliği Etkileyen Durumlar:
Yapısal sorunlara bağlı cevaplama motivasyonunun düşmesiyle ilgilidir.
1 Denek kaybı (anketi cevaplamama, eksik cevap)
2 Ortam ve şartların samimi görüş belirtmeye olanak tanınamaması
3 Veri toplayan kişinin tutumu
4 Cevaplanacak soru sayısının çok fazla olması

2) KORELASYONEL ARAŞTIRMALAR (NİCEL ARAŞTIRMALAR)
Korelasyonel araştırmada
İki ya da fazla değişken arası ilişki “müdahalesiz” incelenir .
“İdarecilerin liderlik özellikleri ile öğretmenlerin stres düzeyleri ilişkisi...”
Değişkenlere müdahale edilmemesi nedeniyle Korelasyonel araştırmalar “Nedensel Karşılaştırma” araştırmalarına benzer .
Ancak N.K. araçlarında bir bağımlı değişkeni etkileyen bağımsız değişkenler → Neden-sonuç ilişkisi içinde belirlenir .
Kor. araştırmalarda → Sadece değişkenlerin birlikte değişimleri incelenir .

Korelasyonel Araştırmalar: BÜYÜKÖZTÜRK
1 Değişkenler arasındaki ilişkilerin açığa çıkarılmasını sağlar.
2 Bu ilişkilerin düzeylerinin belirlenmesinde etkili ve gerekli ipuçlarını sağlar.

Korelasyonel araştırmalarda değişkenler arasındaki ilişki
- Korelasyon (+1 ile -1 aralığındaki) katsayısı ile gösterilir.
Katsayının Pozitif: Bir değişkende artış varsa → Diğer değişkende de artış
Katsayının Negatif: Bir değişkende artış varsa → Diğer değişkende de azalma
Korelasyon katsayısının ± 1 olması → Mükemmel bir ilişki var .
Korelasyon katsayısının ± 0 olması → İki değişken arasında ilişki yok!

Korelasyonel araştırmalar ikiye ayrılabilir:
1) KEŞFEDİCİ Korelasyon Araş.
2) YORDAYICI korelasyon araştırmalar
Değişkenler arasında Karşılıklı ilişkiler belirlenir.
Değişkenler arası ilişkinin belirlenip Bilinen değişken değerinden Bilinmeyen değeri belirlenir.

3) NEDENSEL KARŞILAŞTIRMA ARAŞTIRMALARI (NİCEL AR.)
Nedensel karşılaştırma: Bir durumun /olayın nedenlerini (etkileyen değişkenleri) Etkinin sonuçlarını belirlemeye yönelik bir araştırmadır.
Üç farklı sınıfa giren öğretmen in sınav sonunda bir sınıfın sonuçlarının Diğer iki sınıfa göre düşük olmasının nedenlerini araştırması örnektir .

Deneyel Araştırmalar X Nedensel Karşılaştırma
D.A → Bağımsız /bağımlı değişkenler planlanır ve sonuçlar gözlemlenir
N.A → Durumun neden ortaya çıktığı nelerin etkili olduğu bulunmaya çalışılır.

Araştırma Deseninde birbiriyle karşılaştırılabilecek
En az iki grup varsa → “ Nedensel Karşılaştırma Araştırmaları ”
Sadece tek grup varsa → “ Nedensel Araştırma ” olarak adlandırılır.

Korelasyonel Araştırmalar X Nedensel Karşılaştırma BÜYÜKÖZTÜRK
K.A → İki değişkenin birlikte değişimleri belirlenebilir. Ama Hangi değişkenin etkilediği, hangisi neden hangisi sonuç belirlenemez!
N.A → Hangi değişkenin diğerinin nedeni olduğu belirlenmeye çalışılır.

NİCEL ARAŞTIRMALAR (2)
1) DENEYSEL ARAŞTIRMALAR NİCEL ARAŞTIRMALAR (2)
Araştırmacının oluşturduğu farkların bağımlı değişken üzerindeki etkisini → Test etmeye yönelik çalışmalardır.

DENEYSEL ARAŞTIRMALARIN TÜRLERİ
Deneyel Desenlerin Sınıflandırılması
1 Bağımsız değişken sayısına göre: a) Tek faktörlü d. b) Çok faktörlü d
2 Deneme koşullarına göre: a) Gruplar arası d. b) Gruplar içi d. c) Karışık d.
3 Denek sayısına göre: a) Tek denekli desenler b) Çok denekli desenler

ÇOK DENEKLİ DESENLER: FRAENKEL & WALLEN ve ROBSON
1) Gerçek Deneyel Desenler
2) Yarı Deneyel Desenler
3) Zayıf Deneyel Desenler

Denekleri Eşleştirme:
(Bağımlı değişkenle ilişkili olan) değişken değerleri aynı denek çifileri oluşturulur Çifiler farklı gruplara ayrılır.

Grup Eşleştirme:
Değişkenlere ait grup ortalamaları denk iki grup oluşturulur. Çalışma hazır gruplar üzerinden yapılmak zorundaysa düşünülebilir .

Seçkisiz Atama:
Denekler deney ya da kontrol grubuna seçkisiz (yansız) bir şekilde atanır. → Grup büyüklükleri arttıkça denk grupların elde edilme olasılığı da yükselir .

1) GERÇEK DENEME DESENLERİ: ÇOK DENEKLİ DESENLER
Denekler denek havuzundan deneyel koşullara seçkisiz atanır. → Seçkisiz atama sadece Gerçek Deneme Desenlerinde var.

Gerçek Deneyel Desenler 3’e ayrılır:
1 Ön test-son test kontrol gruplu seçkisiz desen
2 Son test kontrol gruplu seçkisiz desen
3 Eşleştirilmiş seçkisiz desenler

1) Ön Test-Son Test Kontrol Gruplu Seçkisiz Desen Gerçek Deneyel Des.
Denek havuzundan seçkisiz atama ile iki grup oluşturulur. Gruplardan biri deney diğeri kontrol grubu olarak (seçkisiz) belirlenir. → Uygulama öncesinde bağımlı değişkenle ilgili ölçümleri alınır. → Uygulama sürecinde deneyel işlem kontrol grubuna uygulanmaz! Son olarak gruplardaki deneklerin bağımlı değişkene ait ölçümleri → Aynı araç ya da eş formu kullanılarak tekrar elde edilir. → Tablodaki R deneklerin gruplara seçkisiz atandığını gösterir.

2) Yarı Deneyel Desenler: Gerçek Deneyel Des.
Seçkisiz atamanın olmadığı desenlerdir. Hazır gruplar üzerinde grup eşleştirmeleri yapılır. Eşleştirilmiş grupların Seçkisiz bir şekilde deney grupları olarak atandığı çalışmalar örnek verilebilir.
Seçkisiz atamayı ichermeyen bu desenlerde Sadece iki farklı eşleştirme türü dikkate alınarak gruplar belirlenir: a) Eşleştirilmiş Desenler b) Zaman Serisi Desenleridir .

a) Eşleştirilmiş Desende
Yansız atama kullanılmaz! Desende hazır gruplardan ikisi belli değişkenler üzerinden eşleştirilir . Eşleştirilen gruplar işlem gruplarına seçkisiz atanırlar. Ancak Eşleştirme hiçbir zaman seçkisiz atamanın yerini tutmaz! → Seçkisiz atamanın yapılamayacağı durumlarda ciddi bir alternatif desendir. Yarı deneyel desen ile öğrencilerin derse katılım düzeylerini artırmak için verilen sosyal beceri eğitiminin etkililiğini incelemek.

b) Zaman Serisi Desende
Hem işlem öncesinde hem de işlem sonrasında tekrarlı ölçümler yapılır. Zamana bağlı değişimler → Tekrarlı ölçümler diye de adlandırılır. Bu çalışmalarda zamana bağlı değişimler belirlenmeye çalışılır.

3) Zayıf Deneyel Desenler: Gerçek Deneyel Des.
Denek temelinde seçkisiz atama YOK! Grup eşleştirme YOK! Desende iç geçerliliği tehdit eden faktörler - Kontrol edilemez! => Seçkisizlik söz konusu değildir!

Zayıf deneyel desenler 3’e ayrılır: Gerçek Deneyel Des.
1 Tek grup ön test-son test deseni
2 Statik grup karşılaştırmalı deseni
3 Statik grup ön test-son test deseni

1) Tek Grup Ön Test-Son Test Desen Zayıf deneyel desenler
Deneyel işlemin etkisi tek bir grup üzerinde yapılan çalışmayla test edilir. Deneklerin bağımlı değişkene ilişkin ölçümleri Uygulama öncesinde → Ön test Uygulama sonrasında → Son test olarak → Aynı denekler ve aynı ölçme araçları kullanılarak elde edilir. Seçkisizlik ve eşleştirme yoktur!

1) Statik grup karşılaştırmalı desen:	Zayıf deneysel desenler
Bu desende hazır olan gruplar kullanılır. Deneklerin gruplara seçkisiz atanması veya eşleştirilmesi söz konusu değildir! Gruplardan biri deney (D), diğeri kontrol (K) grubu olarak belirlenir. Desen → Seçkisiz atanmanın olmadığı “ tek faktörlü desen ” olarak da tanımlanır. Tablodaki noktalı çizgi → Deneklerin gruplara seçkisiz yerleştirilmediğidir.	

2) TEK DENEKLİ ARAŞTIRMALAR NİCEL ARAŞTIRMALAR (2)

Tek ya da çok az denek bulgularının yorumlandığı **yarı deneysel** araştırmadır.
Değişimlerin grafiklerle izlendiği bir **zaman serisi** çalışmasıdır.
Birden çok denekle yürütülürse bulgular her bir denek için ayrı ayrı incelenir.
Denek üzerinde birden çok aşama uygulanır → Tekrarlı ölçümler yapılmalıdır.

Tek Denekli Araştırmanın Türleri NİCEL ARAŞTIRMALAR (2)

Araştırma **değişkenine** ve deneysel işlemin **nasıl** uygulanacağına göre değişir.
A → Başlama düzeyi **B** → Deneysel işlem aşaması
B deseni → Sadece deneysel işlemin uygulandığı araştırma desenini
AB → Önce başlama düzeyi belirlenmiş sonra deneysel işlem uygulanmış
ABA → Başlama düzeyi → Deneysel işlem → Durum tekrar belirleniyor
Deneysel işlem bittikten (etkisi geçtikten) sonra
Başlama düzeyinin yeniden belirlenmesi nedeniyle
AB, ABA, ABAB gibi **desenlere** genel olarak “**AB desenleri**” denir.
Başlama düzeyi 2. kez belirleniyorsa “**geri dönüşlü tek denekli desenler**” deni
AB desenleri deneysel işlem yapılmadığı zaman
- Denegin **başlama düzeyine** geri döndüğü durumlar için **uygundur**.
ABCB deseninde ise farklı iki müdahale vardır:
C’de, **B**’den farklı bir deneysel işlem yapılır ve Bağımlı Değişken **ölçülür**.
BAB deseninde öğrencinin başlama düzeyi bilinmemektedir!
Direkt deneysel işlemle başlanmakta
Sonra başlangıç düzeyi ölçülmekte ve sonra tekrar deneysel işlem yapılır.

Tek denekli araştırmalarda

İç geçerlik bağlamında tek/az sayıda denekle çalışılması
Hem denek hem de deneysel işlemler kolay kontrol edilir. (+)
Aynı denek üzerinde çok sayıda işlem yapılması aracın etkinliğini azaltır! (-)
Dış geçerlik bağlamında seçkisiz örneklem alınmaması
Çok az sayıda denekle çalışılması → Dış geçerliği azaltır! (-)

NİTEL ARAŞTIRMALAR (1)

Nitel araştırmaların tanımlanmasında bazı anahtar kelimeler vardır.
(Anlam, yorumlayıcı doğal yaklaşım ve dünyayı dönüştürme kabiliyetidir.)
Nitel yaklaşımda araştırmacılar Tümdengelim ve tümevarım yoluyla
→ Örüntü ve temalar kuran **veri analizini** kullanır.
Geleneksel araştırma yöntemleriyle ifade edilmesi zor olan sorulara
→ Cevap bulmak için **gereklidir**.
Nitel araştırmalar psikolojik ölçümler ve sosyal olaylarla ilgili
→ **Nicel araştırma yöntemlerine göre** daha derinlemesine bilgi sağlar.
Nitel araştırmalar nicele göre daha bilimsel veya daha iyi **denemez!**

Nitel Araştırmanın Özellikleri:

Doğal ortam	Sürece yönelik
Temel araç olarak araştırmacı	Tümevarım ve tümdengelim veri analizi
Doğrudan veri toplama	Araştırma desenlerinde esneklik
Çoklu yöntemler	Araştırmacının katılımcı rolü
Zengin betimlemeler	Yansıtıcılık
Bütüncül açıklama	

NİTEL VE NİCEL ARAŞTIRMALAR ARASINDAKİ FARKLAR

ÖZELLİK	NİTEL	NİCEL
İzlenen yol	Tümevarımsal	Kuramsal bilgiler
Araştırma deseni	Esnek ve dinamik	Nadiren değişim
Araştırma süresi	Doğrusal(-) Ardaşık (-)	Doğrusal(+)
Hipotezler	Gelişme sürecinde (+)	Başlangıç hipotezleri (+)
Amacı	Nelerin başkalarınınca nasıl ?	İlişkileri tanımlamak/ tahmin et.
Genellenebilirlik	Yoktur! (-)	Vardır (+)
Veriler	Sözel ifadelerle betimleme	Sayısal değerlere indirgeme
Güvenirlilik	Sonuçların uygunluğuna bakılır	Araçlardan elde edilen değerler
Geçerlik	Bilgi kaynakları sağlamasıyla	Ölçüm istatistiksel indekslere bağlı
Örneklem	Alan uzmanları belirler	Seçkisiz seçim yöntemleri ile
Prosedürler	Anlatılarak betimlenir	Kesin olarak tanımlanmıştır.
Konu Dışı Değişken	Mantıksal analizler tercih edilir.	İstatistiksel olarak kontrol terc.
Ön yargılar	Özel desenler kontroler terc.	Araştırmacıya güvenilir.
Sonuçlar	Sözel ifadelerle özetlenmesi terc.	İstatistiksel özetlenmesi tercih ...
Karmaşık olay/olgu	Bütününlüğün tanımlanması tercih	Küçük parçalara bölünür.
Karmaşık olay/olgu	Dışarıdan müdahale edilmez!	Amacı doğrultusunda yönlendirme
Sonuç	Alternatif görüşler üretir.	Kesin ifadelerle sonuçlanır.
Araştırmacılar	Araştırma dışında olamazlar!	Araştırma dışında olabilirler

NİTEL ARAŞTIRMALARIN AŞAMALARI	
1) Çalışılacak olan konunun saptanması	4) Verilerin toplanması
2) Çalışmadaki katılımcıların belirlenmesi	5) Verilerin analizi
3) Hipotezlerin üretilmesi	6) Analizin yorumlanması

NİTEL ARAŞTIRMALARIN TÜRLERİ	
1) Durum çalışması	5) Anlatı araştırması
2) Eylem araştırması	6) Tarama araştırması
3) Fenomenoloji çalışmaları	7) Tarihi araştırma
4) Etnografi araştırması	8) Kuram oluşturma çalışmaları

1) DURUM ÇALIŞMASI: NİTEL ARAŞTIRMALAR

MCMİLLAN ve **YİN’e göre** (örnek olay çalışmaları/case studies):
Kendi gerçekliğindeki içerikle içinde bulunulan içerik arasındaki sınırların
→ Kesin hatlarıyla belirgin olmadığı araştırma yöntemidir.
Bağımlı sistemlerin **derinlemesine** incelendiği Araştırma yöntemidir.
Gerçek yaşamın güncel bağlam veya ortamdaki durumun incelenmesidir.
Okul içinden (alan içi) okullar arasında (alanlar arası) varlıklar incelenebilir.

Durum Çalışma Türlerinin Sınıflandırılması: BÜYÜKÖZTÜRK

1) Tarihsel örgütlenme	5) Çoklu durum
2) Gözlemsel durum çalışması	6) Çoklu alan
3) Hayat hikâyesi	7) Şeklinde sınıflandırılabilir
4) Durum analizi	

Durum Çalışma Türlerinin Sınıflandırılması: STAKE

(1)	(2)	(3)
İçsel durum çalışması	Araçsal durum çalışması	Ortak/çoklu durum çalışması

Durum Çalışmalarının Aşamaları: MCMİLLAN- CRESWELL

1	Durum çalışmasının uygunluğunu test etmek
2	Problem in ifadesi
3	Araştırma alanına girme
4	Katılımcıların seçilmesi (amaçlı örnekleme)
5	Verilerin toplanması
6	Verilerin analizi (bütüncül analiz/tek yönlü analiz)
7	İçsel durum/araçsal durumun raporlanması

Durum Çalışmalarının Veri Analiz Yöntemleri: BÜYÜKÖZTÜRK

1) Kategorik birleştirme	3) Modelleri çizme
2) Doğrudan yorumlama	4) Doğal genelleme

Durum Çalışmalarının Özellikleri:

Özellik	Açıklaması
Durum	Birey, küçük grup, topluluk, ilişki, karar verme, proje olabilir.
Amacı	İçsel (benzersiz bir durum) veya araçsal (seçilmiş durumu)
Veri	Çeşitlendirilmelidir.
Veri analizi	İrdelenecek durumun birden fazla birimi veya tamamı olabilir.
Betimleme	Temalar, konular, Çapraz durum analizi veya kuramsal model
Sonuç	Çıkarımlar, model veya açıklamalar şeklinde sunulur.

Durum Çalışmalarının Olumlu Yönleri:

1	Yaşamın bir kesiti ile ilgili doğrudan ve derinlemesine bilgi sağlar.
2	Okuyucunun bulunduğu durumla verilen durumu karşılaştırma şansı olur.
3	Alışık olunmayan durumları ayrıntılı irdeler.
4	Araştırmacı önceden belirlenen soru ve veri toplama yöntemlerini günceller.

Durum Çalışmalarının Olumsuz Yönleri:

1	Sonuçların genellenebilirliği düşüktür.
2	Kurum veya kişilerin kimliklerini gizlemek zordur.
3	Raporlaştırmada dil becerisi önemlidir.
4	Durum içinde kaç durum olduğunu belirlemek araştırmacı için zordur.

2) EYLEM ARAŞTIRMASI: NİTEL ARAŞTIRMALAR

Bilimsel araştırma yönteminden **daha çok mesleki gelişim** modelidir.
COSTELLO’ya göre **Eylem araştırması**:
Kişilerin kendi mesleki eylemleri hakkında araştırıp **değişim için**
→ **Sistematik bir müdahale** sürecidir.

Sosyal bağlamın içinde yer alan **eylemlerin niteliğini** geliştirme çalışmasıdır.
Bu sosyal bağlamda Eğitim, sağlık, askeri vb. **kurumların**
- Eğitim, araştırma geliştirme ve uygulama gibi çalışmaları gerçekleştirir.

Eğitimle İlgili Eylem Araştırması

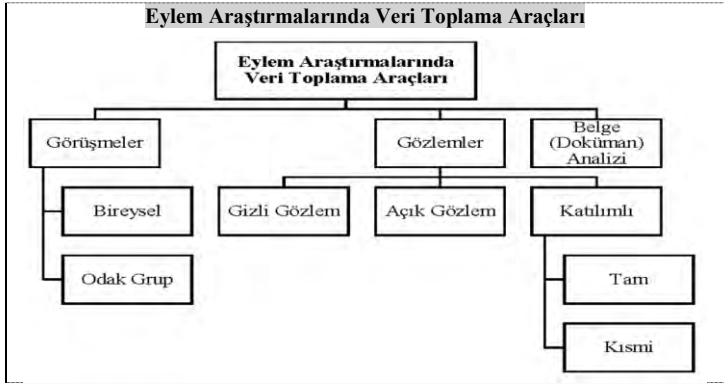
Öğretim süreci içerisinde kullanılan bir **yöntem** olması nedeniyle
→ Öğretmenlerin rolünü “**araştırmacı öğretmen**” olarak değiştirmektedir.

Eylem araştırması yapan öğretmenler MILLS’e göre:
Sadece üretilen bilgiyi kullanmaz! Onlardan yararlanır.
Karşılaştıkları problemlerle ilgili **çözümleri** kendileri geliştirir.

Eylem Araştırmaları ile Nicel Araştırmaların Karşılaştırılması	
Eylem Araştırmaları	Nicel Araştırmalar
Genellenebilir (Çok az)	Genellenebilir.
Üst düzeye eğitime gerek yok!	Belli bir eğitim düzeyi gerekir.
Araştırmacı bağlamın içinden biridir.	Araştırmacı bağlam içinden değildir!
Veri toplama aracı araştırmacı tarafından geliştirilir/denetlenir.	Veri toplama aracı uzman(lar) tarafından geliştirilir/denetlenir.
Esnek olarak planlanır.	Tutucu bir şekilde planlanır.
Araştırmanın bulguları ve sonuçları bağlamın özelliklerine göre yorumlanır	Araştırmanın bulguları ve sonuçları evrensel özellikler ve değerlere göre yorumlanır.
Örneklem kasıtlıdır (amaçlı)	Örneklem seçkisizdir.
Araştırmacının bireysel deneyim ve görüşleri dikkate alınır.	Araştırmacının bireysel deneyim ve görüşleri dikkate alınmaz!

Eylem Araştırmasının Aşamaları: Döngüsel bir süreçtir KURUBACAK			
1) Plan	2) Eylem	3) Veri toplama	4) Yansıtma

Eylem Araştırmalarında Veri Toplama Araçları:	
1) Görüşmeler (bireysel ve odak grup)	
2) Gözlemler a) Gizli gözlem b) Açık gözlem c) Katılımlı gözlem (tam veya kısmi)	
3) Belge (doküman) analizi	

Eylem Araştırmaları Çeşitleri:	
a) Uygulamalı Eylem Araştırmaları	b) Katılımlı Eylem Araştırmaları

a) Uygulamalı Eylem Araştırmalarının Özellikleri:	
1	Yerel uygulamalar üzerinde çalışır.
2	Bireysel/takım temelli araştırma içerir.
3	Öğretmenin gelişimine ve öğrencinin öğrenmesine odaklanır.
4	Bir eylem planını yürürlüğe koyar.

b) Katılımlı Eylem Araştırmalarının Özellikleri:	
1	Bireylerin yaşamlarını sınırlandıran sosyal meseleleri inceler.
2	Eşitlikçi iş birliğini vurgular.
3	Yaşam kalitesini yükseltecek değişimlere odaklanır.
4	Araştırmacının özgürleşmesi ile sonuçlanır.

Eylem Araştırmalarında Veri Analizi Yöntemleri:		
1) Hermenötik	6) Alan Analizi	11) Tümevarım
2) İçerik Analizi	7) Anlatıbilim	12) Karşılaştırmalı Analiz
3) Söylem Analizi	8) Retorik (Hitabet)	13) Taksonomi
4) Göstergebilim	9) Olay Analizi	14) Tipoloji
5) Metaforik Analiz	10) Mantık Analizi	15) Nitel/Nicel İstatistik

NİTEL ARAŞTIRMALAR (1)

3) FENOMENOLOJİK ARAŞTIRMALAR: NİTEL ARAŞTIRMALAR

Görüngübilim çalışmaları olarak da tanınmaktadır.
Görüngü: Duyularla algılanabilen her şey, **fenomendir**. (TDK, 2022)
 - Bireyin başına gelen olay, yaşantıdır. Tanımlanabilir ve sonludur.

Fenomenolojik Araştırmaların Amacı:	
Bireysel deneyimleri evrensel nitelikte açıklamaya çalışmaktır. Örneğin Mutluluk-Yaşlanmaya katlanma-Küresel salgınla mücadele gibi.	
Araştırmacılar fenomeni deneyimleyen kişilerden veri toplayarak “Neyin” “Nasıl” deneyimi etkilediğinin betimlemesini sunar . (Dokusal) (yapısal)	

FENOMENOLOJİNİN ÖNCÜLERİ:			
1) HUSSERL	2) HEIDEGGER	3) SARTRE	4) MERLEU-PONT

Fenomenoloji Felsefeye 3 Farklı Bakış Açısı: KURUBACAK		
1) Felsefi bir akım	2) Felsefenin temeli	3) Nitel araştırma yöntemi

Fenomenoloji MERLEAU-PONT ve BANNAN	
Bireyin çevresindeki insanlarla Deneyimlerinin keşiştiğini ve insanların etkileşimlerini → Bir dışlinin çarklarına benzetir .	

Fenomenolojik Araştırmanın Türleri: KURUBACAK		
1) Bireysel	3) Diyaloglu	5) Deneysel
2) Ampirik	4) Hermenötik (yorumlayıcı)	6) Yorumlayıcı

Fenomenolojik Araştırmaların Özellikleri	
Özellik	Açıklaması
Fenomen	Tek bir kavram veya düşünceyi işaret eder.
Örneklem	Fenomeni deneyimleyen bir grup insan. (<10 kişi)
Felsefi tartışmalar	Yaşanılan deneyimler fenomenle ilgili → Özel Diğer insanlarla ortak olan → Nesnel deneyimler.
Araştırmacının rolü	Kendisini araç içerisine alır. Her şeyle ilk kez karşılaşmış bakış açısı “aşkın” olarak ifade edilir.
Veri toplama süreci	Genellikle mülakatlar yoluyla olur. Ancak gözlem, günlük, dokümanlar, drama, film olabilir.
Veri analizi	Dar kapsamdan Geniş kap. doğru ilerler. (Sistematik)
Gözlem süresi	Uzun soluklu olmalıdır.
Sonuç	“Neyin” “nasıl” deneyimlendiğini bütünleştiren → “Öz” betimlenir.

Fenomenolojik araştırmanın probleminin uygunluğunu anlamak için “Bireylerin bir fenomen ile ilgili yaygın ve ortak deneyimlerini mi anlamaya çalışıyor?” sorusunun cevabının “**evet**” olması gerekir.

Fenomenolojik Araştırmanın Aşamaları: KURUBACAK		
1) Görüngünün sezilme ve algılanması	2) Görüngüye odaklanılması	3) Görüngünün betimlenmesi

Fenomenolojik Araştırmalarda Veri Elde Etme:

1) **Görüşmeler** 2) **Günlükler** 3) **Çizimler** 4) **Gözlemler**.... ile elde ederiz.

Ardından Verileri Analiz Ederken:

a) Parçaların ve bütünlerin yapısı b) Bir çeşitliliğin içindeki özdeşliğin yapısı
 c) Mevcudiyet ve yokluğun yapısı **şeklindeki formlardan birini tercih edebiliriz.**

3) ETNOGRAFİ ARAŞTIRMALAR: NİTEL ARAŞTIRMALAR

Etnografi: “Etno” → İnsana “grafi” → Tanımlama, **tasvir etmez**.
 Antropologlar tarafından geliştirildi. (Bir araştırma yöntemidir.)
 Bir grubun davranışını doğrudan gözlemleme ve gruba ilişkin bir betimlemedir.
 Etnografi: İnsanların dünyasını belgelendirir.

Öğretmen betimlemeleri
 Sınıf etkinlikleri ile ilgili betimleme yazıtısı – Sunum, tartışma kayıtları,
 Öğretmenin ders planını ve öğrenci çalışmalarının **örneklerini içerebilir**.

Etnografyacının İşi:	TASKIN
Yapılandırılmamış görüşmelerle hayatın özel bir yönünün belgelenmesidir. - Şu sorulara odaklanır: 1) Toplumun üyeleri arasında iletişim nasıldır? Hangi anlamlar yaratılmaktadır? 2) Kültürel bilginin yapısı nedir? Kültürel bilgi nasıl düzenlenir? ... 3) Dil, kültür ve düşünce arasındaki ilişkiler nelerdir?	

Etnografi Araştırmalarının Özellikleri:	
1) Aynı kültürdeki grubun kültürünün karmaşık ve eksiksiz betimlenmesi odaklı 2) Grubun fikir ve inanç + Zihinsel faaliyetler + Bedensel faaliyetlerini ilgilendirir 3) Kültürdeki davranışlar uzun süre bozulmadan devam eder. 4) Veri analizi için anahtar kelimeler: - Emik - Kültürel yorum ve - Etikrit. Emik: Araştırma konusunun kendi bağlamında değerlendirilmesi gerektiğidir. 5) Araştırma sonunda aynı kültürü paylaşan grubun Nasıl çalıştığı, nasıl hareket ettiği ve grubun yaşam şekline dair bilgi vermeli	

Etnografi Araştırmalarının Türleri: CRESWELL		
1) Dini Etnografi	4) Feminist Etnografi	7) Gerçekçi Etnografi
2) Yaşam Öyküsü	5) Etnografik Romanlar	8) Eleştirel Etnografi
3) Otoetnografi	6) Görsel Etnografi	-----

Bilişsel Etnografi:	
Daha yeni bir türdür. → Olay odaklı bir yöntemdir . - Otantik dünyada bilişsel etkinliklerin nasıl gerçekleştirildiğini araştırır.	

Bilişsel Etnografiyi Geleneksel Etnografiden Ayıran Özellikler:	
Geleneksel Etnografi	Bilişsel Etnografi
Bilgi açıklanır.	Bilginin nasıl inşa edildiği açıklanır.
Grubun yarattığı anlamla ilgilenir	Üyelerinin bu anlamı nasıl yarattığı ile ...
Üyelerinin günlük hayattaki maddi ve kavramsal kaynakları betimlenir	Kültürel faaliyetlere Bu kaynakların nasıl yansıtıldığı incelenir.
Grupların düşünce biçimi ve İnsanı insan yapan şeyler ele alınır	Sosyokültürel bakışla bir faaliyetin anlık ve farklı zamanlardaki gelişimi irdelenir.
Geleneksel Etnografiyi bilgilendirir	Süreç analiziyle etnografi araştırmasını derinleştirir.

Etnografik görüşmeler → Yapılandırılmamış görüşmelerdendir.
Farklı olarak → Katılımcıların kendi cevaplarını vermeleri sağlanır.
Görüşmeci Görüşmeyi kontrol etmektense konuşmaya yön verir.
 → “Kolaylaştırıcı” rolünü üstlenir. (- Cevaplayıcıya özgür olduğu hissettirir.)

Etnografi 10 (On) Temel Özellikle Açıklanır:		
1) Konumlanmışlık	5) Kişiselleştirme	8) Çarpıcılık
2) Verim / Zenginlik	6) Yansıma / Dönüşlülük	9) Bağımsızlık
3) Katılımcı Özerkliği	7) Öz Yansıma	10) Tarihsellik
4) Açıklık		

Etnografi Araştırmalarının Veri Türleri:		
1) Gözlemler	4) Mekânsal Haritalama	6) Mülakatlar
2) Testler ve Önlemler	5) Görsel-İşitsel Materyaller	7) Ağ Araştırması
3) Anketler		

Etnografi Araştırmaları:		CRESWELL
1) Gerçekçi Etnografi Araştırmalar	2) Eleştirel Etnografi Araştırmalar	
Objektiflik söz konusudur.	Kişilerin ötekileştirilmesi (-)	
Üçüncü kişinin bakış açısı (+)	Dışlanan grupların özgürleştirilmesi (+)	
- Kişisel ön yargı, siyasi hedef ... (-)	"Güç, eşitsizlik, haksızlık, egemenlik, baskı, hegemonya - mağduriyet" konuları	

5) ANLATI ARAŞTIRMALARI: NİTEL ARAŞTIRMALAR

BÜYÜKÖZTÜRK

Bir konuya veya duruma ilişkin deneyimleri ve yaşam hikâyeleri ile inceler. Olayların ardışık olarak düzenlenir - Olaylar arası ilişkiler kurulur
→ Belirli hedef kitle için anlamlandırılması sağlanır.

D. JEAN CLANDİNİN ve MICHAEL CONNELLY

→ Eğitim alanında anlatı çalışmalarını ilk defa uygulayanlardandır.

Anlatı Araştırmasının Özellikleri	CRESWELL
1) Hikâyeyi anlatanlar ile araştırmacı arasında bir iş birliği ortaya çıkar.	
2) Bireylerin kimlikleri ve kendilerini nasıl gördüklerini ele alınır.	
3) Farklı veri toplama teknikleri bir arada kullanılabilir.	
4) Araştırmacının hikâyeyi kronolojik sıraya koyması önemlidir.	
5) Çeşitli yöntemler kullanılabilir: Analizde tematik (neler söylendiği)	
Yapısal (gerçeklik/doğa) veya Diyalojik/performans(hikâyeyi yönlendirene bağlı)	

Anlatı Araştırmasının Aşamaları	GAY
1) Araştırma amacının ve incelenecek olayın belirlenmesi	
2) Bu olaya ilişkin deneyimi olan araştırma katılımcılarının belirlenmesi	
3) Araştırma sorularının belirlenmesi	
4) Araştırmacının rolünün belirlenmesi ve gerekli izinleri alınması	
5) Veri toplama yöntemlerinin belirlenmesi ve verilerin toplanması	
6) Araştırma katılımcısı ile işbirliği ile yazılan hikâyenin doğrulanması	
7) Araştırmanın raporlaştırılması	

Anlatı Araştırmasının Türleri:	
1) Otobiyografi	3) Hayat hikâyesi
2) Biyografi	4) Kişisel hikâyeler
	5) Sözlü tarihtir.

Anlatı Araştırmasının Veri Toplama Teknikleri:	
1) Alan Notları	5) Yeniden Hikâyeleştirme
2) Günlük Kayıtları	6) Sözel Tarih
3) Görüşme	7) Mektup Yazma
4) Hikâye Anlatma	10) Diğer Alıntı Veri Kaynak

NİTEL YAKLAŞIMIN ÖZELLİKLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI	
ODAK	
1)Durum	Durum veya çoklu durumlar derinlemesine betimleme
2)Eylem	Sosyal bağlamı inceleme (Öğretmen ve öğrenciye katkı...)
3)Fenomenoloji	Deneyimin özünü kavrama
4)Etnografi	Aynı kültürü paylaşan bir grubu betimleme
5)Anlatı	Bireyin hayatını araştırma

ANALİZ BİRİMİ	
1)Durum	Bir olayı, programı veya birden fazla bireyi araştırma
2)Eylem	Araştırmacı bağlamı içinde / öğretmen, öğrenci... araştırma
3)Fenomenoloji	Ortak deneyime sahip birkaç bireyi araştırma
4)Etnografi	Aynı kültürü paylaşan bir grubu araştırma
5)Anlatı	Bir veya birden çok bireyin hayatını araştırma

VERİ TOPLAMA ŞEKİLLERİ	
1)Durum	Mülakatlar, gözlemler, dokümanlar, insan ürünü eserler
2)Eylem	Görüşmeler, gözlemler, dokümanlar
3)Fenomenoloji	Mülakatlar, dokümanlar, gözlemler, sanat eserler
4)Etnografi	Gözlemler, Mülakatlar, ulaşılabilen diğer kaynaklar
5)Anlatı	Mülakatlar ve Dokümanlar

VERİ TOPLAMA STRATEJİLERİ	
1)Durum	Durumun betimlenmesi üzerinden veri analizi
2)Eylem	Eylem planları yoluyla içerik analizi, sistematik veri toplama
3)Fenomenoloji	Önemli ifadeler, anlam birimleri, "öz"ün betimlenmesi
4)Etnografi	Aynı kültürdeki grup betimlemesi temalarla veri analizi
5)Anlatı	Öykü için veri analizi, "yeniden hikâyeleme" kronolojiye başv

YAZILI RAPOR	
1)Durum	Bir veya birden çok durumun detaylı analizi
2)Eylem	Mesleki gelişim için bağlam genelleme kaygısı ile betimlenmesi
3)Fenomenoloji	Deneyimin "öz"ün betimlenmesi
4)Etnografi	Aynı kültürü oluşturan grubun nasıl çalıştığını betimleme
5)Anlatı	Yaşam öyküleri hakkında anlatı geliştirme

NİTEL ARAŞTIRMALARIN ÖZELLİKLERİ (ÖZET) BÜYÜKÖZTÜRK
1) Doğal ortamda çalışılır.
2) Verilere doğrudan kaynağından ulaşılır.
3) Detaylı betimlemeler ile bağlam ve olgular derinlemesine ele alınır.
4) Olgu ve davranışların nasıl ve neden gerçekleştiğine odaklanılır.
5) Elde edilen bilgiler sentezlenir ve ikna edici genellemelere gidilir.
6) Katılımcının anlamasına ve anlamlandırmasına odaklanılır.
7) Araştırma deseni, çalışmanın gerçekleştiği duruma göre gelişir ve değişir.

KARMA ARAŞTIRMALAR

Araştırmacı(lar)ın,

Nicel ve nitel yöntemlerin ve yaklaşımların karışımlarını araştırmada kullanması

Seçilecek olan yöntem belirlenmektedir.

Ancak araştırma deseni uygunsa her iki yöntem birden kullanılabilir.

- Ama bu oldukça zor bir süreçtir.

EKİZ'in görüşü "Önemli olan, konunun yaklaşımı belirlemesidir."

Yaklaşımın konuyu belirlemesi değil!

Hiçbir yaklaşım tek başına yeterli olmayacağı unutulmamalıdır.

Karma Yöntem Araştırmalarının Kullanım Yerleri:

- 1) Veri toplama araçlarının geliştirilmesi ve iyileştirilmesinde
- 2) Verilerin onaylanması ve çapraz doğrulamasında
- 3) Aynı konuların farklı yönleriyle incelemesinde
- 4) Farklı açılardan karmaşık olguların keşfedilmesinde ve
- 5) Tek bir yöntemle elde edilen bulguların araştırılması veya test edilmesinde

Karma Yöntem Araştırmalarının İki Temel Amacı: JOHNSON ve ONW.

1) Çeşitleme ve tamamlayıcılık:

Nicel ve nitel yöntemlerle sonuçları doğrulanmak veya geliştirmektir.

2) Başlatma, geliştirme ve genişletme:

Nic. ve Nit. Yönt. sonuçlardan yararlanarak yeni araştırma soruları türetmektir.

Karma Yöntem Araştırmalarının Güçlü Yönleri: JOHNSON ve ONW.

- 1) Sayılara anlam katmak için kelimeler, resimler ve anlatılar kullanabilme
- 2) Kelimelere, resimlere ... hassasiyet katmak için sayılar kullanabilme
- 3) Nicel ve nitel araştırmaların güçlü yönlerinin birlikte kullanabilme
- 4) Araştırmacı temelli bir kuram oluşturup oluşturulan bu kuram test edebilme
- 5) Araştırmacı tek bir yöntem ve yaklaşımla sınırlı değildir.
- 6) Araştırmacı bir yöntemdeki zayıflıklarına diğer yöntemin güçlü yönlerini ...
- 7) Elde edilen bulguların doğrulanması için daha güçlü kanıtlar sağlayabilme
- 8) Tek bir yöntemdeki eksik unsurlar diğer yöntemle tamamlayabilme
- 9) Elde edilen sonuçların genellenebilirliğini artırmak için kullanabilme.
- 10) Araştırma problemlerine ilişkin daha bütüncül ve eksiksiz bilgi sağlayabilme

Karma Yöntem Araştırmalarında Karşılaşılabilecek Başlıca Sınırlılıklar:

- 1) Araştırmacıların iki (nitel ve nicel) yöntemle başa çıkmaları zor olabilir.
- 2) İki yöntem birlikte takım halinde çalışıklarda zor olabilir.

Karma araştırmalarda çeşitleme oldukça önemlidir.

DENZİN'in ifade ettiği çeşitleme türleri Şekil 4'te özetlenmiştir:

Karma Desen Türleri:

- 1) Zenginleştirilmiş
- 2) Açıklayıcı
- 3) Keşfedici
- 4) Gömülü

Karma Desen Türleri: HANSON, CRESWELL, CLARK, CRESWELL

- 1) Ardışık Açıklayıcı
- 2) Ardışık Keşfedici
- 3) Ardışık Dönüşümsel

1) Ardışık Açıklayıcı Yaklaşımda:

Nicel veri toplanır ve analiz edilir. Sonra da nitel veri ile bütünleştirme yapılır.

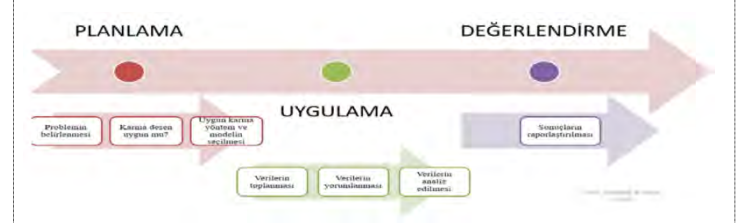
2) Ardışık Keşfedici Yaklaşımda:

Öncelikle nitel veri toplanır ve sonrasında nicel aşama yürütülür.

3) Ardışık Dönüşümsel Yaklaşımda:

Kuramsal bakış açısı ve bulgulara yönelik öngörü açıkça ifade edilir. Nicel veya nitel bakış açısının sırası veya vurgulanma derecesi önemli değildir!

Karma Yöntem Araştırmasının Aşamaları Nelerdir?

MODÜL 4	8-A	DEĞERLENDİRME
----------------	------------	----------------------

BİLİMSEL ARAŞTIRMA ETİĞİ
ETİK ifadesini 1830'lu yıllarda CHARLES BABBAGE tarafından yayınlanan “ Bilimsel Araştırmalarda Sahtekârlık ” isimli çalışmasında ele alınmıştır.
Charles Babbage bilgisayarın çalışma mantığını ortaya koyan kişidir. → “ Fark Motoru ” isimli hesap makinesi bilgisayarın atası kabul edilebilir.
CRESWELL araştırmacıların özellikle ilk veri toplama sürecinde etik kaygı taşıdıklarını ama bunun tüm çalışmada olması gerektiğini vurgular.
Etik: İyi davranış sergileme - Toplumsal olarak iyi ve kötünün ayrımını yapma Mesleki olarak benzer iyi davranışı benimseme

Bilimsel araştırma etiğinin Sınıflandırılması:		
(1)	(5)	(8)
Genel Bilimsel Araştırma E.	Araştırmacı-Katılımcı Etiği	Yayın Etiği

1) Genel Bilimsel Araştırma Etiği
Araştırmanın taraması detaylı yapılmalı sağlam temellere oturtulmalı. Sonrasında doğru araştırma yöntemi benimsenmeli. (Süreç ekiple paylaşılar)
Verilerin saklanması hassas konudur. → Araştırma bitiminde imha edilmelidir.
- Veri analizinde geçerlik ve güvenilirlik analizleri vazgeçilmezdir.

ERSOY Temel Etik İlkelerini 5(beş) başlıkta sıralamaktadır:		
1) Kişiyi saygı(özerklik)	3) Zarar vermeme	5) Bütünlük ve Dürüstlük.
2) Yararlılık	4) Adalet	

1) Kişiyi saygı (özerklik) → Katılımcı araştırmaya kendi iradesiyle katılır
2) Yararlılık → Maliyet, risk ve faydanın dengesi
3) Zarar vermeme → Katılımcıların fiziksel, ruhsal bir zarara uğramaması
4) Adalet ilkesi → Herkese eşit davranılması ve mahremiyete saygı duyulması
5) Bütünlük ve dürüstlük → Katılımcının verilerinin bütünlüğüne saygıdır.

2) Araştırma-Katılımcı Etiği
Bireye saygı ön planda tutulmalı seçim hakkının kendisinde olduğunu bilmeli Araştırmanın amacı, yapısı ve süresi açıklanmalı ve tanımlanmalı Aydınlatılmış onam formu doldurulmalı (Sözel veya yazılı onay alınmalıdır.)

Aydınlatılmış onam metninde ERSOY'a göre: - Araştırmanın amacı - Araştırmanın yapısı ve süresi - Beklenen faydalar - Araştırmanın verebileceği sıkıntılar/ riskler/zararlar - Kişiyi etkisi - Kişinin istediği aşamasında vazgeçebileceği ve ona bir zararının olmayacağı...
--

ERSOY'a göre Araştırmacı riskleri: Araştırmaya başlamadan önce konu tartışılmalıdır. İnsanlar için zararlarına göre gerekirse araştırmadan vazgeçmelidir. Katılımcıları seçerken: Kendi bakış açısına göre özel seçimler yapmamalıdır! (Bireysel adaleti zedeler.)
--

3) Yayın etiği
TÜBİTAK'ın etik ihlallerine ilişkin listeleri vardır. (Bu listeyi 1) Üniversitelerarası Kurulun (ÜAK) ve 2) HAMUTOĞLU, YILDIZ ve AKGÜN de belirtmiştir.)

TÜBİTAK'ın etik ihlallerine ilişkin listeleri:
1) Olmayan verileri üretmek (uydurma)
2) Sonuçları, materyalleri değiştirmek (çarpıtma)
3) Başkasının ürünlerini atfı yapmadan kullanmak (aşırma)
4) Aynı çalışmaya başka başka yerlerde yayımlamak (dublikasyon)
5) Bütününi parça parça yayın hâline getirmek (dilimleme)
6) Araştırma desteğini belirtmemek
7) Yazarlarının isim sırasını değiştirmek
8) Yazar olmayan birini göstermek
9) Yayınlanmamış başka birine ait çalışmayı kendine mal etmek.
Araştırma etiğini garanti altına almak için başta vicdani sorumluluk - Etik komisyonlardan - Araştırma yapılan kurumlardan - Bireylerin kendilerinden - Reşit olmayanların velilerinden izin almak gerekir.

VERİLERİN TOPLANMASI
TURGUT'a göre ölçme birey ya da nesnelerin niteliklerinin uygun araçlar kullanılarak gözlenip → Gözlem sonuçlarının sembollerle gösterilmesidir.
Ölçme Düzeyi (Ölçek Türü): Birey ya da nesnelerin ölçülen özelliklerine ilişkin elde edilen ölçme sonuçlarının matematiksel nitelikleridir.

Ölçme Düzeyi (Ölçek Türü) Çeşitleri:			
1) Sınıflama	2) Sıralama	3) Aralık	4) Oran

Verilerin toplanmasında kullanılan farklı araçlar:	
1) <i>Anket</i>	3) <i>Testler</i>
2) <i>Görüşme/gözlem formu</i>	4) <i>Derecelendirme ölçekleri</i>

Veri Toplama Araçları: 1) Araştırmacı tarafından doldurulan araçlar	
a- Derecelendirme ölçekleri	d- Çeteleme
b- Görüşme çizelgeleri	e- Performans kontrol listeleri
c- Gözlem formları	f- Zaman ve hareket kayıtları (loglar)
Veri Toplama Araçları: 2) Denekler tarafından doldurulan araçlar	
a- Anketler	d- Kişilik envanterleri
b- Öz değerlendirme kontrol listeleri	e- Başarı/yetenek testleri

c- Tutum ölçekleri	f- Performans testleri
--------------------	------------------------

MODÜL 4	8-B	DEĞERLENDİRME
----------------	------------	----------------------

GEÇERLİK
Araçlarla elde edilen bilgilerin araştırmanın amaçlarına hizmet etmesidir. Ölçülmek istenen özelliğin ölçülebilme derecesidir.

GEÇERLİK TÜRLERİ			
1) Kapsam G.	2) Ölçüt G.	3) Yapı G.	4) Görünüş G.

1) Kapsam Geçerliği:
Ölçülmek istenen içeriğe ya da aracın ölçme amacına uygunluğu.

2) Ölçüt Geçerliği:
Test puanlarının ölçüt puanları ile ilişkili olması a) Ölçüt aynı veya yakın bir zamanda ölçülmüşse: Eş zaman/hâlihazır geçerliği b) Sonra ölçülmüşse → Yordama geçerliği Araçtan elde edilen puanlarla Diğer araç puanları arasındaki ilişki incelenir.

3) Yapı Geçerliği:
Test puanları, testin ölçtüğünü varsaydığı kavramı/yapıyı ölçüyor mu? Test ölçtüğü özelliği nasıl bir yapısal model içinde ölçüyor? Yapı geçerliği Araç ile ölçülmek istenen psikolojik yapı ve özelliklerin doğasıdır.

4) Görünüş Geçerliği:
Teste ilişkin bir teknik değildir! Bir ölçme aracının ismi, açıklamaları ve sorularıyla ölçüyor görünmesi durumu.

Geçerliği Etkileyen Faktörler	
1) Ölçme sonuçlarının güvenilirliği	3) Puanlayıcı yanlılığı
2) Ölçme yöntemi ve madde sayısı	4) Uygulama koşulları

GÜVENİRLİK
Aynı ölçme aracının bağımsız ölçümleri arasındaki tutarlılıktır. Elde edilen puanların hatadan ne kadar uzak olduğunun göstergesidir.

Güvenirlilik Katsayısının Hesaplanmasında Kullanılan Yöntemler:		
1) <i>Kuder Richardson (KR-20)</i>	3) <i>Testi yarılama</i>	5) <i>Test Tekrar Test</i>
2) <i>Cronbach Alpha (α)</i>	4) <i>Eş Formlar</i>	

1) Kuder Richardson (KR-20) Yöntemi:
Bir testte verilen cevaplar - 1 (doğru) ve 0 (yanlış) ile puanlandığında veya Evet/hayır gibi iki seçeneqli olması durumunda kullanılır.

2) Cronbach Alpha (α)Yöntemi:
Özellikle cevapların derecelendirme ölçeğinde elde edildiği durumlarda ...

3) Testi yarılama (eş değer yarılar) Yöntemi:
Testin iki eş (paralel) formundan elde edilen puanlar arasındaki → Korelasyona dayalı olarak testin tümü için güvenilirlik tahmini yapılmasıdır.

4) Eş Formlar Yöntemi:
Bir aracın iki farklı eş formu aynı gruba aynı zaman diliminde uygulanır. Ölçüm puanları arasındaki ilişki katsayısı yüksekse güvenilirlik de yüksektir.

5) Test Tekrar Test Yöntemi
Aynı aracın aynı gruba belli aralıklarla uygulanmasıdır. İki ölçümden elde edilen puanlar arasındaki korelasyon hesaplanır. → Bu işlemin amacı zamana bağlı değişmezliği göstermektir.

Değerlendirmeciler Arası Tutarlılık:
Çok sayıda objenin belli bir özelliğe ne derece sahip olduğuna ilişkin Çok sayıda bağımsız gözlemcinin verdiği puanların güvenilirliğini incelenir.

Ölçmenin Standart Hatası:
“ Test puanlarının gerçek puanla olan sapma miktarını hesaplamada kullanılır. Hesaplanan alt ve üst sınır gerçek puanın güven aralığını gösterir

Güvenirliliği Etkileyen Faktörler		
1) Ölçme Aracına İlişkin Faktörler:		
1) Testin uzunluğu	3) Test uygulama yönergesi	5) Puanlamadaki nesnellik
2) Maddelerin ifadesi	4) Maddelerin homojenliği	
2) Testi Alan Birey ve Gruba Bağlı Faktörler:		
1) Bireysel değişkenler	2) Normal dağılım gösteren heterojen grup	
3) Uygulama Koşulları: Sınav koşullarının standart olması		
4) Zaman: Sınav süresinin az veya çok olması		

Madde analizi: Madde özelliklerini incelemeye yönelik analizleri tanımlar. Madde güçlüğü: Başarı ve yetenek testlerinde doğru cevaplama oranıdır. Madde ayırt ediciliği: Her bir maddenin grupları birbirinden ne kadar ayırt ettiğini gösterir. Bulunulan kültüre özgü ölçme aracının geliştirilmesi → Daha çok tercih edilen bir yöntemdir.

Şekil 6. Test/ölçek geliştirme aşamaları

Şekil 7. Test/ölçek uyarlama aşamaları

GÖZLEM VE GÖRÜŞME

GÖZLEM

Araştırmada ihtiyaç duyulan verilerin belli hedeflere odaklanılarak Çıplak gözle ya da bir araç kullanılarak izlenmesi suretiyle toplanması **sürecidir**.

Yapılandırılmamış Gözlem: Gözlem öncesi gözlemciye bilgi toplamada ve kaydetmede özgürlük sağlayan bir tür gözlem yöntemidir.

Yapılandırılmış Gözlem: Gözlenecek şeyle ilgili daha iyi bir yapılanma, yönelim ve sistematik bir yaklaşım kullanılmaktadır.

Gözlemci Gözlem Sürecine Katılım Şekilleri:

- 1) Bir **grup üyesi** gibi etkili ve **tam** olarak katılır. Veya
- 2) Hiçbir etkisi olmaksızın **katılır**.

GÖRÜŞME

En az iki kişi arasında sözlü olarak sürdürülen bir iletişim sürecidir.

GÖRÜŞME TÜRLERİ

- 1) Yapılandırılmış G.
- 2) Yapılandırılmamış G.
- 3) Yarı yapılandırılmış G.
- 4) Etnografik G.
- 5) Odak grup Görüşme

Görüşmeyi sonunda notlar tutulur.

Verilerinin analizinde sıklıkla içerik analizi kullanılmaktadır.

1) Yapılandırılmış Görüşme:

Araştırmacının belirli bir **sıra**yla önceden hazırlamış olduğu sorular vardır.

2) Yapılandırılmamış Görüşme:

Araştırmacıya **maddeleri sormada** büyük **serbestlik** sağlar. Sorular ve **sıralamaları** sabit değil → Görüşme sırasında **gelişebilir**.

3) Yarı Yapılandırılmış Görüşme

Hem sabit seçenekli cevaplama hem de ilgili alanda derinlemesine gidebilmedir. Bu tür görüşme → Diğer **iki yöntemin** avantajlarını ve dezavantajlarını **içerir**.

4) Etnografik Görüşme:

Kültür ile ilgili görüşmeler...

5) Odak Grup Görüşmeleri:

Küçük bir grupta yapılandırılmamış görüşmedir.

BİLİMSEL RAPORUN BÖLÜMLERİ

Raporlaştırma sürecinde Sosyal bilimler alanında **ağırlıklı olarak** → Amerikan Psikoloji Derneği'nin hazırladığı yazım kuralları **kullanılır**.

Bilimsel yazıların hazırlanmasında belli kuralların olması Okuyucular arasında **ortak bir dilin** oluşmasını ve **iletişimin** kurulmasını **sağlar**

Çalışmalarda Kullanılan Ana Başlıklar:

BÜYÜKÖZTÜRK

Küçük bir grupta yapılandırılmamış görüşmedir.

1) Başlık:

Amacı → Çalışma hakkında **okuyucuya** bilgi vermektir.

Başlıklarda kısaltma kullanılmamalıdır!

2) Yazar adı:

Her çalışmada yazar/yazarların adı ve yazarlara ilişkin kurum bilgisi **yer alır**.

- Önce ilk adı, varsa ikinci adı ve soyadı yazılmalıdır.
- **İsimler** tüm yayınlarda aynı şekilde kullanılır (Takip açısından)
- Çalışmalarda Yazarların unvan bilgisi **verilmemelidir**.

Yazar adı büyük - küçük harflerle ortalı ve başlıgın bir alt satırına yazılır.

3) Özet bölümü:

Kısa, ayrıntılı ve çok yönlü olmalıdır. Çalışma hakkında **fikir vermemelidir**. Bilgi yoğunluğu açısından yeterli ve okunaklı **olmalı**

- Araştırmanın amacını, içeriğini ve yöntemini **yaansıtmalıdır**.
- 120 kelimeyi **geçmemeli** ve özete en önemli olan **bilgiyle başlanmalıdır**.
- Özette çalışmanın en önemli dört veya beş bulgusu veya sonucu **verilmelidir**.

4) Giriş bölümü:

- Çalışmanın problemi **sunulur, tanıtılır** ve yeni bir sayfadan **başlatılmalıdır**.
- **Giriş kısmında** araştırmaya ilişkin alt yapı **oluşturulur**. Ayrıntıya **girilmez!**
- Önceki çalışmalarla mevcut çalışma arasındaki mantıksal ilişkiler **kurulur**.

5) Ardından problem

Okuyucuların anlayabilmesi için yeterince açık ve anlaşılır **verilmelidir**.
→ Problemin çözümündeki **yaklaşım ortaya konulmalıdır**.

6) Problemin çözümündeki yaklaşım:

Değişkenler **tanımlanır** ve araştırma amacı, hipotezleri ve/veya soruları **verilir**.

7) Yöntem bölümü:

Araştırmanın nasıl yürütüldüğüne ilişkin detaylar **yer alır**.
→ Güvenirlilik ve geçerliliğinin uygunluğunun **değerlendirilmesinde önemlidir**.

Yöntem bölümünde

- Araştırma desenini - Çalışma grubu/örnekleme - Veri toplama araçları ve süreci
- Veri analizi ve uygulama süreci → Detaylı olarak **açıklanır**.

8) Bulgular bölümü:

Toplanan verilerin analizine ilişkin istatistiksel sonuçlar **özetlenir**.

Bulgular Sonucu destekleyecek şekilde gereksiz ayrıntılara girmeden **raporlanır**.
→ Bu bölümde bulguların yorumlanması ve tartışılması **uygun değildir!**

9) Tartışma bölümü:

Özellikle çalışma soruları /hipotezleriyle ilgili değerlendirme ve yorumlar **yapılır**
- **Bu bulguların** kuramsal önemi ve sonuçların geçerliliği **vurgulanır**.
Tartışma bölümünün kısa ve açık olduğu durumda **iki bölüm** birleştirilebilir.
Bölüm başlığı → “**Bulgular ve Tartışma**” - “**Bulgular ve Sonuçlar**” yapılır.

10) Kaynaklar listesi:

Kullanılan kaynakların tamamı **verilir**. (Az ve öz **olmalı**)
Kaynaklar bölümü de → Yeni bir sayfada **başlatılır**.

APA'ya göre hazırlanan çalışmalarda

Kaynaklar çift satır aralığına göre **düzenlenir** ve her bir kaynağın
- İlk satırı → Sola hizalı
- İkinci satırı → İçerden yazılacak şekilde **düzenlenmelidir**.

11) Ekler bölümü:

Ekler → Bir **materyal** çalışmada gövde kısmında **detaylı** verilemiyorsa kullanılır.
- Ayrı sayfada **başlamalı** (Her bir ek ayrı sayfalarda **yer almalı**)
- Çift satır aralığı ile **yazılmalıdır**.
- Her bir ek büyük harflerle **A, B** şeklinde **sıralanmalıdır**.
- Metin içinde eklere gönderme yapılırken de bu sıralama **kullanılmalıdır**.

12) Yazar notu:

Kuramsal bilgi ve finansal desteğin kaynağı belirtilir
Çalışmaya destek veren meslektaşlar **verilir**.

YAZIM KURALLARI

BÜYÜKÖZTÜRK ve arkadaşları (2020) **Bilimsel raporlar için** belirlemişlerdir.
Tezlerde bilimsel makalelerde genellikle → **APA 6 - APA 7 atf stili kullanılır**
APA (American Psychological Association → Amerikan Psikoloji Derneği)

1) Her bir sayfanın üst, alt, sağ ve solundan 2.54 cm boşluk bırakılmalıdır.

2) Kelimeler arasındaki boşluklar için kelime işlemcinin özellikleri kullanılır:
- **İki yana yasla** özelliği ile aradaki boşlukları kendiliğinden ayarlar.
- Belli bir boşluk bırakılmak istendiğinde **tab** tuşuna basılmalı

3) **APA 6**'ya göre 12 punto **Times New Roman** → **Serif** li
(Serifli yazı karakteri, karakterlerin kenarlarındaki tırnağı ifade etmektedir.)

Örneğin **Times New Roman** ve **serifli** / **Arial** (Tırnaksız yani **sans serif**)

4) **APA 7** ile birlikte dijital ekranlarda kolay okunabilen **Sans serif** geliştirildi.
- Arial 11 - Georgia 11 - Calibri 11 - Lucida Sans Unicode 10
- Computer Modern 10 - Times New Roman 12

- Sıkıştırılmış yazı karakterleri boşluğu azaltma özellikler **kullanılmamalıdır!**

5) Rakam olan “0” ile harf olan “o” birbirinin yerine **kullanılmamalıdır!**
→ Kelimeler satır sonunda kesinlikle **bölünmemelidir**.

6) Satır aralığı özelliklerini **çift** (tezlerde 1,5) olarak **düzenlemek gerekir**.

7) Yazılar sola hizalı / Sağ kenar girintili olarak **bırakılmalı** ve
- Kelimeler satır sonunda **kesinlikle bölünmemelidir**.
→ Tezler için **iki yana yaslanmalıdır**.

8) Sayfa kenar boşluklarını düzenlemek için Sayfa Düzeni menüsünden Makaleler için üst, alt, sağ ve soldan 2,54 cm boşluk bırakılmalıdır. Kelime işlemleri İngilizce ise ondalık “.” / Türkçe ise ondalık “,” ile yazılmalı. → Bilimsel raporumuz tez ise ilgili enstitünün kuralları geçerlidir. Sayfa numarası → Sayfanın sağ üst köşesine yazılır. Tezlerde ise → Sağ alt köşe veya alt ortaya yerleştirilmelidir. 9) Üstbilgi başlığı çalışma başlığının ilk iki veya üç kelimesinden oluşur. → Üst bilgi sağ üst köşeye, sayfa numarasından önceye yerleştirilir. → Tezlerde gerek yok! Dergilerde sayfa numarası ile üst bilgi olarak eklenen başlık arasına 5 karakterlik boşluk bırakmak gerekir. 10) Başlık düzeyleri bölümleri ve bilgi bulmada kolaylık sağlar. → Başlıklar numara veya harf kullanılarak etiketlenmemelidir. → Başvurular menüsü altında → Metin Ekle → Başlık düzeyi kelime işlemci
1. Düzey 1: Ortalı, Kalın, İlk Harfleri Büyük 1.1. Düzey 2: Sola Hizalı, Kalın, İlk Harfleri Büyük 1.1.1. Düzey 3: İçerden, kalın, normal tümce düzeninde nokta ile sonlanan paragraf başlığı. 1.1.1.1. Düzey 4: İçerden, kalın, italik, normal tümce düzeninde nokta ile sonlanan paragraf başlığı.
11) Sayfa düzenlemede kescmelerden kullanılabilir. (Düzen menüsü → Kescmeler 12) APA stiline genel kurallarına göre - 10' un altındaki sayılar → Yazı ile (Bir – iki – üç) - 10 ve 10' unun üzerindeki sayılar → Rakam ile yazılır. (16 , 44 ...) → Fakat bu kuralın uygulanmadığı bazı istisnai durumlar da vardır. (Ayrıntılı bilgi Konu anlatım kısmında işlenmiştir !) 13) Matematiksel ifadelerde her bir ifadeden sonra boşluk bırakılmalıdır: $a + b = c$ 'nin okunması → $a+b=c$ 'nin okunmasına göre daha kolaydır. Denklemler metin içinde metinlerle aynı hizada olacak şekilde düzenlenmelidir: $a = [(1 + b) / x]^{1/2}$ şeklinde yazılmalıdır. Aynı ifade, $a = \sqrt[1+b]{x}$ şeklinde belirtildiğinde, metin içine bu ifadeyi yerleştirmek zor olacaktır 14) Şekiller ve tablolar gerçekten gerekli ise kullanılmalıdır 15) Şekil kullanmak → Bilgiyi sunmanın en etkili yoludur: Şekil metni tamamlıyorsa ya da uzun bir tartışmayı engelliyorsa etkilidir. Bir şekil düzenlerken: Şekillerde kullanılan yazıların okunaklı olmalıdır. (Yazı büyüklüğü önemli) → 8 puntodan küçük, 14 puntodan büyük olmamalıdır. → Yalnızca ilk harfler büyük olacak şekilde düzenlenmelidir. (Ayrıntılı bilgi Konu anlatım kısmında işlenmiştir !) 16) Sayfa düzenlemelerinde yeni bir başlığın/görselin/tablonun - Yeni bir sayfadan başlaması için kescmelerden yararlanılabilir. - Ctrl tuşu ile Enter tuşuna birlikte basılarak yeni sayfaya geçilebilir. (Ctrl +Enter) Tamamen yeni bir bölüme geçmek için Sayfa Düzeni → Kescmeler → Bölüm Sonuna tıklanabilir. Sayfa için kesme konulup konulmadığı anlamak için Araç çubuğundan Giriş → Göster/Gizle komutundan yararlanabiliriz. → Gizle açıkken İ işareti Enter 'a basılıp basılmadığını gösterir. 17) Şekiller için geçerli kurallar tablolar için de geçerlidir. - Yalnızca tablo etiketlendirmeleri tablonun üzerinde verilir. 18) Tablolara (şekillerdeki gibi) Çapraz Başvuru ile atıfta bulunulur. - Aşağıdaki/Yukarıdaki/Sağdaki/Yandaki tablo gibi ifadelerden kaçınılmalı! Tabloları etiketlendirerek isim vermek gerekir. Tablo isimlerine sayı numarasından sonra a, b gibi ekler getirilmemelidir! 19) Tablo başlıkları ayrı satırlarda yazılır. APA 6 'ya göre tablo numarası ile başlık aynı satırda APA 7 'ye göre tablo numarası ilk satırda, bir alt satırda başlık şeklinde 20) Tablo sütunlarına isim verilmelidir. 21) Tablolarda bazı hücrelerde veri olmadığında o hücre boş bırakılmalı ancak Elde edilmemiş ya da rapor edilmeyen veri ise Tire (-) işareti ile gösterilmelidir. 22) Tablolar ile ilgili olarak aşağıdaki kontrol listesi kullanılabilir: (Ayrıntılı bilgi Konu anlatım kısmında işlenmiştir !) 23) Başka bir çalışmadan iki türlü aktarma yapılabilir: 1) Dolaylı aktarma/alıntı: Bilgi diğer çalışmalardan kendi dilinde özetlenir. 2) Doğrudan aktarma/alıntı: Herhangi bir değişiklik yapılmadan aktarılır. Alıntılanan metnin kelime sayısı 40 'tan daha az ise çift turnak işareti ("") ile 40 ve daha fazla kelimeli doğrudan alınır: - Yeni bir satırdan ve bölüm tamamı yazı alanının sol tarafında - 1,3 cm (tezlerde 1,25 olabilir) boşluk bırakılarak düzenlenir. - Alıntının tamamı çift satır aralığı (tezlerde 1,5) olacak şekilde düzenlenir. 24) Kanıt, açıklama veya kaynakları belirtmek amacıyla - İçeriğe ilişkin dipnot veya telif hakkına dipnotlardan yararlanılabilir. 25) Okuyucuya detaylı bilgi sunmak istediğimizde → Okuyucunun dikkatini dağıtmamak için bu bilgiler eklerde verilebilir. - Ölçme araçları eklerde sunulsa dahi → Başka kaynaktan alınmış/uyarlanmışsa telif hakkı izni belirtilmelidir.

KAYNAK GÖSTERİMİ

Raporlaştırmada kaynakların hem metin içinde gösterilmesi hem de Tam künyelerini gösterir bir kaynak listesi → **Sunulması gerekir.**
→ Bu araştırmacının en temel sorumluluğudur.

Bir yayının (makale, tez) **sonunda yer alan kaynaklar listesi**

→ Yayını **belgeler** ve her bir kaynağa ulaşmak için önemli bilgiler sağlar.

Kaynaklar Yazar, yayımlanma tarihi, başlık, yayımlanma yeri bilgilerini içerir. Yazarlar kaynaklar listesinde bulunan tüm bilgilerden sorumludur. Sosyal Bilimler alanında en sık kullanılan - “ Amerikan Psikoloji Derneği ” tarafından belirlenen kaynak gösterimi ile ilgili kurallara (APA6) yer verilmiştir.
--

Kaynakların Metin İçinde Gösterimi

(Ayrıntılı bilgi Konu anlatım kısmında işlenmiştir !)

Kaynaklar Listesinin Düzenlenmesi

(Ayrıntılı bilgi Konu anlatım kısmında işlenmiştir !)

Tablo 1. Kaynak Gösterimine İlişkin Örnekler

GİRİŞİMCİLİK VE YENİLİKÇİLİK

Girişimcilik ifadesine **ilk kez** → **RICHARD CANTILLON** (1755) kullandı.

Girişimci toplumun **istek ve ihtiyaçlarını karşılamak için risk alan**

- **Kaynakları bir araya getiren ve yeni bir ürün veya hizmet üreten kişidir.**

Türk Dil Kurumuna (TDK) (2022) göre

Girişim: “Bir iş yapmak için harekete geçme” dir.

Girişimci: “Ticaret, endüstri vb. alanlarda sermaye koyarak girişimde bulunan”

Girişimcilik: “Girişimci olma durumu”

Girişimcilikte → Sosyal ve ticari açıdan **katma değer yaratmak vardır.**

Girişimci bireyler

→ **Diğer bireylerden farklı olarak farklı çabalar sarf eder.**

→ Girişimciliğe konu olan yeniliği **keşfeder.**

Eğitimci bakış açısıyla yaklaşıldığında (**AKKAYA**’a göre)

- **Öğretmenlerden**

- Yeni bir iş kurma beklentisinden **daha çok** öğretmenlerin

→ Bu becerileri sergilemeleri

→ Bu zihniyeti yansıtmalarıyla ilgili olduğu düşünülmektedir

Girişimcilik Ekollerinin Sınıflandırılması:

Kişisel nitelikler olarak → **Büyük insan olmayı**

Psikolojik özellikler → **Fırsatları tanımlamayı**

Klasik, davranış ve yönetim bağlamında → **Yönetim ve liderliği**

Yeniden değerlendirme bağlamında → **İç girişimcilik** olarak sınıflandırılır.

Öğretmen Girişimciliğini üç başlıkta ele alabiliriz:

1) Girişimcilik Eğitimi ve Pedagojisi

2) Girişimde Bulunma, İş Geliştirme ve Kurma

3) Girişimci Yetkinlik ve Davranışlar

Girişimcilik eğitimi:

Girişimciliğe ait beceri ve zihniyeti kazanıp eyleme dönüştürme için

→ Yaratıcı fikirlerin işe koşulmasını sağlayacak **bir eğitimidir.**

Girişimcilikte ticari kaygı olmakla beraber **girişimcilik eğitiminde**

Girişimcilik ile ilgili düşünce yapısının her düzeyde geliştirilmesi **hedeflenir.**

Bu düşünce yapısının geliştirilmesi → **Okul öncesi dönemi** de kapsar.

Öğrencilerini girişimci olarak yetiştirmek isteyen bir öğretmenin

→ **Kendisinin** de öğrencilerine rol model olması **gerekir.**

Öğretmenlerin öğrencilerinin (**AKKAYA** 'ya göre)

- Yaratıcılıklarını - Yenilik becerilerini ve Girişimcilik zihniyetlerini

geliştirebilecek bazı öğrenme/öğretme yöntem/stratejileri:

- Deneyimsel öğrenme - Yaratıcı problem çözümü

- Probleme dayalı öğrenme - Proje temelli öğrenme

- Disiplinler arası öğrenme ... vb. **sıralanabilir.**

Öğretmenler okullarda değer yaratacak değişimlerin araçları olarak **görülür.**

Öğretmenlerin girişimci davranışları: (AKKAYA'ya göre)

1) Fırsatları tanıma (risk alma) 4) Bir projeyi planlama ve yönetme yeteneği

2) İnnisiatif alma ve risk yönetimi 5) Dış kaynak arayışı

3) İnnovasyon

Ülkemizde Girişimcilikle İlgili Şimdiye Kadar Neler Yapılmış? ÖNEL

1) MEB

2) Talim Terbiye Kurulu (TTK)

3) Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu (BTYK)

4) Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (BSTB)

5) TÜBİTAK → **çalışmalar yapmıştır.**

1) **Eylem Planı** 'nda (2014-2018)

2) **MEB Stratejik Planı** 'nda (2010-2014)

3) **Onuncu Kalkınma Planı** 'nda yer almıştır.

KOSGEB tarafından

(**Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı**)

GİSEP (Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı oluşturulmuş ve

- Bu eylem planı **01/07/2015** tarihi ve 29403 sayılı **Resmî Gazete** 'de

→ Yayımlanarak **yürürlüğe girmiştir.**

MODÜL 4	11-A	DEĞERLENDİRME
YENİLİKÇİLİK (İNOVASYON)		
(BOZKURT ÇETİNKAYA'ya göre)		
Yenilikçilik → İnovasyon olarak sıklıkla kullanılır.		
Yenilikçilik		
- Toplumsal, kültürel ve idari ortamda		
→ Yeni yöntemlerin kullanılmaya başlanmasıdır.		
→ Yenileme, yenileşme, yenileşim ve ticat gibi terimlerle kullananlar vardır.		
Yenileme, yenileşme, yenileşim (ilk tüçü) → Yeni olma durumunu		
Ticat, ticari icat ve inovasyon ise yeni olarak tanımlanan şeylerin		
→ Toplumsal ve ekonomik olarak değer yaratması ile ilgilidir.		
Yeniliğin → Ekonomik veya sosyal yönünün olması beklenir.		
(ROGERS'a göre)		
Her icat → Yenilik içermeyebilir!		
Her yenilik → İnovasyon içermeyebilir! ama		
Her inovasyon →Yenilik içerir.		
(ZHOU, CHİ ve DAVID'a göre)		
İlgili birim tarafından yeni olarak algılanan		
→ Fikirlerin, süreçlerin, ürünlerin ve hizmetlerin üretilmesi ve/veya kabulüdür.		
(DRUCKER'a göre)		
Yenilik bir fikri		
→Yeni veya geliştirilmiş satılabilir bir ürün-mal ve hizmete dönüştürmektir.		
Yenilik bir fikrin buluş aşamasından başlar ve		
→ Uygulama aşamasını sonuçlandırması beklenir.		
OECD'ye göre (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)		
Yenilik için tamamen yeni olma durumu zorunluluk değildir!		
- Ürün, hizmet veya sürecin kendisi de yeni olabilir veya		
→ Yeni bir organizasyonel yöntemin uygulanması da olabilir.		
(GOLDSMİTH ve FOXALL'a göre)		
Eğitim araştırmaları açısından yenilik		
- Belirli bir birey veya grup açısından yeni olan ve		
→ Benimsenmesiyle/kullanılmasıyla birlikte değişime neden olan şey/ fikirdir.		
(HASTİNGS'e göre)		
Yenilik → Mükemmeli sunmak değildir!		
Müşterilere araçlara, seçicilere yeni deneyimler sunmayı vaat eden bir terimdir.		

YENİLİK İLE İLGİLİ ÖNEMLİ DİĞER BAKIŞ AÇILARI
(BOZKURT ÇETİNKAYA, İNCEKARA'a göre)
(Ayrıntılı bilgi Konu anlatım kısmında işlenmiştir !)
(KÖSE'e göre)
(Ayrıntılı bilgi Konu anlatım kısmında işlenmiştir !)
(ROGERS'a göre)
Yeniliğin kabulünde dört farklı insan bakış açısı vardır:
Yenilikçiler (innovators)
1) Çabuk benimseyenler (early adapters) 3) Geç çoğunluk (late majority)
2) Erken çoğunluk (early majority) 4) Yavaş ilerleyenler (laggards).

Yeniliğin kabul edilmesi için
- Karmaşıklık düzeyinin mevcut bilgi ve becerilerle uyumlu olması
- Benimsmeden önce deneme imkânının olması ve
- Sonuçlarının başkalarınca gözlemlenebilir olması beklenir.

YENİLİKLERİN SINIFLANDIRILMASI
1) (OECD Oslo Manual - ELÇİ)
1. Ürün 2. Süreç 3. Hizmet 4. Pazarlama 5. Organizasyonel yenilik
2) Teknolojik olan ve olmayan yenilik (UZKURT)
3) Yüksek/orta/düşük düzeyde yenilik içeren yenilik (GARCÍA ve ROGER)
4) Radikal, artımsal ve yapısal yenilik (UZKURT)
5) Ürün, süreç, mesleki yöntem olarak yenilik (WAGNER ve HANSEN)

YENİLİKLERİN SINIFLANDIRILMASI
1) Sürekli/kademeli yeniliğe → Otomobil endüstrisi
2) Dinamik sürekli yeniliğe → Elektrikli arabalar
3) Süreksiz radikal yeniliğe → Faks makineleri ve Google örnek verilebilir.

YENİLİKLER	WALTERS
Bir okulda inovasyonun varlığı şu başlıklarda aranmaktadır:	
- Okul müdürünün desteği	- Sinerji
- Yenilikçiliğin ödüllendirilmesi	- Örgütsel merak
- Gerekli yatırımların yapılması	- Veli desteği.
- Daha yakın ve iş birliğine açık bir yapı	
- Özel sektör ve Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ile iş birliği	
ÖZMUSUL'a göre Öğretmenlere yönelik	
Yenilikçilik/inovasyon eğitiminde yararlanılabilecek materyaller:	
1) Elektronik ürünler: Web sitesi – Bloglar - Forumlar- Elektronik ağılar	
-Filmler - Animasyon - Simülasyonlar- Uzaktan eğitime özgü materyaller	
2) Eğitim-Öğretim Dokümanları: Kitapçık - Afiş- Ders ve kılavuz kitapları	
- SWOT analizleri - Proje çalışmaları - Bilimsel, Sanatsal, Toplumsal, Kültürel ve Edebi Çalışmalar (Senaryo, tiyatro, hikâye...)	

MODÜL 4	11-B	DEĞERLENDİRME
PROJE YÖNETİMİ (1)		
PROJE NEDİR?		
Planlama: Bir ülke ya da bölgeye ait tüketim, yatırım, tasarruf, ihracat, ithalat ve benzeri temel ve sosyal büyüklüklerdeki değişiklikleri belirli öncelikler gözetilerek önceden belirlenen akılcı hedefler doğrultusunda belirli bir sürede etkilemek, yönlendirmek, kontrol etmek ve uzun dönemli karar alma sürecini düzenlemek için harcanan bilinçli çabadır.		
Program: Ortak hedefe yönelik sonuçların elde edilmesi amacıyla		
- Bir grup projenin düzenli olarak yürütülmesidir.		
PROJE:		
Özgün bir ürün, hizmet için yürütülen geçici bir girişimdir.		
İnsan ihtiyaçlarını karşılayacak mal ve hizmetlerin üretimini sağlayacak yeni birimlerin oluşturulması amacıyla kaynakların		
→ Belli bir sistematik çerçevesinde harcanmasıdır.		

Projeye Neden İhtiyaç Duyulur?
1) Birden çok işletmenin ve çok kişinin iş birliği yapması gereken durumlarda
2) Birbirinden farklı fakat birbiriyle ilişkili olan kişilerin görevlere ayrılmasında
3) İlk kez yapılacak olan işlerin planlama ve uygulamasında
4) Belirli bir sürede bitirilmesi zorunlu işlerde projeye duyulan ihtiyaç artar

PROJENİN ÖZELLİKLERİ
1) Geçici → Tanımlanmış bir başlangıç ve bitişti vardır.
2) Girişim (Çaba) → İnsan gücüne, kaynağa ve ekipmana ihtiyaç vardır.
3) Özgün ürün, hizmet → Elde edilen değer sadece bir kere yaratılır.
4) Yeni ya da ek üretim kapasiteleri yaratır.
5) Rutin yapılan işlerden farklı olması gerekir.

Genel Olarak Projeler Şu Gruplara Ayrılabilir:
1) Büyüklüklerine göre
2) Yürütücülerine göre (özel, kamu)
3) Amaçlarına (kâr amacı güden- gütmeyen sosyal amaçlı alt yapı projeleri)
4) Faydaları ölçülebilmesine göre
5) Üretime yaptıkları katkı biçimlerine göre
- Alt yapı projeleri (karayolları, enerji, eğitim, sağlık)
- Doğrudan üreten projeler
- Hizmetin yer aldığı sektöre göre (eğitim, enerji, sanayi, turizm projeleri gibi)

PROJE YÖNETİMİ
Paydaşların beklentilerine ulaşmak veya daha fazlasını sağlayabilmek için Yürütülen faaliyetlere → Bilgi, beceri, araç ve tekniklerin uygulanmasıdır.

Proje Yönetiminin Faydaları:	KARAHAN
1) Amaç ve hedeflere ne zaman ve nasıl ulaşılabileceğini önceden gösterir.	
2) Sürekli raporlama ihtiyacı minimuma iner.	
3) Zaman önceden belirlenir.	
4) Maliyet önceden belirlenir.	
5) Gerekli kaynaklar ortaya çıkar.	
6) Kontrol sisteminin kurulmasını sağlar.	
7) Görevlerin organizasyon şemasını gösterir.	
8) Ekip üyelerinin proje süreci konusunda gelişmesini sağlar.	

PROJE YÖNETİCİSİ GÖREV VE SORUMLULUKLARI: KARAHAN
Proje Yöneticisi: Bir projeyi yönetmek üzere görevlendirilen kişidir.
Projeyi → En yüksek üretkenlik → En düşük belirsizlik → En düşük risk ile yürütmekten sorumlu kişidir.
- Proje ekibini kurmak ve proje sürecinde ekibi yönlendirmek
- Ekibin hangi niteliklere sahip kişilerden oluşacağını belirlemek
- Ekip üyelerine görevlerini ve sorumluluklarını bildirmek
- Ekibin gerekli kaynaklara ulaşmasını ve gerekli eğitimleri almasını sağlamak
- Ekibin proje ile ilgili görevlerini yerine getirmelerini sağlamaktan sorumlu...

Proje Yönetimi Sürecindeki Bilgi Sahaları		
A) Temel Bilgi Sahalar		
1) Kapsam Yönetimi	3) Maliyet Yönetimi	5) Entegrasyon Yönetimi
2) Zaman Yönetimi	4) Risk Yönetimi	6) İletişim Yönetimi
B) Destekleyici Bilgi Sahaları		
1) İnsan Kaynakları Yönetimi	3) Tedarik Yönetimi	
2) Kalite Yönetimi		

PROJE YAŞAM DÖNGÜSÜ				
Proje yaşam döngüsü (Proje yönetimi süreci) beş aşamadan oluşur:				
1) Başlangıç	2) Planlama	3) Uygulama	4) Kontrol	5) Kapanış

1) BAŞLANGIÇ: KARAHAN
PROJE YAŞAM DÖNGÜSÜ: Yapılan tüm işler ...
Başlangıç: Proje fikrinin ortaya atılır- Derlenir- Değerlendirilir
Ön elemeye tabi tutulur - Tartışılır – Şekillendirilir...
- Proje fikirlerini belirlemek - Maliyetlerini kabaca tahmin etmek ve
- Ön elemeye tabi tutmak başlangıç aşamasının en önemli bölümünü oluşturur.

2) PLANLAMA:
<i>Proje Yaşam döngüsünün ikinci aşamasıdır. Bu aşamada projeye ilişkin her tür planlama ayrıntılarıyla yapılır. Başlangıç aşamasında belirlenen proje fikri detaylandırılır. -Bu faaliyetlerin zamanlanması- Bütçelendirilmesi ve Kaynakların belirlenmesi...</i>
PROJENİN KISITLAMALARI:
1) Zaman: Bir ürün ya da hizmet için yönetilmesi gereken en önemli kısıtlama ...
2) Maliyet: Neredeyse tüm projeler için bir kısıtlamadır.
3) Kapsam: İki yönlü değerlendirilmelidir:
1) Ürün kapsamı: Ürünün tasarlanan kalitesini, özellik ve işlevlerini açıklar.
2) Proje kapsamı: Bir ürün ya da hizmetin tasarlanan ürün kapsamıyla → Teslim edilmesi için gereken çalışmayı açıklar.
<i>Projenin zaman, maliyet ve kapsam kısıtlamalarını dengelemek gerekir. → Bunu yapacak olan da proje yöneticisidir.</i>
<i>Proje üçgeni:</i> Kısıtlamaları dengeleme sürecini gösterir. Çünkü → Üçgenin bir kenarındaki değişiklik en az bir diğer kenarı etkiler.

Proje Yönetimi Sürecindeki Temel Faktörler:		
1) <i>Kapsam</i>	2) <i>Zaman</i>	3) <i>Bütçe</i>

3) UYGULAMA
<i>Bu aşamada proje planının uygulanmasına odaklanılır. Plan → İnsan ve tüm kaynakların koordine edilmesi ile gerçekleştirilir. - Proje yöneticisi ve ekip üyeleri → Birçok teknik ve örgütsel düzenlemeleri yapar ve yönetir. → Projenin performansı düzenli olarak yapılan işlerin performansı ile izlenir.</i>

4) KONTROL:
<i>Bu aşamada proje kapsamındaki ilerleme → Değişik izleme ve ölçüm yöntemleri ile düzenli olarak denetlenir. Sapmaların belirlenmesi hâlinde düzeltici önlemlerin alınması ve - Proje hedeflerinin bütçe çerçevesinde gerçekleştirilmesi sağlanır.</i>

5) KAPANIŞ:
<i>Sözleşme ve idari kapsamdaki tüm işlemlerin sonuçlanmasını ifade eder. İdari kapanış ile sonuç ve başarılarının raporlaştırıldığı sunuşlar yapılır. Deneyim dokümanite edilir ve proje için ayrılan tüm kaynaklar serbest bırakılır. Sözleşme kapanışı ile sözleşme tüm şartları ile gerçekleştirilmiştir ve → Ürün/hizmet devredilir.</i>

ÇEVİRİM İÇİ PROJE YÖNETİM ARAÇLARI
<i>Yurt içi / yurt dışı proje çalışmalarında Kendi kurumuzdan da diğer kurumlardan kişilerle de ekipler oluşturulmaktadır. Her büyüklükteki projeleri planlama, yürütme ve izleme için → Çevrim içi proje yönetim araçları (yazılımları) kullanılabilir. Proje Yöneticisi bu tür araçlar ile ekibindekilere kolaylıkla görevler atayabilir. Çalışanların iş yükünü dengelemek için ilgili raporları inceleyebilir. Proje Yürütücülerini bu yazılımlar ile benzer şekilde Projenin bütçesini, harcama miktarına bağlı olarak raporlaştırmak inceleyebilir. - Harcama dokümanlarının dijital ve düzenli saklanması imkânı tanır. Takvim uygulaması ile projeye bütüncül bakış atılması sağlanır. -Ayrıca yaklaşan işler için görevlilere periyotlarla hatırlatmalar gönderilebilir. Çevrim içi proje yönetim araçları projeye ilişkin Tüm dokümanların bir arada tutulmasını ve kolay erişimini sağlar. Bu tür araçlar ekibin üyelerinin ayrı zamanlı tartışma panolarında Bir konuyu tartışmalarına imkân sağlar.</i>

Birçok Çevrim İçi Proje Yönetim Aracı Vardır:		
1) ClickUp	5) nTask Manager	8) Freedcamp
2) Wrike	6) Zoho Projects	9) ActiveCollab
3) monday.com	7) MeisterTask	10) MsProject
4) Kissflow Project		

TÜBİTAK DESTEKLERİ
<i>TÜBİTAK (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu) ARBİS (Araştırmacı Bilgi Sistemi)</i>

<i>TÜBİTAK Projelerine başvurmadan önce Proje yürütücüsü, araştırmacı ve danışmanların öz geçmişleri ARBİS bilgileri doğrultusunda → Sistem tarafından otomatik olarak oluşturulması beklenmektedir.</i>
--

ARBİS
<i>Türkiye'nin güncel araştırmacı veri tabanını oluşturmak amacıyla TÜBİTAK tarafından tasarlanan ve geliştirilen web tabanlı bir uygulamadır. https://arbis.tubitak.gov.tr/ adresinden ARBİS'e giriş düğmesine tıklayarak giriş yapabilir veya Yeni Kullanıcı Kaydı ile kullanıcı kaydınızı oluşturabilirsiniz.</i>
<i>Araştırmacı Sorgula düğmesi ile → Önceden kayıt yaptırmış araştırmacıları inceleyebilirsiniz.</i>

TÜBİTAK'ın Öğretmenler için desteklerine erişmek için
<i>https://www.tubitak.gov.tr/tr/ adresinden Destekler sekmesi ve sonrasında Bilim ve Toplum Başlığı seçilmelidir. Açılan sayfada → Ulusal destek listelerini bulabilirsiniz.</i>
<i>Bu listedeki 4007 Bilim Şenlikleri Destekleme Programı için sadece katılımcı olabilirsiniz.</i>

Öğretmenlerimizin Başvurabileceği Programlar:
<i>4004 Doğa Eğitimi ve Bilim Okulları</i>
<i>4006 TÜBİTAK Bilim Fuarları Destekleme Programı</i>
<i>4008 Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Kapsayıcı Toplum Uygulamaları</i>

<i>Proje yürütücülerini elektronik imzaya sahip olmalıdır. Başvurular genellikle çevrim içi gerçekleştirilmektedir. Öğretmenlerimiz öğrencilerini de → Çeşitli araştırma projeleri yarışmalarına yönlendirebilir.</i>

Öğrenci Araştırma Proje Yarışmaları:
<i>2204-B Ortaokul Öğrencileri Araştırma Projeleri Yarışması</i>
<i>2204-A Lise Öğrencileri Araştırma Projeleri Yarışması</i>
<i>2204-C Lise Öğrencileri Kutup Araştırma Projeleri Yarışması</i>
<i>2204-D Lise Öğrencileri İklim Değişikliği Araştırma Projeleri Yarışması</i>

<i>Bu tür yarışmalara öğrencilerin katılabilmesi için → Başvuran okulun öğrencisi olmak zorundadır. Bölgesel yarışmalardan sonra ülke genelinde finaller yapılmaktadır.</i>

TÜBİTAK'ın Öğrenci Katılmalarını Sağlamayı Kolaylaştıran Hizmetleri:
<i>Bu etkinliklere nasıl katılacağımız ve aşamaları 2237-A Bilimsel Eğitim Etkinlikleri Desteği altında sunulmaktadır. https://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/bilimsel-etkinlik/etkinlik-duzenleme-destekleri/icerik-2237-a-bilimsel-egitim-etkinlikleri-destegi → Adresinden detaylara ulaşılabilir.</i>
<i>- Çevrim içi başvuru tarihleri - Çevrim içi başvuru formu - Değerlendirme kriterleri gibi bilgilere ilgili bağlantıdan erişilebilir.</i>

<i>Kamu kurumlarında çalışan araştırmacılar için → TÜBİTAK'ın Ulusal Destek Programlarına bakılabilir. Bunun için TÜBİTAK ana sayfasından Akademik sekmesine tıklayabilirsiniz. → Bu destekler arasından 1001,1003, 3005 tercih edilebilir.</i>

<i>TÜBİTAK destekleri dışında KOSGEB'in "Girişimcilik" eğitimlerinden ve AR-GE, Teknolojik Üretim ve Yerleşik Destekleri'nden yararlanılabilir. Ayrıca özellikle meslek liseleri için Alt yapı projeleri ile 26 farklı Kalkınma Ajanslarından destek bulunabilir.</i>

AVRUPA BİRLİĞİ DESTEKLERİ
<i>AB (Avrupa Birliği)</i>
<i>UA (Türkiye Ulusal Ajansı)</i>
<i>Türkiye, AB topluluk programlarından → 1999 yılından beri yararlanmaktadır.</i>

<i>UA (Türkiye Ulusal Ajansı): 2002'den beri Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Dairesi altında görev yapmakta 2003'te tüzel kişilikle AB Bakanlığının ilgili kuruluşu hâline dönüşmüştür. 2018'de Dışişleri Bakanlığının bağlı kuruluşu olan → Avrupa Birliği Başkanlığının ilgili kuruluşu olmuştur.</i>
--

Türkiye Ulusal Ajansı (UA)
<i>- Eğitim, gençlik ve spor alanlarındaki AB programlarını yürütür</i>
<i>- Kurum ve kuruluşlar ile vatandaşlarımızın yararlanmasını sağlamayı amaçlar.</i>
<i>- https://www.ua.gov.tr/ adresinden ulaşılabilir.</i>

Ulusal Ajansın Hâlihazırda 4 Başlık Altında Sunduğu Fırsatlar Vardır:
Şekil 12. Ulusal Ajans Fırsatları

UA Fırsatları
UA Fırsatları için https://www.ua.gov.tr/anasayfa/ sayfası ziyaret edilebilir. Hibe: Geliştirdiğiniz projelere finansman sağlamak için ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarının sağladığı geri ödemesi olmayan desteklere fon , bir diğer adıyla hibe denir.
1) Gençler/Gençlik Çalışanları için Fırsatlar:
Bu hibe programının amacı eğitim, öğretim ve gençlik alanlarında Bilgi alışverişi ve yenilikçi politika geliştirme ve uygulaması için imkân sağlar . Gençlik Diyalogları: Politika yapımcılarla gençleri bir araya getirir. Öğretmen ve öğrencilere ve gençlere ve hatta gençlik çalışanlarına → Bir başka ülkede eğitim ve öğrenim imkânı tanır. Gençlere(18-30 yaş) ülkelerinde gönüllü faaliyetlerinde yer almalarını sağlar. Bu fırsatın olanakları: -Staj hareketliliği -Ulusal faaliyetler -Öğrenme hareketliliği -Merkezi gençlik başvuruları -Gönüllülük -Kısa süreli eğitim
Staj hareketliliği: Yükseköğretim veya mesleki eğitim görenler için sunulan bir fırsattır. Öğrenme Hareketliliği (https://www.ua.gov.tr/programlar/gruplar/gencler-genclik-calisanlari-icin/ogrenme-hareketliliği/) adresinde “Yükseköğretim ve Gençlik Alanında Sanal Değişimler” “Programla İlişkili Olmayan Üçüncü Ülkelerde Yükseköğretim Öğrenci Öğrenim Hareketliliği” gibi farklı destek türleri vardır.
Bu desteklerden biri: KA122-SCH Kısa ve Uzun Dönemli Öğrenci Hareketlilikleri (Okul Eğitimi) - Okul öğrencilerine AB Üyesi ülkelerdeki okullarda → Ortak akran çalışmaları yapma/öğrenim alma fırsattır. Ana Eylem 1 altında yer alır. Öğretmen, öğrenciler, ilçe millî eğitim müdürlükleri, vb.ne yöneliktir . Ortaklıklar başlığı altında detaylara ulaşılabilir.
Başvuran tüm projeler dış uzmanlarca kalite ölçütlerine göre puanlanır. - Puan sırasına göre listelenir. En yüksek puanı alan projeden itibaren → Hibe miktarını karşılayacak kadar sayıdaki proje desteklenir.
Bu fırsatların tamamını → Ulusal Ajans ’ın web sitesi olan ua.gov.tr adresinden inceleyebilirsiniz.
2) Eğitim Alanlar İçin Fırsatlar:
Amacı: Öğrencilere, öğretmenlere, gençlere ve gençlik çalışanlarına -Bir başka ülkede eğitim ve öğrenim görme imkânıyla yenilikçi politika geliştirme -Politika diyalogu ve uygulamasının teşvik edilmesi -Eğitim, öğretim ve gençlik alanlarında bilgi alışverişinin teşvik edilmesidir.
3) Eğitim Verenler İçin Fırsatlar:
Okul eğitimi, mesleki eğitim, yetişkin eğitimi ve yükseköğretim personelinin -Yurt dışında öğretmenlik ve öğretmenlik ile mesleki becerilerini geliştirmelerinde - Farklı hareketlilik ve görevlendirmeler için hibe sağlar .
4) Akreditasyon Desteği:
AB Projeleri için akreditasyon daha sonra yapılacak olan projeler için → Kurumunuzun tanınırlığını sağlamak üzere belgelendirilmesidir . Bu belgelendirme özellikle mesleki ve teknik orta öğretim kurumları için → Proje kabul edilebilirliği için artı değer olacaktır.
5) Ortaklıklar Desteği:
Kurumsal başvurdur. Bu tür projeler 12 ay ile 36 ay arasında olabilir. Bu başlık altında okul eğitimi alanında iş birliği ortaklıkları olan → “ Erasmus+ Ülke Merkezli Başvuru KA220-SCH ” de vardır. “Associated partner” ise Projenin yaygınlaştırma ve sürdürülebilirlik gibi faaliyetlerine destek için “ İlgili ortak ” veya sessiz ortak olarak yer alır ancak hibe almazlar! Tüm katılımcı kuruluşların yasal statülerini gösteren belgeler Organisation Registration System'e yüklenmiş olmalıdır. (https://webgate.ec.europa.eu/erasmus-esc/index/)
Bunun için öncelikle bireysel kaydınızın olması gerekir . Kaydolma veya giriş yapma (log in) amacıyla → EU Login ’den kullanıcı adı ve şifre oluşturulmalıdır. https://webgate.ec.europa.eu/cas/eim/external/register.cgi adresi kullanılır.
Ardından kuramsal betimleme (organizasyon kimlik) numarası (organizational identification number- OID) alınması gerekir. Bu numara “E” ile başlayan 8 rakamdan oluşan bir koddur. → Eskiden PIC numarası olarak bilinirdi.
Bunun için https://webgate.ec.europa.eu/erasmus-esc/index/ adresinden Organisation sekmesine ardından Register my Organisation altı menüsünden → Kurumu aratmanız bulamamanız durumunda kaydetmeniz gereklidir . Tüm başvurularda bu kod kullanılacaktır.
Gerek yürütücü gerek projenin asıl ve ilgili (associated) ortaklarının OID ’leri → Proje başvuru sırasında sisteme işlenecektir. (Tüm başvurularda bu kod ...)

Ulusal Ajans ortak veya ev sahibi kurum bulmak için → School Education Gateway ve eTwinning ’i araçlarını önermektedir . Ama → İki platform da European School Education Platform ’a (ESEP) taşınmıştır. - Bundan sonra ortak bulmak için bu yeni platform ESEP kullanılabilir.
ESEP’e katılmak için EU Login kullanıcı ve şifresi kullanılabilir. → Ortak bulmak, ortak ağıımızı geliştirmek için bu platformdan yararlanılabilir.
Okul eğitimi alanında iş birliği programı olan KA220-SCH dışında Erasmus+ Ülke Merkezli başvuruları: Okul eğitiminde küçük ölçekli ortaklıklar KA210-SCH Mesleki eğitim küçük ölçekli ortaklıklar KA210-VET ve Mesleki eğitim işbirliği ortaklıkları KA220-VET → Bu başvurular Öğretmenlerimize yöneliktir.
Özellikle küçük ölçekli ortaklıklar Daha önce proje başvuru deneyimi olmayanlar için uygun fırsatlardan olacaktır . Bunların dışında https://www.ua.gov.tr/ adresinden Brüksel merkezli diğer ortaklıklar ve hibe programları incelenebilir.
Teklif çağrılarına https://www.ua.gov.tr/anasayfa/icerikler/teklif-cagrilari/ adresinden erişilebilir “ KA ” ile başlayan kodlar başvuru sırasında kullanılacağı için önemlidir .
Bir detay olarak ülke seçiminden bahsedilebilir. https://erasmus-plus.ec.europa.eu/programme-guide/part-a/eligible-countries adresinden incelenileceği gibi üç farklı tür ülke vardır:
1) Avrupa Birliği üyesi ülkeler Bu programın doğrudan proje yürütücüsü veya ortağı olabilirler . 2) Bizim ülkemizin de yer aldığı 6 ülkeden oluşan ‘ Programla ilişkili üçüncü ülkeler ’dir. 3) Programla ilişkisi olmayan üçüncü ülkelerdir. (14 farklı bölgeye bölündü)
Ortak seçerken bölgesel çeşitlilik projenizin kabul oranını arttıracaktır . Projenin kabul edilebilirliği için → Projenin en önemli kısımlardan biri de yaygınlaştırmadır . Bu nedenle https://www.ua.gov.tr/anasayfa/icerikler/yayginlastirma-ve-gorunurluk/ sayfası özenle incelenmelidir.
Tamamlanmış projelere ulaşmak için https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/projects/ sayfası incelenebilir .
FİKRİ VE SINAİ HAKLAR
1) FİKRİ VE SINAİ HAKLAR
Fikri mülkiyet: Telif hakları veya fikri haklar olarak da bilinir. - Edebiyat, sanat, müzik, mimari vb. gibi eserler üzerinden Sahip olunabilir. - Bazı yasal imkânlar sağlar .
“Fikri Mülkiyet Hakları” (2019)’a göre - Fikri mülkiyet , kişiye/kuruluşa ait fikir ürünüdür . - Bu kişi/kuruluş bu fikir ürününü dileği zaman bir şarta bağlı kalmaksızın paylaşmayı/kullanıma açmayı belirli biçimlerde kontrol etmeyi tercih edebilir .
TANRIVERDİ’ye göre Fikri mülkiyet ile ürün/düşüncenin ekonomik değer kazanması sağlanır.
Sınai Mülkiyet YALÇINER’ye göre Sanayide ve tarımdaki Buluşların, yeniliklerin, yeni tasarımların ve özgün çalışmaların İlk uygulayıcıları adına tescil edilmesini sağlar. İlk uygulayıcıların ürünü üretilme ve satma hakkına belirli bir süre sahip olmalarını sağlayan gayri maddi bir haktır.
Fikri ve sınai mülkiyet haklarını “Bir işletmenin tüm özgün tasarımları ve gizli ya da açık bilgileri ile ilgili sahip olduğu, çeşitli mahiyetteki hakları olarak” da tanımlamak mümkündür.
FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI (3 başlıkta sınıflandırılabilir)
1) Fikri Haklar 2) Sınai Haklar 3) Diğer Haklar
Fikri Mülkiyet Hakları
Fikri Haklar • İlim ve Edebiyat Eserleri • Müzik Eserleri • Güzel Sanatlar Eserleri • Sinema Eserleri • Harita ve Krokiler • Teknik Çizimler • Veri Tabanları
Sınai Haklar • Marka • Patent/Faydalı Model • Tasarım • Endüstriyel Tasarım • Coğrafi İşaret • Know-How • Entegre Devre Topografyaları
Diğer Haklar • Ticaret Unvanları • Bitki Islahatçı Hakları • Tescilsiz Haklar • Ticari Sırlar • İnternet Alan Adları

Fikri ve sınai mülkiyet hakları:
Tüm özgün tasarımların ve Bilgilerin (açık, örtük) kullanım, dağıtım, yayım ve satış gibi haklarıdır.

Fikri hakların içerisinde Telif hakları (copyrights) vardır: (4 kategori)	
1) İlim ve edebiyat eserleri	3) Güzel sanat eserleri
2) Müzik eserleri	4) Sinema eserler

Fikri ve sınai hakların her ikisi de sürelidir. ESİNOĞLU
Her ikisinin ihlali durumunda hukuki işlem hakkı doğar.
Her ikisinin de alınma, satılma devredilme hakları vardır.
- İzinsiz çoğaltılması her iki hak için de suç unsurudur.
- Hakka tecavüz, haksız rekabet kabul edilmektedir.
→ Hapis ve maddi ve manevi tazminat ödeme ile karşı karşıya kalınabilir.

İki Hakkın Farklılıkları:	(ESİNOĞLU)
1) Fikri haklarda tescil edilmesine gerek yok! Sınai haklarda tescil için başvuru yapılması gerekir. Türkiye için Ankara'da "Türk Patent ve Marka Kurumu" Yurt dışı için "PCT" (Patent Cooperation Treaty) "EPC" (The European Patent Convention) gibi kuruluşlara...	
2) Fikri hakların eser olma niteliği, estetik kaygısı var. Sınai hakların sanayide kullanılabilir olma zorunluluğu vardır.	
3) Fikri haklar için Meslek birliklerinin itiraz etme hak ve imkânları vardır. (SESAM [Sinema Eserleri Birliği] MESAM [Müzik Eseri Sanatçıları Birliği] gibi) → Sınai haklar için bu durum geçerli değildir!	

Patent: Sınai haklar içerisinde yer alır. SARAN
Bir problemin teknik çözümü anlamına gelen buluş için teknik bir belgedir.

Buluş için yeni bir ürün, alet/cihaz, yöntem ve süreç/ yeni olabileceği gibi Hâlihazırda bu bilinenlerin teknolojik ilerlemesi de olabilir.
Patent de bunları içerir → Buluşun içerisinde ilk olma özelliği vardır.
Ürün, ürün üretmek için aletler, ürün üretim metotları, ürünün kullanımı
→ Patent için uygundur.

TÜRK PATENT, 2022
Elle tutulur, gözle görülür niteliği olmayan herhangi bir şey → Buluş olmaz!
(Keşifler, bilimsel teoriler, matematiksel yöntemler, bilgisayar programları...)

Ülkemizden alınan patent ülkemiz için geçerlidir.
Başka ülkelerden ayrıca patent başvurusu yapılabilir.
Patente başvurmadan önce ilgili veri tabanlarından
→ Daha önce patent konusu olup olmadığı incelenmelidir.

Türk Patent Veri Tabanı:
- <https://portal.turkpatent.gov.tr/anonim/arastirma/patent/detayli> ve
- Google Patents'e başvurulabilir.
Patent başvuruları → e-devlet üzerinden
→ Türk Patent ve Marka Kurumuna yapılmaktadır.

Bir Okul İçin Patent Başvurusunda Bulunuluyorsa
Okul yöneticisinin başvuru yapmak isteyen okul çalışanına
1) Yetki devri belgesini onaylayarak yüklemesi gerekir.
Sisteme yüklenecek diğer belgeler
2) Tarifname 3) İstem 4) Özet

1) Tarifnamede:
Buluşun konusu ne, ne hedefleniyor, buluş ile ilgili neler biliniyor
Farklı ne yapılacağı anlatılır.
2) İstemde ise buluşa dair gerekirse bir görsel konup
→ Her bir adımın özelliği, içeriği, parçası, işlevi detaylı olarak sunulur.
3) Özetle bu bilgiler özetlenir.

RÜÇHAN HAKKI
Başka bir ülkeden edinilen patente sahip olmanın belgesidir.
Bu belgeye sahip olmak → Ülkemizden patent almayı kolaylaştırır.
Patent için → Belli bir ücret ödenecektir.
- Meblağ yüksekse TÜBİTAK desteklerinden yararlanılabilir.

PATENTİN DÖRT ÖZELLİĞİ VARDIR:	ESİNOĞLU
1) Yenilik	3) Sanayiye Uygulanabilirlik
2) Buluş Basamağı	4) Koruma Süresi

Patentin Buluş basamağı veya Bir zorunluluk yoksa
Faydalı model olarak değerlendirilebilir ve Faydalı model belgesi alınabilir.
Faydalı model → 10 yıl koruma hakkı sağlar.
İncelemesiz patent → 7 yıl koruma sağlar.
Fikri haklar → Üreten kişinin yaşamı üzerine 70 yıl olarak belirlenmiştir.
→ Kimi ülkelerde bu artı yıl: 50'dir.

TASARIM: DELİĞÖZ
Bir ürün, süreç vb. ile ilgili olarak buluşla ilgili veya buluş olmadan
- Sanayide kullanılabilir olmanın yanı sıra
- Ürünün görüntüsünün, tümünün veya bir kısmının
→ Süsleme, çizgi, şekil, renk, doku gibi özelliklerinin değiştirilmesi
→ Tasarım (Türk Patent, 2022) başlığı altında değerlendirilir.

TELİF HAKLARI:
Fikir emeği üzerindeki hukuki haklardır ve Tescile gerek yoktur!
- Eser üretilince kendiliğinden doğar. (Soyuttur.)
- Ülkesellik ilkesi geçerlidir. - Kişinin yaşamı +70 yılı kapsar

2) YARATICI ORTAKLIK (CREATIVE COMMONS)
CREATIVE COMMONS veya Yaratıcı Ortaklık ABD'de Dijital eserlere ilişkin telif hakkı yasasının Çok uzun soluklu olmasına karşın açılan davanın kaybedilmesi sonucunda
→ Bu uzun sürelere tepki olarak kurulmuştur.
- Kâr amacı gütmeyen bir örgüttür.

CC (Creative Commons) lisansları Creative Commons Türkiye, 2022
"Tüm hakları saklıdır." Anlayışından "Bazı hakları saklıdır." bir kaymadır.

Telif hakkı → Eserin doğması ile beraber ortaya çıkan bir haktır.
CC → Bu hakka itiraz etmez! Ancak
- Kullanılması, değiştirilmesi, karıştırılması veya
- Ticari olarak kullanılmasının hakkındaki kararı → Eserin yaratıcısına bırakır.

CC lisansları
- Bir eserin kullanım koşullarının telif sahibince
- İnsan ve makine tarafından okunabilecek şekilde belirtilmesine aracı olurken
- Kullanıcının telif sahibi ile iletişime geçmeksizin
→ Eserin kullanım koşullarını öğrenmesine olanak sağlar.

AÇIK LİSANSLAR TOPLULUĞU:
Eserlerin internet ortamındaki kullanım koşullarının Eser sahibi tarafından belirlenmesini sağlayan açık lisanslar topluluğudur.

CC 2020'de Ortaya Konan Stratejiler:
1) Savunuculuk (Açık ekosistemi)
2) İnovasyon (Açık alt yapı)
3) Kapasite Geliştirme (Açık bilgi ve kültürel miras) olarak sıralanmıştır.

CC İLE LİSANSLAMA İÇİN
Lisanslama türüne karar vermek ve Web sitesinde paylaşmak yeterli olacaktır.
Bunun için web sitesinin kodları arasına kod bloğunu eklemek yeterlidir.
Bir başkasının lisanslanmış ürününü kullanmak için
→ Onun kullandığı lisansları web sitenizde göstermeniz yeterli olacaktır.
Detaylı bilgi için Creative Commons Türkiye web sitesini ziyaret edebilirsiniz.
<https://creativecommons.org.tr/hakkinda/>

CC LİSANS TÜRLERİ:	
	CC BY – Atıf Attribution
	CC BY-SA – Atıf-Aynılısanslapaylaş Attribution- ShareAlike
	CC BY-NC – Atıf- GayriTicari Attribution- NonCommercial
	CC BY-ND – Atıf-Türetilemez Attribution- NoDerivs
	CC BY-NC-SA – Atıf- GayriTicari-Aynılısanslapaylaş Attribution-NonCommercial-ShareAlike-
	CC BY-NC-ND – Atıf- GayriTicari-Türetilemez Attribution- NonCommercial-NoDerivs
	Hiçbir hakkı saklı değildir - No Rights Reserved (CC0) Eser sahibinin telif hakkı ve bağlı haklarından feragat ettiği durumdur. Bilim insanları, eğitimciler, sanatçılar ve diğer yaratıcıların ihtiyaçlarına yanıt olarak doğmuştur.
	Kamu mali- No Known Copyright – Public Domain Mark (PDM) Telif süresi bitmiş, kamunun malı olmuş eserler için kullanılır. Telif süresi ülkeden ülkeye değişmekle birlikte, 50 yıl ve daha uzun süreler ile korunmaktadır. Ancak tüm dünyada telif süresi, ilgili takvim yılının son günü biter.

Şekil 14. Creative Commons lisans türleri
Creative commons mantığıyla hazırlanan açık ders içeriklerinin sunulduğu <https://www.oercommons.org> sitesinden yararlanılabilir.

EGİTİMDE KAPSAYICILIK
Kapsayıcı Eğitim Anlayışı, Temel Kavramları ve Gerekçeleri
KAPSAYICI EĞİTİM
- Her şeyden öte bir anlayıştır. Pek çok alanda adı geçer.
- Sosyolojik, politik, felsefi ve ideolojik temelleri vardır.
- 1990'lı yıllarda sadece özel gereksinimli çocuklarla ilişkilendirilmiş.
- 2000'li yıllarda bu anlayışa tepki olarak tüm öğrencilerin dâhil olduğu
→ Aidiyet geliştirdiği bir yapı ve sistem boyutları ön plana çıkmıştır.
- Gelişimsel yetersizliği olan çocuklar + Tipik gelişim gösteren akranlar
→ Aynı ortamda eğitim görür.
Ülkemizde kapsayıcı eğitimin = Kaynaştırma ve/veya Bütünleştirme
Kapsayıcılık öncelikle düşüncemizde geliştirmemiz gereken bir anlayıştır:
BEP'li / Entegre / MR'li / Özel çocuk / Normal çocuk / Bu tür çocuk
→ Zihnimizdeki kategorizasyonun dilimizde ifade bulmuş biçimidir.
→ Öncelikle düşüncelerimizde var olan ayrıştırmacı tutumları fark etmeliyiz.
Kapsayıcı eğitim anlayışı sınıftaki “tüm öğrencilerin öğretmenini olmak”tır.

KAPSAYICI EĞİTİMİN YARARLARI
- Kapsayıcı eğitim, tüm öğrencileri destekler.
- Öğretmenlerin mesleki gelişimi bu yönde sağlandığında
→ Öğrencilere, ailelere ve topluma yararı olabilecek bir anlayıştır.
- Tipik gelişim gösteren akranlarının diliminde ifade bulunmuş biçimidir.
- Akran etkileşim ortamına katkı sağlayarak
- Çocukların öğrenme süreçlerini yönlendirmeye yardımcı olmaktadır.
Kapsayıcı ortamlarda bulunan çocuklar ayrıştırılmış ortamlara göre
→ İletişim, sosyal ve akademik becerileri daha kısa sürede öğrenebilmektedir.
Tüm çocukların aileleri → Kapsayıcı eğitime yönelik olumlu tutum (+)

KAYNAŞTIRMA/BÜTÜNLEŞTİRME X KAPSAYICI EĞİTİM	
Kaynaştırma/Bütünleştirme	Kapsayıcı Eğitim
Özel gereksinimli çocuklar odakta ...	Tüm çocuklar odakta ...
Çocuklar eğitime hazır olmalı	Ortam çocuğa göre düzenlenir.
Yarı veya tam zamanlı	Çocuğun gelişimine göre düzenlenir
“Bireysel farklılıklar” ön plandadır	“Çeşitlilik” esastır.
Ayrıştırılan çocukları bütünleştirme	Tüm çocukların okula aidiyeti ...

KAPSAYICI EĞİTİMİN TEMEL KAVRAMLARI				
ÇEŞİTLİLİK	KATILIM	AİDİYET	ADALET	HAK
1) ÇEŞİTLİLİK				
Yaş, etnik köken, ırk, cinsiyet, dil, din...yargılanmadan olduğu gibi kabul etme → Sosyal dışlamayı ortadan kaldırmayı ifade eder. → Farklılıklar bir sorun değil → “Olağan”dır. (Çeşitlilik önemsenir.)				
2) KATILIM				
Tüm çocuklar aynı eğitim ortamında + Gereksinim ve ilgilerine göre uyarlama				
3) AİDİYET:				
Tüm çocukların kendilerini o eğitim ortamına ait hissetmesidir.				
4) ADALET				
Kapsayıcı bir okul, tüm üyelerinin hak ve sorumluluklarına sahip çıkar. → Eğitimden tüm öğrencilere benzer şekilde yararlanma fırsatını verir. (adalet)				
5) HAK				
Tüm çocuklar ücretsiz ve zorunlu eğitime erişimi + Ayrımcılık yok				

KAPSAYICI EĞİTİMİN GEREKÇELERİ		
EĞİTİMSEL Gerekçe	SOSYAL Gerekçe	EKONOMİK Gerekçe
1) EĞİTİMSEL GEREKÇELER (UNESCO, 2020):		
Tüm çocuklar → Birlikte eğitim alabilir ve bireysel farklılıklar dikkate alınır.		
2) SOSYAL GEREKÇELER (UNESCO, 2003-2020):		
Tüm çocukların Birlikte eğitim alırsa farklılıklara karşı tutumları değiştirebilir.		
Barış içerisinde yaşamaya teşvik eden adil ve ayrımcı olmayan bir toplum...		
3) EKONOMİK GEREKÇELER (UNESCO, 2003):		
Kapsayıcı eğitim uygulanan okulların → Daha az maliyetli olduğu düşünülür.		
→ “Herkes için eğitim” sunmanın daha uygun maliyetli olmasıdır.		

KAPSAYICI ANLAYIŞIN YANSIMALARI VE DİL
Çocuklar aslında çok kabullenicidir ve Zihinlerinde ayrıştıncı şemalar yoktur!
- Çocuklar bu dilsel ifadeleri ve tutumları yetişkinlerden öğrendikçe
→ Çeşitli bakımlardan kendileri gibi olmayı kapsamakta zorlanırlar.

KAPSAYICI DİL VE İLETİŞİM
Bir çocuğa engeline göre kategorize ederek hitap etmek /bahsetmek yerine
→ İsmi kullanmak daha uygundur.
Otistik çocuk/öğrenci yerine → Otizm spektrum bozukluğu olan çocuk/öğrenci
Normal çocuk/öğrenci yerine → Tipik gelişim gösteren çocuk/öğrenci
MR'li çocuk/öğrenci yerine → Zihin yetersizliği olan çocuk/öğrenci
→ İfadelerini kullanmak kapsayıcı anlayışa daha uygundur.

KALİTENİN ALT UNSURLARI:		
ERİŞİM	KATILIM	DESTEK
Bu unsurlarla → İlgili sorunlara çözüm geliştirme daha etkili gerçekleşir.		

1) ERİŞİM:
- Geniş çaplı öğrenme fırsatları, etkinlikleri ve ortamları sunmak
- Eğitimi etkileyen fiziksel ve yapısal engelleri kaldırmak
- Eğitim çevresini düzenlemek ve
- Bunları gerçekleştirmede teknolojiyi kullanma.
2) KATILIM:
Çocukların aidiyet ve katılma hislerini teşvik edecek önlemler alınması ...
3) DESTEK:
Aileler, öğretmenler, uzmanlar ve yöneticilerin bilgi ve tutumlarını geliştirmeyi hedefleyen → Profesyonel eğitim olanakları sunmasıdır.

KAPSAYICI EĞİTİMİN ULUSLARARASI DÖRT TEMEL SÜRECİ:
1. İNSAN HAKLARI TEMELLİ SÜREÇ (1948 ve Sonrası)
1948 BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi
1952 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
1960 UNESCO Eğitimde Ayrımcılığa Karşı Sözleşme
1966 Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi
1971 BM Zihinsel Engelli Bireylerin Hakları Bildirisi
1975 BM Engelli Hakları Bildirgesi
1981 UNESCO Sundberg Bildirgesi
1982 BM Engelliler İçin Dünya Eylem Programı
1989 BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

2. ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUKLARA YÖNELİK SÜREÇ (1990 →)
1990'lı yıllarda Kapsayıcı Eğitim Anlayışı ile ilgili önemli gelişmeler var:
Herkes İçin Eğitim Dünya Konferansı (1990) süreç başlar:
a) → Özel gereksinimli çocukların kapsayıcı eğitimi için çok önemli gelişme
HERKES İÇİN EĞİTİM DÜNYA KONFERANSI
Dünya Bankası tarafından organize edildi.
- 155 ülkeden temsilciler ve pek çok sivil toplum kuruluşu yer aldı.
→ En önemli küresel eğitim girişimidir.
UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Kurumu)
UNICEF (BM Çocuklara Yardım Fonu)
UNFPA (BM Nüfus Fonu)
UNDP (BM Kalkınma Programı)
b) 1993'te BM Engelliler İçin Fırsat Eşitliği ve Standart Kurallar belgesi
Taraf ülkelere →İnsan hakları ve engellilik konularında bir rehberdir.
c) 1994'te UNESCO Salamanca Konferansı sonrasında yayımlanan
“Salamanca Bildirgesi ve Eylem Çerçevesi” ile
→ “Kapsayıcı eğitim” ilk kez gündeme gelmiştir.

SALAMANCA KONFERANSI
“Herkes İçin Eğitim” girişiminde
→Özel gereksinimlilerin göz ardı edildiği endişelerine cevaptır.
d) 1996'da BM Engellilik Strateji Belgesi

3. DEZAVANTAJLI GRUPLARA YÖNELİK SÜREÇ (2000 ve Sonrası)
Kapsayıcı eğitim konusunda süreç:
1) Uluslararası gelişmeler çerçevesinde insan hakları temelinde başlar
2) Özel gereksinimlilerin ayırım gözetilmeksizin haklarına vurgu ile devam eder.
3) 2000'lerde çeşitli dezavantajlı gruplara yönelik düzenlemeleri de içerir.
a) 2000'de UNESCO Dünya Eğitim Forumu Dakar Çerçevesi'nde (Dakar)
→ “Herkes için eğitim”
b) 2000'de Avrupa Komisyonu Engelsiz Avrupa Tebliği
c) 2003'de BM Engellilik İçin Fırsat Eşitliği
d) 2004-2010 Avrupa Komisyonu Engellilik Eylem Planı

4. EĞİTİM SİSTEMLERİNİN DÖNÜŞÜMÜ (2005 ve Sonrası)
KAPSAYICI EĞİTİM'in tarihsel sürecinde
1900'lü yılların ilk yarısında → İnsan hakları temelli başlayan süreç
2000'li yıllarda → “KAPSAYICILIK” kavramı önem kazanmıştır.
- Kapsayıcı eğitim yaklaşımı özel eğitim odağında bir konu olmaktan çıkarak
→ “Herkes için eğitim” vurgusu ile genişlemiştir.

EĞİTİM SİSTEMLERİNİN DÖNÜŞÜMÜNE YÖNELİK GELİŞMELER
2005 UNESCO Kapsayıcılık Rehberi
2006 BM Engelli Hakları Sözleşmesi ***
2006-2015 Avrupa Konseyi Engellilik Eylem Planı
2008 UNESCO Kapsayıcılığa Yönelik Politika Rehberi
2010-2020 AB Engellilik Stratejisi; UNESCO Herkes İçin Eğitim İzleme Rap.
2012 UNESCO Eğitimde Dışlanma
2015 UNESCO Eğitim 2030 Eylem Çerçevesi
2017 UNESCO Eğitimde Kapsayıcılık ve Eşitliği Sağlama
2019-2030 Her Çocuk Öğrenebilir: UNICEF Eğitim Stratejisi
2020 UNESCO Salamanca Bildirgesi'nden 25 Yıl Sonra Eğitimde Kapsayıcı.
2021-2030 AB Engelli Haklarına Yönelik Strateji Belgesi
2005 yılı sonrasındaki önemli gelişmeleri
- BM Engelli Hakları Sözleşmesi ve
- UNESCO tarafından yayımlanan rehberler ve eylem çerçeveleri oluşturur.

BM ENGELLİ HAKLARI SÖZLEŞMESİ 2006 → 2008	
1)	<i>Kapsayıcı eğitimi işler hâle getirmeye çalışan → Uluslararası insan hakları hukukunun ilk örneğidir.</i>
2)	<i>24. maddesi ile kapsayıcı eğitim hakkını dile getiren ve → Yasal olarak bağlayıcılığı olan ilk uluslararası insan hakları belgesidir. → Bu madde ile engellilerin kapsayıcı eğitim hakları açıkça ilan edilmiştir.</i>

KAPSAYICI EĞİTİME YÖNELİK ULUSAL DÜZENLEMELER	
<i>Kapsayıcı eğitim Ülkemizde 1980'lerde → Yasal zeminde ele alınmaya başlandı 2021 yılında hâlâ yürürlükte olan 1982 Anayasası'nın 10. maddesinde → Ayrımcılık gözetilmeksizin "eşitlik" ilkesi vurgulanmaktadır.</i>	
<i>42. maddede eğitim ve öğrenim hakkıyla ilgili olarak → Tüm bireylerin eğitim hakkı yasal güvence altına alınmıştır.</i>	

ANAYASAMIZDA KAPSAYICI EĞİTİM İLE İLGİLİ MADDELER	
<i>222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu (1961) 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu (1973) 573 Sayılı KHK(1997) (Özel eğitim....) 5378 Sayılı Engelliler Hakkında Kanun (2005) 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2013) 6883 Karar Sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği (2014)</i>	

<i>"2916 Sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Yasası" (1983) Özel gereksinimli çocukların tipik gelişim gösteren akranları ile 1) Birlikte eğitim görmelerine yönelik ülkemizdeki ilk yasadır. 2) Özel eğitimle ilgili →Doğrudan çıkarılan ilk ve en kapsamlı yasadır. Ancak → Yürürlükten kaldırıldı. (573 Sayılı (KHK) (1997) ile ...)</i>	
<i>573 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) (1997) ile → Ülkemizin de taraf olduğu Salamanca Bildirgesi'nden üç yıl sonra çıkarıldı. → DEDE (1996) tarafından Salamanca Bildirgesi'nin ilk çevirisinde "Kapsayıcı eğitim" ifadesi vardı ama → "Kaynaştırma" şeklinde geçti.</i>	

KAPSAYICI EĞİTİM	
<i>2000'lere kadar "entegrasyon" ve "normalleştirme" ifadeleri → Özel gereksinimli çocukların genel eğitim okul. yerleştirilmesi için kullanıldı. 2000'li yıllardan itibaren → "Kaynaştırma" ifadesi ile kavramsallaştı. 2010'lu yıllardan itibaren "Kapsayıcı eğitim" ifadesinin karşılığı olarak → Kaynaştırma veya (Kaynaştırma + Bütünleştirme) → Kavram kargaşası oluştu.</i>	

KAPSAYICI EĞİTİM	
<i>Ülkemizde özellikle son yıllarda artan göç yoğunluğu ile birlikte → Mülteci ve refakatsiz bireyler için koruma kanunları da çıkarılmıştır. 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda → Özel ihtiyaç sahibi birey olarak tanımlanmıştır. → Bununla birlikte, refakatsiz çocuk tanımlanmıştır.</i>	

KAPSAYICI EĞİTİMİN BİLEŞENLERİ		
ERİŞİM	KATILIM	DESTEK
<i>Kapsayıcı eğitimin bileşenlerinin tamamı çocuğu merkeze alır. - Ona bireyselleştirilmiş destekler sunulmasını - Eğitim ortamında aidiyet ve sosyal ilişkilerinin geliştirilmesini - Öğretmenlerinin mesleki gelişimlerinin desteklenmesini kapsar.</i>		

1) ERİŞİM
<i>Sınıfın her noktasının Fiziksel engellerden arındırılmasıdır.</i>
2) KATILIM
<i>Çocukların oyun ve öğrenme etkinliklerine katılımlarının en önemli göstergesi → Hem fiziksel orada bulunması hem de etkinliklerle meşgul olmasıdır.</i>
3) DESTEK
<i>Okullarda çalışan profesyonellerin mesleki gelişimi, organizasyon yapıları ve - Kapsayıcı eğitimi destekleyen veri sistemleri ile iş birliğini kapsar.</i>

KAPSAYICI OKULLAR
<i>Tüm çocukların yetersizliklerine bakılmaksızın aynı ortamda eğitim alır. → Çocuklar okul ortamının her yerine (yemekhane, atölyeler.....) erişebilir. → Gelişimsel yetersizliği bulunan çocuklar akranlarıyla aynı ortamdadır. (Adil) Öğretmen özel gereksinimli çocuğa → "Farklı" değil "çeşitlilik" olarak bakar. Kapsayıcı bir okulda tüm farklılıklar → Bir zenginlik olarak görülür. Öğrencilerin yapamadıklarına değil yapabildiklerine odaklanır. → "Çeşitlilik" ile tüm öğrencilerin başarabileceğine inanır.</i>

KAPSAYICI SINIF EKOLOJİSİ
<i>Kapsayıcı sınıf ortamlarının fiziksel ve sosyal özellikleri birbirleri ile ilişkilidir. - İçerisindikilerin davranış özellikleri ile birlikte "ekolojik" olarak ele alınır. Sınıf ortamının düzenlenmesi ve yararlı hâle getirilmesinde → Fiziksel ve sosyal ekolojik özelliklerin bir arada ele alınması önemlidir. Fiziksel ekolojik → Materyaller/araçlar, etkinlik ortamı, görseller ve çizelgeler Sosyal ekolojik → Akran etkileşimi (+yetişkin-çocuk) , sosyal ilişkiler, aidiyet ...</i>

KAPSAYICI SINIF ORTAMLARI NASIL GELİŞTİRİLEBİLİR?
<i>Erişim, katılım ve destek bileşenleri: → Kapsayıcı eğitimin sınıfta işler hâle gelebilmesi için öneriler sunar.</i>

KAPSAYICI OKUL İLE İLGİLİ BAZI KAVRAMLAR:
--

1) LİDERLİK
<i>Liderlik pozisyonunda eğitimin her kademesindeki yöneticiler vardır: → Okul yöneticileri + Merkez ve taşra birimlerindeki idari karar vericiler ...</i>
<i>Kapsayıcılık bağlamında Liderler:</i>
<i>- Okula bir vizyon belirler, bu vizyon için destek bulur ve - Okul personeline liderlik eder ve onlarla iş birliği içindedir. - Öğretmenleri yöntem uygulamada cesaretlendirir ve destekler - Aileleri ve yerel toplumu okulun kapsayıcılık konusunda bilgilendirir ve eğitir</i>
<i>Liderlik kapsayıcı okulun gelişiminde → En önemli destek olduğu gibi en büyük engel de olabilir.</i>

2) BİREYSEL FARKLILIKLAR
<i>-Kapsayıcı okul bireysel farklılıklara önem verir -Öğrencilerin katılımını önemser. -Okulun tüm paydaşlarının faaliyetlerde sorumluluk ve görev alması desteklenir. (Paydaşlar: Öğretmenler, öğrenciler, idari personel ve aileler ...)</i>

KAPSAYICI BİR OKULDA
<i>- Tüm öğrencilere ve personele saygı ve hakkaniyetle yaklaşılr - Tüm görüş ve katkılara değer verilir. - İş birliği değerlidir. (Okul içi ve okul dışı paydaşlar ...) Demokratik sınıf ortamlarına sahiptir. - Bu sınıf ortamlarında öğrenciler fikirlerini paylaşabilir. - Sınıf kurallarını ortaklaşa belirler ve - Kendi öğrenmeleri ve öğrenme ortamı konusunda karar verebilirler</i>

3) OKUL KÜLTÜRÜ
<i>Güvenli, olumlu ve sağlam bir okul kültürü → Kapsayıcı okul olma yolundaki en önemli adımlardan birisidir. → Bunun en güzel örneği okullarını sahiplenmiş ve içselleştirmiş olarak aile, öğretmen ve öğrencilerin okullarını ifade etmek için "BİZ" demesidir. → Her okulun kendine özgü bir kültürü vardır.</i>

4) FARKLILAŞTIRILMIŞ ÖĞRETİM
<i>1960'lardaki programlı öğretim ile bireyselleştirilmiş eğitimi anımsatsa da → Bunlardan farklıdır: Bireyselleştirilmiş öğretimde öğrencilerin öğrenmeleri - Kendi yetenekleri ve hedefleri üzerinedir. - Kendi stilleriyle bireysel olarak çalışırlar - Tüm sınıf veya grup iletişimi kurmazlar! Farklılaştırılmış öğretim ise → Daha kapsamlıdır. - Öğretmen, birden fazla etkinlik sunar - Bu etkinliklerde tüm sınıf, büyük veya küçük grup, bireysel veya hepsi vardır.</i>

<i>Farklılaştırılmış öğretimin genel amacı: Öğretme sürecinde en üst düzeyde öğrenebilmeleri için → Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini öğrenme sürecine dâhil etmektir.</i>

KAPSAYICI EĞİTİMİN ETKİLİLİĞİ İÇİN BİLEŞENLER:	
1) Bir sistem olarak okul	4) Demokratik öğrenme ortamı
2) Etkili/adanmış liderlik	5) Destekleyici okul kültürü ve
3) Uzman profesyoneller	6) Tutumlar

5) İLKELER
<i>Kapsayıcı eğitim ilkelerine göre yönetilen okullarda</i>
<i>1) Özelliklerine bakılmaksızın her öğrenciye erişim izni verilir.</i>
<i>2)Yaşam kalitesi sadece öğrenme düzeyinde değil → Her alanda artırılır.</i>
<i>3) Öğretmenler sadece bilgi aktarmaz → Rehberlik ve destek rolü de vardır.</i>
<i>4) Öğrenciyi dönüşümünü gerçekleştirebilecek özerk ve yetenekli bir kişi görür. - Bireysel farklılıklar dezavantaj değil gelişime destek noktasıdır.</i>
<i>5) Öğrencilerde eleştirel düşünme teşvik edilir. - Farklı okullar kabul edilirken kendi fikirlerini geliştirmelerine izin verir. - Bunun diğer yaşam alanlarında da hayata geçirilebilmesi için tedbirler alır.</i>
<i>6) Öğretmenler öğrencilerin performansını - Yalnızca akademik sonuçlarına göre değil, yetenekleri veya → Genel ilerlemeleri gibi diğer faktörlere göre de değerlendirir.</i>

ÖĞRENME İÇİN EVRENSEL TASARIM İLKELERİ
<i>Ne öğretilecek? Nasıl öğretilecek? konusunda çeşitli yollar kullanılarak → Öğrenme için evrensel tasarım ilkeleri uygulamaya aktarılmıştır.</i>
<i>Öğrenme için evrensel tasarım ilkelerine göre düzenlenen bir ortamda → Öğretmene çoklu sunum yolları ve çoklu meşgul olma yolları sağlar. → Çoklu ifade etme yöntemleri kullanır (Tüm öğrencilerin erişimi artırılır) Öğrenme için evrensel tasarım rehberinde bu öneriler detaylandırılmıştır.</i>

1) ÇOKLU SUNUM YOLLARI SAĞLAMAK:
<i>Yazılı ve görsel çeşitli yollar kullanma (videolar, sunumlar ...)</i>
2) ÇOKLU İFADE ETME YOLLARI SAĞLAMAK:
<i>Kendilerini ifade etmeleri (Sözlü, yazılı, resmederek, çizerek, bilgisayarda ...) → Öğrencilerin gelişim ve öğrenme özelliklerine göre fırsat verir.</i>
3) ÇOKLU MEŞGUL OLMA YOLLARI SAĞLAMAK:
<i>Grup çalışmaları, oyunlaştırmalar, etkileşimli süreçlerin işler hâle getirilmesi</i>

ÖĞRENME İÇİN ÇEVRESEL DÜZENLEMELER
Öğrenme ortamı çevresel düzenlemelerle → Öğrenci erişilebilirliği desteklenir.
Öğrenme ortamı (çevresi) = Fiziksel çevre + Sosyal çevre + Geçici çevre
1) Fiziksel çevreye yönelik düzenlemeler
- Ortama davranışları düzenleyici görsel ipuçlarının yerleştirilmesi
- Duyarlılığı olan öğrenciler için ısı, ışık ve ses düzeyinin ayarlanması
- Öğrencilerin gereksinimlerine göre kural hatırlatıcılarının yerleştirilmesi...
2) Sosyal çevreye yönelik düzenlemeler
Küçük grup çalışmaları / Akran eşleşmesi / Oturma düzeni farklılaştırma
3) Geçici çevreye yönelik düzenlemeler
Öğrencilerin geçici olarak bulundukları yemekhane, lavabo gibi yerlerdir.

KAPSAYICI EĞİTİM ORTAMLARINDA KATILIMI SAĞLAMA
Öğrencilerin okul ortamında
→ Aktif bir üye hâline gelmesi ve akranları ile bir arada olmasıdır.
Öğrenme içeriğinin farklılaştırılması → Katılımı sağlamaya destek olabilir.
- Çocukların tercihleri dikkate alma + Etkinlikleri basitleştirme -çeşitlendirme

KAPSAYICI EĞİTİM ÖĞRENME SÜRECİNİ FARKLI LAŞTIRMA
Öğrenme sürecini farklılaştırmada desteğe gereksinimi olan öğrenciler için
→ Yetişkin desteği ya da akran desteği sunulabilir.

YETİŞKİN DESTEĞİ
Çocukların katılım ve öğrenmesini desteklemek için yapılan müdahaledir.
Öğrenme sürecindeki etkileşimlerde geri bildirim oldukça önemlidir.
Geri bildirim: Öğrencilere kendi davranışları hakkında sunulan bilgidir.

GERİ BİLDİRİM ÇEŞİTLERİ		
DÜZELTİCİ GB	BETİMLEYİCİ GB	ÇABA GB

a) Düzeltici Geri Bildirim:
Öğrencilere yapması istenilen görevle ilgili sunulan geri bildirimdir.
- Çocuğun davranışının → Yanlış olduğunu bilmesini sağlar ve alternatif sunar.
(Mavi kaleme siyah diyen öğrenciye: “Siyah değil!” Mavi demek)

b) Betimleyici Geri Bildirim:
Öğrencilere davranışlarıyla ilgili → “Olumlu” olarak ifade edilen geri bildirim.
→ Çocukların davranışlarını betimleyerek onlara sunulan geri bildirimdir.
(Çocuklara “Ayşe ile oyuncaklarını çok güzel paylaştın.”,
“Onunla oynadığın için Can çok mutlu oldu, harikasin!”)

c) Çaba Geri Bildirimi:
Öğrencilere öğrenme sürecindeki çabalarına yönelik davranışlarına sunulur.
(Fırça ile boyama yapan bir çocuğa “Çok çabalıyorsun, bitirmek üzeresin.”)

ÖĞRENME ÜRÜNLERİNİN FARKLI LAŞTIRILMASI
Öğrenme ürünleri: Öğrencilerin ne öğrendiğini → Nasıl gösterebileceğidir.
Öğrenme sonucundaki kazanımları ifade etme yollarının
→ Çocukların performanslarına göre farklılaştırılmasıdır.

ÖĞRENME İÇERİKLERİNE İLİŞKİN DÜZENLEMELER
Öğrencilerin performanslarına ve konulara göre içerik düzenlenmelidir...,
Öğretmenlerimiz öğrenme içeriklerini kapsayıcı şekilde düzenlemeden önce
“Sınıftaki öğrencilere ne öğreteceğime nasıl karar veriyorum?” demelidir.
Öğrencilere ne öğretilceğine karar verilirken
- Öğrenme gereksinimlerine - Hazır bulunuşluklarına
- Değerlendirme sonuçlarına - Müfredat kazanımlarına bakılmalıdır.

Öğrenme içeriklerinin uyarlandığı sınıf X Geleneksel sınıf farklılıkları:

Bu farklılıkları TANERİ → TOMLİNSON'dan uyarlamıştır:

Geleneksel Sınıflar	Öğretimin Uyarlandığı Sınıflar
Öğretim öğretmen merkezlidir.	Öğretim öğrenci merkezlidir.
Öğretim genel olarak büyük grup etkinlikleri şeklinde yapılır.	Farklı gruplama formatları (büyük grup, küçük grup, akran eşleme) vardır.
Gruplar oluşturulurken sabit ve öğretmenin yönlendirmeli olarak düşük, orta, yüksek başarıların grupları şeklinde yapılır.	Öğrencilerin öğrenme gereksinimlerine ve ilgilerine göre gruplamalar yapılır.
Öğretmen daha çok orta seviyedeki öğrencilere göre öğretim yapar.	Öğretmen sınıftaki herkesin özelliklerini dikkate alarak öğretim yapmaya çalışır.
Öğretim tek bir şekilde (ders anlatımı yoluyla) sağlanır.	Öğretim birden fazla yolla sağlanır.
Öğretim görevleri, sınıf düzeyindeki standartlarla uyumludur.	Sınıf düzeyindeki standartlarla uyum sağlarken, öğretim görevleri öğrencilerin ihtiyaçlarına ve farklılıklarına hitap edecek şekilde tasarlanmıştır.
Öğretmen bilgiyi sunmak için tek bir kaynağa güvenir.	Öğretmen bilgileri sunmak için çeşitli materyaller (örneğin, birden fazla sınıf düzeyinden ders kitapları, bilgisayar yazılımı) kullanır.
Öğretmen tüm öğrencilere aynı ödevi verir.	Öğretmen birkaç ödev seçeneği sunar.

Sekil 3. Geleneksel sınıflar ve öğretimin uyarlandığı sınıflar

Şekil 3. Geleneksel sınıflar ve öğretimin uyarlandığı sınıflar

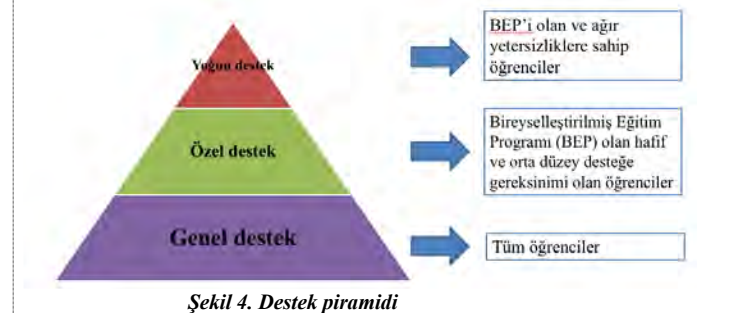
ÖĞRENME İÇERİĞİNİN UYARLANMASI
Öğrenme içeriği: Öğrencilere ne öğretilceğini ifade eder.
Uyarlanan sınıflarda → Öğrenme içeriği öğrencilere göre farklılaştırılır.
ÖĞRENME İÇERİĞİNİ UYARLAMA YÖNTEMLERİ-1
a) Boyut/miktar: Öğrencinin öğrenmesi beklenen öge sayısı değiştirilir.
b) Zorluk: Öğrencilerin ihtiyaçlarına göre zorluk seviyesini çeşitlendirilir.
c) Alternatif hedefler: Aynı materyaller ve içerik ile ders amacı çeşitlendirilir.
d) Öğrencilerin ilgileri: İlgileri dikkate alınarak motivasyonlarının artırılır.
Öğrencilerin ilgilerini dikkate alarak içeriği düzenlemede:
"Araştırıyorum" stratejisi kişisel ilgi alanlarına göre araştırmaya teşvik eder.
"Sorularım var!" s. ilgilendikleri soruları sorma/cevaplama/paylaşmaya teşvik
"Bir ders tasarlıyorum!" s. derste ne üzerinde çalışacaklarına karar vermeleri...

ÖĞRENME İÇERİĞİNİ UYARLAMA YÖNTEMLERİ -2
İçeriği uyarlamanın diğer yolları:
A) Destekleme (scaffolding) B) Öğrenme Sözleşmeleri C) Mini Dersler
A) Destekleme Stratejisi:
Öğrenciye destek öğrenci bağımsızlaştıkça (ustalaştıkça) aşamalı kaldırılır.
B) Öğrenme sözleşmesi:
Öğrencinin belirli bir süre içinde tamamlayacağı iş yazılı olarak belirlenir.
→ Öğretmen ve öğrenci arasında yapılan bir anlaşmadır.
C) Mini Dersler:
Öğretmen
1) Öğrencilerinin bir kısmına yeniden öğretebilir.
2) Bir grup öğrenciye öğretmek için başka bir yol bulabilir veya
3) Anlayışlarını ve becerilerini genişletmek için başka bir grupta çalışabilir.

Kapsayıcı Eğitim Ortamlarında Öğrenme Süreçlerine İlişkin Düzenlemeler
Sınıflarda birbirinden çeşitli özelliklere sahip öğrencilerin
→ Öğrenme sürecinden yararlanabilmeleri için çeşitli düzenlemeler gerekir.
“Birlikte öğrenen çocuklar, birlikte yaşamayı da öğrenirler.”
-Birbirine sorarak , birbirinden öğrenerek gelişirler ve değişirler.

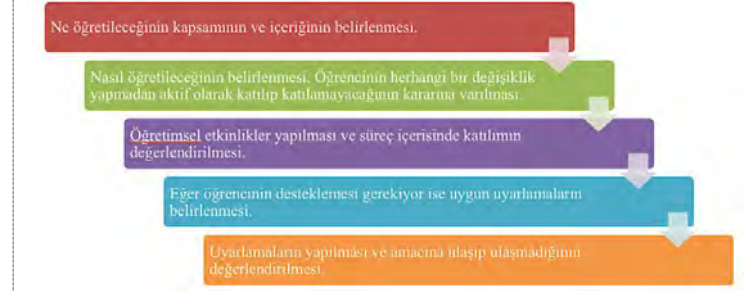
Sürece ilişkin yapılan uyarlamalarda öğretmen Nelere Odaklanır?
- Nasıl öğretim sunacağı → Girdi
- Öğrenciye ne kadar ve ne tür destek sağlayacağı → Destek düzeyi
- Öğrenciden ne tür tepkiler bekleyeceği → Tepki
- Öğretim için ne kadar süreye gereksinim duyacağı → Süre
- Öğrencilerin etkinliklere katılımı ilgili beklentilerinin neler olacağı → Katılım
→ gibi soruların yanıtlarına odaklanmalıdır.

KAPSAYICI EĞİTİM ORTAMLARINDA
Tüm çocukların/öğrencilerin
→ Çeşitli öğrenme ve gelişim özellikleri bakımından desteğe ihtiyacı olabilir.
Tüm öğrencilerin öğrenebilir.
“Etiketlerinden” ziyade performanslarına göre “desteklenmelidir”
→ Zihnimiz de bu destek piramidindeki gibi çalışmaktadır:

Şekil 4. Destek piramidi

Uyarlama yapmaya karar verdiğimizde neler yapmamız gerekiyor?

Şekil 5. Uyarlama süreci

Uyarlamaların Etkisinin Değerlendirilmesi
Kapsayıcı eğitim ortamlarında sadece uyarlamalara yer vermekten ziyade
- Yapılan bu düzenlemelerin etkisini değerlendirmek de çok önemlidir.
Tüm kademelerde, tüm derslerde ve tüm öğrenciler için uyarlama yapılabilir.
- İlgili, hazır bulunuşluk ve öğrenme gereksinimlerine göre değişiklikler yapılır.

Kapsayıcı Ortamlarda Öğrenme Ürünlerine İlişkin Düzenlemeler
Öğrenme ürünleri → Öğrencilerin ne öğrendiğini nasıl gösterebileceğidir.
Bu ürünler yazılı, kısa sınav, sunum ve projeler ile değerlendirilir ve → Öğrenme ürünleri ortaya konulmuş olur.
Öğrenme ürünlerini uyarlama öğrencilerin dersteki yetkinliğini → Farklı bir formatta göstermesine olanak tanır.
Çoğu dersin öğrenildiğini gösteren en iyi örnek → Öğrenci tarafından oluşturulan bir üründür.

KAPSAYICI DEĞERLENDİRME
Kapsayıcı değerlendirme
- Çeşitli öğrenme ve gelişim özelliklerine sahip öğrencilerin
- Ders öğrenme hedeflerini karşılama konusundaki ilerlemelerini → Öğretmenlerinin anlamalarını sağlayan faaliyetleri içerir.
MEB Okul Öncesi ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği ile Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği 'nde → Ölçme ve değerlendirmeye ilişkin temel esaslar yer almaktadır.
→ Bazı maddelerde desteklenmesi gereken öğrencilere ilişkin hususlar vardır.
Not: BEP (Bireyselleştirilmiş eğitim programı) → Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Birimi tarafından hazırlanır.

KAPSAYICI DEĞERLENDİRME
Kapsayıcı değerlendirmenin → Nicel ve nitel boyutları bulunur.
Öğrenciler biçimlendirici ve özetleyici değerlendirmeler yoluyla → Öğrendiklerini gösterirler.

KAPSAYICI EĞİTİM VE PAYDAŞLAR
Eğitimin etkili, verimli ve kapsayıcı bir işlevinin olabilmesi için
- Eğitimin paydaşları olan
Öğretmenler, aileler, yöneticiler ve sivil toplum kuruluşları iş birliği yapmalıdır.

1) PAYDAŞ OLARAK ÖĞRETMENLER
Alberta Öğretmenler Birliği ne (2000) göre öğretmenlerin sorumlulukları verilir
Türkiye’de öğretmenlerde aranan nitelikler ve yeterlikler → Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından belirlenmektedir.
Bakanlıkça kurulan komisyon yönetiminde → Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri belirlenmektedir.

Öğretmen yeterlikleri üç yeterlik alanından oluşur (MEB, 2017)
Mesleki Bilgi Mesleki Beceri Tutum ve Değerler
Tutum ve Değerler → İletişim ve İş Birliği yeterliğidir.

2) PAYDAŞ OLARAK AİLELER
Aile-okul ilişkisi ya da ebeveyn katılımı kavramları ile verilir → Ebeveynlerin okullarla ve çocuklarıyla çalışmasıdır.
Okul ve aile arasındaki etkileşimi artırmak için → Okuldaki öğrenciler kadar aile üyelerinin de etkin olması sağlanmalıdır.

Okul Tarafından Öğrenci Velilerine Yönelik Yapılabilecek Etkinlik Türleri:
Ebeveyn Eğitimi Ebeveyn Katılımı Okul-Aile İş Birliği

3) PAYDAŞ OLARAK OKUL YÖNETİCİLERİ
Okul yöneticileri kapsayıcı eğitim ortamında tüm paydaşlara liderlik eder. → Pedagogik, yasal ve kültürel bilgi ve becerilere sahiptir.
Okul yöneticileri değişiklikleri Denetlemeli ve etkili bir şekilde yönetmelidir.

Okul gibi kurumların doğasında iletişim sorunları vardır:
- Zayıf dinleme ve dil becerileri - Güvenilirlik ve güven eksikliği
- İletişim gözetimi - Erişilemezlik - Elitizm - Yetersiz etki
- Aşırı bilgi yüklenmesi ve - Gayri resmi kanalların aşırı kullanımı
Bu tür iletişimlerde geri bildirim alınabilmesi önemlidir.

OKULLARDAKİ ETKİLEŞİMİ ARTIRMAK İÇİN
Okul yönetimince gerçekleştirilebilecek
→ Ritüeller, seremoniler ve gelenekler gibi rutin etkinlikler düzenlenebilir.
Bu ritüellerin
- Bir kısmının okulların açıldığı ilk günlere öзgü olması
- Bir kısmının okulun kapanması sürecinde gerçekleştirilmesi
- Bir kısmının ise öğretim yılı içinde yapılması sağlanabilir.

RİTÜELLER
Derin anlam içeren süreçler ya da günlük rutinlerdir.
a) Okulların açıldığı ilk günlere öзgü önerilen bazı “karşılama ritüelleri”:
1) Oryantasyon: Yeni gelen öğretmenlere ve öğrencilere okul tanıtılır.
2) Hoş geldin mektupları: Yeni öğrencilere idare veya öğretmen yazar.
3) Hoş geldin etkinlikleri: Öğrenci ve veliler için karşılama masası, yaka kartı ...
4) Tanışma yemeği (Sene başı okul kahvaltısı)
5) Sabah anonsları: İdare ders öncesi müzikler ve önemli bilgiler sunma
6) Müfredat gecesi: Veliler derslerden ve beklentilerden haberdar edilir.
7) Veli-öğrenci-öğretmen katılımıyla sene başı pikniği
8) Okul web sitesinin ve sosyal medya hesaplarının etkin kullanılması

Bir okulun kapanışı ya da programın sonlandırılışı:
→ Ritüelleri sergilemede önemli zamanlardır.
→ Bu ritüeller olmadan gerekli psikolojik kapanma gerçekleşmeyebilir.

b) Okul yönetimince “kapanış veya sonlandırma ritüelleri”:
1) Bayrak törenleri (pazartesi ve cuma günleri)
2) Mezuniyet törenleri: Kep atma ritüeli ...
3) Yılsonu çay partisi/kahvaltısı/Pikniği/kermesi/sergileri veda gecesi
4) Devir teslim töreni: Bayrağın 4. sınıflar tarafından 3. sınıflara teslimi
5) Veli-öğrenci-öğretmenler katılımıyla sene sonu pikniği
6) Okuma bayramı: 1. sınıflar için düzenlenir; ailelere portfolyo sunumu
7) Okulda kapanış yemeği; kuru fasulye/pilav günü
8) Yılbaşı partisi: Okul tarafından öğretmenlere ve öğrencilere düzenlenir.

4) PAYDAŞ OLARAK SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI (STK)
Sivil toplum kuruluşları
Sosyal kuşlukler, meslek örgütleri, çevre örgütleri, insan hakları örgütleri vb. → “Kâr amacı gütmeyen” “Gönüllüdür” “Üçüncü ya da bağımsız sektör”dür.
Türkiye’de STK olarak faaliyet gösterir:
Vakıf, dernek, sendika, siyasi oluşum, kooperatif, dinî kurum ve kuruluş, platform, inisiyatif, lonca, spor kulübü, birlik, baro, oda, ekonomik oluşum gibi
Ülkemizde STK’nin eğitimle ilgili çalışmalarda etkisi vardır.
Bunun en belirgin örneği Millî Eğitim Şûra 'larında
-Üniversiteler, resmi kurum ve kuruluşlar ve MEB merkez ve taşra teşkilatlarının yanında → Sivil toplum kuruluşlarının da görüşlerine yer verilmesidir.
STK 'lerin faaliyetleri incelendiğinde → En fazla yardım amaçlı çalışmaların olduğu görülmektedir. (Örgün eğitimde okuyan muhtaç çocuklara ve gençlere yapılan burslar)

Türkiye’de eğitim alanında faaliyetler yürüten bazı vakıf ve dernekler:
1) Millî Eğitim Vakfı (MEV) → Maddi manevi Yeni kaynaklar sağlamak
2) Türk Eğitim Vakfı (TEV) → Yetenekli fakat maddi olanaksız çocuk/genç
3) Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV) → Okul dışı eğitim desteği(İlköğr.)
4) Türk Eğitim Derneği (TED) → Atatürk kurdurdu. Türk çocuklarına ...
5) Başka Bir Okul Mümkün Derneği (BBOM) → Alternatif okul modeli geliştirme
6) Türkiye Korunmaya Muhtaç Çocuklar (Koruncuk) Vakfı → Çocuk köyleri

AİLE-OKUL İŞ BİRLİĞİ KAPSAMINDA İLKELER:
1) İletişim ve Etkin Katılım:
- Okul-aile iletişim ihtiyaçlarını değerlendirmek için bir anket yapılabilir.
- Okulun belirli yerlerine "Hoş geldiniz;" ifadeleri yerleştirilebilir.
- Bir görevli ebeveyn irtibat sorumlusu olarak atanabilir.
- Okul kuralları, misyon ve hedefleri,hakkında bir el kitabı oluşturulabilir.

2) Evde ve Okulda Öğrenmeyi Birleştirmek:
- Haber bültenleri, tartışmalar, sınıf toplantıları ...
- Sınıf etkinliklerine aile katılımını sağlanabilir.
- Öğrencilerin ev ortamlarını tanıtan sınıf etkinlikleri belirlenebilir.
- Okulun ev ödevi politikası “ev ödevi rehberi” ebeveynler ile birlikte ...
- Öğrencilerin ihtiyaç duyduğu beceriler hakkında ailelere bilgi sağlanabilir.

3) Topluluk ve Kimlik Oluşturma:
Daha geniş toplulukta ki insanlar ve yerel diğer kuruluşlar → Okula danışmanlık yapmak çeşitli yollarla okula dâhil edilebilir.

4) Ailenin Rolünü Tanıma:
- Aile-okul arasındaki iş birliği için okul düzenlemeleri gerçekleştirilebilir.
- Aile-okul ortaklıkları hakkında yazılı bir politika geliştirilebilir.
- Toplantı sonuçlarını ebeveynlere sunmak

5) Ortak Karar Verme Süreçleri Oluşturma:
- Yeni okul politikaları üzerine okul topluluğuna başvurulabilir.
- Karar verme gruplarına öğrenciler (ebeveynlerle birlikte) dâhil edilebilir.
- Ebeveyn liderlerine eğitim ve destek sunulabilir.

6) Okulun Dışında da İş Birliği Yapma:
- Öğrenme beceri ve yeteneklerine dayalı topluluk etkinlikleri oluşturulabilir.
- Rehberlik ve iş ortaklıkları gibi programlar için aileler bilgilendirilebilir.
- Yeni öğrenciler için mezun öğrenciler okul etkinliklerine davet edilebilir.
- Ebeveynler için kısa eğitim kursları düzenlenebilir.

OKUL-AİLE İŞ BİRLİĞİNİ DEĞERLENDİRME
Okul-Aile İş Birliğinin Önündeki Engeller:
1) Eğitici/Öğretmen Kaynaklı: Ebeveyn katılımına yönelik olumsuz ön yargı
2) Aile Kaynaklı: Eğitimi okula bırakarak pasif bir rol benimseme - Dil ve kültürel farklılıklar nedeniyle okullara yönelik eksiklikler
3) İş Birliği Eksikliği: Sadece sorunlar ortaya çıktığında iletişim kurulması

ÜLKEMİZDE KAPSAYICI EĞİTİMİN GÖRÜNÜMÜ
Eğitsel Bağlam
Türkiye’de engelli, ruhsal ve davranışsal bozukluğu olan, istismara maruz kalan, az gelişmiş bölgelerdeki/kırsal kesimdeki çocuk ve gençler, okula gitmeyen/okulu terk eden, yoksul kent/mahallelerdeki çocuk ve gençler, Romanlar, çatışma ortamındaki çocuklar ve gençlere ek olarak anadili Türkçe olmayan çocuklar ve uluslararası göçmenler → Dezavantajlı gruplar arasında gösterilmektedir.

TÜRKİYEDE' Kİ DEZAVANTAJLI GRUPLAR:

- 1) Erişim sınırlıkları (mülteciler, coğrafi dağılım)
- 2) Dil bariyeri (mülteci ve göçmenler, anadili farklı çocuklar)
- 3) Düzey çeşitliliği (hazır bulunuşluk, okul öncesi eğitimde okullaşma)
- 4) Öğrenme kayıpları (mevsimlik tarım işçiliği, mücbir sebepler)
- 5) Sosyal duygusal gelişim sınırlıkları (mülteciler-dönemsel farklılıklar)
- 6) Fiziki sınırlıklar (özel eğitim gereksinimi olan bireyler)

MÜLTECİ EĞİTİMİNDEKİ SORUNLAR

Son zamanlarda ülkemiz özelinde mülteci grupların eğitimi konusunda
→ Bazı sorunların yaşandığı görülmektedir:

- 1) Psikososyal (travmalar)
- 2) Uyum (farklı kültür)
- 3) Dil ve iletişim (farklı dil)
- 4) Sistemsel (farklı eğitim sistemi)
- 5) Ailevi (kayıplar, yoksulluk...)

Bu sorunların çözümünde mikro, orta ve makro olmak üzere
→ Değişik düzeylerde tedbirlerin alınma zorunluluğu vardır:

Şekil 6. Kapsayıcı eğitimin kalite paydaşları

Bir öğretmen bu kadar sistematik sorunları içeren bir konunun çözümüne
→ Kapsayıcı bakış açısı bağlamında yaklaşmalıdır.

Eğitim Alanında Yapılan Uygulamalar Üç Farklı Yaklaşımın İzlerini Taşır:

Çok Kültürlü Eğitim	Kültürler Arası E.	Kültürel Değerlere Duyarlı E.
---------------------	--------------------	-------------------------------

Tablo 2. Kapsayıcı pedagoji

Çok Kültürlü Eğitim	Kültürler Arası Eğitim	Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitim
Etnik merkezden uzak, farklılıklara saygı gösteren anlayış	Farklı kültürleri anlamaya çalışan ve saygı duyan bir anlayış	Sosyal entegrasyon kapsamında, bütünleşme bilincine dayalı bir anlayış
Yasal haklar ile tüm bireyler eşit haklar ile sunulan eğitim	Herkesin eğitimi amacıyla farklılıklara odaklanmadan sunulan eğitim	Bireyin kültürel değerlerini, düşünce ve deneyimlerini sürece dâhil ederek üst düzey beceri geliştirme amaçlı sunulan eğitim
Farklı kültürde yaşam becerisi kazanmaya odaklanır.	Evrensel değerleri aktarmaya odaklanır.	Farklılıklardan yararlanarak sosyal ve akademik beceri geliştirmeye odaklanır.

KAPSAYICI EĞİTİMDE BİLGİ, BECERİ, TUTUM VE DEĞERLER

- 1) Öğrenimi Çeşitlendirme
- 2) Motivasyon
- 3) Kültür
- 4) Mültecilik
- 5) İletişim/Sosyal Uyum

KAPSAYICI EĞİTİM VE DEZAVANTAJLI GRUPLAR

Özellikle dezavantajlı gruplara yönelik bazı kavramlar vardır:

- Ön yargı -Doğrudan, dolaylı ya da pozitif ayrımcılık
- Damgalanma
- Kalıpyargılar (stereotipler) - Ötekileştirme
- Sosyal dışlanma

1) ÖN YARGI:

- Bir şeyi yeterince bilmeden varılmış **kanı** (Önceden verilmiş yargı)dır.
- (Suriyeli bir göçmenin "tehlikeli" olabileceğini varsaymak ön yargıdır.)

2) AYRIMCILIK (DIŞLAMA):

- Kapsayıcılığın karşıtı terimidir. → Farklı bir muamele yapılmasıdır.

Doğrudan ayrımcılık: Bir kişi veya bir grubun farklılıkları nedeniyle
→ Açık bir biçimde eşit olmayan bir muamele görmesidir.
(Açıkça alay etmekten nefret söylemine kadar geniş bir yelpaze...)

Dolaylı ayrımcılık: Fark edilmesi güç - genelde imalar veya dolaylı ifadeler ile
→ Ortaya çıkan ayrımcılık şeklindedir.

("Yok sayma" bu tür ayrımcılığın en belirgin biçimlerindenidir.)

Pozitif ayrımcılık: Ayrımcılığa uğrayan grupların

- Lehine geliştirilen → **Politika, strateji, yöntem ve uygulamadır.**

- **Pozitif ayrımcılık** → Eşitlik ilkesini bozamaz!

→ Dolaylı ayrımcılığı engellemeyi hedefler.

AYRIMCILIĞIN NEDENLERİ VE TÜRLERİ

Etnik köken ayrımcılığı	Sosyo-ekonomik düzey
Dini inanç ayrımcılığı	Engellilik veya özel gereksinimler
Cinsiyet ayrımcılığı	

Eğitim Ortamlarında Ayrımcılık

Eğitim kurumlarında öğretmenler, okul yöneticileri, aileler ve öğrenciler

- Birçok durumda farkında olmadan algı, ön yargı ve kalıp yargılarıyla

→ Öğrencilere farklı davranabilmektedir.

3) DAMGALAMA:

Bir kişiyi diğerlerinden ayıran ve onun istenmeyen

-Hoş karşılanmayan bir niteliğe sahip olduğunu belirtmeye yarayan «işaret»tir.
"Cüzam" ilk damgalanan hastalıklardan birisidir."

4) KALIP YARGI:

-Farklı sosyal sınıf ya da grupların ilişkin → Kaynaksız ve genellemeci inançlar
(Belli bir grubun "her" durumunda kanaatlerimizin olması...)

ÖN YARGI → Daha çok "tanılama ve nitelendirme"

KALIP YARGI → Daha çok "sınıflama" içerir.

5) ÖTEKİLEŞTİRME:

Bir azınlık grubun «diğer» olarak görülmesidir. (Biz'in farklı olanıdır, zıddıdır)
(Haberde suça karışan birisinin etnik kimliği üzerine yapılan bir vurgu)

6) SOSYAL DIŞLANMA:

Toplunun çoğunluğunun sahip olduğu avantajlardan mahrum olmak

KAPSAYICI ÖĞRETMEN YETERLİKLERİ (Uluslararası Düzenlemeler)

Nitelikli kapsayıcı eğitimin boyutları birçok uluslararası ve ulusal belgede

→ "Erişim", "katılım" ve "destek" olarak ele alınmakta ve

1) UNESCO'nun Küresel Eğitim Raporu'nda

- Adil, kapsayıcı ve kaliteli eğitim sistemlerinden

- Buna bağlı olarak da eğitimcilerin güçlendirilmesinden bahseder.

2) "Özel Gereksinimler ve Kapsayıcı Eğitim Avrupa Ajansı"

31 ülkede, kapsayıcı eğitimi sağlamak için faaliyet göstermektedir.

3) "Çocukların Eğitimi Derneği"**KAPSAYICI ÖĞRETMEN YETERLİKLERİ (Ulusal Düzenlemeler)**

Uluslararası dokümanların ele aldığı unsurlara paralel şekilde

→ Öğretmen özelliklerine dikkat çekilmektedir.

1) İlk olarak MEB 2017'de

→ Yetkin bir öğretmenin tüm özellikleri ile tanımlanmasını hedeflemiştir.

2) ÖMGY (Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri) içerisinde

1) Mesleki bilgi 2) Mesleki beceri 3) Tutum ve değerler

→ Olmak üzere üç yeterlik alanı tanımlanmıştır.

3) TYYÇ (Yükseköğretim Yeterlikler Çerçevesi) (2011)

- Öğretmen yetiştirme sürecinde Esas alınacak bilgi, beceri ve yetkinlikler ...

4) MEB 2010-2014 Stratejik Planı'nda

- Özel gereksinimli öğrencilerin eğitimi alanında

- Öğretmenlerin nitelik ve sayı bakımından geliştirilmesi gerektiğine ...

5) MEB 2015-2019 Stratejik Planı'nda

- Yönetici ve öğretmenlerin kapsayıcı eğitimin amaçları ...

6) MEB 2023 Eğitim Vizyon Belgesi'nde

Sınıf öğretmenlerine ve farklı branşlardan öğretmenlere özel eğitim konularında

KAPSAYICI EĞİTİM YETERLİK ALANLARI**BİLGİ****BECERİ****TUTUM**

ÖMGY içerisinde Üç yeterlik alanında da aynı maddeler vardı.

KAPSAYICI EĞİTİM ORTAMLARINDA ÖĞRETMEN

Öğretmenlerin değişen toplum ve eğitim şartlarına uyum sağlayabilmesi ancak

→ Mesleki gelişimlerini sürekli gerçekleştirmekle mümkündür.

→ Yansıtıcı düşünme merkezli bir anlayış geliştirmesi önemlidir.

Yansıtıcı düşünme merkezli anlayış:

-Temelinde öğretmenin kendisine şu soruyu sorması yatmaktadır:

"Tüm öğrencilerimin eğitimsel gereksinimleri için ben ne yapıyorum?"

Öğretmenlerimiz bu soruya dışarıdan bir kişinin gözüyle cevap aramalıdır.

→ Bu bir öz değerlendirme sürecidir:

1) Özdeğerlendirme rubriklerinin kullanımı

- Öğretmenlerimizin kendi çalışmalarını kaydettikleri

→ Günlükler ve kayıt çizelgelerini oluşturuyorlar → Yardımcı olabilir.

2) Öğretmenlerimizin birbirlerini değerlendirmeleri

→ Meslektaş gözüyle uygulamalarının farklı bakış açısıyla ele alınması

ÖĞRETMEN ÖZ DEĞERLENDİRME RUBRİKLERİ

Rubrikler:

- Öz değerlendirme aracı olarak kullanılabilirler.

- Sınıf içinde gerçekleştirilen uygulamaları sınıf yönetimi ve çatışma çözme gibi

→ Farklı açılardan değerlendirebilmek için kullanışlı araçlardır.

Öğretmenlerin sınıf içerisinde aldıkları önlemleri ve nedenlerini hatırlamaları

-Sonraki zamanlarda yaşanabilecek benzer olayları önlemede veri sağlar.

Öğretmenler

-Haftalık değişimleri grafiklendirerek kayıt altına almak isterlerse

- Zayıf, orta ve iyi karşılığı olan 1, 2 ve 3 değerleri üzerinden grafik oluşturur

1) SEVGİLİ GÜNLÜK:

Öğretmen günlükleri keyifli bir öz düzenleme aracıdır.

- Öğretmen günlükleri sınıfta kapsayıcı bir öğrenme ortamı oluşturmak için

→ Karşılaşılan problemlere dönük strateji kayıtlarıdır.

Günlükler: Öğretmenlerin sınıfta öğrenme süreçleriyle ilgili

→ Sorular sorup hipotezler geliştirmelerine

- Sınıf ortamında karşılaştıkları problemler üzerine ayrıntılı düşüncelerine

- Zayıf ve güçlü yönlerini görmelerine

- Kullandıkları stratejilere ne düzeyde ulaştıklarını görmelerine imkân tanır. →

Günlükler: Bir konu ya da durum hakkındaki duygu ve düşüncelerin kayıt yeridir.
Günlükler sadece olup bitenin yazıldığı bir kayıt aracına dönüşmemeli
 - "Oluş biten" den ziyade "Oluş bitene" sizin nasıl tepki verdiğiniz yazılmalı.
Tutulan günlükler mutlaka daha önceden alınan notlarla
 → Karşılaştırmalı olarak okunmalıdır. (Bu iyi bir dönüt sağlayacaktır.)
 → Daha sonra tutulan günlük portfolyo dosyasına konulmalıdır.

1) BENİM EŞŞİZ SINIFIM:
Görsel araçlar etkili bir öz düzenleme aracı olarak kullanılabilir.
Posterler, grafikler, diyagram şemaları ve fotoğraflar
 → Çoğu zaman yazıdan daha kalıcı olmaktadır.
 Gerekli durumlarda fotoğraf çekmek önemlidir:
 - Sınıfın fiziki düzenini
 - Etkinlikler sırasında çocuklarla etkileşim anlarını
 - Çocukların birbirleri ile etkileşime girdikleri anları fotoğraflayabiliriz
 Gerekli durumlarda fotoğraflamak arada kat edilen yolu görmede
 → Görsel bir ipucu sağlamak amacıyla bu yöntem kullanılabilir.
 Sonrasında birkaç yorum cümlesi
 → Kendi gelişiminize dair size ipucu sağlayacaktır.
 -Daha sonra bu fotoğraflar ya çıktı olarak ya da dijital bir araca yüklenerek
 → Portfolyo dosyanızın içine konulmalıdır.

1) SEVGİLİ MESLEKTAŞIM:
 İhtiyaca göre sınıfa davet ettiğimiz meslektaşımızın
 - Önceden geliştirilmiş kayıt formuna notlar alarak bizi izlemesi
 - Bu notları bizimle paylaşması ve yapıcı bir dönüt için önemlidir.
 Dışarıdan birisinin gözüyle değerlendirilmek meslektaşlardan alınan destektir.

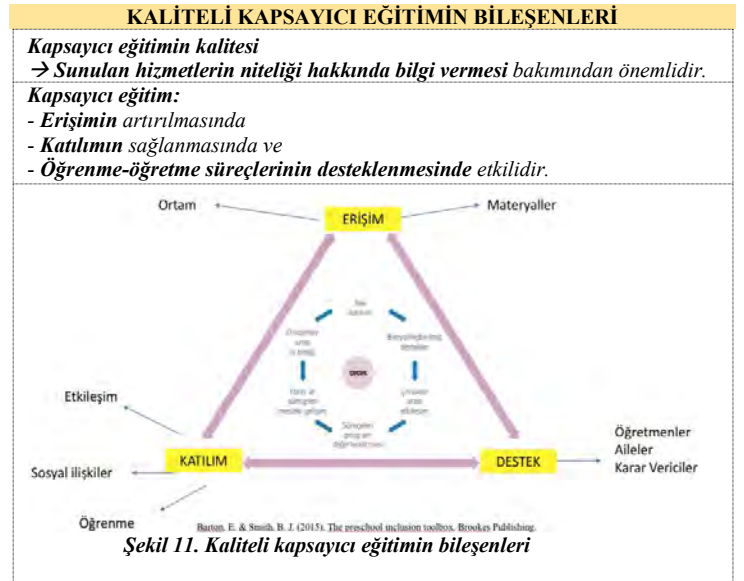

Kapsayıcı eğitimin kalitesi sınıfta bulunan
 - Öğretmen-çocuk oranı
 - Grup büyüklüğü
 - Öğretmenin eğitim durumu gibi değişkenleri içeren yapısal kalite
 - Öğretmen-çocuk etkileşimi
 - Eğitim programının uygulanması gibi durumlarla ilgilidir.

YAPISAL KALİTE → Daha çok düzenlenebilir özellikleri içerir.
SÜREÇ KALİTESİ → Çevresel özellikleri içerir.
Yapısal kalitenin ölçülmesi → Daha kolaydır ve
 → Görüşmelerle bilgi alınabilmektedir.
Süreç kalitesi → Belli bir zaman diliminde farklı ortamlarda
 → Ayrıntılı, uzun süreli ve kapsamlı gözlemler gerektirmektedir

GENEL KALİTE ise
 - Süreç kalitesi ve yapısal kalite ile birlikte kalitenin pek çok boyutunu kapsar.
 → Bütüncül olarak ele alır.
Yapısal kalite- Süreç kalitesi ve genel kalite özellikleri daha çok
 → Araştırmacılar ve profesyonellerin kaliteye bakış açılarını yansıtmaktadır.

1) ERİŞİM:
 - Fiziksel engelleri kaldırılır.
 - Çocuklara çok çeşitli etkinlikler ve ortam sunulur.
 - Gelişimlerini ve öğrenmelerini desteklemek için gerekli uyarlamalar yapılır.
2) KATILIM:
 Çocuklarda aidiyet hissi oluşturarak oyun ve öğrenme etkinlikleriyle
 → Meşgul olmalarını sağlamaktır.
3) DESTEK:
 Yüksek kaliteli kapsayıcı eğitim uygulamaları için
 → Sistemlerin alt yapısını oluşturmaya yöneliktir.
 Öğretmenler – aileler ve karar vericiler bu desteği sağlar
Kapsayıcı eğitimden beklenen yararların sağlanması ancak
 → Kalitesinin geliştirilmesi ile mümkündür.

KALİTE DEĞERLENDİRMEYE YÖNELİK KULLANILAN ÖLÇEKLER:
 1) ECERS (Early Childhood Environment Rating Scale)
 2) PACE-R (Preschool Assessment of the Classroom Environment-Revised)
 3) QUIEM (The Quality Inclusive Experiences Measure)
 4) SECIQR (The SpecialLink Early Childhood Inclusion Quality Rating Scale)
 5) ICP (Inclusive Classroom Profile)

Bu ölçeklerden ilki dışındakiler
Kapsayıcı erken çocukluk eğitim ortamlarının
 → Kalitesinin değerlendirilmesinde kullanılır

Kapsayıcı erken çocukluk eğitiminin kalitesini değerlendiren
Bir değerlendirme aracı aşağıdaki göstergelere göre değerlendirilmektedir:
 1. Ortamın, materyallerin/araçların uyarlanması
 2. Akran etkileşimine yetişkin katılımı
 3. Yetişkinlerin çocukların serbest zaman etkinliklerine ve oyununa rehberliği
 4. Çatışma çözme
 5. Grup üyeliği
 6. İletişim için destekleme
 7. Etkinlikler arası geçiş
 8. Aile-uzman iş birliği
 9. Çocuklar ve yetişkinler arasındaki ilişkiler
 10. Grup etkinliklerini uyarlama
 11. Geri bildirim
 12. Çocukların öğrenmelerini takip etme

Kapsayıcı eğitimden beklenen yararların sağlanması ancak
 → Kalitesinin geliştirilmesi ile mümkündür.
Kalitenin gelişmesinde en kritik faktör öğretmenlerdir.
 - Kapsayıcı uygulamaların geliştirilmesi iş birliği ve ekip çalışması ile birlikte
 → Sistematik destek süreçlerini içerir.

ÇEVRE EĞİTİMİ VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

ATMOSFER, HAVA, İKLİM VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ İLİŞKİSİ

Atmosfer (hava küre) → Yerküreyi sarar.
- Yerkürenin yaşanabilir bir gezegen olmasını sağlayan çeşitli gazlardan oluşur.

TROPOSFER:
- Atmosferdeki hava olayları (Bulut, yağış ve fırtına ...) En alt tabaka.
- Temel gazlar (azot (N), oksijen (O₂), argon (Ar))
- Sera gazları[Su buharı (H₂O), karbondioksit (CO₂) ve metan (CH₄)]
- Ortalama kalınlığı 11 km

Atmosfer gazlarının:
- % 90'ı yeryüzünden yaklaşık 16 km'ye kadar olan yerindedir.
- % 99'u ise yeryüzünden orta stratosfere kadar olan bölümündedir.

Atmosfer → Yeryüzünden ısı enerjisi ve nem alır ve
-Kazandığı bu enerji ve nemi dolaşım ve okyanus akıntılarıyla yeniden dağıtır.
Sonuçta ısı enerjisinin bir bölümü ve nemin çoğunluğu yeryüzüne döner.

Atmosfer
-Canlıları radyasyon enerjisinden (Güneş'in şiddetli kısa dalga boylu ışıını) ve
-Bazı zararlı ışıınım türlerinden (Morötesi - ultraviyole B ışıını) de korur.

Yerküre - atmosfer - uzay arasındaki sürekli karşılıklı enerji değişimleri
→ Atmosfer olaylarını oluşturur.

HAVA:
Herhangi bir yerde ve zamandaki atmosfer koşullarının
→ Herhangi bir andaki kısa süreli durumudur.
Hava → Yeryüzünün herhangi bir yerindeki
- Sıcaklık, yağış, nem, güneşlenme, sis, bulut, rüzgâr ve hava basıncı gibi
→ Çok sayıdaki değişkenin birlikteliği ile açıklanır.
→ İnsanoglunun ve öteki tüm canlı türlerinin yaşamını doğrudan etkiler.

Türkiye Akdeniz iklimi bölgesindedir.

Akdeniz İklim Bölgesi:
Hem nemli ılıman ve soğuk kuşağın
Hem de subtropikal ve tropikal kuşağın özelliklerini taşır...
Kışın → Ilıman/soğuk kuşağa özgü alçak basınç
→ Yağışlı, soğuk, rüzgârlı ve zaman zaman fırtınalı hava koşulları
Yazın → Sıcak kuşağa özgü; sıcak, kurak ve sakın hava koşulları egemendir.
Baharda → Her iki büyük iklim kuşağına özgü hava koşulları etkilidir.

İKLİM:
- Yeryüzünün herhangi bir yerinde uzun yıllar boyunca gözlenen
- Tüm hava koşullarının ortalama özellikleridir.

İklim Değişikliği: Uzun süreli ve yavaş gelişen değişikliklerdir.

İklim değişikliği → Doğal iç süreçler ve dış zorlama etmenleri ile oluşabilir.
- Atmosferin bileşimindeki ya da arazi kullanımındaki değişiklikler
- İnsan kaynaklı değişiklikler nedeniyle oluşabilir.

TÜRKİYE İKLİMİ VE KURAK BÖLGELER

Türkiye İkliminin ve İklim Dinamiğinin Ana Çizgileri

Türkiye'de Hava ve İklim Koşulları:
-Kuzey Atlantik-Avrupa cephesine bağlı gezici alçak ve yüksek basınç sistemleri
- Subtropikal Azor yüksek basıncı (özellikle yazın)
- Termik oluşumlu Sibirya yüksek basıncı (özellikle kışın)
- Muson alçak basıncının değişimleri ve karşılıklı etkileşimlerin denetlenir.

Türkiye'deki Egemen İklim Tipi:
Kışı → Ilıman/soğuk ve yağışlı
Yazı → Kurak ve sıcak/çok sıcak Subtropikal Akdeniz iklimidir.
Karadeniz Bölgesi ve Kuzeydoğu Anadolu Bölümü dışında kalan yerlerinde
Yaz boyunca genellikle → Uzun süreli kuru ve sıcak iklim(yaz kuraklığı) oluşur.

ARİDİTE:
Yeryüzünün herhangi bir yerinde
→ Sürekli yağış ve nem açığı koşulları ya da hidroklimatolojik kuraklıktır.
→ Coğrafi ve/veya klimatolojik kurak olma durumudur.
Bu koşulların yıl boyunca ya da yılın çok büyük bir bölümünde
→ Egemen olduğu arazilere, arid bölge ya da kurak bölge adı verilir.

KURAKLIK:
Yeryüzündeki çeşitli sistemlerce kullanılan doğal su varlığının
- Ortalamanın altında uzun süreli gerçekleşmesi sonucunda
→ Su açığı ve yetersizliğidir.
Temel olarak şiddet, süre ve coğrafi yayılış bileşenleri ile nitelendirilebilen
→ Uç boyutlu bir doğa olayı biçiminde etkili olan su açığı ve yetersizliğidir.

KURAKLIK:
Aridite İndisi'ne ya da başka iklim sınıflandırmalarına göre
- Türkiye'de gerçek çöllerin yer aldığı
→ Çok kurak ve çöl benzeri koşullu gerçek kurak (arid) araziler yoktur!
Buna karşılık Türkiye'de aridite koşullarına göre,
- Farklı şiddetlerde çölleşme açık ya da çölleşmeden etkilenebilirliği olan
→ Yarıkurak, kurakça-yarınemli ve nemlice-yarınemli bölge ve yöreler vardır.

Türkiye'nin Bugünkü Su İklimi ve Su Potansiyeli

Aridite İndisi'ne göre: Türkiye'de çölleşmeye eğilimli
- Yarıkurak ve kurakça-yarınemli araziler yaklaşık %30'unu kaplar.
- Nemlice-yarınemli kuraklık sınıfı ile birlikte bu oran % 60'a ulaşır.
Türkiye'nin
Su iklimindeki yıllar arası değişkenlik de dikkat çekici derecede yüksektir.
TÜİK, 2020; Kalkınma Bakanlığı, 2014; DSI, 2020)verilerine göre:
Türkiye nüfusu → 83 milyon (2019)
Toplam kullanılabilir su tutarı → 112 milyar m³
→ Kişi başına yıllık ortalama yaklaşık 1350 m³ su düşmektedir.
(Nüfus hâlâ artarken bu tutar dünya ortalamasının %18'ine karşılık gelir.)
→ Türkiye su zenginini bir ülke değildir! (Öyleymiş gibi yaşayan bir ülkedir)

İklim → Canlı türlerinin ve çeşitliliğinin en önemli etkenlerindendir.

İklimde Meydana Gelen Değişikliklerin Temel Sebepleri:

1- Milankovitch döngüleri
2- Güneş'ten gelen enerji miktarındaki değişimler
3- Okyanusal ve atmosferik süreçler
4- Volkanik püskürmeler ve atmosferdeki birikimleri
5- İnsan kaynaklı sera gazlarının (CO₂, CH₄, N₂O, vb.) artışı

Sanayi Devrimi ile birlikte → Sera gazı birikiminde hızlı artış oldu.
→ Buna bağlı olarak küresel ısınma ve olumsuz sonuçları görülür.

Devletlere iklim değişikliği konusunda bilimsel raporlar hazırlamak için
(1988'de Birleşmiş Milletler himayesinde)
- Dünya Meteoroloji Örgütü (WMO) ve
- Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) ortaklığında
→ Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) kurulmuştur.

Sanayi Devrimi'nden bu yana atmosferde biriken CO₂ ve diğer sera gazları
→ Gezegenimizin yüzey sıcaklığı ortalama 1.2°C artmıştır.

IPCC raporları ve çeşitli araştırmalara göre
-Gezegenimizin yüzey sıcaklığının yüzyıl sonuna kadar
→ En fazla 2°C artış göstermesinin kabul edilebilir olduğu bildirilmiştir.

"Kırmızı alarm" olarak değerlendirilen
IPCC "İklim Değişikliği 2021: Fiziksel Bilim Temeli Raporu"na göre:
- İnsanlık 1.5°C'lik geri dönüşmez eşik noktasına tehlikeli yakınlıktadır.
- Isınmanın engellenmesinde mevcut çabalar yetersiz kalmaktadır.

Sanayi Devrimi'ni takip eden süreçte
- Nüfus artışı - Şehirleşme ve Endüstriyel gelişmeler
→ Doğa ve çevre üzerinde olumsuz gelişmelere sebep olmuştur.
→ Genel olarak doğal çevre kirlendi (Hava, su ve toprak kirliliği)

Küresel iklim değişikliği → Dünyanın geleceği için tehdittir.
- Fosil yakıtlar sınırlandırılmalı
- Yenilenebilir enerji kaynaklarına dönüşüm teşvik edilmelidir.

KUTUPLAR → Dünyanın geri kalanından iki - üç kat daha hızlı ısınmaktadır.
İklim değişikliğine karşı en savunmasız bölgelerdir. (Hızla erimektedir.)
(Kutuplardaki ısınma dünyanın diğer bölgelerinden yedi kat daha fazladır.)
Eriyen buzul miktarındaki artış
- Güneş ışınlarnın yansıtılmasını önemli oranda azaltmaktadır.
- Deniz ve toprak daha fazla ısınmaktadır.
→ Bu döngünün birbirini beslemesi ile küresel ısınma çok daha hızlanır.

Antarktika'da ve Kuzey Kutbu'nda 2022'de aynı zamanlarda
→ Rekör sıcaklıklar kaydedilmiş
→ Zıt mevsimlerde iki kutbun aynı anda erimesi olağan dışı ve endişe vericidir.

Dünya Meteoroloji Örgütü (WMO) (BM'ye bağlı olarak çalışır)
- Her yıl iklim değişikliği değerlendirmesi yapmaktadır.

2021 yılı raporunda:
- Sera gazı salımlarının - Deniz seviyelerinin - Okyanus suyu sıcaklığının ve
- Atmosferdeki birikimi artan CO₂ nedeniyle okyanus asitlenmesinin
→ Rekör yüksek seviyeye ulaştığını tespit etmiştir.

Okyanuslar → Doğal karbon yutağıdır ve
→ Atmosferdeki karbondioksit gazının bir kısmını emer.
Atmosferdeki karbondioksitin aşım düzeye çıkması sonucunda
→ Okyanusların karbon emme kapasitesi azalmaktadır.

Dünya genelinde
Sel, kasırga, kuraklık ve orman yangını gibi
→ Hava olaylarına bağlı afetlerin sayısı ve şiddetinde rekor artış görülür.

İklim değişikliğinin ekolojik dengeyi bozmasının
→ Sosyal ve ekonomik hayat üzerinde büyük etkileri vardır.

UNCCD (BM Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi)

UNCCD "Sayılarla Kuraklık 2022 Raporu"
→ İklim değişikliği ile şiddetlenen kuraklıkların etkisini bildirmektedir.
Kuraklık dünyanın hemen her yerinde
Hayvancılık ve tarım için → En ciddi tehlike haline gelmektedir.

İKLİM SİSTEMİNİN BİLEŞENLERİ - Fiziksel İklim Sistemi		
Küresel iklim (Beş bileşeni vardır):		
1) Atmosfer (Hava Küre)	3) Krayosfer (Buz Küre)	5) Biyosfer (Yaşam Küre)
2) Hidrosfer (Su Küre)	4) Litosfer (Taş Küre)	

Tüm atmosfer hareketlerinin enerji kaynağı Güneş 'tir.
- Güneş 'ten gelen kısa dalga boylu enerji (GKDB Güneş ısınımı)
- Atmosferi geçerek yeryüzüne ulaşır.
- Atmosferde çok az enerji emilir ve atmosfer ısınır
- Enerjinin çoğu yüzeyde soğurulur (emilir)
Önce yüzey ısınır → Sonra üzerindeki hava yüzeyden başlayarak ısınır.
Yeryüzü → Atmosfer için ana ısı kaynağıdır.

Isınma: Günün ve yılın zamanına -yüzeyin şekline ve özelliklerine bağlıdır.
Güneş'ten gelen enerji eşitsiz bir şekilde dağılır
- Yatay hava hareketlerini(Rüzgârı) ve
- Dikine hava hareketlerini (konveksiyon) oluşturur. (Bulutlar ile yağışlar ...)
Sonunda
- Güneş'ten atmosfere çeşitli süreçlere katılan enerji → Uzaya geri döner.
Güneş enerjisi → İklim sistemini yönetir.

Küresel ortalama sıcaklıktaki uzun süreli artış
→ Sanayi Devrimi'nden beri sera gazlarının atmosferdeki artışıyla da ilgilidir.
→ Bu da iklimin değiştirmektedir. (Küresel ısınma konusunda kaygı)
Enerji alımında genel olarak
- Ekvatorial ve tropikal bölg. → En fazla Kutuplar → En az enerji almaktadır.

Fiziksel İklim Sisteminin Bileşenleri

İklim sistemindeki içsel interaktif bileşenler
Atmosferi, okyanusları, karayı, kar örtüsünü, karasal buzulu ve hidrolojiyi içerir.
→ Bu ana bileşenler atmosferik süreçleri kuvvetli bir biçimde etkiler.
Atmosferin gaz bileşimi → Yeryüzündeki hayvan ve bitki yaşamından etkilenir.
İnsan etkinlikleri
Azot ve oksijen gibi gazların ve sera gazlarının birikimlerini doğrudan etkiler.
İklim sistemine göre "dış" bileşenler:
- Güneş 'i ve enerjisini - Yerkürenin yörüngesini
- Yerkürenin eksenini çevresindeki dönüşünü - Kara ve deniz dağılışını ... içerir.
Bu bileşenler → Doğal nedenler ile değişebilen "ortalama" iklimi belirler.

5. GÜNEŞ RADYASYONU VE KÜRESEL ENERJİ DENGESİ

Güneş ve Yer Isınımı
Yerküre ile atmosfer sistemi arasındaki enerji transferi ile
- İklim sisteminin sıcaklık, basınç, rüzgâr, yağış, bulut ve nem öğeleri oluşur.
- Güneş, yerküre ve atmosfer → Birlikte muazzam bir ısı motorunu oluşturur.
Güneş ışınları ekvator ve çevresine yıl boyunca dik ve dike yakın açılarla gelir.
→ Ekvatorial ve tropikal bölgeler daha fazla ısınır.
Tropikler ile orta enlemler ve kutuplar arasındaki bu enerji ve sıcaklık farkı
→ Genel atmosfer dolaşımı ile hava olaylarının oluşmasına neden olur.

Yerküreyi İlgilendiren Elektromanyetik Isınım:
1) Güneş'ten yerküreye ulaşan GKDB Güneş ısınımı (GKDB → Kısa dalga)
2) Yeryüzünden salınan GUDB karasal ya da yer ısınımı (GUDB → Uzun dalga)

Yerkürenin Hareketleri ve Yerküre-Güneş İlişkileri

Yerkürenin 1) Rotasyon 2) Revolusyon 3) Presesyon (üç hareketi vardır)
1) ROTASYON: Yerkürenin kendi eksenini çevresindeki dönüşüdür.
- Eksenini çevresinde dönüşünü 24 saatte tamamlar (Gece ve gündüz oluşur.)
2) REVOLUSYON: Yerkürenin Güneş'in çevresindeki dönüşüdür.
3) PRESESYON (Yalpalama): Rotasyon sırasında başını sallayarak dönmесidir.
(Dünya'nın Ekvator bölgesinin şişkin ve ekseninin eğimli olması ile...)
→ Güneş'in ve Ay'ın, yerkürenin çeşitli bölümleri üzerinde farklı çekimi vardır.

Yerkürenin Enerji Bütçesi
Güneş'ten gelen enerji ile yeryüzünden ve atmosferden uzaya salınan ve kaçan
→ Enerji tutarı dengede olmalıdır.

DOĞAL İKLİM DEĞİŞİKLİKLERİ:

LEVHA HAREKETLERİ VE MİLANKOVIÇ DÖNGÜLERİ

Levha Tektoniği Nedir?
Mantonun üst bölümü → Litosfere göre daha sıcak ve daha akışkandır.
→ Astenosfer olarak adlandırılır.
Litosferi oluşturan geniş ve katı levha parçaları
→ Astenosfere bağlı olarak hareket etmektedir.
→ Bu büyük ölçekli yapı levha tektoniği (plaka tektoniği) olarak adlandırılır.
Levhalar bu sınırlar boyunca uzlaşır (diverjans) yaklaşır (konverjans) ya da
→ Yanal olarak hareket eder (transform levha sınırı)
Levha tektoniğinden önce bilim insanları birçok doğa olayını açıklayamıyordu:
- Depremler neden belirli bölgelerde yaygın - diğerlerinde son derece enderdir?
- Volkanlar neden zaman zaman zincirler halinde oluşur?
- Aynı türün fosiller uzak farklı kıtalarda ortaya çıkmaktadır?

Okyanusal ve kıtasal levhalar → Yılda birkaç mm ya da cm hızla sürüklenir.
- Doğal deniz yollarını açar ve kapatır
- Sıradagları ve hya da volkanları oluşturur.
→ Sonuçta rüzgârlar ve okyanus akıntıları yavaş ama geniş ölçekli değiştirir.

Levha Tektoniği, İklim ve İklim Değişikliği İlişkisi

Levha tektoniği → Doğal Dünya'daki üç ana iklim zorlama etmeninden biridir.
1) Levha tektoniği
2) Yerküre ile güneş arasındaki astronomik ilişkiler (Orbital zorlama)
3) Güneş enerjisinin şiddetindeki değişiklikler
İklim zorlaması → Herhangi bir düzeneğin iklimi değiştirmeye zorlamasıdır.
→ Bu bir pozitif insan kaynaklı ısınımsal zorlamadır.
Rotasyon- Revolusyon -Presesyon etkileri
→ Yavaş değişikliklerin yerküre iklimi üzerindeki etkisi (orbital zorlamasıdır)
- Bunlar küresel iklimi etkileyebilecek olan başlıca astronomik ilişkilerdir.

İNSAN KAYNAKLI İKLİM DEĞİŞİKLİKLERİ:

KUVVETLENEN SERA ETKİSİ VE KÜRESEL ISINMA

Isınımsal Zorlama Nedir?
"Normal koşullarda" yer/atmosfer sistemine giren GKDB Güneş enerjisi ile
→ Geri salınan GUDB yer ısınımı dengededir.
→ Bu dengeyi değiştiren herhangi bir etmen iklimi de etkileyebilir.
Yer/atmosfer sisteminin enerji dengesindeki herhangi bir değişiklik ise
→ Isınımsal zorlama olarak adlandırılır.

İklim değişikliğine neden olan başlıca olumsuz insan etkinlikleri ve eylemleri:
1) Hızla artan insan kaynaklı çeşitli salımlar(sera gazları-Ozon deliciler)
2) Arazi kullanımı ve değişikliği ve
3) Ormansızlaşma gibi sürekli ve geniş ölçekli değişiklikler ve bozulmalardır.

Atmosferdeki Değişken Gazlar ve Aerosoller

AEROSOLLER:
- Havada asılı durabilen ve atmosfer dolaşımıyla sınırlar ötesi yer değiştirebilen
- Çeşitli sıvı ya da katı küçük parçacıklardır. (Sülfat aerosolü)

DOĞAL SERA ETKİSİ:
Yerkürenin sıcaklık dengesinin kuruluşundaki en önemli süreç olan
-Doğal sera etkisinin oluşumu
→Atmosferin GKDB Güneş ısınımını geçirme
→ Buna karşılık GUDB yer ısınımını tutma eğiliminde olmasına bağlıdır.
Fizik yasalarına göre sera etkisi olmasaydı
→ Yerkürenin salım sıcaklığı -18 °C olurdu.
→ Gerçekte yeryüzünün ortalama sıcaklığı yaklaşık 15 °C'dir.

KUVVETLENEN SERA ETKİSİ:

Çeşitli insan etkinlikleri ile atmosfere salınan sera gazları birikimi artar
- Yerküre'nin GUDB ısınım yoluyla soğuma etkinliğini zayıflatarak
→ Onu daha fazla ısıtması ile pozitif ısınımsal zorlamanın oluşmasıdır.
Doğal sera etkisinin kuvvetlenmesi → Küresel ısınmanın hızlanması demektir.

İNSAN KAYNAKLI İKLİM DEĞİŞİKLİKLERİ:

FOSİL YAKITLARIN YAKILMASI VE ORMANLAŞTIRMA BAĞLAMINDA KÜRESEL ISINMA SORUNSALI

Ormansızlaşma ve Fosil Yakıt ile İklim Değişikliği
Karbon: Kara ve atmosfer arasında
→ Her zaman doğal olarak ve insan eylemleri yoluyla karşılıklı değişmektedir.
Ormansızlaşma gibi olumsuzluklar nedeniyle
- Kara biyosferinden kaybedilen karbondioksit (CO ₂)
→ "Aktif" karbonun karadan atmosfere aktarılmasıdır.
- Ağaç dikmek ve ormanlaştırmak da Bu aktif karbonun bir kısmını döndürür.
Yanan fosil yakıtlardan da atmosfere CO ₂ yayılır.
Kara karbonu kalıcı olarak kilitleti değildir.
- İnsan eylemlerinden (Ormandan çeşitli amaçlarla arazi açılması)
- Doğal olumsuzluk ya da tehlikelerden (Orman yangınları ve böcek saldırıları)
→Atmosfere geri dönmeye karşı savunmasıdır.

BMİDÇS (Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi)
BMİDÇS Paris Antlaşması'nın küresel ısınma hedeflerini tutturmak ve
- Giderek hızlanıp şiddetlenen insan kaynaklı iklim değişikliğini azaltmak için
→ Ormanları koruyup geliştirerek yutak kapasitesini artırma yoluyla
→ İnsan kaynaklı karbonu arazide tutmak (negatif salımlar)
→ Çok önemli bir iklim değişikliği savaşımı eylem ve politikasıdır.

Kısaca, karbonu karada depolamak dâhil
→Fosil yakıt salımlarını etkili bir biçimde azaltmanın yerini hiçbir şey tutamaz!
Hiçbir mücadele
- Güneş ve rüzgâr gibi yenilenebilir enerjilerin birincil enerji kaynağı yapma
- İklim ve çevre dostu sürdürülebilir tarım ve döngüsel ekonomi gibi
→ Etkili iklim değişikliği mücadele politikalarının yerini tutmayacaktır!

Ormansızlaşma ve İklim Değişikliği
Fosil yakıtlardan kaynaklanan yıllık karbon salımları -Sürdürülebilir arazi karbon azaltma yöntemleriyle depolanabilecek yıllık → Karbon miktarından on kat daha fazladır.
Ormanlarda karbon depolayarak fosil yakıtların yakılmasından kaynaklanan - Sera etkisini ve küresel ısınmayı dengelemek etkili yol değildir! Bunun için fosil yakıtlardan kaynaklanan küresel sera gazı salım düzeylerini → Hızlı bir şekilde azaltmalıyız.

AŞIRI HAVA VE İKLİM OLAYLARI:

SICAK HAVA DALGALARI, ŞİDDETLİ YAĞIŞLAR VE KURAKLIKLAR

Sera gazlarının atmosferdeki birikimlerinin en önemli sonucu -Yerkürenin enerji dengesi üzerinde ek pozitif ısınmsal zorlama oluşturarak → Dünya ikliminin daha sıcak ve daha değişken olmasına sebep olmalıdır. -Aşırı hava ve iklim olaylarının ve afetlerinin sıklık ve şiddetinde → Artışlar kaçınılmazdır!
Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) İklim Değişikliğinin Fiziksel Bilim Temeli Raporu 'na göre: - Denizlerdeki ısı dalgalarının sıklığı 1980'lerden bu yana → Yaklaşık iki katına çıkmıştır.

İKLİM DİPLOMASİSİ

BİRLEŞMİŞ MİLETLER İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ ÇERÇEVE SÖZLEŞMESİ VE KYOTO PROTOKOLÜ

İKLİM DİPLOMASİSİ (İklim Değişikliği Diplomasisi): İklim değişikliği ulusal sınırların dışına taşmış küresel bir konudur. - Konu yerel, ulusal, bölgesel ve küresel düzeylerde - Bireyselden Birleşmiş Milletler'e (BM) geniş bir düzlemde ele alınmalıdır. Bu yüzden devletler iklim değişikliği konularında lider konumdadır. - Ama yine de sivil toplum, yerel yönetimler, iş dünyası ve akademiye içeren → Diğer aktörler de bu sürecin gerekli olan önemli paydaşlardır.
--

"Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi" (BMİDÇS) Sera gazı salımlarını belirlenen bir yıla kadar istenen oranda azaltma girişimidir. → Girişimlerin en önemlisidir. Türkiye OECD ülkeleriyle birlikte → Ek II'ye alınmıştır. Türkiye BMİDÇS'nin eklerinde gelişmiş ülkeler arasında değerlendirilir. - Ancak bazı zorunluluklar nedeniyle BMİDÇS'yi Rio'da imzalamamıştır. Türkiye yaklaşık 10 yıl süren zor ve yoğun diplomatik uğraşılardan sonra → BMİDÇS'ye Ek II'den çıktı ve 2004 yılında bir Ek I ülkesi olarak taraf oldu.

BMİDÇS KYOTO PROTOKOLÜ (KP) İnsan kaynaklı sera gazı salımlarını 2000 sonrasında azaltma çalışması. KP'ye göre Ek I tarafları (OECD, AB ve eski sosyalist Doğu Avrupa ülkeleri) → Sera gazlarını 2008-2012 döneminde → 1990 düzeylerinin en az % 5 altına indirmekle yükümlüdür.

BMİDÇS PARİS ANTLAŞMASI VE SONRASI
Paris Antlaşması Ana İlkeleri ve Hedefleri (2016'da yürürlüğe girdi.) Paris Antlaşması tarafların 2020 yılından başlayarak - Küresel iklim sistemini koruma adına Yasal bağlayıcı küresel antlaşmadır. Paris Antlaşması'nın ana amacı: - Küresel sıcaklık artışını 2°C'nin altına çekmek (1.5°C'de sınırlandırmaktır.)

Glasgow Konferansı'nın Ana Sonuçları ve Glasgow İklim Paketi (2021) → Olması gereken ilerleme sağlanamadı! (Birçok konuda başarısız olundu!) - İklim değişikliği savaşımı - Paris Antlaşması'nın 1.5 °C hedefleri - Fosil yakıtların (özellikle kömür kullanımının) hızla terk edilmesi" ...

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ İLE MÜCADELE POLİTİKALARI

IPCC (Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli)
IPCC'nin açıkladığı raporlar: - İnsan etkenli atmosfere bırakılan sera gazlarının zirve değere ulaştığı - Küresel sıcaklık artışının +1.5°C ile sınırlandırılması - Karbon salımları 2030'a kadar %45 azaltılması (2010'a göre)
Sera gazlarının salımlarının azaltımında, salım yoğunluğu açısından -Ulaştırma sektörü, enerji sektörü, binalar, sanayi, yerleşme, şehirleşme, tarım, ormancılık ve arazi kullanımı gibi sektörler ön plana çıkmaktadır.
Ulaştırma sektörü insan kaynaklı sera gazı salımlarının azaltımında önemlidir. - Ulaştırmada emisyon azaltımı için elektrikle çalışan araçlar kullanılmalıdır. - Düşük karbonlu yakıtların - Nükleer enerji kaynaklarının - Hidrojen teknolojilerinin ve yakıtlarının - Biyo yakıtların ulaştırma sektöründe kullanılması önerilmektedir.
Enerji ve emisyon yoğunluğu yüksek olan karayolu ve havayolu ulaşımı yerine → Demir yolu ile ulaşımın teşvik edilmesi etkilidir.

İnşaat sektörü (Bina sektörü: Konutlar, hizmet binaları ve ticari binalardan) Enerji kullanımının % 36'sı Karbon salımının ise %37'sinden sorumludur.
--

Binalarda emisyon azaltımı için - Enerji verimliliğinin yaygınlaştırılması - Alan ve bölge ısıtma sistemlerinde daha verimli teknolojilerin kullanılması - Aydınlatma ve elektrikli ev aletlerinde Az enerji ile yüksek verimli araçlar... - Binaların özellikleri - Sanayide geri dönüştürülmüş malzeme kullanımı → Emisyonların azaltılmasında önemlidir.
--

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNDEN ETKİLENEBİLİRLİK VE UYUM

SOSYAL COĞRAFYA: Ekonomi, nüfus, enerji, sanayi, enerji coğrafyası... içerir.
FİZİKİ COĞRAFYA -Atmosfer, hava ve iklimi, hidrolojiyi ve su kaynaklarını, jeomorfolojiyi, ekolojiyi, bitki örtüsünü, toprağı ... içerir.
Çeşitli adaptasyon (uyum) kapasitelerine sahip olan ülkeler İklim değişikliği konusundaki etkileri farklı yollarla ele alabilirken Birçok gelişmekte olan ülke ve kırılgan devletler → İklim değişikliğinden daha fazla etkilenmektedir.

Maladaptasyon: İklimle ilgili olumsuz sonuçların riskinde artışa yol açabilecek "yanlış uyum"
--

Ekosistemlerin ve İnsanların Etkilenebilirliği:

Günümüzde yaklaşık 3.3 ila 3.6 milyar insan → İklim değişikliğine karşı oldukça savunmasız durum ve koşullarda yaşıyor. - İnsan ve ekosistem etkilenebilirliği birbirine bağlıdır.
--

Biyocoşetliliğin ve Ekosistemlerin Korunması:

Küresel ölçekte biyocoşetliliğin ve ekosistem hizmetlerinin korunması - Dünyanın kara, tatlı su ve okyanus alanlarının → Yaklaşık % 30 ila % 50'sinin etkin ve adil bir şekilde korunmasına bağlıdır.
Biyocoşetliliğin iklim değişikliğine karşı dirençliliğini oluşturmak ve → Ekosistem bütünlüğünü desteklemek insana ve doğaya birçok yararı vardır: - Geçim kaynakları ve insan sağlığına faydaları vardır. - Gıda, lif ve su sağlanmasında etkilidir. - Afet riskini azaltır. - İklim değişikliğine uyum ve savaşıma destek sağlar.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE ENERJİ VERİMLİLİĞİ

Atmosferdeki sera gazı salımlarının %77'si → Petrol, kömür, doğal gaz gibi fosil yakıtların yanmasıyla oluşur. Bunun sonucunda yeryüzünün ortalama yüzey sıcaklığı → Sanayi öncesi döneme oranla yaklaşık 1.2°C artmıştır. Buna ek olarak kömür ve doğal gaz gibi yakıtların kullanımı - Sera gazlarının yanı sıra azot oksitleri (NOx) ve sülfür oksitleri gibi → Zehirli gazları açığa çıkarmakta(asit yağmuru) → Birçok sağlık ve çevre sorununa neden olmaktadır.
Enerji üretiminde ve tüketimindeki tüm süreçlerde açığa çıkan emisyonlar → İklim değişikliğinin en önemli nedenidir.

ENERJİ VERİMLİLİĞİ POLİTİKALARI - İklim değişikliğiyle mücadelede vazgeçilmez öneme sahiptir. - Artan enerji ihtiyacı için doğal kaynakların tahribini önlemenin yanı sıra → Ekonomik açıdan da kârlıdır.

WWF (Dünya Doğayı Koruma Vakfı)
WWF-Türkiye tarafından yayımlanan "İklim Çözümleri 2050: Türkiye Vizyonu" adlı rapor Enerji verimliliği sayesinde talebin yılda %39 azaltılabilecektir. Verimlilik için yapılan yatırımlar kendi kendini karşılamaktadır.

IEA (Uluslararası Enerji Ajansı)
IEA'nın Haziran 2022 raporu - Pandemi sonrasında enerji fiyatlarındaki artışın şiddetli etkilerini ele aldı. → Enerji verimliliğinin hayati rolünü anlatır.

MODÜL 6	4 -A	DEĞERLENDİRME
<p>AB (Avrupa Birliği) için enerji verimliliği → Enerji ve iklim politikasının en önemli bileşenidir. → Enerjide dışa bağımlılığı azaltmak için enerji verimliliği hedeflerini artırır.</p>		
<p>Enerji verimliliğini artırmak → Sera gazlarını azaltmalarıyla mümkündür.</p>		
<p>Eurostat (Avrupa Birliği İstatistik Ofisi) 'nin verilerine göre Türkiye Enerjide dışa bağımlılıkta → 36 Avrupa ülkesi içinde 9. Sıradadır. → Kullandığı enerjinin %71 'ini ithal etmektedir.</p>		
<p>Binalardaki enerji verimliliğinin artırılmasında - Alan ısıtma ve soğutmadaki enerji verimliliğinin iyileştirilmesi - Elektrikli ev aletlerinde A sınıfı ve üstü ekipmanların kullanılması - Gereksiz aydınlatmanın önlenmesi ve - Uzun ömürlü verimliliği yüksek lambaların tercih edilmesi - Buzdolabının ısı kaynaklarından uzak bir yere konulması - Klimanın mevsimine uygun sıcaklık ve fan hızında çalıştırılması...</p>		

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE KENTLER

<p>KENTLER → Yeniliklerin, nüfusun ve medeniyetin merkezidir. - Çevre üzerine oldukça önemli etkileri vardır. - İklim değişikliğine neden olan insan faaliyetlerine kaynaklık eder. Bugün yaklaşık 3.9 milyar insan kentlerde yaşamaktadır. - Kentlerin toplam yüzölçümü yeryüzünün sadece % 2 'sini kaplamaktadır. → Buna karşın kentler - Barındırdıkları nüfus, üretim ve tüketim faaliyetleriyle → Sosyal ve ekonomik hayatın merkezi konumundadır. Günümüzde dünya enerji tüketiminin % 60 ıla % 80 'i kentlerdedir. - İklim değişikliğinin başlıca sorumlusu olan karbondioksit salımlarının → % 75 'i kentlerde gerçekleştirilen etkinliklerden kaynaklanır.</p>
--

<p>IPCC (Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli) IPCC iklim değişikliğinin nedeninin → İnsan faaliyetleri olduğunu - Bu faaliyetlerin özellikle kentlerde yoğunlaştığını belirtir. İklim değişikliğinin neden olduğu bir diğer tehdit → Aniden başlayan ve hızla yayılarak kontrolden çıkan yangınlardır. Yangınlar → Kent ve kent civarında yaşam alanlarını tehlikeye sokmaktadır.</p>

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE YEŞİL ÇATILAR

<p>YEŞİL ÇATI NEDİR? Son yıllarda iklim değişikliğine karşı daha direngen hale getirmek için → Küresel bir hareket ortaya çıktı. → Çatılarından, hatta duvarlarından yararlanmaya çalışılmaktadır.</p>
--

Yeşil Çatıların Başlıca Çevresel İşlev ve Yararları

<p>1. Kentin Havasını Soğuturlar: - Asfalt yollar ve beton binalar güneş ışığını emer ve ısı enerjisi yayar. - Araç egzozları ve klimalar ek ısı üretir. → Buna “kentsel ısı adası etkisi” denir. → Şehirler, onları çevreleyen kırsal alanlardan birkaç derece daha sıcaktır. Yeşil çatılar bu afetsel etkiyi azaltabilir. Bunu (Yeşil çatılar) koyu renkli yüzeyleri güneş ışığını yansıtan → Parlak bitki örtüsü ile değiştirerek yaparlar.</p>
--

<p>2. Enerji ve Sağlık Bakım Maliyetlerini Azaltırlar: Yeşil çatıların serinletici etkileri ve yalıtım özelliği enerji maliyetini azaltabilir. - Bu da soğutma (klima) gereksinimini azaltır.</p>
--

<p>3. Kentsel Selleri Önlerler: Kuvvetli yağışlarda şehirler sel baskınına karşı drenaj sistemlerine güvenir. - Kanalizasyonlar ve boru hatları tıkanırsa şehir sular altında kalır.</p>

<p>4. Suyu Süzerler: Kirlilik drenaj sistemleriyle ilgili başka bir sorundur. - Yağmur yağdığında yeraltı ve yerüstü içme suyu kaynaklarını kirlendir. Yeşil çatılardaki bitkilerse → Yağmur suyunu filtreler (İçme suyunun kirlenme riskini azaltır.)</p>
--

<p>5. Gıda Güvenliğini Geliştirirler: Çatı çiftçiliği giderek daha popüler hâle geliyor. Çatı çiftliklerini uygulamak → Az bakım gerektiren yeşil çatılardan daha zordur. → Ancak birçok yararı vardır.</p>

<p>6. Sosyal Uyum ve Savunuculuğu Sağlarlar: Yeşil çatılar bitki örtüsüne erişimi olmayan şehirler için hoş bir rahatlamadır. -Sayılsız psikolojik ve fizyolojik yararı vardır. (Komşuluk -dayanışma -rahatlama)</p>

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE TARIMA ETKİSİ

<p>Öngörülen İklim Değişikliğinin Etkileri: -İklim değişikliğinin tarımsal ürün ve karasal gıda üretimi üzerindeki → Olumsuz etkileri olumlu etkilerinden daha açık ve yaygındır. Pozitif etkiler → Bazı yüksek enlem bölgelerinde belirgindir. İklimsel eğilimler hem tatlı su hem de deniz ortamlarında hasat edilen - Su türlerinin bolluk ve dağılışı desenleri ile - Dünyanın farklı bölgelerindeki su kültürü üretim sistemlerini etkilemektedir.</p>
--

MODÜL 6	4 -B	DEĞERLENDİRME
<p>Tüm bu etkiler bazı gelişmekte olan tropikal ülkelerde →Besin ve gıda güvenliği üzerinde olumsuz etkileri devam edecektir. → Bazı bölgelerdeyse daha uygun koşullar ortaya çıkabilecektir.</p>		
<p>CO₂ gübrelemesi: Sanayi Devrimi 'nden beri atmosferdeki birikimi hızla artmakta olan fazla CO₂ 'nin neden olduğu fotosentez oranındaki artıştır. Atmosferdeki artan CO₂ birikimi (CO₂ gübrelemesi) →Bazı herbisitlerin etkisinde azalmaya neden olabilecektir. (Herbisit: Yabani ya da yabancı ot ilaçları, kimyasalları)</p>		

İklim Değişikliği Koşullarında C3 ve C4 Bitkilerinin CO₂ Gübrelemesine Farklı Yanıtları

<p>Farklı bitki türlerinin farklı karbon asimilasyonu (özümleme) vardır. Günümüzde tüm karasal bitkilerin - Yaklaşık % 95'ini içeren çoğu fotosentetik (fototrof) organizma → Calvin Döngüsü adı verilen biyokimyasal bir yolla karbonu sabitler.</p>
--

<p>Calvin Döngüsü → Genellikle fotosentezin bir parçasıdır - Organizmaların (özellikle bitkiler ve alglerin) → Havadaki CO₂'den enerji ve yiyecek oluşturduğu süreçtir.</p>
--

<p>Calvin döngüsünün ilk adımı - 3 karbon atomu içeren kararlı bir ara bileşik üretimini içerir. Buğday, pirinç, pamuk, soya fasulyesi, şeker pancarı ve patatesler vb. bitkilere → C3 bitkileri denir.</p>

<p>Bazı bitkiler de Mısır, şeker kamışı gibi 4 karbonlu bileşik üreterek fotosentetik işleme başlar. - Aslında mısır ve şeker kamışı → Birer ot türüdür. → Bu tip bitkilere C4 bitkileri denir.</p>

<p>C4 bitkileri CO₂ artışlarına C3 bitkilerine göre daha az tepki verir. -Bu nedenle CO₂ gübrelemesinin → C3 bitkilerinin büyüme hızı üzerinde önemli bir etkisi olabilirken → C4 bitkileri üzerinde büyük bir etkisinin olması beklenmemektedir.</p>
--

<p>En yüksek gübreleme yanıtları yumrulu ürünlerde gözlenir. (Havuç, patates, turp, şeker pancarı, pancar, tatlı patates, soğan ve zencefil) - Bunlar yer altındaki organlarında →Fazla karbonhidrat depolama açısından önemli kapasiteye sahiptir.</p>

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

<p>Sürdürülebilir kalkınma - İnsan ile doğa arasında denge kurarak - Doğal kaynakları tüketmeden - Gelecek nesillerin ihtiyaçlarının karşılanmasına imkân verecek şekilde → Bugünün ve geleceğin yaşamını ve kalkınmasını programlamadır. Sürdürülebilirlik → Tarım, ormanlar ve balıkçılık gibi → Yenilenebilir kaynaklar konusunda ortaya çıkmıştır.</p>
--

<p>Çevre sorunlarına konusunda iş birliğine yönelik ilk kapsamlı düzenlemeler → 1970 'li yıllarda uluslararası boyuta ulaşmaya başlamıştır.</p>

<p>1972 'de Stockholm 'de gerçekleştirilen BM İnsan Çevresi Konferansı 'nda - Sosyo ekonomik yapıları ve gelişme düzeyleri farklı olan → Birçok ülke “çevre” konusunda ilk defa bir araya geldiler. → BM İnsan Çevresi Bildirisi kabul edilmiştir.</p>

<p>1983 'de Birleşmiş Milletler (BM) tarafından → Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu kurulmuştur.</p>
--

<p>Sürdürülebilir kalkınma kavramı ilk kez - 1987 yılında Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu 'nca hazırlanan → Brundtland (Ortak Geleceğimiz) Raporu 'nda tanımlanmıştır.</p>

<p>1992 Rio Konferansı 'nda Sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak üzere - Küresel bir ortaklık kurmak için → Kapsamlı bir eylem planı olan GÜNDEM 21 'i kabul etmiştir.</p>

<p>GÜNDEM 21 'de - Sürdürülebilir kalkınma için üretim ve tüketim alışkanlıklarının → Değişmesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır.</p>
--

<p>2000 yılında toplanan Bin Yıl Zirvesi 'nde ilan edilen BM Binyıl Kalkınma Hedefleri 'nin temel amacı → Aşırı yoksulluğu ve açlığı ortadan kaldırmak olmuştur.</p>

<p>Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarında (BM SKA) -Gezeğenin ve tüm canlıların sağlıklı bir şekilde → Varlıklarını sürdürebilecekleri bir sistemin oluşturulması vardır.</p>

<p>Sürdürülebilir kalkınma - Sosyoekonomik gelişmeyi sağlarken →İnsan faaliyetlerinin çevre üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmayı hedefler.</p>
--

<p>Bu nedenle sürdürülebilirliğin çevre, toplum ve ekonomi boyutu → Birbiriyle iç içe geçen bir yapıya sahiptir. → Sürdürülebilir kalkınma için her boyutta iyileşme ve gelişme olmalıdır.</p>
--

Türkiye 'de iklim eylemi Paris Anlaşması' nın onaylanması ve
- 2053 net sıfır hedefinin belirlenmesi ile önemli bir ivme kazanmıştır.

Dünya UNESCO liderliğinde
- Topluları 21. yüzyılın risklerine karşı hazırlamak ve
- Eğitim sistemlerini
"Sürdürülebilir Kalkınma için Eğitim (SKE)" bakış açısı ile güncellemektedir.

19. HAVA, SU, TOPRAK KİRLİLİĞİ VE ÇEVRE KİRLİLİĞİNİN KONTROLÜ

Çevre kirliliğinin birçok çeşidi vardır.
-En çok bilinen kirlilik çeşitleri: Hava kirliliği, su kirliliği ve toprak kirliliğidir.

BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'ndan
-Açığa Son - Sorumlu Üretim ve Tüketim -Sağlık ve Kaliteli Yaşam- İklim Eylemi
- Temiz Su ve Sanitasyon - Sudaki Yaşam - Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı
-Karasal Yaşam - Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar **Amaçları ...**
→ Hava, su ve toprak kirliliği ile doğrudan ilgilidir.

HAVA KİRLİLİĞİ: Özellikle fosil yakıtlar etkindir.

SU KİRLİLİĞİ: Zararlı maddelerin akarsu, göl, okyanus gibi
→Su kaynaklarımızı kirlilemesi ve kalitesini düşürmesidir.

TOPRAK KİRLİLİĞİ: Toprak en önemli doğal kaynaklardan birisidir.
- Tarım dışı kullanım - Ağır metaller - Erozyon ... ile
→Verimi düşmekte ya da yok olmaktadır.

Kaybedilen toprakların yeniden kazanılması çok zordur.
→ Dünyadaki toprakların ancak onda birinde üretim yapılabilir.

Türkiye 'de kirliliğin kontrolüne ilişkin mevzuata örnek:
→ Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliğini Önleme Yönetmeliği verilebilir.

Ankara Gölbaşı'nda
-Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Sürekli İzleme Merkezi ...

Çevre üzerindeki olumsuz etkilerin en aza indirilmesi için
-“Kullanan öder” veya “Kirlüten öder” ... anlayışı
-Sürdürülebilir Üretim ve Tüketim Amacı ile “Sıfır atık” çalışmaları yapılabilir

ATIK YÖNETİMİ VE SIFIR ATIK

Dünya madde açısından kapalı bir sistemdir. (Kaynaklar sınırlıdır.)
→ Kaynaklar tükendiğinde yenisini bulmak mümkün değildir.

- Nüfusun hızla artması
- Şehirleşme ve tüketim maddelerinin çeşitlenmesi ile
→Atık miktarı artmakta ve çevre üzerinde olumsuz etkilere neden olmaktadır.

Doğaya bırakılan atıklar→ Doğa tarafından bir süre sonra temizlenebilir. Ama
→ Atık miktarı arttıkça doğanın kendini temizleme gücü azalmaktadır.

Dünyanın sınırlı kaynaklarına artan talepler ve sürdürülebilir bir hayat için
→ Sıfır atık yaklaşımına şiddetle ihtiyaç duyulmaktadır.

BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'ndan
Açığa Son - Nitelikli Eğitim - Temiz Su ve Sanitasyon - Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar - Sorumlu Üretim ve Tüketim - İklim Eylemi - Su ve Karasal Yaşam
→ Atık yönetimi ve sıfır atık konusu ile doğrudan ilgilidir.

JOHAN ROCKSTRÖM (2009)öncülüğünde bir grup bilim insanı
“Gezegenin Sınırları: İnsanlık İçin Güvenli Alanı Araştırmak” isimli makaleyle
- Gezegenimizde yaşamın sürmesi için 9 kritik eşik belirlemiştir:

- 1) Biyolojik Çeşitlilik (AŞILDI)
- 2) İklim Değişikliği (AŞILDI)
- 3) Yeni Kimyasallar
- 4) Ozonun İncelmesi
- 5) Atmosferik Aeresol Yükselmesi
- 6) Denizlerin Asitlenmesi
- 7) Biyojeokimyasal Döngüler (AŞILDI)
- 8) Tatlı Su Kullanımı
- 9) Arazi Kullanımı (AŞILDI)

Eşiklerden 5' i henüz hâlâ güvenli sınırlar içindedir. (4'ünde ise eşik aşılmıştır)
Sıfır Atık aşılın eşiklerin geriye döndürülmesi veya en azından durdurulmasına
→ Doğrudan katkı sağlayabilecek eylemlerden biridir.

Plastik atıklar (Katı atık) → Kontrolsüz bir artış içindedir.

Deniz kirliliğinin %80' i karasal kirleticilerden oluşmaktadır.
“Barselona Sözleşmesi” kapsamında yapılan çalışmalar
→ Akdeniz Havzası günde yaklaşık 730 ton plastik ile kirlenmektedir.
→ Plajlardaki deniz atıklarının % 60' ı, tek kullanımlık plastiklerdir.

Doğada → Bir canlının atığı diğer bir canlının besinidir.
→Atık kavramı modern yaşamın ürettiği bir kavramdır. Doğada geçerli değildir.

Modern yaşamda kurgulanan sistem doğrusal ekonomiye dayanır.
→Sürdürülebilir değildir.

Doğrusal ekonomide
- Ham madde
→ Doğadan temin edilir.
→ Malzeme üretilir, kullanılır.
→ Atık olarak doğaya atılır.

Atık üretmeden yaşayabilmek için
-Doğrusal ekonomi anlayışını → Döngüsel bir yapıya kavuşturmak gerekir.

Döngüsel ekonomi → Hammadde temininden itibaren
-Üretim, kullanım, dönüşüm ve yeniden dönüşümü esas alır.

Türkiye 'de 2017' den beri Sıfır Atık politikası yürütülmektedir.

İlk sıfır atık uygulaması
→ Cumhurbaşkanlığı Külliyesi ile
→ Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı 'nda başlamıştır.

Ardından kamu kurumları başta olmak üzere limanlar, havaalanları, otogarlar, tren garları, eğitim kurumları, alışveriş merkezleri ... gibi kalabalıkların yoğun olduğu noktalarda adım adım proje yaygınlaştırılmıştır.

2017' den 2022 yılı Ocak ayına kadar
→ Toplam 24.2 milyon ton geri kazanılabilir atık ekonomiyi kazandırılmıştır.

Sıfır Atık Projesi kapsamında devam eden “Sıfır Atık Mavi” çalışması ile
→ Deniz ve kıyıların korunması da ulusal bir öncelik haline getirilmiştir.
Sıfır Atık Projesi Denizlerin, akarsuların, göllerin korunması için
→ Türkiye 'nin deniz koruma seferberliğidir.

MODÜL 6 KONU SONU

SOSYAL ETKİLEŞİM VE İLETİŞİM

İLETİŞİMİN ÖNEMİ VE İLETİŞİM BECERİLERİ

İletişim Kavramı:

- Katılanların bilgi ya da sembol üreterek birbirlerine ilettikleri iletileri
- Anlamaya ve yorumlamaya çalıştıkları bir süreçtir.

İletişim Kavramı Neleri İçerir?

- a) İknayı b) Etkilemeyi c) Duygu ve düşüncelerin aktarılma sürecini
d) Ortak algılamayı e) Paylaşmayı

İletişimin Farklı Tanımlarının Ortak Özellikleri:

- 1) Kişiler arası iletişimde en az iki kişi vardır.
- 2) İletişim tek yönlü değil, karşılıklıdır.
- 3) İletişim hem psikolojik hem de sosyal/kültürel bir olgu ve süreçtir.

İLETİŞİMİN ÖGELERİ VE SÜREÇLERİ

İletişimin Ögeleri: 1) Kaynak 2) Hedef 3) Mesaj-İleti 4) Kanal
(Bu ögeler etkileşimsel iletişim modeli ile açıklanmaktadır.)

- 1) **Kaynak:** İletişimde mesajı gönderendir.
- 2) **Hedef:** Mesajı alır, anlamlandırır ve kaynağa farklı bir mesaj gönderir.
- 3) **Mesaj-İleti:** İletişim sürecinde hedefe iletilmek istenen her şeydir.
- 4) **Kanal:** İletişimde kişiler mesajlarını farklı yollarla iletirler. (Söz, beden dili...)

İletişim Süreçleri:

- 1) Kodlama 2) Kod Açma ve Yorumlama 3) Geri Bildirim 4) Gürültü

- 1) **Kodlama:** Mesajın içeriğinin kod sembolere dönüştürülmesidir. (Dil en çok...)
- 2) **Kod açma ve yorumlama:** Gelen mesajın içeriğinin alınıp çözümlenmesidir.
- 3) **Geri bildirim:** Mesajların doğru algılanıp algılanmadığını test etmektir.
(Söz, jest ve mimik gibi bir beden hareketi ...)
- 4) **Gürültü:** Mesajın hedef tarafından tam ve doğru alınmasını etkileyen şeydir.
(Mesafe, ortamdaki ses ya da her türlü fiziksel engel ...)

İLETİŞİMİN İŞLEVLERİ

İletişim hem bireysel hem toplumsal hem de kültürel işlevleri olan bir süreçtir.

1) İletişimin Bireysel İşlevi:

- İnsan sosyal bir varlıktır. → İletişim kurma ihtiyacı vardır.
- En önemli ihtiyaçları arasında → Var olma ve kendini ifade edebilme vardır.
- İnsanın diğer bir temel ihtiyacı paylaşmadır. (Karşılansa sağlığı problemi)

2) İletişimin Toplumsal İşlevleri:

- Sosyalleşme, bilgi sağlama, bilginin aktarılması ve paylaşılması ...
→ Kültür iletişimin toplumsal işlevleri arasında sayılabilir.

İLETİŞİMİN SINIFLANDIRILMASI

İletişim hem bireysel hem toplumsal hem de kültürel işlevleri olan bir süreçtir.

Olumlu İletişim → İletişimin niteliğini artırır. (İma - işneleyici söz barındırmaz!)

Okulda ve sınıflarda → Olumlu ve çift yönlü iletişim istenir.

Okullarda tek yönlü iletişim olduğunda

- Yöneticisinin kurduğu iletişim aşağıdan yukarı olacaktır.
- Öğretmen öğrencilerle iletişimi aşağıdan yukarı olacaktır.
- Öğretmen sürekli aktif, öğrenci pasif olur. (Sınıf yönetiminde sorunlar ...)

İletişim, kullanılan koda göre de sınıflandırılmıştır:

Sözlü iletişimde → Kullanılan kelimeler, ses tonu ile beden dili önemlidir.

Sosyal etkileşimde → Sözsüz iletişim sözel iletişime oranla çok daha etkilidir.

İletişimde etkinlik açısından yapılan karşılaştırmalarda:

- Sözsüz kodlar % 55 oranla en etkin araçsallığı ortaya koyarken
- Sözel kodların etkililik oranı % 7
- Ses tonun % 38 oranında etkili olduğu bilinmektedir.

Yazılı iletişim → Mektuplar, raporlar, özetler, makaleler, basın bildirimleri ...

- Gönderici ve alıcının mesajları tekrar okunabilir ve
- Belgelerin saklanabilir olması sebebi ile hatalar en aza indirilebilir.

YAZILI VE SÖZLÜ İLETİŞİM ARASINDAKİ FARKLAR

- 1) Yazılı iletişimde sesin, tavır, jest ve mimiklerin sağlayacağı etkiler yoktur!
- 2) Yazılı iletişimde yanlış kullanılan bir sözcük hemen dikkat çeker!
- 3) Yazılı iletişimde biçimsel kurallara (yazım-noktalama) uymak gerekir.
- 4) Yazılı iletişimde planlama → Sözlü iletişime oranla daha çok önem taşır.
- 5) Sözlü iletişimdiki yanlış anlama/anlatımlar yazılı iletişimde daha azdır.

Kişinin kendisiyle olan iletişimi → Başkaları ile kurduğu iletişimi etkiler.

JOHARI PENCERİSİ MODELİ (JOSEPH LUFT-HARRINGTON INGHAM)

İnsanın sosyal ilişkilerinde

- Kendisi ile ilgili kendisinin bilmediği alanları da vardır. (Kendilerini tanıma)
→ Başkaları tarafından da nasıl görüldükleri tanımlanabilir hâle gelmiştir.

Açık alan: Kişi kendi de başkaları da bilir. (Korku, beklenti rahatça söylenir.)

Kör alan: Kişi bilmez! → Başkaları bilir. (Başkalarının edindiği izlenimler ...)

Gizli alan: Kişi bilir → Başkaları bilmez! (Kişi bazı şeyleri bilinçli gizler)

Bilinmeyen alan: Kişi de başkaları da bilmez! (Alan büyüklüğü kişiye göre ...)

Eğitim ile iletişim arasındaki ilişki

→ Eğitim bir etkileşimdir. → Etkileşimin aracı ise iletişimdir.

Bu sebeple okulda iletişim süreci

→ Hem eğitimsel faaliyetler için hem de yönetsel faaliyetler için temel gerekliliktir.

Okul ortamlarında

“Formal” ve “informal” iki tip iletişim türü kullanılır.

a) **Formal iletişim:** İletişim (kademeli) aşağı ve yukarı yönlü hiyerarşiktir.

b) **Informal iletişim:** Okullarda daha sık görürüz. (Kişi ve grup tutumuna göre...)
- Okula dair düzensiz yaklaşımları olan bir iletişim türüdür.

Kişiler arası iletişim → Çift yönlü bir iletişimdir.

Grup içi iletişim → Çift yönlü

Kitle iletişimi → Tek yönlü (Topluma çeşitli konularda haber ve bilgi sağlar...)

İnternetin üzerinden → Sosyal medyada kurulan iletişim de önemli kazandı.

Pandemi süresince iletişim → Daha çok çevrim içi iletişime dönüşmüştür.

Telefonda ya da sosyal medya araçları ile kurulan iletişimde

→ İletişimin bazı ögeleri yer almadığından kazalar yaşanabilmektedir.

İletişim → Teknoloji ve internetin kullanımıyla dönüşüme uğramıştır.

İLETİŞİMİN BECERİSİ

- 1) Kendine ve diğerlerine saygı duyma 2) Empati 3) Etkin dinleme
- 4) Somutlaştırma 5) Ben dilini kullanma 6) İçten ve samimi olma

1) SAYGI DUYMAK: İletişimin temelinde olan bir değerdir.

Saygı → İnsanlara yalnızca insan oldukları için değer vermektir.

→ Özellikle sınıfta ve okulda kapsayıcı bir dili kullanmayı da içerir.

2) EMPATİ: Karşılaştığımız tepkiyi kişiselleştirmekten bizi korur.

Genel mantığı: Kırılabilirliğimizi gösterebiliriz. “Hayır” reddedilme değildir!

Empati Becerisi Nasıl Kazanılır?

ERSOY ve KÖŞGER'e göre

Çocuklar:

3 yaşından itibaren → “Diğer”in farkına varır.

6 yaşından itibaren → Kendisini karşıdaki kişinin yerine koyabilir.

10-12 yaşlarında → Tanımadığı kişilere de empati duyabilir.

Ailelere ve öğretmenlere empati konusunda çok önemli roller düşmektedir.

Empatiyi için → Oyun ve drama yöntemlerinin kullanımı da etkilidir.

(Rol değişimi - Duygu ve ihtiyaçların dile getirilmesi → Empatiyi geliştirebilir.)

3) ETKİN DİNLEME: Her türlü öğrenme sürecinde ve sosyal çevrede görülür.

- Bazen farkında olarak bazen olmayarak kullanılan bir dil becerisidir.

- Beynin her iki tarafının kullanılmasını gerektiren bir faaliyetir.

Sol beyinle → İçerik ve olguları

Sağ beyinle → Duyguları, beden dilini, ses tonunu ve bütünü dinleriz.

Dinleme → Konuşmanın algılanma boyutunu oluşturmaktadır.

Dinleme → Bilinenin aksine doğuştan gelen bir beceri alanı değildir!

- Dil ve anlatım derslerinde - Program çerçevesinde - Sistematiik şekilde gelişir.

Dinleme Alanları

→ İşlem, etkileşim ve sözlü anlama olmak üzere üç boyutta incelenir:

1. **İŞLEM BOYUTU:** Hem fiziksel hem de zihinsel çeşitli işlemler yapılır.

→ Bu işlemler a) İşitme b) Anlama c) Zihinde yapılandırma

2. **ETKİLEŞİM BOYUTU:** Konuşmacı ile dinleyici arasındaki iletişimdir.

a) **Fiziksel etkileşim:** (Sesi, ses tonu, konuşma hızı, kelimeler, beden dili ...)

b) **Zihinsel etkileşim:** (Dinleyicinin konuşmacının düşüncelerini

Öğrenmesi, anlaması, kendi bilgileriyle karşılaştırması)

3. **SÖZLÜ ANLAMA BOYUTU:** Anlama hem süreçsel hem de etkileşimseldir.

a) **Etkileşimsel süreçte** dinleyicinin özellikleri, aktarılanlar ve ortam etkilidir.

b) **Süreçsel anlama** Dinlemede bilgi alma , zihinde işleme ve anlamlandırma

Etkili İletişim Becerileri	
1) Egoyu Geliştirici Dil	2) Etkin-Katılımlı Dinleme
3) Kendini Tanıma-Kendini Açma	4) Empati
5) Ben Dili becerileri	
1)Ego geliştirici dil: Bireyin olumlu özellikleri ve performansları vurgulanır.	
2) Etkin-katılımlı dinleme: Kişide önemsendiği duygusunu geliştirir.	
3) Kendini tanıma-Kendini açma: Bireyin kendi iradesi ile kendisini açmasıdır.	
4) Empati: Karşıdaki kişinin özel dünyasından hareketle onu anlamaktır.	
5) Ben dili: Kişisel tepkiyi duygu ve düşüncelerle açıklayan bir ifade tarzıdır.	
Sen dili → Suçlayıcı, yargılayıcı iken	
Ben dili → Sadece kişinin kendi duygularını ortaya koyar.	

Etkili İletişimde Dil, Kültür ve Değerlerin Önemi
Kültür → Bir grubu diğerlerinden farklı kılan gelenekleri ve alışkanlıklarıdır.
Kültür → Bireyin toplumun bir üyesi olarak, iletişim kurmasını sağlar.
İletişim süreci → İçinde kültürel kodları da barındırır.
İletişim süreci → Simgeleri, sembolleri ve kültürel kodları da içerir.
→ Bu tarz kurulan iletişime simgesel iletişim denir.

Simgesel iletişim: Simgesel göstergelerle yapılır.
→ Farklı durumlarda, farklı kültürlerde farklı anlamlar taşıyan iletişimdir.
Sinergoloji sözsüz, bilinçsiz dili okumaya yönelik bir yöntemdir.
→ Sözlü iletişim ile beden dili arasındaki farkı gözlemlemektir.
Sinergoloji → Bedenin bilinçsiz hareketlerini saptar.
Beden dili → Sözcüklerin gücünü artırırken azaltı bilir de. (Yanlış anlama ...)
→ Bu sinergolojinin çalışma alanıdır.

İletişimde → Hareket sözden önce yer alır. (Hareket → Söylenmeyi verir.)

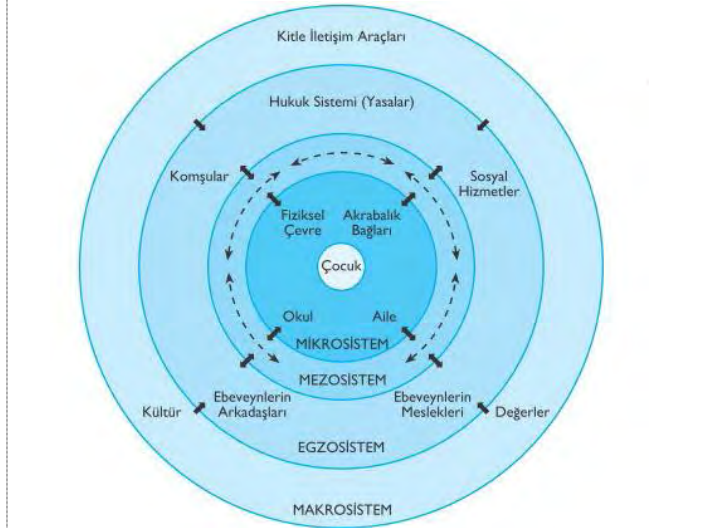
İletişim Engelleri:
1) Fiziksel 2) Teknik 3) Psikolojik 4) Sosyal 5) Örgütsel

Fiziksel ve teknik engeller:
- Mesaj ile - Kanal ve araçlar ile - Gürültü ile - Dil ile ilgili engellerden oluşur.
Sosyal ve psikolojik engeller:
- Kişilerin var olan düşünce, duygu ve değer yargılarından- Davranış, tutum ...
Örgütsel engeller:
- Roller, zaman baskısı - Örgütün büyüklüğü - Geri bildirim yetersizliği ...
TUTAR 'a göre ise iletişimin engelleri: Yapıcı engeller, bozucu engeller
kanal engelleri ve teknik engeller olmaya üzere dörde ayrılır.

ENGELLERE ETKİ EDEN UNSURLAR
1- Kişisel unsurlar: Alıcı ve vericinin gerekli dikkati göstermemesinden ...
2- Fiziksel unsurlar: Kişilerin kendilerinden kaynaklanmayan (Dış kaynaklı)
3- Semantik unsurlar: Yanlış anlaşmalar ve iletişim engelleri (Dil kaynaklı)
4- Zaman baskısı: Mesai saatleri içerisindeki zaman baskısı ...
5- Algılamadaki seçicilik: Bazı iletiler bilerek/bilmeyerek algılanamayabilir.

Eğitim Ortamında Ekolojik Sistem Yaklaşımı
Ekolojik sistem yaklaşımı:
- İnsan davranışına etki eden iç ve dış kuvvetlerin etkileşimlerini inceler.
- Bireyi çevre içerisinde yaşayan bir varlık olarak ele alır.
- Ekolojik sistem yaklaşımı sorunlara çok boyutlu açılardan bakmamızı sağlar.

Ekolojik sistem yaklaşımının teorik temeli
→ LUDWIG VON BERTALANFFY'nın "Genel Sistem Yaklaşımı"na dayanır.
Her canlı doğar büyür ve ölür → Okullar da böyledir.
→ Güç yitiminde (değişime ayak uydurulmadığında) yok olamaya doğru gider.

Şekil 3. Ekolojik sistem yaklaşımı

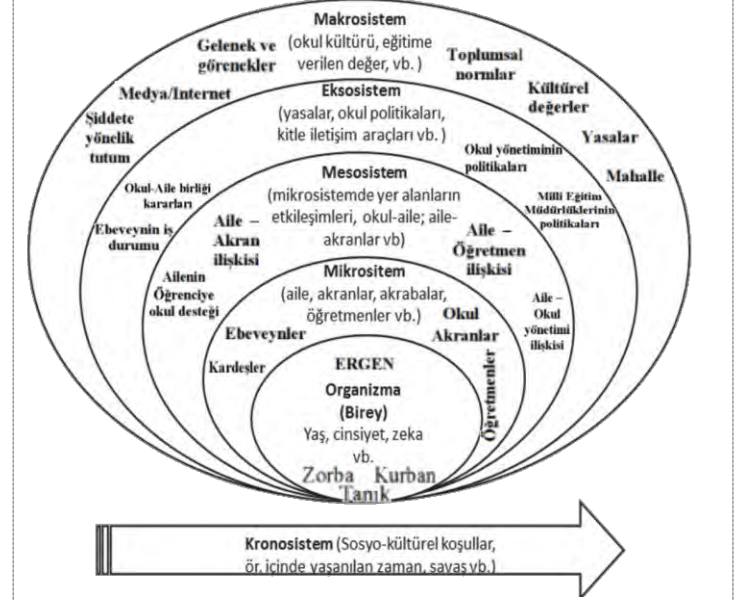
1) MİKRO Olaylar: Bireysel yaşantılar ve kişilik özellikleri ...
2) MEZZO Düzeydeki Yaşam Olayları: Bireylerin sosyal çevre içerisinde diğer bireyler küçük gruplarla etkileşimi... (Aile, arkadaş ve iş çevresi ...)
3) MAKRO Olaylar: Mikrosistem → Mezosistem → Ekzosistem → Makrosistem → Kronosistem

MAKRO OLAYLAR:
Mikrosistem → Şu anki ortam: Ev, okul, iş yeri vb.
Mezosistem → Mikrosistemlerden oluşan sistem: Komşuluk, toplum.
Ekzosistem → Doğrudan bireyi kapsamayan sosyal yapılar: Kamu kurumları...
Makrosistem → Kültürü kapsayan örüntüler: ekonomik ya da siyasal ideolojiler
Kronosistem → Önceki tüm katmanları kaplayan bu dış katmandır.
Okul İklimi ve Ekolojik Sistem Yaklaşımı Arasındaki İlişki
Okul iklimi → Okulda çalışanların okulu nasıl betimlediği ile ilgilidir.
→ Okulun dışarıdan nasıl görüldüğünü de gösterir.
Örgüt iklimi → Bir örgütü diğer örgütlerden ayıran özelliklerdir.
→ Örgütteki iş görenlerin davranışlarını etkileyen özelliklerdir.

İklim Çeşitleri (Sınıflandırma)	PAKDANEL'e göre :
1) Açık iklim: Arkadaşça ilişkiler, işleri kolaylaştırma ve katılımcılığı teşvik ...	
2) Özerk (Otonom) iklim: Yönetici örgütte resmi ve sistemlidir.	
3) İdaracı iklim: Yönetici işi kendisi yapar, arkadaşça ilişkiler yoktur!	
4) Samimi iklim: Arkadaşça ilişkiler hakimdir ...	
5) Babacan iklim: Kısmen kapalı... Yönetici sürekli kontrol edici	
6) Kapalı iklim: Yönetici çalışanları yönlendirmede etkili değildir!	
İş birliği yoktur! → Resmi bir örgüt iklimi söz konusudur.	

Eğitim Sistemi İçerisinde Ekolojik Sistemin İşlevi
Eğitim sorunları mikro düzeyden makro düzeye kadar ele alındığında
→ Fotoğrafın tümünü görme imkânı sağlayabilir.

Akran zorbalığını sadece çocukların ve ergenlerin
- Bireysel özelliklerinden kaynaklanan tek yönlü bir problem değildir!
- Aile, okul atmosferi, öğretmen tutumu, arkadaş ilişkileri ve
- İçinde yaşanan kültürün de rol oynadığı çok boyutlu karmaşık bir problemidir.
→ Soyutlanmı ve bireysel bir olay değildir!
→ Ergenin ilişkide olduğu kişiler ve ortamla etkileşiminin bir ürünüdür.

Şekil 4. Ekolojik sistem kuramı çerçevesinde akran zorbalığı

Mikrosistem Kapsamında Akran Zorbalığına Sebep Olabilecek Etmenler:
• İlgili, sevgi ve sıcaklıktan yoksun bir aile ortamı
• Cezalandırıcı, tartışmacı, düşmanca ve kötüleyici ebeveyn tavırları
• Fiziksel ve duygusal istismar uygulayan ebeveynler
• Okul bahçesi ve oyun alanlarının yetersiz olması
• Öğretmenlerin ve yöneticilerin zorbalık davranışlarını görmezden gelmesi
• Okul yönetimi tarafından fiziksel cezaların uygulanması
• Öğrencilerin okul atmosferi hakkındaki negatif düşünceleri
• Okuldaki akranların saldırgan davranışlar sergilemesi
• Okul mevcudunun fazla olması
• Olumsuz davranışlar gösteren akran gruplarına dâhil olması

Mezosistem Kapsamında Akran Zorbalığına Sebep Olabilecek Etmenler:
• Okul ve aile arasındaki iletişimin yetersiz veya eksik olması
• Ailenin onaylamadığı arkadaş grupları

Ekzosistem Kapsamında Akran Zorbalığına Sebep Olabilecek Etmenler:
• İş yeri stresini eve taşıyan ebeveynin otoriter bir tutum sergilemeleri
• MEM'in eğitim politikalarının öğretmen ve dolayısıyla öğrenciye etkisi
• Akranlarının ailelerinin ebeveynlik stilleri

Makrosistem Kapsamında Akran Zorbalığına Sebep Olabilecek Etmenler:
• Şiddetin toplumda kabul görmesi
• Televizyondaki şiddet içerikli programlar
• Mahallenin sosyo-ekonomik düzeyi

ÖĞRETMENLER İÇİN DİJİTAL YETKİNLİKLER
Dijital yetkinlik bir üst kavramdır. - Hem yeterli olmak hem de dijital araç, süreç ve olanakların kullanımında → Değerlendirmeyi ve karar verebilmeyi de kapsar.
Yeterlik → Bir işi yapmak için gerekli minimum bilgi ve becerilerdir . → Eğitim-öğretim hizmetini sunan öğretmenlik mesleği de böyledir.
Yeterlikler “Ne öğretmeliyiz?/Öğrenmeliyiz?” sorusunun cevabını vermek için → Program ve öğretim tasarımcılarına yardım eder.
BİT (Bilgi ve İletişim Teknolojileri)
Dijital yeterlik → BİT’in eleştirel ve yaratıcı kullanımudur. (İş, istihdam, öğrenme ve topluma katılım ile ilgili hedeflere ulaşmak amaçlı)
Dijital yeterlik → Farklı okuryazarlıkları içeren bir yeterliktir. (Bilgi, iletişim, medya, bilişim güvenliğigibi)
Dijital yeterlik → Öğretmenlerin sahip olması gereken yeterliklerdendir.
Dijital yeterlikler → Statik bir çalışma alanı değildir! Güncel olmalıdır! -BT’deki hızlı gelişmeler -Bireysel amaçların çeşitliliği ve -Güvenlik açıkları nedeniyle → Bireyler de dijital yeterliklerini güncel tutmalıdır.
Okulların → Teknolojik araçları temin etmeleri yeterli değildir! → Aynı zamanda sınıfta kullanımı konusunda dengeyi sağlamalıdır.
Teknoloji eğitimin temelini değiştirdi → Yeni sorunlar ortaya çıkmaktadır. → Öğretmenlerin ve okulların dijital dönüşüme adapte olması gerekir.

DİJİTAL BECERİLER VE DİJİTAL OKURYAZARLIK
İnternet teknolojileri - Çalışma, öğrenme ve eğlenme yöntemlerimizi değiştirmektedir . → Yeni teknolojiler ile sürekli kendini yenileyerek gerçekleşmektedir.
BT (Bilişim Teknolojileri)
BT → Toplum içinde yaygınlaşmaya başladı. BT ile → Yapılabilen işlerin çeşitliliği arttı. → Bu sebeple BT ’yi etkili, verimli ve güvenli kullanma zorunludur .

DİJİTAL OKURYAZARLIK
BT’nin toplum içinde bilinçli kullanılması için → Gerekli bilgi ve becerilerdir.

DİJİTAL BECERİ:
- Bir sorunu çözmek için → BT becerisini kullanma ve uygulama yeteneğidir . - Temel becerilere hâkim olmaktır . (Donanım ve yazılım kullanma becerisi gibi) - Sürekli olarak geliştirilmesi gerekmektedir .

DİJİTAL ÇAĞ VE İLGİLİ TANIMLAR
Öğretmenin rolü → Dijital çağda daha karmaşık ve zordur. Öğretmenler → Dijital çağa ayak uydurabilmelidir.

DİJİTAL DÖNÜŞÜM:
- Bilgi, bilişim ve ağ teknolojilerinin birlikte kullanımıyla - Bir varlığın özelliklerinde → İyileştirme ve geliştirme sürecidir . Stratejik yapıda, iş süreçlerinde ve iş kültüründe → Dönüşüm gerekir. Öğretmenlik mesleği → Bu dönüşümün bir parçasıdır.
Dijital Dönüşüm → Yaratıcılığı ve inovasyonu(yenilik) merkeze alır. → Geleneksel yöntemlerde daha verimli sonuçlar için ortaya çıkmıştır.

Dijitalleştirme: Var olan içeriklerin dijital ortama aktarımıdır.
Dijitalleşme: Hizmetleri çevrim içi ortamlarda ve uzaktan gerçekleştirme.
Dijital Dönüşüm: Süreçleri dijital ortama taşıma ve daha verimli işleme... (E-devlet servisleri en öne çıkan dijital dönüşüm araçlarıdır.)

ISTE (Uluslararası Eğitimde Teknoloji Topluluğu)
ISTE → Dijital vatandaşlığa dikkat çekmiştir. 2008’de öğretmenler için Ulusal Eğitim Teknolojisi Standartlarını güncelledi.

ISTE’ye göre Dijital vatandaşlık: - Öğretmenlerin öğrencilerine öğretmekten sorumlu tutulduğu - Eğitim teknolojisinin temel bir yönüdür.

Dijital Vatandaşlık: - Teknoloji erişimi ve becerilerinin yanı sıra → Eğitim yetkinlikleri gerektirir.
Teknolojide hızlı gelişmeler yaşandı . (Eğitim, ticaret, sağlık, iletişim, güvenlik...) → Vatandaşlık boyutları dijital ortamlara taşındı . → Özellikle öğretmenler → Dijital vatandaşlığı anlamalı ve öğretmelidir .

Teknolojiye okul içi/okul dışı erişim → Büyük riskleri ortaya çıkarır: (Teknolojinin uygunsuz kullanımı / Siber zorbalık / Dijital mahremiyet ...)

E-Devlet: BİT ve özellikle internetin bir araç olarak kullanılmasıdır.

OECD (İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı) OECD → e-Devlet Projesi bağlamında “e-devlet”i üç grupta tanımlar: 1) İnternet tabanlı faaliyetlerdir . (İnternet hizmet sunumu ve e-danışmanlık gibi) 2) Devlette BİT kullanımıdır . 3) Kamu yönetimini BİT’lerle dönüştürmedir .
E-devlet ile → Yeni liderlik biçimleri, tartışma ve karar verme stratejileri oluştu. → Devlet hizmetlerine erişimi ve hizmet sunumunu geliştirdi . → Devletin etkili yönetişime ve artan şeffaflığa yönelimini güçlendirdi .

Dijital Teknolojiler ve Hukuksal Boyut
Bilişim Hukuku, Etik ve Telif Hakları
İnternet ve açık erişim ile → Bilgiye erişim ve bilginin yayılması hızlanmıştır .
Bilgi toplumu: Temel üretim faktörü bilgi olan bir toplum yapısıdır. - Bilginin işlenmesinde ve depolanmasında BİT’i baz alır.
Bilgi toplumunun özellikleri: - Bilgisayar teknolojilerine bağımlılığı artmıştır. - Büyük bir bilgi sektörüne yönelik iş gücü ve - Büyüyen bir iş bölümü vardır.
Bilişim Etiği: Bilgi toplumunun uyması gereken kurallardır. (Bilgisayar, iletişim ve ağ/internet ortamlarındaki kurallar...) - Azami fayda ve asgari zarar Amaçlıdır .
Telif Hakları: Bilgi toplumunda karşılaştığımız diğer bir kavram... - Kişinin emeği ile meydana getirdiği ürünler üzerinde hukuki haklarıdır . - Özgün ve yaratıcı eser sahiplerine (yazar, sanatçı, besteci, tasarımcı, vd.) → Belirli bir süre için yasayla tanınan manevi ve ekonomik haklarıdır . → Fikirleri değil, fikirleri ifade etme biçimini koruma altına alır .
Telif haklarının Amacı: 1) Kişisel amaç 2) Toplumsal amaç
1) Kişisel Amaç: Eser sahiplerini telif hakları ile ödüllendirmek ve eser yönünden teşvik etmektir.
2) Toplumsal Amaç: Özgün eserleri belirli bir süre sonra toplumun yararlanmasına sunmaktır .

TELİF HAKKI YASALARI:
Eser sahiplerinin ve kullanıcıların haklarını düzenler .
Bilişim Hukuku → Etik ve telif haklarıyla birlikte doğmuş bir kavramdır. BT kullanımının artması ve riskli kullanımıyla → Bilişim suçları oluştu .
Bilişim suçu: Gayri kanuni, gayri ahlaki veya yetki dışı her türlü davranıştır. Bilişim etiği ya da telif hakkı ihlalleri → Bilişim suçları kapsamındadır. Bilişim suçlarıyla ilgili yasal düzenlemeler → Bilişim hukuku kapsamındadır.

Kişisel Veriler ve Kişisel Verilerin Korunması Kanunu
Kişisel veri: Gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgidir. (Vatandaşlık no, ad, e-posta, IBAN, araç plaka, aldığı not ...)
Kişisel verilerin korunması → Temel bir insan hakkı olan özel hayatın gizliliği ile doğrudan bağlantılıdır. Kişilerin özel hayatının gizliliği için verilerin → Hukuken korunması gereklidir.
Kişisel verilerin korunması Anayasa’da → Kanunla yapılacağı belirtilmektedir.
KVKK (6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu)
KVKK → 2016’da Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Dijital Yeterliklerin Oluşum Süreci ve Değerler
Teknolojik ilerleme ve dijital dönüşüm → “Dördüncü Sanayi Devrimi” denir.
2023 Sanayi ve Teknoloji Stratejisi (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı) Küresel rekabette güç -Sürdürülebilir ekonomik kalkınma - Toplumsal refah
2023 Sanayi ve Teknoloji Stratejisi’nde Türkiye’nin “Millî Teknoloji Güçlü Sanayi” vizyonunun yol haritasıdır . → Bu belgede 5 ana bileşenden oluşan stratejik bir yapı esas alınmıştır:
1) “Yüksek Teknoloji ve İnovasyon” 2) “Dijital Dönüşüm ve Sanayi Hamlesi” 3) “Girişimcilik” 4) “Beşerî Sermaye” 5) “Altyapı”
Eğitim-öğretim süreci ve bunun önemli paydaşı olan öğretmenler → Bu dijital dönüşümün bir parçasıdır.

TEDMEM → Türkiye’de Öğretmen Dijital Yeterlikleri Raporu (2021) - “ Öğretmen dijital yeterlikleri ” kavramını inceledi. (Özellikle pandemi dönemi) (Uluslararası boyutta öğretmen dijital yeterlik çerçesi ve eylem planlarını ...) Araştırma sonuçlarına göre dijital yeterlik → Tüm öğretmenler ve diğer eğitim personelleri için temel bir beceri olmalıdır.
--

AB (Avrupa Birliği) Dijital Eğitim Eylem Planı (2021-2027) Öğretmenlerin dijital yeterliklerine dair en güncel politika belgelerindendir . - Pandeminin teknolojik açıdan fırsatları ve zorlukları da ele alınır. Eylem Planı bu hedeflere ulaşmak için öncelikli iki alan belirlemiştir: 1- Yüksek performanslı bir dijital eğitim ekosisteminin gelişimini desteklemek 2- Dijital dönüşüm için dijital becerilerin ve yeterliklerin geliştirilmesi
Dijital Eğitim Eylem Planı → 2021-2027 yılları için öngörülmüştür . → Bu plan ilk Dijital Eğitim Eylem Planı (2018- 2020) üzerine kurulmuştur.

STEM: Bilim(Science), teknoloji(Technology), mühendislik(Engineering) ve matematik(Mathematics) → 4 disiplini bütünleştiren bir öğrenme, uygulama ve geliştirme yaklaşımıdır. Bu eylem planlarında dijital yeterlikler ve beceriler üzerinde durulmuştur. → Her eylem planının ana kahramanı → Öğretmenlerdir. → Bu nedenle yeterliklerini sürekli olarak geliştirmeleri gerekir.

İnsan ihtiyaçları sınırsızken bu ihtiyaçları giderecek kaynaklar sınırlıdır.
 → Dolayısıyla insan ihtiyaçlarının verimli şekilde giderilmesi gerekir.
Toplum ihtiyaçlarının verimli giderilmesi için
 - Kullanılması gereken kaynakların elde edilmesi ve
 - Sürekliliğini sağlayacak yöntemlerin geliştirilmesi
 → **Teknoloji kullanımı ve geliştirilmesi ile mümkündür.**

Etkin teknoloji kullanımı → Yetkin bir toplum ve bireyler ile mümkündür.
Bireyin yeterliği → Sistemik ve sistematik eğitim-öğretimle mümkündür.
 - Bu durum yeni ihtiyaçları ortaya çıkarır.
Ortaya çıkan ihtiyaçların da etkili ve verimli olarak çözülmesi
 → Yine yeni teknolojiler ile mümkündür.
Bu durum tüm elemanların birbirini pozitif beslediği → Bir döngüdür. (Şekil 2)

Şekil 2. Teknoloji, toplum ve eğitim ilişkisi

Makro seviyede bu durum toplumların ekonomi anlamında 3 çağa ayrılması ile ifade edilir:
 1) Tarım toplumu 2) Sanayi top. 3) Bilgi toplumu

→ **İhtiyaç ve çözüm döngüsü sürekli işler...**

→ Benzer ilişki **Sanayi Devrimi süreçlerinde** de görülmektedir.
 1. Sanayi Devrimi 'nde buhar gücü ile üretim teknolojisi ön planda iken
 2. Sanayi Devrimi 'nde içten yanmalı motor ve elektrik teknolojileri ile üretim,
 3. Sanayi Devrimi 'nde bilişim teknolojileri ile verimli üretim ve son yaşadığımız
 4. S.D.de (endüstri 4.0) otonom sistemler ile üretim kavramları ön planda.

Yeterliklerin Belirlenme Süreci (İhtiyaç analizi)
Bireylerin eğitim yoluyla elde edebilecekleri yeterliklerin belirlenme süreci
 → **Bilimsel olarak işletilen bir süreçtir.**
Bu süreç → Çok basamaklı olarak yürütülür.
“İhtiyaç analizi” → **Veri toplama ve analizi süreci** olarak gerçekleştirilir.

Meslek Yeterliklerinin Belirlenmesinde 4 basamaklı bir süreç izlenir:
 1. **Basamak:** Yeterlikleri analiz için ilgili uzmanlardan ön bilgiler edinmek...
 Bilgiler derlenir → Yöneticilere anket hâlinde sunulur.
 2. **Basamak:** Yöneticiler yeterlikleri (kendi) önem derecesine göre işaretlerler.
 3. **Basamak:** Müfredat geliştirenler yeterliklerle eğitim programları oluşturur.
 4. **Basamak:** Eğitim-öğretim faaliyetleri uygulanır -değerlendirilir ve iyileştirilir
 → Bu süreçler döngüsel olarak işleyen süreçlerdir.
 → Bu süreç birbirini pozitif besleyen bir sistem döngüsüdür.

Yeterlikler İçin Temel Değerler

Teknolojik yeterliklerin çalışılması için temel değerler üç farklı açıdan incelenir:
 1. **AÇI:** “21. Yüzyıl Becerileri Listesi” [FRYER(1997)]
 → Yetkinlikleri çalışmak için temel değerleri gösterir:
 a) Eleştirel düşünme c) Takım çalışması e) Sürekli öğrenme ve gelişim
 b) Problem çözme d) Teknoloji okuryazarlığı f) Yenilikçilik

2. **AÇI:** “Gelecek İçin 5 Zihin” eseri [GARDNER (2007)]
 - Bireylerin eğitimleri için temel alınan değerler
 → Hayat boyu öğrenme ve gelişim fırsatı sunar.
 a) Alan bilgisinde zihin c) Yaratıcı zihin e) Etik zihin
 b) Sentezleyen zihin d) Saygı duyan zihin
 3. **AÇI:** UNESCO tarafından öğretmen yeterliklerini geliştiren değerlerdir.
 → Bu değerler de FRYER ve GARDNER'in değerler ile paraleldir.
 a) Temel mesleki bilgilerde yetkin olma
 b) Kapsayıcı eğitim kültürünü yaygınlaştırma
 c) İnsani becerileri kazandırma
 c) Öğrenme topluluğu ve öğrenen organizasyon olma

Yeterlikler oluşturulurken temel alınan bu değerler
 - Bireylerin formal eğitim ortamlarında → Bilgilerini güncellemek yerine
 → Yaşam boyu öğrenmeyi garanti altına alan yaklaşımları önermektedir.
Meslek ile ilgili sürekli öğrenmeyi mesleğin bir parçası hâline getirmek
 → **Stratejik bir üstünlük olarak görülmektedir.**

Her üç değer grubunun (Yeterliklerin belirlenmesinde ortak değerleri)
 1) Problem çözmede uzmanlık bilgisini ve diğer bilgileri sentezleyen
 2) Problem çözmede başkalarının da kullanabileceği yöntemler geliştirebilen
 3) Sürekli öğrenmeyi ve tecrübeden ders çıkarmayı sistematik hâle getirebilen
 4) Farklılıklara saygı duyan
 5) Hayatında etik ve insani değerleri ön planda tutan bireylerin yetiştirilmesi

Dijital Yeterlikler Çerçevesi

Bilişim teknolojileri okuryazarlığına → Hangi bilgi ve beceriler dâhil edilmeli?
 - Güncel bilişim teknolojilerini güvenli bir şekilde kullanarak
 → Amaçları gerçekleştirecek beceriler bu listeye dâhil edilmektedir.

Bu konuda yapılan çalışmalar:

1) JISC (Birleşik Bilişim Sistemleri Komitesi)
 2) Eğitimcilerin Dijital Yeterlikleri İçin Avrupa Çerçevesi (DigCompEdu) ve
 3) UNESCO → Öğretmen Yeterlikleri Çerçevesidir.
 - Bu çerçeveler
 → Dijital teknolojiler kullanılarak yapılacak görevleri tarif eder ancak
 → Hangi teknolojileri kullanarak bu görevlerin gerçekleştirileceği vermez!

ÇÜNKÜ (Bunun nedenlerinden biri ve en önemlisi)
Teknoloji sürekli gelişiyor → Yazılımlar ve alt yapı sürekli değişmek zorundadır.
 (Dijital teknolojiler çabuk eskiyor ve yerini yeni yazılım ve donanımlar alıyor)
 → Önerilen teknoloji zamanla yetersiz kalacaktır!

JISC (Birleşik Bilişim Sistemleri Komitesi)
JISC “Dijital Yeterlikler Çerçevesi”
 -Eğitimcilerin ve öğrencilerin sahip olması gereken dijital yetkinlikleri
 → 6 alanda ve 15 yetkinlik başlığında açıklamaktadır.

BİT KULLANIM YETERLİKLERİ

1. BİT yetkinliği: BİT kullanımı ve güncelliği koruyabilme
BİT verimliliği: BİT'i etkili, verimli ve kaliteden ödün vermeden kullanabilme.

2. Bilgi, veri ve medya okuryazarlıkları

a. **Bilgi okuryazarlığı:** Dijital bilgileri bulma, doğrulama, düzenleme ve paylaşma
 b. **Veri okuryazarlığı:** Dijital veriyi bulma, yönetme... Analiz ve yorumlama...
 c. **Medya okuryazarlığı:** Dijital medya mesajlarını alma ve yanıtlama...

3. Dijital üretim

a. **Dijital yaratıcılık:** Dijital araçları kullanarak dijital materyaller geliştirme.
 b. **Dijital araştırma ve problem çözme:** Dijital kanıtları kullanma ve prob. Çözümü
 c. **Dijital yenilikler:** Dijital teknoloji ile yeni uygulamalar üretebilme (+adapte ...)

4. İletişim, iş birliği ve katılım

a. **Dijital iletişim:** Dijital ortam ve araçları kullanarak etkili iletişim kurabilme.
 b. **Dijital iş birliği:** Dijital araçları ve platformları kullanarak takım çalışmaları...
 c. **Dijital katılım:** Dijital sosyal ağ ile sosyal ve kültürel hayata katılım...

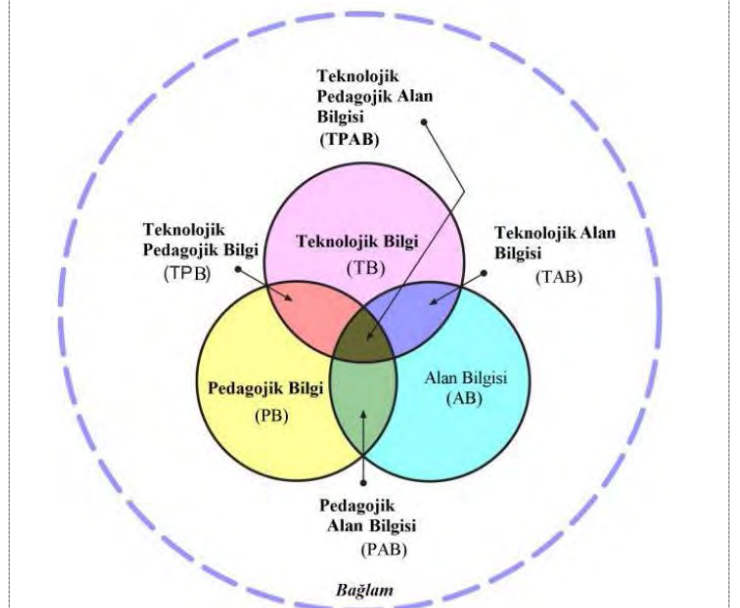
5. Dijital öğrenme ve gelişim

a. **Dijital öğrenme:** Dijital araç ve pl. kullanarak öğrenme fırsatlarını arama
 b. **Dijital öğretme:** Öğretim görevlerinde öğretim materyali geliştirme...

6. Dijital kimlik ve iyi oluş

a. **Dijital kimlik yönetimi:** Kimlik ve profilleri dijital platformlarda geliştirme ...
 b. **Dijital iyi oluş:** Dijital araç ve pl. kullanarak sağlık ve spor etkinlikleri ...

Teknolojik Pedagojik Alan Bilgisi (TPAB) Çerçevesi

Şekil 4. Teknolojik Pedagojik Alan Bilgisi (TPAB) çerçevesi ve bileşenleri

Etkili Öğretim İçin Gerekli Olan Bileşenler:
 1) Öğrenci psikolojisi bilgisi 2) Alanında yeterlilik 3) Teknoloji bilgisi ve takibi

Öğretmen eğitiminde çeşitli yaklaşım ve çerçeveler benimsenmeye başlanmıştır:

1) “Pedagojik Alan Bilgisi (PAB)” modeli [SHULMAN (1986)]
 Öğretmenin edineceği bilgileri
 a) Alan bilgisi b) Pedagojik bilgi c) Pedagojik alan bilgisi biçiminde ele alır.

Birçok zorlukla karşı karşıya kalan öğretmenlerin
 → Teknolojiyi öğretimleriyle bütünleştirmeleri için yollar aranmaya başlandı:

2) “Teknolojik Pedagojik Alan Bilgisi (TPAB)” modeli doğru.
 - Bu modelde teknolojiyle iyi öğretimin merkezinde üç temel bileşen vardır:
 1) Alan 2) Pedagoji 3) Teknoloji ve arasındaki ilişkiler ve etkileşimler.
TPAB çerçevesi, öğretmenlerin eğitim teknolojilerini anlamalarının temelidir.

3) “Geniş tabanlı öğretmen dijital çerçeve” [FALLOON (2020)]
 → Öğretmen dijital yeterliğine ilişkin kavramsal bir çerçeve sunar.
TPAB ile uyumlu hâle getirmiştir:
 1) Öğretim programı yeterlikleri 2) Bireysel-etik yeterlikler
 3) Bireysel-mesleki yeterlikler
 4) Bireysel-etik ve bireysel-mesleki yeterliklerin bütünleştirilmesi kapsamında
 → “Geniş tabanlı öğretmen dijital çerçeve” sini sunmuştur. (FALLOON)

4) DigCompEdu “Eğitimcilerin Dijital Yetelikleri İçin Avrupa Çerçevesi”
- AB Birleşik Araştırma Merkezi tarafından ortaya konuldu.
DigCompEdu çerçevesi eğitimcilerin →Eğitim-öğretim faaliyetlerini Gerçekleştirmesi için sahip olmaları gereken 6 alanda 22 yeterliği tanımlar:
1. Mesleki kullanım
a.Kurumsal iletişim: Kurumsal iletişimde dijital teknolojileri kullanabilme ...
b.Mesleki iş birliği: Diğer eğitimcilerle dijital bilgi ve tecrübe paylaşılması ...
c.Yansıtıcı çalışma: Dijital teknoloji kullanımında kendine geri bildirim verebilme
d.Dijital sürekli mesleki gelişim: Sürekli mes.gelişim için dijital kaynak kullanma
2. Dijital kaynaklar
a.Dijital kaynakların seçimi: Eğitimde doğru ve yerinde dijital kaynakların seçimi
b.Dijital içerik değiştirme ve oluşturma: Kaynak kullanımında Dijital araçları ...
c.Dijital kaynakların yönetim, korunma ve paylaşılması: Dijital içeriklere erişim
3. Öğretim ve öğrenim
a.Öğretim: Dijital araç ve kaynakların kullanılmasını planlama ve uygulayabilme.
b.Rehberlik yapma: Öğrencilerle sınıf dışında da dijital teknolojilerle etkileşim...
c.İş birliğine dayalı öğrenme: Dijital teknolojilerle iş birliği öğrenme
d.Kendi kendine öğrenme: Dijital tekn. öğrenenlerin kendi hızlarında öğrenmeleri
4. Ölçme
a. Ölçme stratejileri: Dijital tekn. süreç ve ürün değerlendirme uygulamaları ...
b. Kanıtları inceleme: Dijital kanıtların analizini yapma
c. Geri bildirim ve planlama: Dijital tekn. öğrenenlere uygun geri bildirim verme.
5. Öğrenenleri güçlendirme
a. Erişilebilirlik ve kapsayıcılık: Dijital kaynaklarına tüm öğrencilerin erişimi ...
b. Kişiselleştirme: Farklı ihtiyaçlarına göre dijital kaynakları kişiselleştirebilme ...
c. Aktif katılım: Aktif katılım için dijital kaynakların verimli kullanımı
6. Öğrenenlerin dijital yetkinliklerini gerçekleştirme
a.Bilgi ve medya okuryazarlığı: Dijital ortamlarda bilgi toplamak, işlemek ...
b.Dijital iletişim ve iş birliği: Dijital iletişim ve iş birliği araçlarını kullanmaları...
c.Dijital içerik oluşturma: Dijital araçlar kullanarak yaratıcı düşünce ifade etme...
d.Sorumlu kullanma: Dijital tekn. var olan riskleri minimize etme...
e. Dijital problem çözümü: Dijital teknik problemleri tanıyabilme ve çözme...
DigCompEdu çerçevesinde iki nokta dikkat çekmektedir:
1) Yeterliklerin seviyelendirilmesi 2) Yeterlikler arasında ilişki kurulması

Öğretmen Yeterliklerin Seviyelendirilmesi :
BT bilgi ve beceri seviyesinde eğitime ihtiyacı olan Öğretmenlerin belirlenmesidir.
→ Elbette ki yukarıdaki dijital yeterliklerde tüm öğretmenler aynı olamaz!
Dolayısıyla DigCompEdu
→ Öğretmenler için dijital yeterlikleri 6 seviyede değerlendirmiştir:
A1 → YENİ GELEN B1 → BİRLEŞTİRİCİ C1 → LİDER
A2 → KEŞFEDİCİ B2 → UZMAN C2 → ÖNCÜ
A1 → Dijital teknolojilerin öğretimi, mesleki uygulamaları ...nın farkındadırlar.
A2 → Dijital teknolojileri deneme ve keşfetme aşamasındadır.
B1 → Dijital teknolojileri mesleki uygulamalarına entegre ederler.
B2 → Dijital teknolojilerde öneriler verecek dercede uzmanlaşmak.
C1 → Dijital kullanımları konusunda tutarlı ve geniş bir yaklaşıma sahiptirler.
C2 → Güncel dijital teknolojilerin ve yeterliğinin sorgulamalarını yapabileme
Öğretmenlerin çoğunluğu için B1 ve B2 seviyesi tavsiye edilir.

5) UNESCO “Öğretmen Dijital Yeterlikleri Çerçevesi”
Matriste öğretmen yeterlikleri (6 alanda ve 3 farklı seviyede 18 yeterlik)
Bilgi Kazanma: Öğretmenlere bilgi ve becerileri kazandırmak ...
Bilgi Derinleştirilmesi: Verimliliklerini artırmak için BİT kullanmaları ...
Bilgi Oluşturma: Öğretmenlerin bilgi toplumu oluşturma yeterlikleri ...
Bu öğretmenler
→ Çevreleri için hem iyi bir model olurlar hem de meslektaşlarının teşvik ederler.
→ Bu yetkinlik düzeyi için beklentiler elbette ki biraz daha yüksektir.

Her Alandaki Yeterliklerin Yetkinlik Seviyelerine Göre Değişimi:
Alan 1: Eğitim Politikasında BİT'in Kavranması: (Öğretmenler)
Politika Kavrama: Eğitimde BİT 'in kullanımını konu alan politikaları kavrar.
Politika Uygulama: Sınıf içi planlamalarda Millî Eğitim politikalarını ele alır.
Politika Yeniliği: Reform programlarını tasarlar ve iyileştirme önerileri sunar.
Alan 2: Müfredat ve Değerlendirme (Öğretmenler → Öğrenciler için)
Temel Bilgi: Öğrenme hedeflerini BİT ile nasıl destekleyeceklerini açıklayabilir ...
Bilgi Uygulama: BİT araçlarını ve platformlarını derslerinde uygularlar.
Bilgi Toplumu Becerileri: Öğrenci merkezli-İşbirlikçi müfredat hedefleri belirler.
Alan 3: Eğitim-Öğretim (Öğretmenler → Öğrenciler için)
BİT Destekli Öğretim: Öğrenme/ öğretme yöntemlerini destekleyen BİT seçimleri
Karmaşık Problem Çözme: BİT ile karmaşık problem çözümlerini destekler ...
Öz Yönetim: Kendi öğrenme süreçlerini yönetmelerini teşvik ederler...
Alan 4: Dijital Becerilerin Uygulanması (Öğretmenler → Öğrenciler için)
Uygulama: BİT 'in donanım bileşenlerinin işlevlerini ve yazılımlarını kullanır ...
Ekleme: Farklı dijital araçlar ve kaynaklar kullanır...
Dönüşüm: Bulut teknolojilerini kullanır ve bilgi toplulukları kurar...

Alan 5: Organizasyon ve Yönetim (Öğretmenler → Öğrenciler için)
Standart Sınıf: Sınıflarını veya laboratuvarlarını derslerde BİT 'e göre düzenler...
İş Birliği Grupları: Dijital araçlar ile iş birliği öğrenci yönetimi...
Öğretim Kurumları: Teknoloji geliştirilmesinde öğretmenlerin liderlik rolü...
Alan 6: Öğretmen Mesleki Öğrenimi (Öğretmenler → Öğrenciler için)
Dijital Okuryazarlık: Mesleki gelişim etkinliklerinde BİT kullanır.
Ağ kurma: Mesleki gelişim ağları geliştirir ve kaynaklara erişimde BİT kullanır...
Yenilikçi Öğretmenler: Öğrenme ve öğretme süreçlerini iyileştirecek bilgi üretir...

Şekil 8. Öğretmenler için dijital yeterlikler çerçevesinin ortak bileşenleri

DİJİTAL ÖĞRENME ORTAMLARI
Dijital Yeterliklerin Güncellenmesi
Dijital teknolojiler ve gerekli yeterlikler → Zamanla gelişir.
BİT donanımlarının kapasiteleri sürekli artmaktadır.
- Daha işlevsel ve kullanışlı yazılımlar geliştirilmektedir.
→ Bu sebeple Güncel BİT yeterliklerine sahip olmak gereklidir.
Soru: Bu yeterliklerin yıllara göre neden önemi artmaktadır?
BİT konusunda iki anahtar değişimi anlamak gereklidir.
Bunlar: a) Donanım kapasitesindeki artış hızı b) Veri hacmindeki artış hızı
İnternette yer alan verinin %90 'ı geçtiğimiz 2 Yılda Oluştı!
→ 2010 'dan 2020 'ye veri aktarımı 50 kat büyümüştür!
Gelişmiş internet servislerinin ve internete bağlı sensörlerden akan verinin
→Güvenli şekilde işlenmesi ve kullanılması yeni dijital yeterlikler gerektirir.
→Eğitimde teknoloji kullanımı ve öğretmenlik mesleği de bununla alakalıdır.
Teknoloji Destekli Öğrenme
Geleneksel öğretim → Eğitim sistemlerinde yüzyıllardır kullanılmaktadır.
Geleneksel öğretim → Öğretmeni eğitimin merkezine koyar.
-Aktif olan ve içeriğe karar veren öğretmandır. (Öğrenciler sınıfta pasiftir.)
Geleneksel öğretimin →En önemli sorunlarından biri öğrencilerin yer bulmaktır.
→ Öğrenci sayısı arttıkça planlama süreci giderek daha zorlaşır.
Gelişen teknolojiyle eğitim-öğretim süreci →Dijital dönüşümün tam ortasındadır.
Hem kavramsal (yeni eğitim modelleri...)
Hem de teknolojik (e-öğrenme, mobil cihazlar, öğrenme ağları ...) değişimler
→ Öğretme ve öğrenme sürecinde dönüştürücü bir değişim oluşturdur.
Uzaktan eğitim ve özellikle çevrim içi eğitim
- Çeşitli sebeplerle eğitime katılamayan öğrencilere eğitim imkânı sağlamaktadır.
Mobil Öğrenme (m-öğrenme):
Formal (biçimsel), informal (doğal) ve non-formal (yaygın) öğrenme etkinliklerinin
- Teknoloji desteğiyle bütünleştirilebileceği fırsatlar dönemi yaşanmaktadır.
→ Bunların içinde en öne çıkan yöntemlerden biri mobil öğrenmedir.
Mobil öğrenme öğrencilerin mobil teknolojileri ve interneti kullanarak
- Her yerde ve her zaman öğrenme materyalleri üreten bir öğrenme modelidir.
Öğrenmenin gerçekleştiği ortamlarda %75 'lik bir oranla
→ Informal öğrenme ortamları öne çıkmaktadır.
İnformal öğrenme: Konuşmakla, başkalarını gözlemlemekle, deneme yanılmalarla ve bilgili insanlarla çalışmakla olur.
Mobil öğrenme özellikleri → İnformal öğrenme ile daha iyi konumlanabilir:
Mobil öğrenme ilk bakışta
→ Örgün öğrenme ile uyum sağlaması zor bir model gelebilir.
Hem mobil bilgisayarlar hem de cep telefonları ve
→ Aynı işlevlerden yararlanan diğer cihazlar mobil öğrenmede kullanılabilir.
Uzaktan Eğitim:
Öğreten ve öğrenenin fiziksel olarak ayrı yerlerde bulunduğu öğretim yöntemi dir.
- Özellikle Covid-19 salgınıyla birlikte daha geniş bir uygulama alanı buldu.
- Uzaktan eğitim de formal öğrenme ortamlarında kullanılmaya başlamıştır.
Web temelli araçların kullanımıyla birlikte
- Uzaktan eğitim in sorunlarından en önemlisi olarak nitelendirebileceğimiz
→Öğrenci-öğrenci, öğretmen-öğrenci ve öğrenci-içerik etkileşimleri de
→ Daha etkin olmaktadır.

Uzaktan eğitim farklı yöntemlerle gerçekleştirilebilmektedir: 1) Eş zamanlı uzaktan eğitim 2) Eş zamansız uzaktan eğitim
1) Eş zamanlı Uzaktan Eğitim Yaklaşımı: Öğrenci ve öğretmen bir video konferansında, sanal bir sınıftadır. (çevrim içi)
2) Eş zamansız Uzaktan Eğitim Yaklaşımı: - Daha önceden hazırlanmış video kayıtlarının izlenmesi ve - Çoklu ortam araçlarının kullanılmasıyla → Zengin bir ortam oluşturulmasıdır. → En önemli avantajı, içeriklere erişim farklı zamanlarda gerçekleşebilir.

Uzaktan eğitim sadece örgün eğitimde değil
→ Özel öğretimde dezavantajlı bireyler için de kullanılmaktadır.

Öğrencilerin ders içeriğine zihinsel katılımının düşük olması
Uzaktan eğitim için → Önemli bir risktir.
Bu nedenle sadece teknoloji kullanımı değil
→ Çevrim içi ortamlar için uygun öğretim yöntemleri de kullanılmalıdır:
→Yapılandırıcı kurama dayanan öğretim yöntemleri tercih edilmelidir.
(Oyun temelli öğrenme, iş birlikli öğrenme, proje temelli öğrenme ...)

Karma (Hibrit) Öğrenme: -Yüz yüze ve çevrim içi öğrenme ortam ve yöntemleri → Bir arada kullanılır. - Farklı şekilde adlandırılır: Web destekli öğrenme, katışık öğrenme, tersyüz edilmiş öğrenme ... → Bu yöntemler karma öğrenme şemsiye terimi altında birleşmektedir. Karma öğrenme ortamlarının ortak yanları: Genellikle - Bilişsel veya uygulamalı içeriğe → Çevrim içi olarak ulaşması - Uygulamalı etkinlikler ve ölçme değerlendirme → Yüz yüze ... olmasıdır. Karma öğrenme yöntemlerinde Çevrim içi bölümü →Eş zamanlı veya eş zamansız yaklaşımlarla Yüz yüze bölümü → Eş zamanlı ve yoğunlukla sınıf ortamında gerçekleşir. Karma öğrenmenin tamamen uzaktan ve çevrim içi yöntemlere göre avantajı: 1) Öğrenci ve öğretmenin bir araya geliri. 2) Vücut dili kullanımına ve insan etkileşimine imkân sağlar.

Gelişen Teknolojiler - Mevcut ve Yakın Gelecekteki Teknolojik Eğilimler Kullanımı, ekonominin ve topluma fayda sağlayacak bir teknolojidir. - Gelişen teknolojiler yeni bir endüstri veya → Mevcut olanı dönüştürme potansiyeline sahip bilim temelli yeniliklerdir. Gelişen teknolojiler beş nitelik ile tanımlanır: 1) Radikal yenilik 3) Tutarlılık 5) Belirsizlik/muğlaklık 2) Hızlı büyüme 4) Belirgin etki Dijital dönüşüm → Öğretmenleri gelişen teknolojilerle tanıştırmaktadır.
--

Mevcut Olan ve Yakın Gelecekte Göreceğimiz Bazı Teknolojiler: Mobil ve Bulut Teknolojileri: Verilerin her yerden ve her cihazdan → Erişilebilir olmasını sağlayan internet altyapısı, yazılımları ve servisleridir. Veri Bilimi: BİT sayesinde insanlar ve nesnelerden toplanan verilerden → Anlam çıkarma ve günümüzde var olan problemlere → Geliştirilmiş modellerin ve algoritmaların kullanılmasıdır. Yapay Zekâ: Bilgisayarların insan öğrenme ve zekâsının benzeşimini yapması. Finans Teknolojileri ve Blok Zinciri: Kişiler veya kurumlar arasında bilgi, belge, likidite ve finansal enstrümanların → Güvenli bir şekilde değişimi ve saklanması için geliştirilmiş sistemlerdir. Otonom Araçlar ve Taşıma Sistemleri: - Tüm bilişim teknolojilerinin bir arada çalıştığı sistemler ile - Kendi kendine ilerleyen araçlar ... Nesnelerin İnterneti: Akıllı evler ve şehirler yakın gelecekte en önemli konularından biri olacaktır. İleri İmalat Teknolojileri: 3D yazıcılarla tasarım ve imalat veya otonom imalat bantlarının kullanımı ... Sosyal Ağlar: Kullanıcıların içerik üretmesine ve paylaşmasına izin verir. Sosyal Medya: Etkileşim, iş birliği, bilgi ve paylaşımı için destek olabilir. Sanal ve Artırılmış Gerçeklik: 2 Boyutlu grafikleri etkileşim amacı için 3 boyutlu sanal dünyaya taşıma... İş Zekâsı: Toplanan veriden karar vericilere yardımcı olması için oluşturulan → Doğru ve güvenilir veri görselleştirme teknikleridir.

Öğretim İçin Yetkinliklerle İlişkilendirilmiş Dijital Teknolojiler 1)Görsel okuryazarlık araçlarını kullanabilmek 2)Etkileşimli video ve animasyon araçlarını kullanabilmek 3)Öğrenme ortamları geliştirebilmek 4)İş birliğine dayalı problem çözme ve çalışmayı destekleyen bulut araçları ... 5)Dijital ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanabilmek 6)Uzaktan eğitim ortam ve araçlarını kullanabilmek 7)Açık kaynak ders materyali katkısı yapabilmek 8) Bilişim teknolojileri ile tasarım temelli problem çözme sürecini uygulama 9) Veri toplama, elde etme ve analiz araçlarını kullanabilmek 10)Büyük veri analitiği ve yapay zekâ uygulamaları... 11) Bilişim sistemlerini etik ve güvenli kullanmak için araçları ve yöntemler ... 12) İnsan bilgisayar etkileşimi ilkelerini tasarlanan ürünlere uygulayabilmek 13) Öğrenme toplulukları ve öğrenen organizasyon oluşturabilmek

Dijital yetkinlikleri kazandırmak için okul düzeyinde gereksinimler Altyapı Gereksinimleri → Sistematik bir yaklaşımla planlanmalı ve → Sürdürülebilir teknoloji yapıları kurulmalıdır. Okullarda bilişim altyapısı üç bileşenle ele alınabilir: 1) Aygıtlar 2) Ağ ve bağlantılar 3) Yazılımlar ve Servisler Bu üç bileşenin sürekli → Yönetilmesi, güncellenmesi ve derslerde hazır bulundurulması gereklidir.
--

Aygıtları iki gruba ayrılır:
1) Öğrenci, öğretmen ve idarecilerin kullandığı son kullanıcı aygıtlardır.
(Taşınabilir veya masaüstü bilgisayarlar, akıllı telefonlar, tablet ...)
2) Sunucular, yazıcılar, tarayıcılar, güvenlik kameraları gibi destek cihazları

Teknik Destek -Teknoloji kullanımını olumsuz etkileyen bileşenlerin içinde → Teknoloji desteğinin yetersiz olması sayılabilir. Yapılan hizmet içi ve diğer eğitimlerle →Öğretmenler ve öğrencilerin donanım ve yazılım sorunları giderebilir. Ancak olası tüm sorunların giderilmesi kullanıcılarından beklenemez. → Bu nedenle okullarda teknik servis bulundurulması önem taşımaktadır.
--

Öğretim Yönetim Sistemleri Teknoloji destekli eğitiminde öğretim yönetim sistemi çok önemlidir. (Moodle, Google Classroom, Sakai LMS ve Base LMS ...) Bu sistemlerin ortak özelliği: - İçerik sunumu, ders yönetimi, sınav ve test oluşturma, ödev verebilme ve takibi, notlandırma ve içerik paylaşımı yapabilme... E-OKUL → MEB okullarında en yaygın kullanılan öğretim yönetim sistemidir.
--

Eğitim Bilişim Ağı (EBA) MEB'in e-okul sisteminde içerik paylaşım sınırlılığını → EBA belirli ölçüde gidermektedir. EBA → Özellikle öğretmen ve öğrencilerin → İçerik paylaşımı yapabilecekleri dijital bir ortam sunar. FATİH Projesi kapsamında → Ders içeriklerinin paylaşılması için kullanılması planlanmıştır. Sonradan → Yaygınlaşarak günümüzde önemli bir içerik paylaşımı platformu oldu.

EBA canlı ders uygulamasıyla video konferans yazılımı kullanarak → Eş zamanlı ders vermeye de uygundur. → Hâlen en büyük içerik paylaşımı sistemidir. YEGİTEK (Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü) EBA → MEB'e bağlı YEGİTEK tarafından yönetilir.

ÖZET Dijital yetkinlik → Öğretmenlerin sahip olması ve ustalaşması gereken temel yeterliklerdendir. “Temel Yetkinliklere İlişkin Avrupa Tavsiyesi”ne göre Dijital yetkinlik → AB tarafından hayat boyu öğrenme için → 8 temel yeterlikten biri olarak kabul edilmiştir. - BİT'in sürekli yenilenmesi - Bilginin katlanarak artması - Dijital medyanın kullanılması ve benzeri görülmemiş şekilde tüketilmesi - Uzaktan eğitim destekli eğitim platformlarına olan talep → Bu gerekliliklerin başlıca sebeplerindendir. Öğretmenler eğitimin dönüştürülmesi ve iyileştirilmesi sürecinde →Teknolojinin eğitime entegrasyonunu sağlayacak noktada kilit konumdadır. → Sınıfta BİT'in benimsenmesi ve uygulanmasında çok önemli bir rol oynar. Öğretmen dijital yetkinliklerini belirlemede temel alınan “21. yüzyıl becerileri” - Birleşmiş Milletler Eğitim Değerleri - Millî Teknoloji Stratejisi ve - MEB vizyonu yeterlikleri oluşturacak çerçevelerin temellerini oluşturmaktadır. Öğretmenler için geliştirilen dijital yeterlik çerçeveleri - Güncel teknolojinin eğitim-öğretim ile ilgili alanlarda →Nasıl uygulanacağı konusunda rehberlik eder. Ancak →Hangi teknolojilerin kullanılması gerektiğini belirgin bir şekilde ifade etmez!

GÜVENLİ OKUL VE OKUL GÜVENLİĞİ
MASLOW → İnsanın temel ihtiyaçlar hiyerarşisinin ikinci basamağını → “ Güvenlik ” olarak belirlemiştir.
Bu kurama göre: insanın kendisini gerçekleştirebilmesi için -Beden, iş, kaynak, sağlık, mülkiyet vb. konularda güven içinde olması gerekir.
GÜVENLİ OKUL NEDİR?
Sağlıklı nesiller inşa edebilmek için dikkat edilmesi gereken hususların başında → “ OKUL GÜVENLİĞİ ” gelmektedir.
Güvenin olmadığı ve korkunun hâkim olduğu okullarda → Nitelikli öğrenmeden söz edilemez! (Odaklanma/motivasyon sorunu)
Güvenli okulda - Okul paydaşlarının kendilerini emniyette hissetmeli. - Öğrenci, öğretmen ve diğer personel özgür ve güvenli hissetmeli. (Fiziksel, sosyal, psikolojik ve çevresel yönden)
Sonuç: Güvenli okul ortamı inşa etme ve bu ortamları sürdürülebilir hâle getirmek için - Okul yöneticileri, öğretmenler, öğrenciler, veliler ve diğer paydaşların → Bu konuda bilgi sahibi olmaları gerekir.

SİBER ZORBALIK VE SİBER MAĞDURİYET
- Öfke duygusu kontrol edilmediği takdirde davranışsal şiddete dönüşebilir. Bireyler sözel, duygusal ve fiziki şiddet gösterebilir. → Bu şiddet davranışları diğer insanlara zarar verici davranışlardır. → “ Zorbalık ” da insanlara zarar verici şiddet davranışlarından biridir.

ZORBALIK: Yaşça daha büyük ya da fiziksel olarak güçlü olan çocukların - Kendilerinden küçük/güçsüz çocukları → Sürekli olarak hırpalaması, eziyet etmesi ve rahatsız etmesidir. Öğrencilerin okulda zorbalık davranışları →Bireysel, akran grubu, okul ortamı, aile ve çevresel özelliklerle ilgili olabilir.
--

BAĞIMLILIK VE TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI
Bağımlılık Nedir? Herhangi bir maddenin zarar veren sonuçlarına rağmen →Sürekli ve aşırı kullanımı sonucu ortaya çıkan bir rahatsızlıktır. →

Zorbalığın Ayırt Edici Özellikleri:
1. Zorbalık bilinçli ve isteyerek yapılır. (Söz veya eylem) Kurban fiziksel, zihinsel, sosyal ya da psikolojik zarar verme amacı güder.
2. Bir kereye mahsus değildir! (Tekrarlanıyor olması gerekir.)
3. Zorbalık eylemlerini bireysel veya grupta yapabilecekleri gibi Kurbanlar da bu eylemlerden bireysel ya da grup olarak zarar görebilirler.
4. Kurban kendini koruyamayacak fiziksel veya zihinsel nitelikte olmalıdır.
5. Zorbalık genellikle bu eylemler sonunda kendilerine çıkar sağlar.
6. Zorbalık kurbanın acı çekmesinden , küçük düşmesinden zevk alır.
7. Zorbalık ve kurbanlar ile sergilenen zorbaca davranışlar dikkate alınmalıdır.

Siber Zorbalık: BİT (özellikle internet) → Bilgiye ulaşma, saklama ve paylaşmada önemlidir. Teknoloji ve internetin olumsuzluklarından biri de “ Siber zorbalık ”tır.
Siber zorbalık: Günümüzde özellikle çocuklar ve gençler arasında sıkça görülür - Geleneksel zorbalık kavramından farklı olarak Bireylerin internet ve elektronik medya ile saldırgan davranışlarda bulunmasıdır.

Geleneksel Zorbalık ve Siber Zorbalık: Geleneksel zorbalıkta özellikle çocuklar diğerleri tarafından tanınır. → Bu da kaygıyı artırdığından çocuklar genellikle siber zorbalığı tercih eder. Hatta normal hayatında zorbalık davranışları göstermemiş olanlar bile - Tanınmadığı ya da bulunamayacağını düşündüğü için → Sosyal medyada zorbalık davranışları sergileyebilmektedir. Ayrıca genellikle geleneksel zorbalık yapan bireyler ve çocuklar → Siber zorbalığı da sıklıkla tercih etmektedir.
--

Çocukların siber zorbalığı tercih etmesinin nedenleri: → Daha fazla izleyiciye ulaşmasıdır. → Yazılı kelimelerin etkisi daha yüküktür. (Söz daha çabuk unutulur) → Siber zorbalık her zaman her yerde uygulanabilir.

Siber Zorbalık Nedenleri: Bunlar genellikle - İntikam alma /cezalandırma arzusu - Popüler olma arzusu - Aile içinde yaşanan sorunlar - Düşük öz güven ya da - Gerçek dünyada elde edilemeyen başarıyı sanal dünyada yakalama arzusu - Siber zorbalık yaptığı kişi ile ilgili kaskanlıklar ...
--

Siber Mağduriyet: Günümüzde daha fazla ergen ve çocuk siber zorbalığı maruz kalmaktadır. Siber mağduriyet: - Kişinin dijital teknolojiler aracılığıyla kendine zarar veren - Saldırgan tutumlara maruz kalması ve - Bunun da kişide mağduriyet oluşturmaması durumudur. Siber mağduriyete maruz kalan ergen ve çocuklar - Birçok akademik, duygusal, ilişkisel ve sosyal problemlerle karşılaşmakta ve - Artan stres onlarda depresyon, kaygı, intihar vb. sonuçları tetiklemektedir.

Siber Zorbalığın Önlenmesi: Ülkemizde ve dünyada siber zorbalığı önlemeye yönelik → Çeşitli müdahale programları uzun yıllardır uygulanmaktadır.
Ülkemizdeki çalışmalar: - Grup rehberliği şeklinde ve dijital teknolojilerin yer almadığı → Önleyici programlardır.
Siber Zorbalığın Önlenmesinde Neler yapılabilir? 1. Çocukların şifre kullanması / Kimseyle paylaşmaması 2. Çocuğun sosyal medya hesaplarında gizlilik ayarlarını uygulama. 3. Siber zorbalara karşı çocuğunun asla karşılık vermemesi... 4.Siber zorbalık yapanların ilgili makamlara bildirilmesi... 5. Çocuklarla rahat bir iletişim iklimi oluşturma... 6. Siber zorbalığın ne olduğunu çocuklara anlatma... 7. Çocukların çevrim içi aktivitelerini (oyun vb.) gözlemleme... 8. Uygulamalar ve çevrim içi platformlar hakkında bilgi sahibi olma ve bildirme 9. Öğrenci, öğretmen ve ailelere yönelik zorbalık ve siber zorbalık seminerleri... 10. Okul ve aile arasındaki iş birliği ve iletişimi artırma... 11. Rehber öğretmenler zorbalığı ve siber zorbalığı önlemeye ve azaltmaya yönelik grup çalışmaları yapılabilir.

Bağımlı bireyler → Belirli bir maddeye karşı aşırı ve yoğun ilgi gösterirler. → Bu tutum kişinin yaşamı boyunca sürebilir. → Zararlarını bilmelerine rağmen o maddeleri kullanmaya devam ederler. → Zamanla maddeye karşı tolerans geliştirirler ve daha çok kullanmak isterler. → Barakma konusunda daha çok sıkıntı yaşarlar.

Bağımlılık: Biyolojik, sosyal ve davranışsal boyutları vardır. → Yeniden tekrar eden bir rahatsızlıktır.
--

Bağımlılık: 1) Fiziksel Bağımlılık 2) Ruhsal Bağımlılık
1) Fiziksel Bağımlılık: - Maddenin varlığına karşı duyulan fizyolojik bir iştir. - Madde alınmadığı zaman fizyolojik uyum bozulur. (Fiziksel belirtiler çıkar.)
2) Ruhsal Bağımlılık: - Kişinin duygusal ya da kişilik yapısı gereği →Gereksinimlerini tatmin etme ya da giderme amacıyla o maddeye düşkünlük. → Madde bırakıldığında bazı ruhsal şikâyetler görülür.

DSM-V (Psikolojik Tanı Kriterleri Kitabı) DSM-V'ye göre bağımlılık kavramının 3 temel özelliği vardır: 1) Maddeye ulaşmak için engellenemez arzu ve istek 2) Tolerans adı verilen kullanımın giderek artması 3) Yoksunluk. Bağımlılıkların ortak özelliklerinden biri de - Madde ya da davranışa yönelik davranışları kontrol edememe ve → Olumsuz etkilerine rağmen maddeyi/davranışı kullanmaya devam etmedir.
--

AMATEM (Alkol ve Uyuşturucu Madde Bağımlıları Tedavi ve Araştırma Merkezleri) Madde bağımlısı kişiler -Hastaneler bünyesinde kurulan AMATEM 'den → Destek alınmalıdır.
--

TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI VE İNTERNET BAĞIMLILIĞI
Teknoloji Bağımlılığı: Teknoloji ve internetin bilinçsiz-kontrolsüz kullanımı ile ortaya çıkan → Davranışsal bağımlılıklardır.
İnternet Bağımlılığı Kriterleri İnternetin çok kullanımı → Psikolojik, davranışsal ve duygusal problemler...
Bireyler 1) Kuramadıkları değerli hissettirecek ilişkileri → İnternet ortamında bulabilir. 2) Sosyal kaygılı çekinen bir genç → İnternet sayesinde kendini ifade edebilir. 3) Değer görmeyen →İnternet/oyun ile saygınlık ve güç ihtiyacını karşılayabilir.
İnternet Bağımlılığı Nedenleri Nelerdir? Sosyalleşme gereksinimi önemli bir neden olarak görülür: 1)Kişilerin gerçek kimliğini saklayarak olduğundan farklı bir şekilde göstermesi 2)Tanınmanın verdiği rahatlıkla düşüncelerini açıkça paylaşabilmeleri 3)Yüz yüze iletişim yerine internet iletişimini daha kolay bulmaları
İnternet Bağımlılığı Belirtileri Temelde, süreç açısından üç temel belirtinin olduğunu görüyoruz: İnternet bağımlılığının belirtileri neler? 1) Davranışsal Belirtiler 2) Fiziksel ve Zihinsel Belirtiler 3) Sosyal Belirtiler
Davranışsal belirtiler neler? - İnternette geçen sürenin giderek artması (Amaçlandığından daha uzun ...) - Kullanımla ilgili yalan söyleme - Aşırı zihinsel uğraş - İnterneti diğer problemlerden kaçış için kullanma - İnterneti yaşanan problemlere rağmen kullanmada ısrar etme.

Fiziksel ve Zihinsel Belirtiler neler? 1) İnternet kullanımının azalmasıyla birlikte anksiyete (kaygı bozukluğu) 2) İnternette ilgili obsesif düşünceler ve hayallerde artış 3) Kurtulmak için isteğin olmaması 4)Durgunluk, uykusuzluk, panik atak ve kızgınlık hâllerindeki artış 5)Kan basıncı ve kalp dolaşım sistemi bozuklukları, stres, konsantrasyon eksikliği 6) Baş, mide ve kas ağrıları ile görme zayıflıkları

Sosyal Belirtiler neler?
1) Önemli sosyal faaliyetlerinin internet yüzünden bırakılması
2) Azalan üretkenlikle birlikte yüksek gerilim ve rekabet ortamı oluşması.

İNTERNET BAĞIMLILIĞININ SONUÇLARI
<i>Bu kişilerde bedensel, sosyal ve psikolojik sonuçlar ortaya çıkmaktadır:</i>
Bedensel sonuçlar:
- Beslenme sıkıntıları ciddi şekilde zayıflama (Çok azı aşırı kiloludur)
- Sırt ağrıları, baş ağrıları, göz şikâyetleri + Vücut hijyeni de ihmal edilir.
Sosyal Sonuçlar: Gerçek dünyaya ait ilişkiler – hobileri azalır. (Yalnızlaşır...)
Psikolojik sonuçlar:
- Kendine güvenmeme → Şüphe etme → Giderek korkaklık ...→ Depresyon...
- Ayrıca değersizlik ve çaresizlik duyguları da bu kişilerde baskındır.

CHİBBARO, RİCKS ve LANİER dijital bağımlılıkların önlenmesinde okul psikolojik danışmanlarına/rehber öğretmenlere yönelik bir model önerdiler:
a) Profesyonel gelişim b) Tüm okul çapında eğitim c) Aile ve toplum eğitimi
d) Öğrenci değerlendirmesi e) Önleyici çalışmalar f) Kaynaklar

GÜVENLİ OKUL VE İLETİŞİM
Öğrenme: Öğretmen-öğrenci arasındaki resmî ve gayri resmî iletişim ile olur.
→ Etkileşimler aracılığıyla oluşturulan sosyal ilişkiler ağı içerisinde gerçekleşir.
Bu nedenle güvenli okul sadece fiziksel güvenlikle elde edilemez!
→ Sosyal ve psikolojik yönleri de göz önünde bulundurulmalıdır.
Etkili iki yönlü iletişim güvenli bir okul ortamı sağlanmasında
→ Bir ön koşul olarak karşınıza çıkmaktadır.

Güvenli Eğitim İletişimi
Güvenli okul sadece fiziksel tedbirler ve kolluk mevcudiyeti ile sağlanamaz!
Buna bağlı olarak 2019'da MEB ve İçişleri Bakanlığının ortaklaşa yürüttüğü “Eğitim ve Güvenlik Projesi”nde → Güvenli eğitim iletişimi” kavramı geliştirildi.
Güvenli eğitim iletişimi: Zorunlu öğrenim çağındaki bireylerin
- Eğitim hayatlarında karşılaşılabilecekleri güvenlik sorunları ile ilgili
→ Tüm paydaşlar arasındaki iletişimsel süreç ve becerileri kapsamaktadır.
Güvenli eğitim iletişiminin sağlandığı bir ortamda sorunla karşılaşan çocuğun:
a. Bunun bir sorun olduğunu kavrayabilmesi
b. Sorunu; ailesi, öğretmenleri ... ile doğru ve etkili biçimde paylaşabilmesi
c. Paylaşımı sonunda bir yardım alacağına dair beklentiye sahip olabilmesi
d. İletişim sonunda olumsuz bir sonuç ile karşılaşmayacağını bilmesi.
(İfşa edilme, hor görülme, dikkate alınmama, alay edilme, dışlanma vb.)

Güvenli eğitim iletişimi çocuk odaklı bir kavram olmakla birlikte
→ Sadece çocuklarla değil tüm paydaşlarla iletişimin güvenli olması gerekir.
Bu durum
Kurum yönetimi, mevzuat, şartlar, sosyo-ekonomik yapıları ...gibi pek çok unsuru
→ Göz önünde bulundurmayı ve bunlara özgü stratejiler geliştirmeyi gerektirir.

Sorunların farklı kaynakları olabilmektedir.
Eğitim güvenliğine ilişkin sorunları
→ Sadece okulun veya öğretmenlerin çözebileceğinin beklenmesi doğru değildir!
→ Eveyntlerle olan iletişim de öğrenci iletişim kadar önemli ve tamamlayıcıdır.

UNICEF → Eğitim güvenliği konusunda farklı tehditler karşısında
Ebevey iletişiminde → Doğru tonun bulunmasına özel bir vurgu yapmaktadır.

Bu sorumluluğun yerine getirilebilmesi için
→ Tüm uygulayıcılar “çocuk merkezli” bir yaklaşımda olmalıdır.

YABANCILARIN EĞİTİMİ VE EĞİTİM GÜVENLİĞİ
Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim ve güvenliği
→ İstikrarlı bir güvenliğin sürdürülmesini ifade eder.
→ Bu durum evrensel insan hakları açısından da önemlidir.
Birçok ülkede bu öğrencilerin güvenliği eğitim kurumlarına devredilmiştir.
Çünkü eğitim kurumları → Resmî veya gayri resmî olarak önemli bir role sahiptir.
(Eğitim ve öğrenimden sosyal yardıma - Öğrencilerin aileleriyle iletişimine - barınmaya kadar önemli rolleri vardır)
Güvenlik olmadan → Sosyal yaşam hem anlamsız hem de tehlikelidir.
→ Mutlak güvenlik oldukça zordur. (Önemli olan riskleri en aza indirmektedir.)
Yabancı öğrencilere empati kurmak onlarla iletişimi kolaylaştıracaktır.

KİMLİK OLUŞUMU
Aile önemlidir. (En iyi aile içi eğitim doğru örnek vererek yaşamaktır.)
Yabancı çocuğun okuldaki başarısı da → Aileye ve okul aile ilişkisine bağlıdır.
- Çocuğun içinde büyüdüğü coğrafyanın özellikleri
- Konuşmakta olduğu dil, etnik köken, inanç ve ailenin yaşam felsefesi
→ Bir çocuğun kimliğinin oluşmasında çok büyük bir önem taşımaktadır.
“Her birey, içinde yaşadığı kültürün mührünü kimliğinde taşır.”

Yabancı Öğrencilerin Güvenliği
Eğitim kurumlarında yabancı uyruklu öğrenciler
- Kendilerine en çok benzeyenlerle iletişim kurma eğilimindedir.
Ebeveyn/öğrenci için “güvenlik” → Okul seçerken “en önemli” önceliktir.
Okul güvenliği yalnızca okul ortamının güvenliği ile sınırlı değildir!
- Çocuğun/okul personelinin → Okula gitmek amacıyla evinden ayrıldığı andan başlayarak → evine gelinceye kadarki tüm aşamaları içerir.

Başka bir ülkeden özellikle de savaş nedeniyle göç eden yabancı uyruklu aileler
Tayma nedeniyle çocuklarının güvenliğini için korku, endişe, panik içindedir.
→ Okul güvenliği onların kaygılarını azaltacaktır.

Okul güvenliği genel olarak bakıldığında
- Arkadaşlarından gelecek şiddet olaylarına karşı güvenlik
- Öğretmenlerin fiziksel şiddetine maruz kalma konusunda güvenlik
- Doğal afetlere karşı güvenlik - Sağlık ve temizliğe ilişkin güvenlik
- Cinsel istismara karşı güvenlik - Psikolojik ve duygusal güvenlik
- Etnik ve siyasi görüş konularındaki güvenlik boyutları olarak ele alınır.

Okullarda Fiziksel, Psikolojik ve Sosyal Güvenlik
Küresel bir politika sorunu olan yabancı öğrencilerin güvenliğinin
→ Yalnızlık, ayrımcılık ve izolasyon boyutları da vardır.
Psikolojik güvenlik: Yabancı öğrencilerin kültürel uyumu için çok önemlidir.
→ Uyumsuzlukların telafi edilmesine ve kabul duygusuna aracılık edebilir.
Sosyal güvenlik: Yapılan çalışmalara ne kadar yararlı olduklarının
→ Ölçülmesi ve değerlendirilmesinde yabancı vatandaşların
→ Söyledikleriyle yaptıkları arasındaki farkın iyi okunmasıdır.

FARKLILIKLARDA FARKINDALIK
Okul güvenliğinde → Etnik ve siyasi görüş konusundaki güvenlik önemlidir.
Bu öğrenciler → Dışlanmamalı, psikolojik şiddete maruz kalmamalıdır.
Türkçenin önemi → Kültürün taşıyıcısı olmasıdır.
-Aile/çevre Türkçe konuşuyorsa
→ Çocuğun kimlik yapısı Türk öğrencilerle ortak noktalar içerecektir.
→ Aile içi iletişim kimlik oluşumunun temel yapısı hâlinindedir.
0-4 yaşlarında ebeveynleri tarafından dil konusunda desteklenen çocuğun
→ Başarılı olabilmek ihtimali daha yüksektir. (Ama çoğu çocuk faydalanamıyor)
Eğitcinin bilmesi gereken husus
→ Kültürlerin birbirine ulaşmadığı yerlerde ön yargının oluşabileceğidir.
→ Bunu aşmak için çok kültürlülük üzerine öğrencilere bilgi verilmelidir.
Yabancı öğrencilerin sınıf durumlarını iyileştirmek ve onları motive etmek için
→ Farklı alanlardaki becerilerini de kullanmak mümkündür.
Başka beceriler sayesinde → Öz güvenin artmasına destek verilebilir.
GARDNER'in “Çoklu zekâlar teorisinden yararlanmak yararlı olacaktır.
(Zihinsel, duygusal, sosyal, fiziksel, görsel, sanatsal, müziksel ve kreatif zekâ)

GÜVENLİ OKUL KAPSAMINDA SOSYAL UYUM – ENTEGRASYON
Sosyal uyum: Ev sahibi toplumla ilişki kurmak için geçirilen değişimlerdir.
→ Bilişsel, duygusal ve davranışsal ilişkili birçok faktör içermektedir.
Sosyal uyum
Göçmen hem kültürel kimliğini korur hem de yeni topluma adapte olur.
Asimilasyon ise bireyin sahip olduğu kimliğini bırakıp
→ Yalnızca yeni toplumun kültürel değerleriyle yaşamına devam etmesidir.

Kültürel uyum → 1) Psikolojik uyum 2) Sosyokültürel uyum
1) Psikolojik uyum: Stres ve başa çıkmada iyi oluş ve memnuniyet ile ilgilidir.
2) Sosyokültürel uyum: Güncel yaşamdaki sosyal beceriler ve öğrenme odaklıdır

ALTIN ÜÇGEN
Altın Üçgen olarak nitelenen
→ Aile-okul ve sosyal çevre üçlüsü arasındaki sağlıklı iletişimin
→ Eğitim süresi boyunca gerçekleşmesi gerekmektedir.

Yabancı Uyruklu Çocukların Eğitim ve Okul Güvenliğine İlişkin Yapılan Çalışmalar ve Eğitim Politikaları
Yabancı çocukların eğitim ve okul güvenliğine ilişkin “YAŞ” faktörü
Okullara hızlı ve kolay adapte olmada → Kilit bir rol oynar.
Bir çocuk ne kadar küçükse → Geçiş yapması o kadar kolaydır.
Küçük çocuklar ağır bir şekilde etkilenmeden yeni sosyal bağlar oluşturabilir.
(Kendi ülkelerinden gelen ilk sosyal bağlarını kaybetme duygusu hissetmez!)

OYUN BAĞIMLILIĞI
- Geleneksel oyunlarda doğal olan bazı sınırlamalar vardır.
- Hatta geleneksel oyunların büyük çoğunluğu tek başına oynanmaz!
Fakat internet - teknolojik gelişmeler - Sanal oyunlar ve yapay zekâ ile
→ Zaman, yer, katılımcı gibi kısıtlayıcı veya sınırlayıcı durumlar görülmez!
→ 7/24 kesintisiz oyun oynama imkânı vardır.
Günümüz oyunları bireylere tek başına tüm özgürlükleri sağladığı için
→ Dışsal bir kontrol sağlanamamaktadır.
→ Bireyler oyun oynamada → Öz denetim ve öz kontrollerini iyi kullanmalıdır.
Oyun Bağımlılığını Tanımlama
Erkekler kızlardan iki kat daha fazla oyun oynamaktadır.
Oyun bağımlılığı → Genetik ve çevresel faktörlere göre değişiklik gösterir.
- Her oyun bağımlılık yapmaz!
- Her oyun her bir bireye aynı etkiyi yapmaz!
- Her oyun zararlı olmaz! (Her oyun sağlıklı da değildir!)
→ Eğlence, rahatlatma ve hatta sosyalleşme sağlayan oyunlar da vardır.

Sanal oyun bağımlılığı diğer bağımlılık türleri gibi toplumda
→ Açık ve net olarak fark edilememektedir!
WHO (Dünya Sağlık Örgütü)
WHO → Oyun bağımlılığından “hastalık” olarak söz etmektedir.
→ Oyun bağımlılığım “davranış bozukluğu” olarak tanımlar.

Oyun bağımlılığı sadece çocuklarda görülmez! (Gençler ve yetişkinlerde de ...) Oyun bağımlılığı → Bir sağlık problemidir.
Oyun bağımlılığı → Uzun süreli çok fazla oyun oynamak değildir! → Bireylerin günlük yaşamlarının önemli bir kısmında yer alır → Gündelik yaşamlarında sorumlu olduğu görev ve sorumlulukları aksatır → Bireyin yaşam kalitesini olumsuz etkiler.
Oyun bağımlılığı → Öğrencilerin düzensiz öğrenme alışkanlığından kaynaklanır.

Güncel (sanal) oyunların etkileri: - Yalnızlık (soyutlama) - Daha fazla enerji gereksinimi ve - Duygu bozuklukları - Uyarıcı maddeleri kullanma ...
Çocukların ve gençlerin → Oyun bağımlılığını tanımlamak ve sınırlarını belirlemek zordur. → Çünkü her bir oyunun formatı ve süreci farklılık gösterir.

WHO sanal oyun bağımlılığının belirtilerini göstermede üç ölçüt belirlemiştir: Bireylerin; 1. Oyun oynama isteğini kontrol altına alamaması ... 2. Diğer tüm aktivitelerden daha önemli ve öncelikli olduğu duygusu ... 3. Ders aksar, sosyal ilişkiler zayıflar ama bağımlılık artarak devam eder.
--

APA (Amerika Psikoloji Derneği)
APA bir bireye oyun bağımlısı teşhisi konulması için → Dokuz ölçütten en az beşinin bir yıl içinde göstermesi gerekir: 1. Oyun oynamanın her şeyden önce gelmesi 2. Oyun oynamadığı zaman gergin ve asabi davranışlar göstermesi 3. Oyuna daha fazla zaman ayırma eğilimi içinde olması, 4. Daha önce sevdiği ve katıldığı aktivitelerle ilgilenmemesi 5. Oyunda harcadığı zamana ilişkin aileye yanlış bilgi vermesi 6. Akademik çalışmalarına daha az zaman ayırmaya başlaması 7. Oyunu kaygı, suçluluk gibi olumsuz duygulardan kaçış olarak görmesi 8. Oyun oynama sıklığını, zamanını ve süresini kontrol edememesi 9. Psikolojik problemlere rağmen oyun oynamayı azaltmaması

Oyun Bağımlılığının Etkileri
Oyun Bağımlılığı bireyleri -Ekonomik, sosyal, bedensel (sağlık) ve duygusal olarak olumsuz etkiler. Oyun bağımlılığı yaşayan bireyler → Karşılaştıkları bir sorunla baş edebilmek için sanal oyunlara yönelir. (Yüksek kaygı, gerginlik, karamsarlık, yalnızlık ve empati düşüklüğü ...)

GÜVENLİ OKUL: OKULLARDA SOSYAL DUYGUSAL ÖĞRENME BECERİLERİNİN DESTEKLENMESİ
Okulda şiddet Okul içinde/çevresinde başkasına zarar verme amaçlı bir dizi kasıtlı davranıştır. (Zorbalık, siber zorbalık, kavga, silah kullanımı ve cinsel taciz ve istismar ...) Bu sorun yalnızca ülkemize ait değil ulusal ve uluslararası meseledir. → Küreselleşme ve teknolojik gelişmeler şiddet artışına etki etmiştir.

ŞİDDET İÇİN RİSK FAKTÖRLERİ
Okullarda şiddeti önlemenin en önemli ve ilk basamaklarından biri → Risk faktörlerini belirlemedir. Bu faktörler bilinirse kişi için/okul temelli önleme çalışmaları planlanabilir.

Risk faktörlerinin beş önemli yönü bulunmaktadır: 1) Eklemeli olma eğilimindedir. (Risk faktörü arttıkça şiddet riski de o kadar artar) 2) Birden fazla düzeyde ortaya çıkar. (Birey, aile, akran, okul ve mahalle...) 3) Farklı risk faktörleri yaşamın farklı noktalarına ilişkindir. -Aile düzeyindeki faktörler → Küçük çocuklar için daha büyük bir rol oynar. -Akran grubu ve mahalle faktörleri → Daha büyük çocuklar için ... 4) Bazı risk faktörleri belirli şiddet içeren davranış türlerine özgüdür. 5) Riske maruz kalmanın derecesinin sonuçlar üzerinde etkisi büyüktür. (Aşırı ve kronik çocuk istismarı etkisi ara sıra olan ihmale göre daha düşüktür.)
--

“Şiddet” için önemli risk faktörleri: -Bireysel özellikler, aile içi şiddet; tutarsız, gevşek ve sert disiplin uygulamaları -Antisozyal akranlarla ilişki- Bilgisayar oyunları ve okula karşı olumsuz tutumlar.
--

Şiddet için Kuramsal Açıklamalar (Şiddetin türleri ve özellikleri) • Doğrudan şiddet: Zarar vermek amacı taşır. (Dövme, tehdit, hakaret, itmek) • Dolaylı/ilişkisel şiddet: Sosyal ret, sosyal dışlama, dedikodu yapmak ... İşlevleri açısından şiddet: Tepkisel şiddet: Kışkırtmaya cevap niteliğinde olan savunmacı davranışlardır. Planlı şiddet: Fayda beklentisi vardır. Kasıtlıdır. -Dış pekiştireçler ile kontrol edilmektedir. (Suç içerir)
--

ŞİDDETİN RUH SAĞLIĞI İÇİN SONUÇLARI
Çocuk küçük yaşlarda şiddet uygular veya şiddete maruz kalırsa → Sonraki yıllarda şiddet davranışlarında artma eğilimi görülmektedir. → Madde kullanımı da bunlardan biridir. -Şiddet olaylarına maruz kalanlarda Öz saygıda azalma, psikolojik travmada artış, okuldan kaçma ... → Artış görülür. Şiddet → Önlenebilir! Okullar → Şiddeti ele almak ve önlemek için kritik bir ortamdır. → “Okul güvenliği politikaları” son yıllarda daha fazla vurgulanmaktadır. Şiddeti önlemede (Geleneksel yöntemler) → Daha çok disiplin ve cezalandırmaya yönelik önlemlere odaklanmıştır.

Şiddeti önlemede (Geleneksel yöntemler) → Daha çok disiplin ve cezalandırmaya yönelik önlemlere odaklanmıştır. Bu uygulamalar → Okul güvenliğini artırmada çok az etkilidir. → Hatta sorunu bazen daha da büyüttiği görülür.
Şiddeti önlemede (Son yıllarda) “Okul temelli önleme programları”nın önemi daha çok vurgulanmaktadır. Bunlar arasında okul temelli olarak uygulanan Sosyal Duygusal Öğrenme (SDÖ) Programı önemli bir yer tutmaktadır.

Şiddeti Önleme ve Güvenli Okul
Yakın tarihli bir “meta-analiz çalışması” şiddeti önlemede etkili olmuştur.
Şiddeti önleme programları genel anlamda → Öğrencilerin duygusal ve sosyal becerilerini desteklemeye odaklanmaktadır. Bu tür programlar genellikle → Yapılandırılmış ve müfredatın içine yedirilmiş ve sınıf temellidir. Bu programlar öğretmen-öğrenci bağıını ve → Okul ortamında akranlarla sağlıklı etkileşimi güçlendirmeyi de içerir.
“Duygusal ve sosyal beceri eğitimi”nin kritik bileşenleri arasında → Duygusal okuryazarlık, öz kontrol, sosyal yeterlilik, olumlu akran ilişkileri ve kişiler arası problem çözme yer almaktadır. Bu becerilerin kazanılması açısından “Okul temelli önleme programları” → Önleyici ve gelişimsel uygulamaları içermektedir. → SDÖ etkili bir programdır.

SDÖ (Sosyal Duygusal Öğrenme) → Okul temelli programdır. - “Çocuğun bütünsel gelişimi” ile ilgilenir. (Eğitime daha bütünsel yaklaşır.) - Çocuklara öz-farkındalık, öz-yönetim, sosyal farkındalık kişiler arası ilişkileri yönetme ve sorumlu karar verme gibi becerileri öğretir. SDÖ programları doğrudan Okullarda şiddeti ve davranış sorunlarını azaltma potansiyeline sahiptir.

Sosyal Duygusal Öğrenme (SDÖ) ve Güvenli Okul İklimi SDÖ için 5 temel sosyal ve duygusal beceri kategorisi vardır:
<pre> graph TD A[Sosyal Duygusal Öğrenme] --> B[Öz farkındalık] A --> C[Öz yönetim] A --> D[Sosyal farkındalık] A --> E[Etkili karar alma] A --> F[İlişki kurma] </pre>
Şekil 1. Sosyal duygusal öğrenmenin boyutları

Öz-farkındalık: Sağlam temellere dayanan öz güven duygusu sürdürme becerisi
Öz-yönetim: Duyguları yapıcı bir şekilde ifade etme becerisi.
Sosyal farkındalık: Başkalarının bakış açısını alma ve onlarla empati kurma bec.
İlişki becerileri: İşbirliğine dayalı sağlıklı ilişkiler kurma ve sürdürme becerisi
Sorumlu karar verme: Çeşitli eylemlerin olası sonuçları dikkate alınarak karar alabilme becerisi

ŞİDDETİN ÖNLENMESİ: OKULLARDA BARIŞYAPICILIK/ARABULUCULUK UYGULAMALARI
Okullar heterojen ortamlardır. (Değerler, inançlar, ilgiler, yetenekler farklı) Aynı sınıf ve aynı yaş düzeyinde olsalar bile öğrencilerin → Bilişsel, duygusal ve davranışsal gelişim düzeyleri farklıdır.
Okullarda öğrenci-öğrenci anlaşmazlıkları kaçınılmazdır! Önemli olan bu anlaşmazlıkları → Hangi yöntemlerle ele aldıklarıdır. Öğrencilerden beklenen yaşadıkları anlaşmazlıkları - Şiddet, saldırganlık ya da zorbalık gibi → Yıkıcı yöntemlerle değil! -Yapıcı-barışçıl bir biçimde → Çözümle kavuşturulmalıdır.
Anlaşmazlıklar → Yaşamın doğal bir parçasıdır. Anlaşmazlıkları → Önlemeye çalışmak yerine → Yapıcı-barışçıl bir biçimde nasıl ele alabileceklerini öğretmeliyiz.
Çocuklara “yapıcı anlaşmazlık çözüm becerileri” öğretildiğinde → İş birliği yapma, ilişki kurma ve ilişki sürdürme becerileri gelişir.
“Barışyapıcılık/Arabuluculuk Uygulamaları” Okullarda öğrenci-öğrenci anlaşmazlıklarının yapıcı-barışçıl çözüm yoludur. İki temel amacı vardır: 1) Öğrencilerin okullarda güvenliğini sağlamak 2) Sosyalleşmelerini ve gelişmelerini sağlamak
Barışyapıcılık/arabuluculuk programları hem dünyada hem de ülkemizde - Okullarda şiddet davranışlarının ve disiplin problemlerinin azaltılmasında → Geleneksel disiplin anlayışına bir alternatif olarak kullanılır.
Barışyapıcılık/arabuluculuk - Sorunlu iki ya da daha fazla kişinin Üçüncü bir nötr kişinin yardımıyla → Sorunu çözmek amacıyla bir araya geldikleri bir süreçtir.
Okullarda barışyapıcı olarak öğrenciler eğitilmekte ve arabulucu olmaktadır.

MODÜL 9	4 -A	KISA KISA DEĞERLENDİRME
<p>Barışyapıcının taraflar üzerinde bir gücü ya da otoritesi yoktur! → Barışyapıcı ve taraflar arasındaki ilişki eşitliğe dayanır. → Sorunları çözmede gönüllülük ve gizlilik esastır.</p>		
<p>- Adli makamlara, okul disiplini kuruluna yansımaları gereken olaylar hariç → Öğrenciler arasında yaşanan tüm sorunlar barışyapıcılıkta ele alınabilir. (alay etme, lakap takma, dedikodu etme vb.)</p>		
<p>Barışyapıcılık → Taraflar kendileri başvurabileceği gibi → Öğretmenler ve okul yöneticileri de yönlendirebilir. → Tarafların her ikisinin de barışyapıcılığı kabul etmesi gerekir.</p>		

ZOR KİŞİLİKLERLE İLETİŞİM
<p>1. Zor İnsan: Aynı ortamda bulunduğu</p> <p>→ Kişide öfke, huzursuzluk, korku, endişe, sıkıntı gibi duygular yaşatır. → Dinleme, anlama, anlaşma ve uzlaşma konusunda sıkıntı çıkarır.</p> <p>Literatürde zor insan patolojik çerçevede ele alınmasa da -Hem kendi hem de yakın çevresi için → Yaşama sevinci ve enerjisini azaltır. → Bireysel ve kurumsal verimliliğe, motivasyona zarar veren etkileri vardır.</p>

<p>Kendimiz ya da karşımızdakinin zor insan olup olmadığına karar vermek → Çoğu zaman kolay değildir!</p> <p>Bir davranışın kişilik özelliği ile ilişkilendirilmesi için - Devamlılığı ve farklı ortamlarda → Aynı anlayış ve davranış kalıplarının gözleniyor olması önemli bir kriterdir.</p> <p>Bir insanın gözlenebilir “anlama ve anlaşılma çabası” → Onun zor insan olup olmadığının önemli bir göstergesidir. “Dinleme becerisi”ne bakılarak bir kişi hakkında önemli ip uçları elde edilebilir.</p>
--

<p>2. Zor Kişilik Nasıl Ortaya Çıkar ve Gelişir:</p> <p>- Başta anne ve babamız olmak üzere - Model aldığımız kişilerden gördüğümüz karşılık (tutum ve tavırlar) → Zamanla kendi davranış kalıplarımıza, tutum ve değer yargılarımıza dönüşür.</p> <p>- Aşırı korumacı bir anne babanın çocuğu → Büyüdüğünde problemlerini başkalarının çözmesini bekleyebilir.</p> <p>- “Helikopter ebeveyn” tutumu ile büyüyen bir çocuk → Dünyanın kendi etrafında dönmesi gerektiğine inanabilir.</p>
--

<p>Ebeveynlerine güvensiz bağlanma → Yetişkin yaşamda da diğer insanları güvenilmez bulma şeklinde devam eder.</p>
--

<p>Genelde zor insanlar → Kötü niyetli değildir. → Hayatlarını kendilerini korumak üzere kurmaya çalışırlar</p> <p>Çünkü → “Dünya adaletsizdir ve onlar kurbandır!” → Zihinlerinde bir karmaşa vardır. → Dünya görüşlerini destekleyecek sürekli bir kanıt arayışı içindedirler. → Bu nedenle zor durumlara başvururlar.</p>

<p>3. Zor İnsan Tanımına Giren Kişilerin Kategorileri: (3 grup)</p> <p>1. İnaktif 2. Reaktif 3. Proaktif</p>

<p>1. İNAKTİF KİŞİLİK:</p> <p>- En belirleyici özelliği aşırı uyum davranışı sergilemeleridir. - “Evet efendim!” olarak da isimlendirilirler. (“Yatan mutlular” denir.)</p>

<p>2. REAKTİF KİŞİLİK:</p> <p>- En belirleyici özelliği hemen her görüş, düşünce veya öneriye → Spontane(anında) karşı çıkmaları, muhalefet etmeleridir. - Ortaya atılan görüş ve öneriyi sorgulamazlar → Sadece karşı çıkarlar. - “Karşı çıkmak için karşı çıkmak” bir yaşam biçimi olarak yerleşmiştir.</p> <p>3-6 yaşta normal /sağlıklı kabul edilen “inatçılık” davranışını aşamamışlar ve - O yaşta takılı kalmış bireylerdir.</p>

<p>3. PROAKTİF KİŞİLİK:</p> <p>- En sağlıklı davranış ve sorun çözme yöntemine sahiptir. - Hem sorgular hem çözüm önerir. (Yapıcı, uzlaşmacı ve amaca yöneliktir.</p>
--

<p>İnsanların “sorunlar karşısındaki duruşu” bakımından sınıflama:</p> <p>1) Sağlıklı insan 2) Normal insan 3) Sağlıksız insan</p>

<p>1) SAĞLIKLI İNSAN:</p> <p>- Sorunların olmaması değil → Sorunlar karşısındaki duruşları önemlidir.</p> <p>- Sağlıklı insan sorunların farkındadır. - Sorunu çözmek için gözlenebilir çabalar sergiler. (Uzlaşmacı ve yapıcıdır) - En bilinen ifade ile amacı “Üzüm yemek”tir.” “Haklısın-haksızsın” tartışmasına girmez! Köpek balığı taktiğini → “Haklı olmak için güçlü olmak yeterlidir.” benimsemez! Oyuncak ayı yöntemini → “Ne şşş yansın ne kebab!” “yöntemini kullanmaz!</p>
--

MODÜL 9	4 -B	KISA KISA DEĞERLENDİRME
<p>2) NORMAL İNSAN:</p> <p>“Normal” olma → “İyi” olmakla eş değer değildir! - Normal insan da sorunların farkındadır. → Ancak sorunları çözmek için bir çaba harcamaz! Sorunlarla yaşamayı seçer. “Benim adım hıdır, bildiğim budur.”, “Böyle gelmiş, böyle gider.”, “Bir benim çabamla ne olacak?”, “Herkes böyle yapmıyor mu?” → Sorunları “halının altına süpürür”. → “Statüokocu anlayış” olarak sorun çözme yaklaşımına rastlanır. → Normal olmayı sağlıklı tutumdan ayıran da bu anlayıştır.</p>		

<p>3) SAĞLIKSIZ İNSAN:</p> <p>- En belirleyici özelliği iki defans (savunma) mekanizmasını sıklıkla kullanır. 1. defans mekanizması: “Neden bulma” 2. defans mekanizması: “Yansıtma”dır.</p> <p>- Bir sorunla karşılaştıklarında başka insanları veya başka durumları suçlarlar. - Parmakları her zaman birilerini ve bir şeyleri gösterir. - “Ben sorumluyum.” diyemezler! (Sorumluluk alamazlar!) → Bu neden bulma “kader kurbanı” olmaya kadar uzanır.</p> <p>Bu durum ayağı takılıp düşen bir çocuğu teselli etmek için → Halının dövuıldığı bir çocuk yetiştirme anlayışının doğal bir sonucudur.</p>

<p>Zor kişilikler yaşam enerjilerini nasıl harcadıklarına bakılarak da tanınabilir.</p>
--

<p>Yaşam enerjileri genellikle üç ayrı enerji kaynağının birleşiminden ortaya çıkar: 1) fiziksel enerji 2) Zihinsel enerji 3) Duygusal enerji → Zor kişilikler genellikle yaşam enerjilerini ziyan ederler.</p>

<p>4. Zor İnsanlarla Birlikte Yaşamak ve Çalışmada Yöntem ve Öneriler</p> <p>- Zor kişiliklerle yaşarken yapılması önerilenler → Edilgen bir şekilde onlara boyun eğme ve davranışlarını onaylamayı değil! → Etkin bir şekilde onlardan kendimizi korumayı içerir.</p> <p>Her türlü insan karşısında “model davranış sergilemek” en doğru davranıştır.</p>

<p>Zor kişilikler karşısında sergilenmesi gereken iletişim becerisi: (Verilmesi gereken mesaj) • Dolaysız • Hemen • Açık bir şekilde • Dürüstlikle • İncitmeden iletilmelidir.</p>
--

<p>Zor kişilikler karşısında yapılmaması gerekenler: (Verilmesi gereken mesaj) • Aynen karşılık verme • Problemi ele almak yerine savunmaya geçme • Söylenenlerin ne anlama geldiğini dikkate almama • Ürkme ve şaşırma • Tepkisiz kalma (öfkeden dili tutulma) • O anda bir şey düşünememe</p>
--

<p>İnsanı zor kişi yapan → korkudur. Bunun da çözümü → İnsanların psikolojik olarak güven içinde olduklarını hissetmeleridir.</p>

<p>Her türlü olumsuzluk ya da kıskırtma karşısında bile → Soğukkanlılığını (sakinliğini) koruyabilmek çok önemlidir.</p>
--

<p>Zor insanla aranızda mesafe koymayı öğrenin:</p> <p>• Kırık plak: Dikkatle düşünüp kendinize bir “kırık plak” cümlesi hazırlayın. – “ Kızgın görünüyorsun ve ben şimdi tartışmak istemiyorum.”</p> <p>• Konunun içeriğini bırakıp ilişkiyi tanımlama: – “Birbirimize bağırıp çağırdığımız sürece sorunu çözemeyiz.”</p> <p>• Ortam değişinceye kadar konuşmaya ara verme: – “Şu anda kendini iyi hissetmediğinin farkındayım. Daha sonra konuşalım.”</p> <p>• Kendinden emin erteleme: – “İlginç bir fikir; bana düşünmem için izin vermeni istiyorum.”</p> <p>• Sislendirme: Karşınızdakinin isteğini ve görüşlerini kendi sözlerinle özetleme (Kırık plak cümlesi yönteminin biraz daha hafifletilmiş şeklidir.) Örneğin: “..... anlıyorum. Maalesef şimdi işe girmek zorundayım.”</p>

<p>Zor kişilikler karşısında takınılması gereken tutum davranışlar:</p> <p>1. Saldırgan Kişilikler:</p> <p>- Biraz duygu boşalmalarına izin verin. (Kibar davranmaya kalkışmayın!)</p> <p>- Oturtmaya çalışın (Oturan kişi daha az saldırgan olur.)</p> <p>- Göz teması kurun. (Düşündüklerinizi etkili ve emin ifade edin.)</p> <p>- Söylediklerini tartışmayın, sözlerini kesmeyin. (Dostça davranın)</p> <p>2. Sürekli Yakınanlar:</p> <p>- Kendinizi sorumluymuş gibi hissetseniz de sabrınız taşsa da dinleyin.</p> <p>- Görüşlerini o an makul bulsanız bile sakın söylediklerini onaylamayın.</p> <p>- “Suçlama-savunma-karşı suçlama” kısır döngüsüne düşmeyin.</p> <p>- Özgül, açık uçlu sorularla kendisini sorumlu çözmeye yönlendirin.</p> <p>3. Suskun Tepkisizler:</p> <p>- Suskunluğun, tepkisizliğin ne anlama geldiğini yorumlamaya kalkışmayın.</p> <p>- Suskunlu konuşurmaya çalışın. (Açık uçlu sorular sorun) Yanıtı sabırla bekleyin. - Sessizliği kendi konuşmalarınızla doldurmaya çalışmayın.</p> <p>4. Kötümserler:</p> <p>- Kendinize ve ekibinizi koruyun. (Kötümserliklerini size de bulaştırabilirler.)</p> <p>- Daha önce nasıl başarıyla aşıldığını iyimser ama gerçekçi bir dille anlatın.</p> <p>- İlk önce en kötü durumda ne olabilir, bunu siz gündeme getirin.</p> <p>5. Cokbilmişler:</p> <p>- Sizi aptal, beceriksiz konumuna düşüren ve savunmaya zorlayan insanlardır.</p> <p>- İletişim için ele alacağınız konuyla ilgili hazırlıklar yapmanız gerekiyor.</p> <p>- En etkin yöntem soru tekniklerini kullanmaktır.</p>

<p>----- UZMANLIK DERS NOTU SONU -----</p>
--